

*Извештај за Стратегиска оцена на животната
средина за План за управување со Национален парк
„Пелистер“ 2020-2030*

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

**ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА
СРЕДИНА
ЗА
ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК
ПЕЛИСТЕР (2020-2030)**

НАЦРТ ВЕРЗИЈА

АВГУСТ, 2020

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

бул. „Метрополит Теодосиј Гологанов“ бр. 44/1-4, 1000 Скопје
Тел/фах 02 3246 402,
е-mail: office@ema.com.mk

План: **План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2030**

Документ: **Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за план за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2030**

Клиент: **Јавна установа Национален Парк „Пелистер“**

Број на договор:

Статус:

Нацрт верзија

Подготвено од:

Трајче Митев, овластен експерт за СОЖС;
Јулијана Никова, овластен експерт за СОЖС

**Потписник на
Извештајот за СОЖС**

Трајче Митев

„ДЕКОНС-ЕМА“ ДООЕЛ Скопје
Управител
Менка Спировска

Датум:

Август 2020

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Број 12-770/1
Датум: 08.02.2017 година

У В Е Р Е Н И Е

за положен стручен испит за стекнување на
статус експерт за стратегиска оцена на животната средина

Митев Митко Трајче роден на 23.02.1983 година во Скопје, дипломирал на ден 12.03.2009 на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје на Природно-математички факултет, го положи стручниот испит за стратегиска оцена на животната средина на ден 31.01.2017 година и се стекна со статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина и ги исполнува условите утврдени во член 85 став 2 од Законот за животна средина, а со тоа се стекнува со право да биде вклучен во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Министерство за животна средина и
просторно планирање

Министер
Bashkim Ameti

М.П

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ
Скопје

Број 07-1655/32
20.05.2013, година

П О Т В Р Д А
за положен стручен испит за стекнување на
статус експерт за стратегиска оцена на животната средина

НИКОВА Љубомир ЈУЛИЈАНА дипломиран инженер технолог од Скопје, родена на 27.11.1971 година во Кочани, Република Македонија, на ден 28.03.2013 година го положи стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05; 81/05; 24/07; 159/08; 83/09; 48/10; 124/10; 51/2011 и 123/12) и е со важност од пет години, почнувајќи од денот на издавањето на истата. За продолжување на потврдата за дополнителни пет години, треба да се поднесе барање за продолжување на потврдата до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерство за животна средина и
просторно планирање

Министер,
Abdilaqim Ademi

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
Драган Ѓорѓев

ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТАР НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Трговски регистар и регистар на други правни лица

www.crm.com.mk

Број: 0809-50/150120160059236

Датум и време: 4.10.2016 г. 08:54:03

ПОТВРДА
за регистрирана дејност

ТЕКОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА СУБЈЕКТОТ	
ЕМБС:	6247717
Назив:	Друштво за еколошки консалтинг ДЕКОНС-ЕМА ДООЕЛ увоз-извоз Скопје
Седиште:	МИТРОПОЛИТ ТЕОДОСИЈ ГОЛОГАНОВ бр.44-1/4 СКОПЈЕ - ЦЕНТАР, ЦЕНТАР

ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИСТРИРАНА ДЕЈНОСТ	
Предмет на работење:	Регистрирана е општа клаузула за бизнис
Приоритетна дејност/ главна приходна шифра:	74.90 - Останати стручни, научни и технички дејности, неспомнати на друго место
Други дејности во внатрешниот промет:	Нема
Евидентирани дејности во надворешниот промет:	Има
Одобренија, дозволи, лиценци, согласности:	Нема

Изготвил:

Овластено лице:

Број: 0809-50/150120160059236

Страна 1 од 1

СОДРЖИНА

1	ВОВЕД	11
2	ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)	13
2.1	Цели на Стратегиската оцена на животната средина	13
2.2	Придобивки од спроведување на СОЖС	13
2.3	Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката	14
2.4	Интегрирање на постапките за подготовка на СОЖС и План за управување со Национален Парк „Пелистер“	14
2.5	Методологија за СОЖС	16
2.5.1	Постапка за СОЖС	16
2.5.2	Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста	18
2.5.2.1	Учество на јавноста	19
2.5.3	Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина 20	19
3	РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	20
3.1	КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА ПЛАНОТ	20
3.2	ЗАКОНСКИ ОСНОВИ И ИСТОРИЈАТ НА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ПОДРАЧЈЕТО	22
3.3	СОПСТВЕНИЧКИ И КОРИСНИЧКИ ПРАВА	23
3.4	ЗОНИРАЊЕ НА ЗАШТИТЕНОТО ПОДРАЧЈЕ	24
ТАБЕЛА 5 ПОВРШНИ И ЗАСТАПЕНОСТ НА ПРЕДЛОГ ЗОНИ ЗА ЗАШТИТА И УПРАВУВАЊЕ ВО НП „ПЕЛИСТЕР“		
3.5	КОНЦЕПТ НА ПРОСТОРНИОТ РАЗВОЈ	28
3.5.1	Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство	29
3.5.2	Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето	31
3.5.3	Програма за развој на одржлив туризам и рекреација	32
3.5.4	Управување со културното наследство	33
3.5.5	Развој на одржлив туризам и рекреација	34
3.5.6	Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)	35
Програма содржи активности кои се групирани во две потпрограми:		
3.5.7	Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација	36
3.5.8	Раководење, управување, финансирање и администрација	38
3.5.9	Оперативен план	39
3.6	КОРЕЛАЦИЈА НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	41
4	РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	66
4.1	ОПШТИ И ДЕМОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	66
4.2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	69
4.3	ТУРИЗАМ.....	71
4.4	ЗДРАВЈЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	73
4.5	КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ И КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХОТ	73
4.5.1	Климатски карактеристики	73
4.5.2	Квалитет на воздухот	75
4.5.3	Климатски промени	76
4.5.4	Бучава	79
4.6	ВОДА.....	80
4.6.1	Хидрологија	80
4.6.2	Квалитет на површинските води	82
4.7	ПОЧВА	83
4.8	ШУМИ И ШУМСКО ЗЕМЛИШТЕ.....	90
4.9	БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ	93
4.10	ПРЕДЕЛСКА РАЗНОВИДНОСТ.....	102
4.11	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	103
4.12	МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА	109

5	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „ПЕЛИСТЕР“	114
5.1	Состојба во животната средина без имплементација на План за управување со НП „Пелистер“	121
6	ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ	122
7	ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО	127
7.1	Цели на Стратегиската оцена на животната средина	130
8	ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	137
8.1	Влијанија предизвикани од имплементација на Планот за управување и мерки за намалување	138
9	АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	147
10	ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ПЕЛИСТЕР“	148
11	ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	156
11.1	Заклучоци и согледувања	156
11.2	Препораки	157
12	НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ	158
12.1	Вовед	158
12.2	Вовед во Стратегиската оцена на животната средина (СОЖС)	159
12.2.1	Цели на Стратегиската оцена на животната средина	159
12.2.2	Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката	159
12.2.3	Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС	160
12.2.4	Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста	160
12.3	РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИТЕ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	161
12.3.1	Краток преглед на содржината на Планот	161
12.3.2	Концепт на просторниот развој	161
12.3.3	Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи	163
12.4	РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	165
12.5	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ	165
12.6	ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ	165
12.7	ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО	169
12.7.1	Цели на Стратегиската оцена на животната средина	169
12.8	АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	170
12.9	ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	171
12.10	ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ПЛАНОТ ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА	172
12.11	ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	172
12.11.1	Заклучоци	172
12.11.2	Препораки	174
13	КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	175
14	ПРИЛОГ 1 МИСЛЕЊА ОД НАДЛЕЖНИ ИНСТИТУЦИИ	176
	МИСЛЕЊЕ ПО ОДНОС НА ОДЛУКА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СОЖС	177

Република Северна Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

Republika e Maqedonisë së Veriut
Ministria e Mjedisit Jetësor
dhe Planifikimit Hapësinor

- СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Арх.бр УП1-15 862/2020

Дата 25-06-2020

До: Јавна установа „Национален парк Пелистер“
Ул. Виенска бр. 14
7000 Битола
Република Северна Македонија

Предмет: Известување
Врска: ваш бр. 03-123/1 од 15.06.2020

Почитувани,

Во врска со Вашето барање доставено до Министерство за животна средина и просторно планирање-Сектор за просторно планирање под бр. УП1-15-862/2020 од 15.06.2020 год. поврзано со постапка за носење на документација План за управување со „Националниот Парк Пелистер“ – Јавна установа „Национален Парк Пелистер“ Ве известуваме дека согласно Законот за животната средина („Службен весник“ бр: 53/5, 81/5, 24/7, 159/8, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 183/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 42/16) Вашата Одлука за спроведување на Стратегиска оцена за влијание на животната средина и формуларот, Министерството за животна средина и просторно планирање ги прифаќа. Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб страната на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Со почит

Изработил: Милева Тагасовска

Проверил: Сашо Апостолов

Одобрил: Неби Реџеми

ЗАМЕНИК МИНИСТЕР
м-р Јани Макрадули

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

Табела 1 Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на Планот за управување со НП „Пелистер“ и СОЖС	14
Табела 2 Тип, број и процентуална застапеност на катастарски парцели во НП „Пелистер“	23

Табела 3 Површини според категориите на зонирање на НП „Пелистер од 2007 година	25
Табела 4 Промена на површините на различните зони во НП „Пелистер“	25
Табела 5 Површини и застапеност на предлог зони за заштита и управување во НП „Пелистер“	26
Табела 6 Корелација на целите на Планот за управување со целите на релевантните национални плански документи	43
Табела 7 Број на население во НП „Пелистер“ и неговата непосредна околина.....	68
Табела 8 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год.....	76
Табела 9 Нивоа на бучава над чии вредности се смета дека е нарушен мирот на граѓаните.....	79
Табела 10 Категорија на земјоделска површина во Пелагониски плански регион изразена во хектари.....	87
Табела 11 Преглед на искористеност на земјиштето во рамки на НП „Пелистер“ (според Copine ниво 3, 2018 година).....	88
Табела 12 Карактеристики на климатско-вегетациските и почвени зони во НП „Пелистер“	94
Табела 13 Преглед на различните видови живеалишта во НП „Пелистер“	95
Табела 14 Типови шумски живеалишта во НП „Пелистер“	97
Табела 15 Типови нешумски живеалишта на Националниот парк „Пелистер“	97
Табела 16 Приказ на пределите на НП „Пелистер“	102
Табела 17 Археолошки локалитети со решение	104
Табела 18 Археолошки локалитети.....	104
Табела 19 Профан објект со решение	105
Табела 20 Сакрални објекти со решение	105
Табела 21 Сакрални објекти	105
Табела 22 Идентификација на спомениците на историјата, спомен бистите, спомен плочите и спомен чешимите	106
Табела 23 Рурални Споменички целини.....	107
Табела 24 Преглед на вкупен број видови по таксономски групи, меѓународно и национално значајни видови присутни во НП „Пелистер“	123
Табела 25 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“	131
Табела 26 Табела на компатибилност на целите на СОЖС и План за управување со НП „Пелистер“.....	135
Табела 27 План за мониторинг	150

ЛИСТА НА СЛИКИ

Слика 1 Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на План за управување со НП „Пелистер“.....	16
Слика 2 Чекори/фази на СОЖС	18
Слика 3 Стоанок за определување на обем (лево) и работилница со Совет на засегнати страни (десно)	19
Слика 4 Географска положба на НП „Пелистер“ во рамките на Република Македонија	21
Слика 5 Графички приказ на процентуалната застапеност на типот на катастарски парцели во НП „Пелистер“	23
Слика 6 Приказ на сопственоста на катастарските парцели во НП Пелистер (Извор: Т. Митев)	24
Слика 7 Нов предлог за зонирање на НП „Пелистер“	26
Слика 8 Територијална организација на Регионот	66
Слика 9 Граници и населени места во општина Битола	67
Слика 10 Граници и населени места во општина Долнени	68
Слика 11 НП „Пелистер“ и населени места во неговата близина.....	69
Слика 12 Постапеност на станиците за мониторинг на квалитетот на воздухот	75
Слика 13 Емисии на стакленички гасови според сценариото без мерки	77
Слика 14 Диспозиција на мерни места во Битола во периодот од 2010 до 2014 година.....	80
Слика 15 Преглед на мониторинг станиците за следење на квалитетот на површинските води	82

Слика 16 Геолошка карта на НП „Пелистер“, според основната геолошка карта, листови Битола и Лерин	85
Слика 17 Приказ на типови на намена на земјиште во НП „Пелистер“	89
Слика 18 Преглед на шумско стопански единици во НП „Пелистер“	93
Слика 19 Карта на живеалишта во НП „Пелистер“	95
Слика 20 Карта на пределите во НП „Пелистер“	103
Слика 21 Патна инфраструктура во и околу НП „Пелистер“	111
Слика 22 Идентификувани меѓународно значајни подрачја во и во близина на НП „Пелистер“ (лево) и Протегање на Натура 2000 подрачја во Република Грција (десно).....	125
Слика 23 НП „Пелистер“ во однос на значајните подрачја за птици „Преспанско Езеро“ и „Пелагонија“ (лево) и Македонската национална еколошка мрежа (МАК-НЕН) преклопена со НП „Пелистер“ (десно).....	126
Слика 24 Протегање на Балканскиот зелен појас во НП „Пелистер“ и неговата непосредна околина (лево) и Протегање на биосферниот резерват Охрид - Преспа (десно).....	127

1 ВОВЕД

Националниот парк „Пелистер“ (во понатамошниот текст НП „Пелистер“) се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.

Националниот Парк „Пелистер“, за прв пат е прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год. со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина¹ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год., вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за Национален парк“.

Во 2007 год. извршено е проширување на границите за нови 5150 ha, така што со границите на заштитеното подрачје, дефинирани во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), површината на Паркот изнесува 17 150 ha.

Изработката на План за управување со Националниот Парк „Пелистер“ (ПУНПП) се наметнува како потреба пропишана во Законот за заштита на природата (Сл. весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16, 113/18 и 18/19). Заштитените подрачја, кои влегуваат во категоријата Национален Парк, се прогласуваат за заштитени со закон, односно подрачја кои припаѓаат на категорија II на заштитени подрачја. Со прогласувањето на заштитеното подрачје, односно природната реткост, истото стекнува статус на природно наследство.

Со Националниот Парк „Пелистер“ управува Јавната Установа Национален Парк „Пелистер“ (во натамошниот текст: ЈУ НП „Пелистер“).

Правниот основ за изготвување и донесување на планови за управување со заштитените подрачја произлегува од став 1, член 98 од Законот за заштита на природата, во согласност со кој, субјектите надлежни за вршењето на активностите на управување и заштита на заштитените подрачја, донесуваат планови за управување и годишни програми за заштита на природата. Согласно став 4 од членот 98 од истиот Закон, плановите за управување со заштитените подрачја ги донесува субјектот задолжен за вршењето на работите на управување и заштита, во согласност со актот за прогласување, по претходно прибавена согласност од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

Содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата, согласно член 98 став 2 од Законот за заштита на природата, ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата. За таа цел, во 2005 година од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање беше изготвен Правилник за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата, со одредени измени и дополнувања во текот на 2010 и 2012 година (“Сл. весник на Република Македонија” бр. 126/10 и 26/12).

За категоријата Национален парк, во согласност со член 73 од Законот за заштита на природата, Јавната установа - Национален парк донесува План за управување со Националниот парк, по претходна согласност од органот на државната управа за вршење на работите од областа на заштита на природата. Во планот за управување со Националниот парк се пропишани посебните мерки и активности за заштита на карактеристичните природни вредности и изворната состојба

во која тие се наоѓаат, поради која се стекнува со статус на природно наследство, како и дел кој се однесува на планирање и управување со просторот на националниот парк.

Плановите за управување со заштитените подрачја треба да бидат усогласени со целите, мерките и активностите за заштита и управување со заштитените подрачја, утврдени со Законот за заштита на природата, актот за прогласување на заштитеното подрачје, меѓународните стандарди и меѓународните договори ратификувани од Република Македонија, како и просторно планската документација.

Во согласност со Законот за заштита на природата Плановите за управување со заштитените подрачја се донесуваат за период од десет години, а најдоцна во рок од две години од денот на прогласувањето на заштитено подрачје. Исто така, субјектите кои се задолжени за вршење на работите на управувањето со заштитените подрачја, вршат оцена на резултатите постигнати со примената на планот за управување по истекот на петтата година од спроведувањето на планот за управување со заштитеното подрачје и по потреба вршат ревизија на ист начин како што е донесен планот.

Во постапката за донесување на плановите за управување со заштитените подрачја, органот на државната управа, надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата и субјектите кои управуваат со заштитеното подрачје, се должни да организираат јавна расправа. Мислењата, предлозите и препораките изнесени на јавната расправа, се земаат предвид при изготвувањето на Планот за управување со заштитеното подрачје.

Врз основа на горенаведеното, а пред се тргнувајќи од обврските од членот 98 од Законот за заштита на природата, ЈУ НП „Пелистер“ спроведе активности за изготвување на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“.

Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ преставува алатка за управување со заштитеното добро е одраз на реалната состојба на природните вредности врз основа на целокупно извршената проценка на природните вредности, заканите со кои се соочува подрачјето, националното и меѓународното значење на подрачјето, социо-економските вредности, препораки за управување со заштитеното подрачје, а особено една од најклучните компоненти преставува предлог зонирањето.

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/ЕС) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

Врз основа на ова, Јавната установа Национален Парк „Пелистер“ и Друштвото за еколошки консалтинг „ДЕКОНС-ЕМА“ ДООЕЛ Скопје, склучија договор за деловна соработка за изработка на Извештај за стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Националниот Парк „Пелистер“ – 2019 – 2029.

2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при просторното планирање во Република Македонија.

2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Главни цели на СОЖС се:

- Да обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може, исто така, да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на постапката за СОЖС, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;
- Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

2.2 Придобивки од спроведување на СОЖС

Придобивките од спроведување на стратегиската оцена на животната средина се:

- Флексибилност и консензус во процесот на планирање;
- Интегрирање на социјалните, економските и аспектите на животната средина;
- Меѓусекторска соработка;
- Земање предвид на националните, регионалните и локалните потреби и цели;
- Земање предвид на целите за заштита на животната средина;
- Конзистентност со стратешките определби за одржлив развој;
- Добивање вистинити и реални информации, кои ќе им помогнат на носителите на одлуки на повисоко ниво во донесување на истите.

2.3 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);
- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

При подготовка на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, земена е предвид и Директивата 2001/42/ЕС на Европскиот Парламент и Советот од 27 јуни, 2001 година за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (во понатамошниот текст: Директива за СОЖС), која е транспонирана во македонското законодавство, како и искуствата на некои од земјите членки на ЕУ.

2.4 Интегрирање на постапките за подготовка на СОЖС и План за управување со Национален Парк „Пелистер“

СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на План за управување со НП „Пелистер“. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и План за управување со НП „Пелистер“) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

Во табелата подолу се идентификувани клучните учесници во постапката за подготовка на План за управување со НП „Пелистер“ и спроведувањето на СОЖС.

Табела 1 Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на Планот за управување со НП „Пелистер“ и СОЖС

Целни групи	Влада на Република Македонија, Министерство за животна средина и просторно планирање, - Сектор за Природа, - Сектор за Просторно планирање
--------------------	---

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

- Сектор за Води

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,

- Сектор за земјоделство
- Сектор за шумарство и ловство
- Сектор за рурален развој

Министерство за економија,

Министерство за култура

Министерство за образование и наука

Министерство за информатичко општество и администрација

Министерство за транспорт и врски

Министерство за труд и социјални работи

Општина Битола,

Општина Ресен,

МЗ с. Маловиште, МЗ с. Трново - Магарево, МЗ с. Нижеполе, МЗ с. Цапари, МЗ с. Љубојно, МЗ с. Брајчино, МЗ с. Ротино,

Центар за управување со кризи

Дирекција за заштита и спасување

Шумска полиција - МВР Битола

Гранична полиција – МВР Битола

Противпожарна единица Битола

Противпожарна единица Ресен

ЈП Македонија пат ПЕ Битола

Центар за јавно здравје Битола

Агенција за електронски комуникации (АЕК)

ЈП Комуналец Битола

ЈКП Водовод Битола

ЈП „Водостопанство“, Стрежево

Концесионери на брани, мали хидроцентрали, приватни лица

ЈП за управување со пасишта

Закупувачи/Корисници на пасишта

ЈП Национални шуми, ПШС Кајмакчалан

Инспекторат за шумарство и ловство

Приватни сопственици

Концесионери

Локални собирачи

произведувачи и преработувачи и откупни центри

Локална самоуправа

Хотел Молика

Детско одморалиште Пелистер

Предаватели и врски (зграда на МРТВ)

ЕВН Битола

ТВ Орбис

Мали хидроцентрали ДОО Скопје с. Маловиште

БНБ Енерџи ДООЕЛ Скопје с. Брајчино МХЦ

Агро ВА-НИ с. Трново, Битола

Енергоремонт МЗТ-ХЕРЦ МХЦ

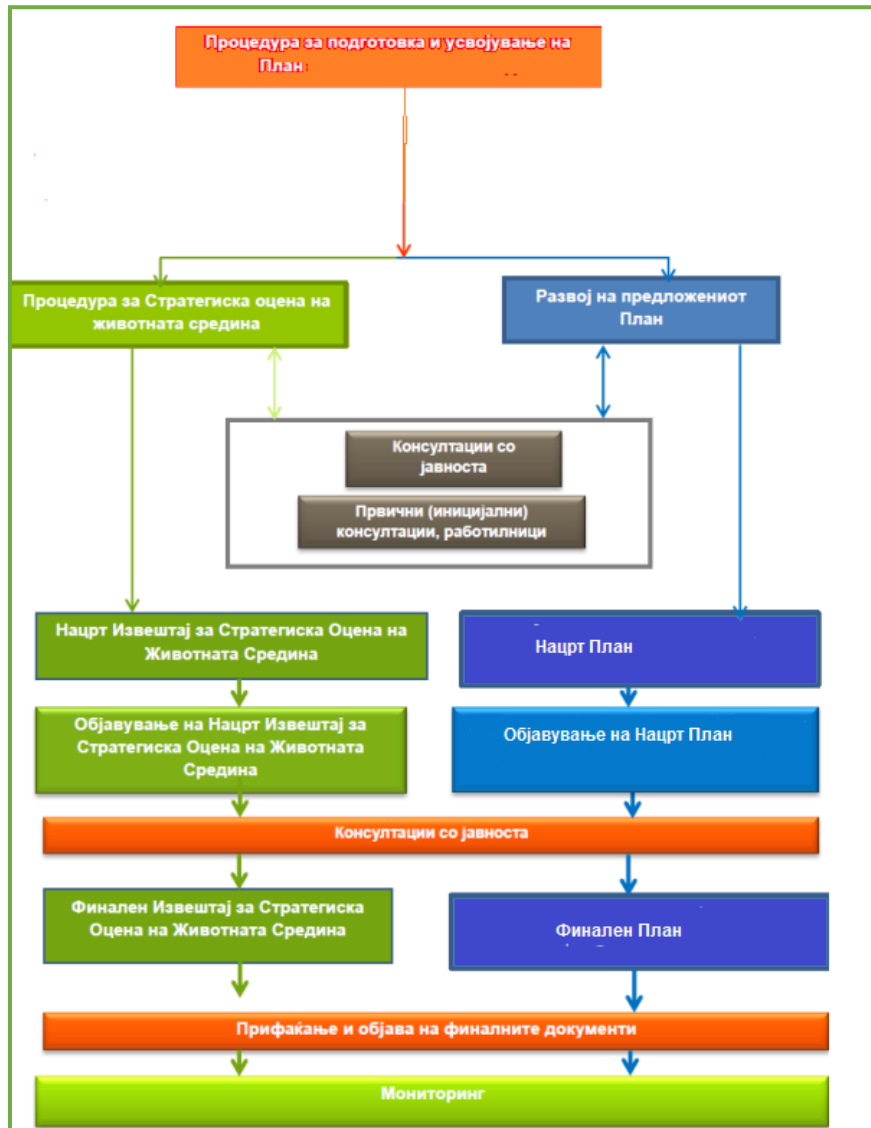
Туристичка агенција (ТА) Балојани ДМЦ

НВО Биосфера

Движење за околината „Молика“

Здружение ЕКЕ
 Здружение на ловци (ЗЛ) „Сокол“ - Битола
 Планинарски спортски клуб (ПСК) Пелистер
 Полициски спортски планинарски клуб „7 Мај“ – Битола
 Планинарски клуб „Димитар Илиевски Мурато“
 Доброволно противпожарно друштво „Пегаз“

Интегрирањето на постапката за СОЖС и подготовката на План за управување со НП „Пелистер“ е дадена во следниот дијаграм:

Слика 1 Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на План за управување со НП „Пелистер“

2.5 Методологија за СОЖС

2.5.1 Постапка за СОЖС

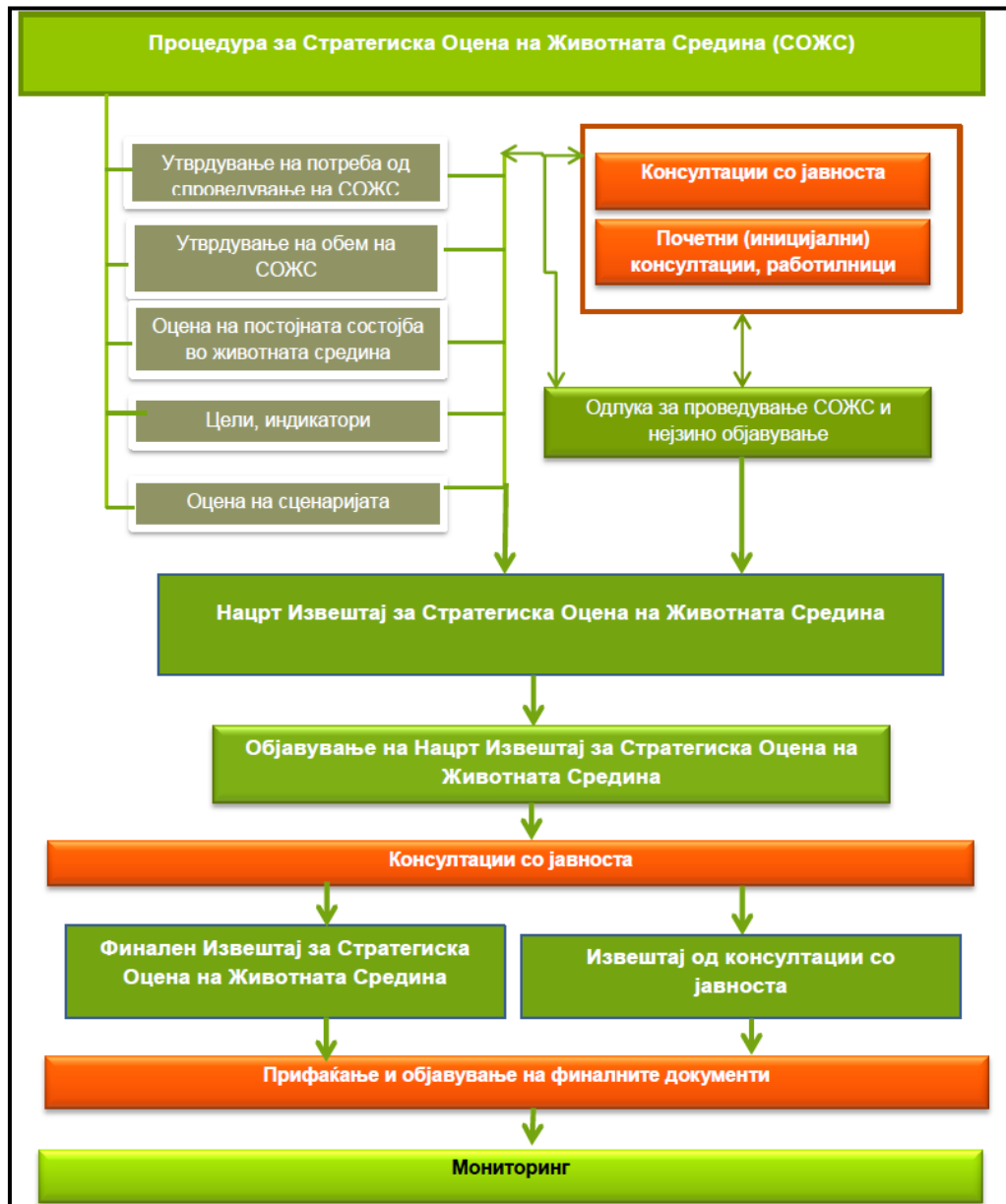
Постапката за СОЖС се спроведува во неколку фази/чекори:

Фази на СОЖС	Опис	Консултации	
		Засегнати органи	Јавност

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Проверка	Се утврдува дали Планот ќе има значителни влијанија врз животната средина и дали е потребно спроведување на СОЖС	√	
Определување на обемот	Се определува обемот на информации и нивото на детали кои ќе бидат содржани во Извештајот за СОЖС	√	√
Извештај за СОЖС	Се обезбедуваат детални информации за резултатите од СОЖС, вклучувајќи информации за аспектите кои биле предмет на оцена, како и очекуваните влијанија (позитивни и негативни) врз животната средина и социјалните аспекти од имплементација на планскиот документ. Извештајот идентификува и активности за спречување, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значителните негативни влијанија.	√	
Консултации со јавноста	Консултација со страните и засегнатата јавност во текот на определувањето на обемот на СОЖС, Извештајот за СОЖС и обезбедување јавен увид (објавување) за истите.	√	√
Прифаќање	Се обезбедуваат информации за одобрениот плански документ, односно колку од коментарите добиени во текот на консултациите биле земени предвид и методите за мониторинг на значителните влијанија од имплементацијата на планскиот документ.	√	
Мониторинг	Се овозможува следење на имплементацијата на активностите, можните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти, со цел одговорните власти да преземат мерки за намалување на негативните влијанија и подобрување во текот на имплементацијата на планските документи.	√	

Чекорите/фазите на постапката за СОЖС се презентирани во следниот дијаграм.

Слика 2 Чекори/фази на СОЖС

2.5.2 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на План за управување со НП „Пелистер“ и видот на документот, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС.

По фазата на определувањето на потребата за спроведување СОЖС, следуваше фаза на подготовка на документација врз основа на што МЖСПП донесе Мислење за прифаќање на Одлуката за спроведување СОЖС по планскиот документ и утврдување на обемот на СОЖС (бр. УП1-15 862/2020 од 25.06.2020).

Целта на фазата за определување на обемот е идентификација на клучните прашања за животната средина, кои треба да бидат опфатени со оцена на влијанијата на планскиот документ врз животната средина. Оваа фаза од постапката за СОЖС вклучува преглед на други релевантни планови, програми и цели на животната средина, основни информации за животната средина и предложени активности и политики разработени во планскиот документ. Сите споменати информации овозможуваат утврдување на обемот на СОЖС и идентификување на прашања од областа на животната средина кои треба да бидат опфатени со планскиот документ.

Нивото на детали содржано во СОЖС е определено од:

- Местото на планскиот документ во хиерархијата на планирање и донесување одлуки, како и нивото на детали на политиките утврдени со истата;
- Степенот на влијание на планскиот документ врз животната средина;
- Достапноста на постоечки информации при подготовката на СОЖС.

Обемот на Извештајот за СОЖС ги опфаќа сите теми на животната средина, дефинирани со Директивата за СОЖС, односно население и човечко здравје, биолошка разновидност, предел, воздух и климатски промени, води, почви, културно и природно наследство и материјални добра.

2.5.2.1 Учество на јавноста

Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, постапката за СОЖС започнува со подготовка на Формулари и Одлука за спроведување на СОЖС, постапка во која се вклучуваат засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на План за управување со НП „Пелистер“. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на ЈУ НП „Пелистер“ со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Слика 3 Состанок за определување на обем (лево) и работилница со Совет на засегнати страни (десно)

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на План за управување со НП „Пелистер“ со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб-страницата на МЖСПП и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

Соодветно, Нацрт Извештајот за СОЖС ќе биде достапен за увид на јавноста на веб-страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и на веб-страницата на ЈУ НП „Пелистер“, во период од 30 календарски дена.

Во согласност со законските барања, а со цел да се постигне поголема транспарентност и вклученост на јавноста во процесот на донесување одлуки во однос на План за управување со НП „Пелистер“, ќе се одржи јавна расправа по нацрт План за управување со НП „Пелистер“ и нацрт Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина.

Од одржаната јавна расправа ќе биде подготвен записник, кој ќе биде приложен во Финалниот СОЖС Извештај и во Извештајот од консултации со јавноста, кој се изработува во согласност со член 69, став 5 од Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработка на прописи и други акти како и планови и програми од областа на животната средина.

2.5.3 Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина

Во согласност со барањата на Уредбата за содржината на извештајот за СОЖС и Директивата за СОЖС, овој Извештај содржи:

- Краток преглед на содржината, главни цели на Планот за управување и поврзаност со други релевантни планови или програми;
- Информации за моменталната состојба на животната средина и што најверојатно би се случило без имплементација на Планот за управување;
- Карактеристики на животната средина во областите кои би биле значително засегнати;
- Постојни проблеми во животната средина, кои се релевантни за Планот за управување, вклучувајќи ги оние кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и живеалиштата;
- Целите на заштита на животната средина одредени на национално или меѓународно ниво, релевантни за Планот за управување и начинот на кој тие цели се земени предвид при неговата изработка;
- Веројатни значајни влијанија врз животната средина, вклучувајќи и прашања, како што се биолошка разновидност, население, човеково здравје, фауна, флора, климатски фактори, материјални добра, културно наследство, вклучувајќи архитектонско и археолошко наследство, предел, како и меѓу - зависност на овие фактори;
- Мерки за заштита, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значајните негативни влијанија врз животната средина од имплементацијата на Планот за управување;
- Анализа на алтернативи;
- Опис на предвидените мерки во врска со мониторингот, а во согласност со законските обврски

3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

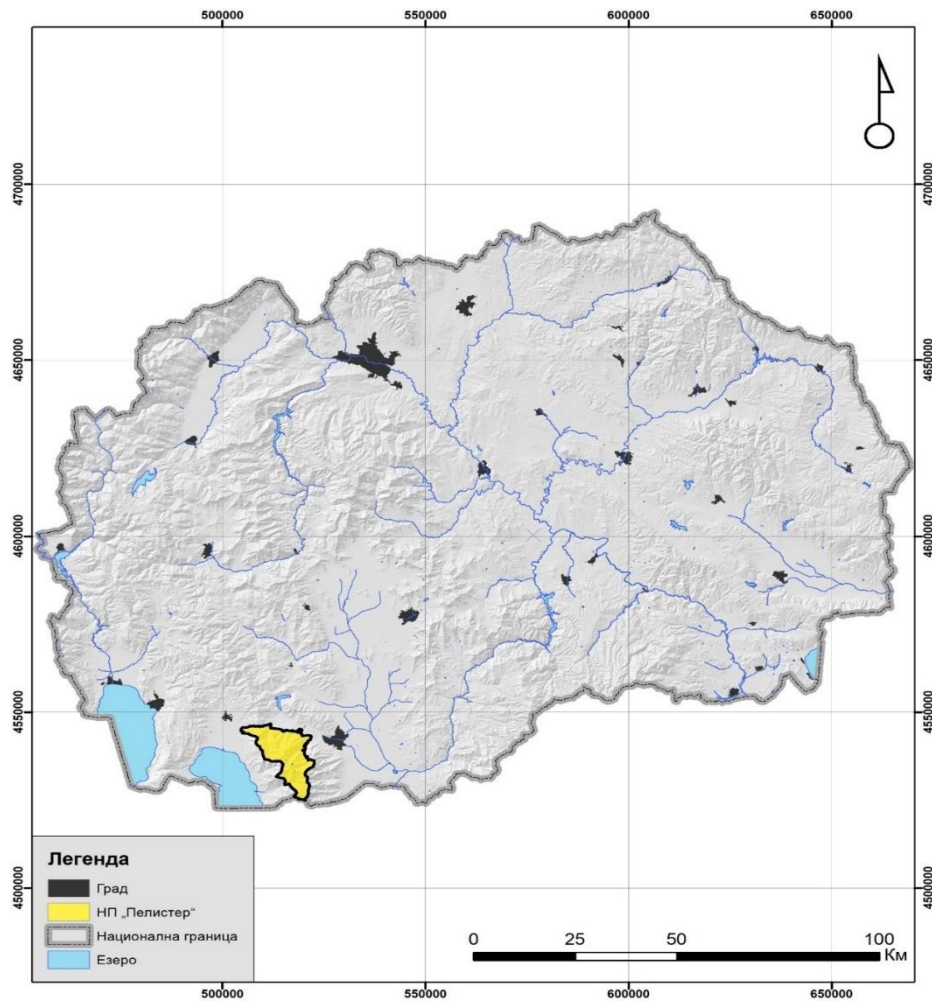
3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Националниот парк „Пелистер“ се протега на планината Баба и опфаќа 37,99% од нејзината површина. Географски, територијата на Паркот се простира помеѓу 41°4'15.96" и 40°52'27.85" северна географска ширина и 21°3'15.29" и 21°16'9.41" источна географска должина (Слика 4).

Детален опис на границата на НП „Пелистер“ е даден во Законот за прогласување од 2007 година (Службен весник на РМ бр. 150/2007). Вкупната, надворешна, должина на границата на Паркот изнесува околу 86,99 km. Растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници, површината на Националниот парк Пелистер изнесува 17170 ha. Иако ова отстапување од утврдената површина во Законот е во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на заштитните зони, односно во сите површини со различна намена.

Според истиот закон, со Националниот Парк „Пелистер“, управува Јавната установа „Национален Парк Пелистер“, Битола.

Според тоа, сите активности кои во границите на НП „Пелистер“ ги вршат други субјекти (физички и правни лица), а може на било кој начин да влијаат врз заштитата на природата, биолошката разновидност и природното наследство, треба да бидат претходно најавени, контролирани и одобрени од Јавната установа „Национален Парк Пелистер“, кој интегрално управува со територијата под заштита, врз основа на План за управување.

Слика 4 Географска положба на НП „Пелистер“ во рамките на Република Македонија

Анализираниот План за управување со Националниот парк „Пелистер“ е втор план за управување, а истиот е со важност од 10 години.

Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ е изработен во согласност со Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачје и годишните програми за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 26/12), а во него се опфатени следниве содржини:

Вовед;

- I. Опис на подрачјето;
- II. Стратегија за управување;
- III. Оперативен план;
- IV. Управување и раководење;
- V. Анекси

3.2 Законски основи и историјат на прогласување на подрачјето

Бидејќи подрачјето е веќе прогласено во продолжение е даден преглед на спроведените постапки и донесените законски акти:

Во 1948 година, поради особените природни убавини, историското и научното значење на шумите и шумските предели на Пелистер, дел од нејзините шумски предели се прогласени за национален парк со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија (Сл. весник на НРМ 34/48). Со тоа, Пелистер е првиот национален парк и воопшто првото заштитено подрачје во Р. Македонија. Според тогашниот закон, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha.

Во 1965 година, со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк (Сл. весник на СРМ, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: “Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк“.

Во 2007 година е извршено проширување на границите за нови 5150 ha, и е направена измена на постојниот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за национален парк (Сл. весник на РМ бр.150/07), со што заштитеното подрачје НП „Пелистер“ зафаќа површина од вкупно 17150 ha.

Како заштитено подрачје НП „Пелистер“ е вклучен на картата на заштитени подрачја во Просторниот план на Р. Македонија и во сите релевантни стратешки документи, како што се Националната стратегија за заштита на природата (за период 2017-2027), Националната стратегија за заштита на биолошката разновидност (за период 2017-2023), итн.

Според погоре наведениот Закон, границата на Националниот Парк „Пелистер“ започнува од превалот Ѓавато (1.167 m) на север, потоа води на запад по стариот пат за Ресен. По котата од 978 m границата го напушта стариот пат и прави лачно свртување кон југозапад, го сече шумскиот пат што води за месноста Тутуница и продолжува на југ. Пресекува уште еден шумски пат, а потоа остро свртува кон исток во правец на возвишението Маркова Кула (1.452 m) и избива на гробенот на Пелистер кај месноста „Чун“. Оттука, границата се движи во јужен правец по планинското било минувајќи низ возвишението Кодра (1.739 m), од каде што во правец на Мала Чука (2.009 m) границата води по работ на шумскиот појас до околу 500 m југо-западно од Голема Чука (2.179 m). Оттука, границата продолжува на исток, минува низ месноста Каранико Чешма и избива на котата од 1695 m. Од ова место границата го менува правецот кон југ, ги сече двата изворишни крака на Кранска Река и избива на врвот Марушица (2.091 m), Одовде границата води во правец на југо-запад, минува низ месноста Ваковско и избива на возвишението Голо Врвче (2.103 m). Потоа границата свртува на исток, минува низ котата од 1.465 m и продолжува да се движи низводно по потокот Марушица сè до котата од 1.115 m. Од ова место границата излегува на шумскиот пат спрема месноста Ржана и по него води на исток, па на југо-исток до котата од 1.357 m. Од оваа кота границата продолжува да води во југо-источен правец спротивно по Ржанска Река во должина од 1,5 km. Тука границата го менува правецот и води кон југо-запад и избива на врвот Балтан (2.117 m). Одовде границата води на исток движејќи се по граничната линија со Грција и избива на Бојаџиев Врв (2.329 m). Оттука, границата се протега во северен правец по главниот гробен на Пелистер при што, најнапред избива на врвот Шкамби и Рофес (2.196 m), потоа благо се спушта и води по францускиот пат и се искачува на врвот Лош Камен (2.081 m). Од ова место границата се спушта, а потоа се издига и избива на врвот Баба (2.093 m) од каде што границата се спушта на котата од 2.216 m кај месноста Влашки Колиби, а потоа избива на врвот Муза (2.350 m). Оттука, границата свртува на северо-исток и води по страничниот гробен на Пелистер, при што минува низ котата од 2.202 m и возвишението Стрково (2.146 m). Во овој правец границата води до месноста Црна Стена (1.909 m). Од реката Сапунџица се до почетната станица на ски лифтот. Понатаму границата продолжува во северен правец кон месноста Дервишка од каде што свртува на југозапад, ја поминува реката Сапунџица

и продолжува по источните падини на месноста Чам (1.558 m), при што ја сече Езерска Река, потоа ја минува Црвена Река и продолжува во правец на селото Дихово. Понатаму границата води по источните и северните падини на Диховски Рид (1.280 m) следејќи го каналот за вода, а потоа свртува на запад се до јужните делови на селото Магарево. Од с. Магарево границата продолжува на северо-запад и излегува на патот што води кон хотелот Молика, кој го сече кај последната куќа во с. Магарево и излегува на патеката што води во правец на с. Цапари. Границата во овој правец води по споменатата патека, при што ја опфаќа месноста Вардиште (1.068 m) и повторно продолжува на запад во правец на с. Цапари. Од под с. Цапари границата продолжува на запад кон селото Кажани водејќи по северните падини на Пелистер до под котата 927 m јужно од с. Кажани. Овде границата ја сече реката Шемница и веднаш свртува на север и избива на новиот пат Битола - Охрид. Оттука границата води по новиот пат во должина од 1,6 km потоа продолжува по стариот пат во должина од 5,6 km се до почетната точка кај превалот Ѓавато.

Во овие граници површината на Националниот парк „Пелистер“ изнесува 17.150 ha.

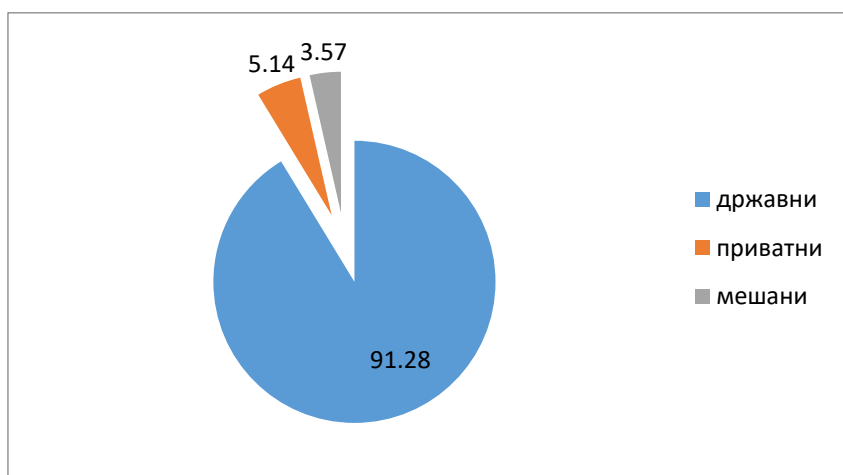
3.3 Сопственички и кориснички права

Информациите за сопственичките права на земјиштето во НП „Пелистер“ ги поседува Агенцијата за катастар на недвижности и тие не беа достапни во постапката на изготвување на Планот за управување.

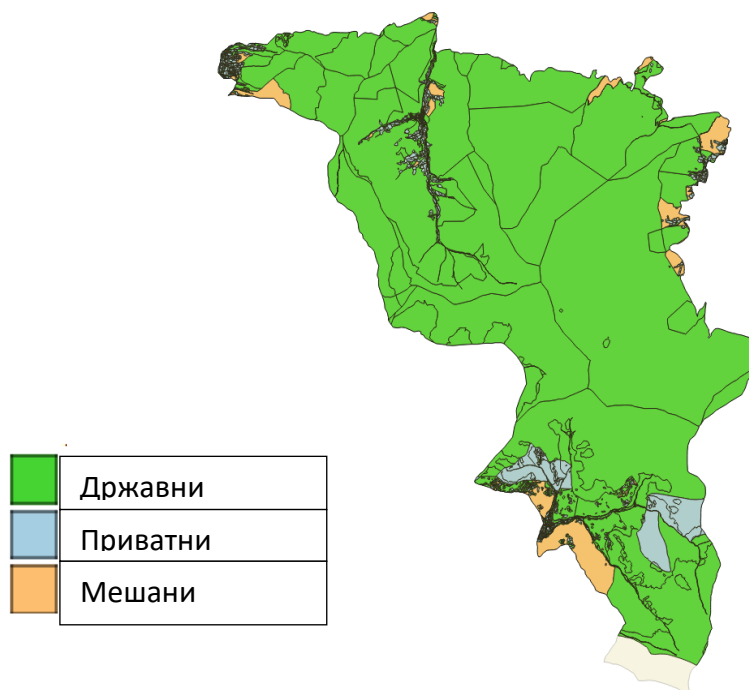
Според достапните податоци, на територијата на Националниот парк состојбата со сопственоста на земјиштето е прикажана во Табела 2 Слика 5 и Слика 6.

Табела 2 Тип, број и процентуална застапеност на катастарски парцели во НП „Пелистер“

Тип на парцела	Број на парцели	%
државни	837	91,28
приватни	1689	5,14
мешани	73	3,57

Слика 5 Графички приказ на процентуалната застапеност на типот на катастарски парцели во НП „Пелистер“

Слика 6 Приказ на сопственоста на катастарските парцели во НП Пелистер (Извор: Т. Митев) Националниот парк „Пелистер“ е еден од најстарите паркови во земјата, со кој управува Јавна установа Национален Парк, а управувањето се спроведува интегрално, на целата територија на Паркот.

Во однос на користењето на водните ресурси, на територијата на НП „Пелистер“ се изградени четири мали хидроелектрични централи (МХЕЦ) со Одлука на Владата на Р.С. Македонија без претходно побарано мислење од страна на Установата.

За објектите кои се во сопственост на Паркот, Установата може да склучува договори и да ги издава под закуп на други субјекти на користење. Одлука за издавање под закуп ја донесува Управниот одбор, во согласност со Статутот на ЈУ НП „Пелистер“. Таков е примерот со шумарската куќа на Вртешка, која ја користи и одржува планинарското друштво „Полициски – планинарски клуб – 7 Мај“.

За хотелите, туристичките објекти и други објекти, кои постојат на територијата на Паркот (пр. антена на МРТВ), согласно член 135-а од Законот за заштита на природата, Установата треба да склучува спогодби за регулирање на меѓусебните права и обврски. Во моментот такви договори не се склучени со ниеден субјект заради недоволно прецизираната законска регулатива.

3.4 Зонирање на заштитеното подрачје

Зонирање на Националниот парк „Пелистер“ е првично направено во 1988 г, кога е донесен првиот План за просторно уредување на НП „Пелистер“. При тоа, следејќи ја тогашната законска регулатива биле воспоставени следните зони: зона за строга заштита, туристичко рекреативна зона и мелиоративна зона.

Ново зонирање на Паркот било направено во 2005 година при изработката за првиот План за управување со НП „Пелистер“ заради усогласување со новата законска регулатива и врз основа на направената валоризација на природните вредности, а се однесувало на старите граници на паркот (12500 ha). При тоа воспоставени се следните зони:

- зона за строга заштита - зафаќа површина околу 3000 ha,
- зона за активно управување - површина околу 5000 ha, и

- зона за одржливо користење - опфаќа зона за заштита и рекреација (зона Нижеполе, над с. Цапари, Турска Чешма и зона околу с. Маловиште) и зона за рекреација (зона Голема Ливада).
- Заштитен појас – предвиден околу предавателот на МРТВ во радиус од 100 m и околу Големо Езеро и планинарскиот дом „Големо Езеро“.

Тековното управување со паркот и активностите кои се спроведуваат во зоните се вршат врз основа на претходното зонирање на Паркот, дефинирано во Планот за управување со НП „Пелистер“ од 2006 година, како и ново воспоставеното зонирање (Табела 3), кое се темели на евидентното присуство на значајни видови и живеалишта, заштитените подрачја кои се во предлог фаза на заштита, без претходно извршена валоризација/ревалоризација на целата површина на Паркот.

Табела 3 Површини според категориите на зонирање на НП „Пелистер од 2007 година

Зона	Површина (ha)	Процент
Зона за строга заштита	5184.31	30.23%
Зона за активно управување	5864.70	34.20%
Зона за одржливо користење	6100.49	35.57%
Вкупно	17149.51	100.00%

Студијата за ревалоризација, која е направена во 2019 и ја опфаќа целата територија на Паркот, предлага промени во внатрешното зонирање на НП „Пелистер“, водејќи се од неколку главни принципи:

- a. Избегнување на директен контакт на зоната за строга заштита со зоната за активно управување, или излегување на зоната за строга заштита на надворешните граници на Паркот.
- b. Во границите на зоната за строга заштита не може да постојат позначајни градби, линиска и друга инфраструктура која негативно влијае на примарните цели на заштита на подрачјето.
- c. Најзначајните вредности на Паркот мора да бидат опфатени најмалку во зона за активно управување. Земени се предвид дистрибуцијата на значајните геолошки форми, видови и живеалишта.
- d. Не се предлага промена од зона за строга заштита во зона за одржливо користење, освен ако не постои значајно нарушување во постојната зона за строга заштита.
- e. Најмалку 75% од територијата на Паркот да е вклучена во зона која соодветствува со примарните цели на воспоставување на заштитеното подрачје.

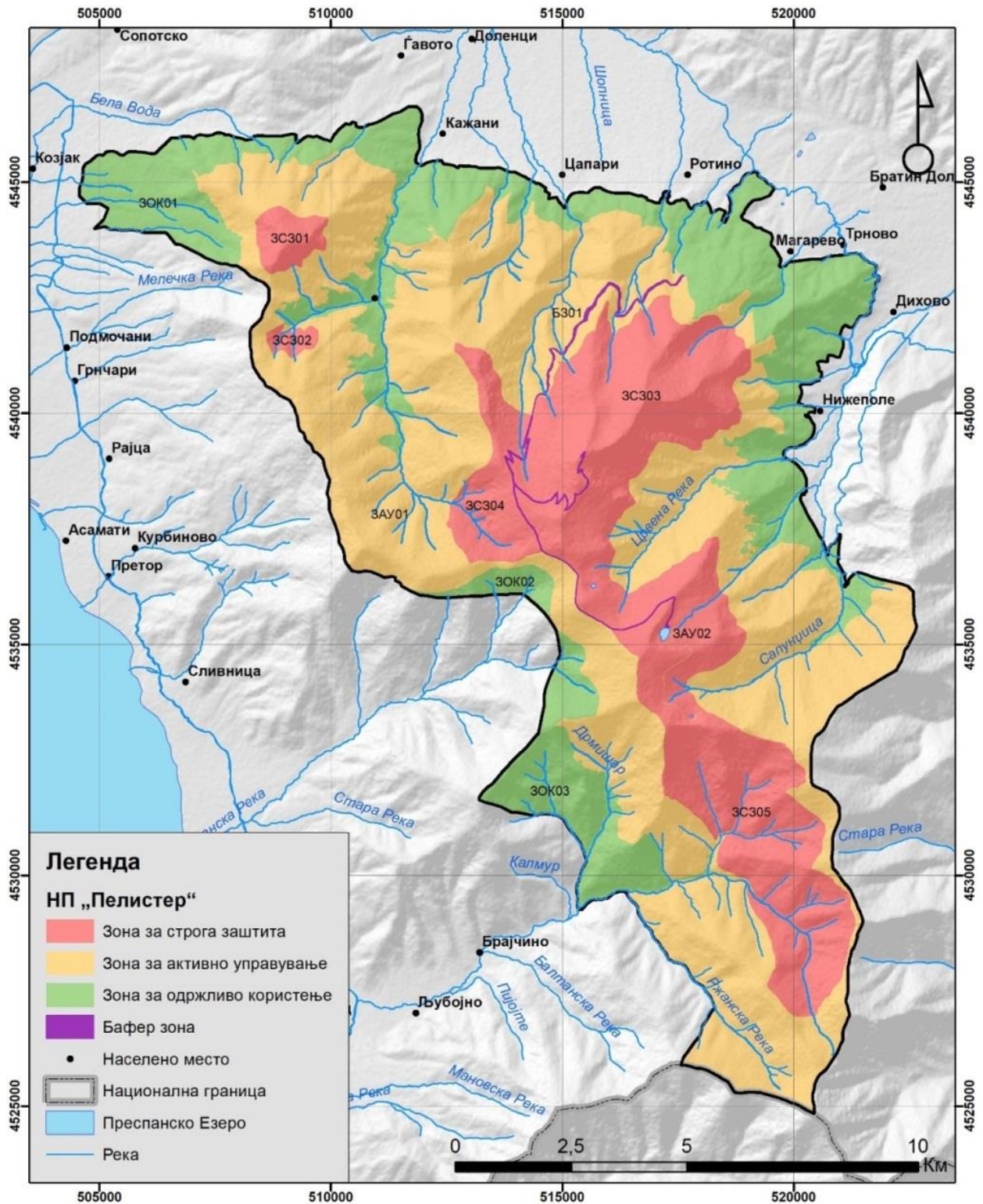
Овој пристап резултирал со намалување на површината на зона за строга заштита (за околу 5%) и значајно зголемување на зоната за активно управување (на сметка на зоната за строга заштита и зоната за одржливо користење) (Табела 4).

Табела 4 Промена на површините на различните зони во НП „Пелистер“

Зона	Постојни зони (ha)	Постојни зони (%)	Ново предложени зони (ha)	Ново предложени зони (%)
Заштитен појас			57.3	0.33%
Зона за строга заштита	5184.3	30.23%	4388.5	25.59%
Зона за активно управување	5864.7	34.20%	8510.3	49.62%
Зона за одржливо користење	6100.5	35.57%	4193.4	24.45%
ВКУПНО	17149.5	100.00%	17149.5	100.00%

Новите предлог-границы на внатрешното зонирање на НП „Пелистер“ се прикажани на Слика 7.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Слика 7 Нов предлог за зонирање на НП „Пелистер“

Површините и процентуалната застапеност на секоја од зоните е прикажана на Табела 5.

Табела 5 Површини и застапеност на предлог зони за заштита и управување во НП „Пелистер“

Зона	Код	Површина (ha)	%
Заштитен појас (бафер зона)	Б301	57.34	0.33%
Зона за одржливо користење	ЗОК01	3266.56	19.05%
Зона за одржливо користење	ЗОК02	131.46	0.77%

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Зона за одржливо користење	ЗОК03	795.39	4.64%
Вкупно одржливо користење		4193,42	24,45%
Зона за активно управување	ЗАУ01	8505.81	49.60%
Зона за активно управување	ЗАУ02	4.49	0.03%
Вкупно активно управување		8510,30	49,62%
Зона за строга заштита	ЗС301	161.10	0.94%
Зона за строга заштита	ЗС302	54.65	0.32%
Зона за строга заштита	ЗС303	2192.58	12.79%
Зона за строга заштита	ЗС304	462.56	2.70%
Зона за строга заштита	ЗС305	1517.56	8.85%
Вкупно строга заштита		4388,64	25,59%
Вкупно		17149.52	100.00%

➤ **Зона на строга заштита**

Зоната за строга заштита (ЗС3) претставува дел од заштитеното подрачје со највисок интерес за заштитата, што се карактеризира со изворни, неизменети карактеристики на екосистемите или има сосема мали промени како резултат на традиционални управувачки практики. Во зоната за строга заштита се дозволени научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето (член 104 од Закон за заштита на природата).

Во Зоната на строга заштита во НП „Пелистер“ се предложени пет подрачја, кои се групрани во три јадра:

- **ЗС3 01 Вртушка**, со површина од 161.10 ha.
- **ЗС3 02 Св. Ана**, со површина од 54.65 ha.
- **ЗС3 03 Баба**, со површина од 2192.58 ha.
- **ЗС3 04 Козји Камен**, со површина од 462.56 ha.
- **ЗС3 05**, со површина од 1517.56 ha.

➤ **Зона за активно управување**

Зоната за активно управување (ЗАУ) претставува зона од висок интерес за заштита, во која се потребни поголеми управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи од пределот. Во зоната за активно управување се дозволени активности од економски карактер, кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита, како екотуризам или традиционално екстензивно земјоделство (член 105 од Законот за заштита на природата).

На територијата на Н.П. „Пелистер“ се утврдени две Зони за активно управување:

- **ЗАУ01**, со површина од 8505.81 ha.
- **ЗАУ02 Големо Езеро**, со површина од 4.49 ha.

➤ **Зона за одржливо користење**

Зона за одржливо користење (ЗОК) претставува значителен дел од заштитеното подрачје која не поседува високи вредности за заштитата, каде што се наоѓаат инфраструктурни објекти, објекти на културното наследство, типови на шумски насади коишто не се карактеристични за подрачјето, како и населени места со околното земјоделско земјиште (член 106 од Закон за заштита на природата).

На оваа зона отпаѓа преостанатата територија на Паркот (4194,4 ha).

➤ Заштитен појас (бафер зона)

Б301 – Во бафер зоната е ставен патот кој од Палиснопје води кон врвот Пелистер и кон Големо Езеро, како и појас со широчина од 5 метри непосредно околу патот. Тука се вклучени и телекомуникациската антена со објектот на врвот Пелистер и планинарскиот дом на Големо Езеро. Овој појас е оставен единствено со намена да овозможи одржување на патот во проодна состојба. Во оваа зона нема да се дозволи изградба на друга линиска или урбана инфраструктура, како ни унапредување на патната инфраструктура преку асфалтирање, поплочување или на друг начин менување на површината на патот.

Детален опис на границите на утврдените зони за заштита и живеалиштата кои се среќаваат во овие зони е даден во Студијата за Ревалоризација на Националниот Парк „Пелистер“ и во Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“.

3.5 Концепт на просторниот развој

Потврдените локални, национални и меѓународни вредности на заштитеното подрачје, кои треба да се сочуваат, од една страна, но и правото на развој на локалните заедници од друга страна посочуваат кон потреба од обединување на двете долгорочни задачи во една визија. Клучната задача за зачувувањето на постоечките вредности треба да биде насочена кон оние компоненти кои се засегнати од страна на човекот и компонентите кои може да се контролираат. Во однос на развојот на локалните заедници, задачите треба да бидат фокусирани кон зголемување на вредноста на традиционалните активности како и активностите кои се комплементарни со заштитата и кои се корисни за одржливо управување со Споменикот на природата (туризам, рекреација, научно истражување, едукација и сл.).

Во согласност со погоре напишаното е утврдена **визијата** на Националниот парк „Пелистер“, која гласи:

„НП Пелистер е област со висока вредност на природата, познат по фасцинантниот и недопрен предел, богата и зачувана биолошка разновидност, место каде непречено се одвиваат природните процеси и функции. Зачуваноста на биолошката разновидност, на сите нивоа, е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на Паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми подржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено загрозените ендемски и други автохтони видови. Локалното население и посетителите ги препознаваат вредностите на Паркот, но и придобивките, ги поддржуваат и уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови како и културното наследство. Паркот го управува посветен кадар, кој применува модерни технологии за мониторинг, поседува комуникациски вештини кои ја јакнат синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедуваат одржливо користење на природните ресурси и развој на туризмот. НП Пелистер со своите можности се наоѓа на туристичките мапи на Европа и светот.“

Визијата се стреми кон обезбедување заштита и зачувување на природното наследство преку соодветно управување со природните вредности, почитувајќи го притоа воспоставениот режим на заштита (зонирање) на заштитеното подрачје. Истовремено, визијата се базира и на овозможување услови за развој на одржлив туризам, во функција на локален економски развој и едукација.

Согласно Визијата на Националниот парк „Пелистер“ и Законот за заштита на природата, а заради обезбедување заштита и управување со природните вредности и ублажување на

евидентираниите закани врз природното наследство, дефинирани се седум основни цели за управување со Националниот парк „Пелистер“ за периодот 2020 - 2030 година:

1. Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации;
2. Културното наследство и традицијата се валоризирани, заштитени и претставуваат вредности за кои покажуваат интерес посетителите, туроператорите, а се придобивка за идните генерации;
3. ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на Паркот, успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот;
4. Наплатата за екосистемските услуги е регулирана и контролирана и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот;
5. Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училница за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата;
6. Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници;

Во согласност со одредбите од Законот за заштита на природата, како и Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштитата на природата (Сл. Весник на РМ бр. 26/2012), а се со цел да се овозможи непречено одвивање на природните процеси и функции, да се зачуваат и одржат ендемските и автохтоните видови, како и да се ублажат или елиминираат идентификуваните закани, а при тоа да се овозможи одржливо користење на екосистемските услуги и да се елиминираат евидентираниите закани, идентификувани се осум програми за управување со Националниот Парк. Активностите предвидени во програмите за управување се усогласени со Визијата на подрачјето, како и со Целите за заштита на истото. Идентификуваните програми за управување се следните:

- Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство;
- Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето;
- Програма 3 - Управување со шумски живеалишта и екосистеми;
- Програма 4 - Управување со културното наследство;
- Програма 5 - Развој на одржлив туризам и рекреација;
- Програма 6- Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)
- Програма 7 - Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација
- Програма 8 - Раководење, управување, финансирање и администрација

3.5.1 Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство

Програмата за зачувување и мониторинг на природното наследство на НП Пелистер е директно поврзана со визијата за паркот, според која зачуваноста на биолошката разновидност на сите

нивоа е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми подржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено ендемски и други ретки автохтони видови.

Програмата е поврзана со една од целите на управување со НП Пелистер, која се однесува на заштита на природните вредности на паркот (биолошка разновидност и геодиверзитет) и пределската разновидност, од национално и ЕУ значење за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации. Исто така, придонесува за исполнување на целта за воспоставување наплата за екосистемски услуги и индиректно е основа за спроведување едукација за вредностите на Паркот, како и организирање едукативни и туристички посети на Паркот. Освен тоа, воспоставениот мониторинг овозможува успешно менаџирање/справување на природните непогоди и катастрофи како и оние предизвикани од човечко невнимание.

Програмата подразбира соработка на Управата на НП Пелистер со Управите на другите заштитени подрачја во земјата, посебно со НП Галичица, СП Преспанско Езеро и ПП Езерани, и прекугранична комуникација со заштитените подрачја во Грција и Албанија. Понатаму, неопходна е соработка со истражувачките институции, стручните граѓански здруженија, здруженијата на спортисти и рекреативци и локалното население во и околу Паркот. Кон Министерството за животна средина и просторно планирање потребно е редовно доставување на информации за имплементација на програмата и најзначајните резултати по претходно усогласена динамика и по потреба, заради итност и адаптација на менаџментот.

Во прикажаниот петгодишен оперативен план, Програмата не предвидува истражувања чија цел е единствено зголемување на знаењата (пример, на популацијата на пастрмките во пелистерските реки), туку секогаш тие претставуваат основа за остварување конзервациски цели. Се очекува при предвидените мониторинзи или во подготвувањето на предвидените студии да бидат собрани и податоци кои индиректно ќе бидат искористени за управување, а сепак ќе го зголемат квантумот на знаење за биолошката разновидност на Паркот. Согласно добиените резултати, во следниот петгодишен оперативен план ќе може да се предвидат и таргетираните истражувања кон некои групи, или во некои живеалишта. Се очекува до тогаш и капацитетите на Паркот во оваа насока да бидат значајно зајакнати, со што би се пружила соодветна поддршка на надворешните експерти.

Оваа Програма е комплексна и се состои од осум потпрограми кои ќе се реализираат низ бројни активности.

Потпрограма	Посебни цели
Долгорочен мониторинг на видовите, живеалиштата и пределите	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Следење на популациите на одредени, избрани, видови и групи на видови за да се утврдат процесите и заканите кои влијаат на трендовите на популациите; ✓ Следење на состојбата со живеалиштата и идентификување на процесите и заканите врз нив; ✓ Следење на состојбата со пределите и идентификување на процесите и заканите кои влијаат врз пределите;
Управување со живеалишта и предели	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ревитализација на засегнатите типови на живеалишта; ✓ Подобрување на статусот и вредноста на живеалиштата; ✓ Одржување на состојбата на приоритетните живеалишта; ✓ Унапредување на состојбата на живеалиштата кои се под закана; ✓ Намалување на комерцијалниот притисок врз природните вредности на НП; ✓ Зачувување и унапредување на пределите со посебна вредност за НП „Пелистер“.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Подобрување на состојбата на видовите	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Подобрување на состојбата на засегнатите видови; ✓ Враќање (реинтродукција) на клучни, закрилни, знаменити и засегнати видови ✓ Обезбедување заштита и поволна состојба на зачуваност на значајните видови во Паркот.
Следење на состојбата со распространувањето на инвазивните видови и преземање мерки за нивно отстранување	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Проценка на присуството на <i>Pseudotsuga menziesii</i>, <i>Pinus strobus</i>, <i>Larix decidua</i> и други инвазивни и алохтони дрвни видови и нивното распространување во НП Пелистер, како и одредување на нивното влијание врз автохтоните дрвни видови
Долгорочен мониторинг и заштита на геонаследството	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Следење на процесите и заканите врз геолошкото наследство во Паркот, со посебен акцент на камените реки, цирковите и морените; ✓ Следење на состојбата и заканите врз глацијалните езера, особено Големото и Малото Пелистерско езеро, ✓ Постигнување заштита со посебен акцент на камените реки, цирковите и морените.
Долгорочен мониторинг на климата и адаптација кон климатските промени	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Следење на климатските параметри како фактор за промена во живеалиштата и дистрибуцијата и бројноста на видовите; ✓ Примена на адаптивни мерки кон климатските промени.
Следење на квалитетот на животната средина (што вклучува води, воздух и постапување со отпадот)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Одржување и подобрување на водниот режим, намалување на последиците од климатските промени и прекуграничниот пренос на загадувачи; ✓ Соодветно постапување со отпадот од посетители/домаќинства на туристичките места - патеки и патишта, места за рекреација и други места; ✓ Подобрување на условите за посетителите и развој на туризмот.

3.5.2 Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето

Програмата за одржливо користење на природните ресурси е директно поврзана со визијата за паркот, така што НП Пелистер применува модерни технологии за мониторинг на биолошката разновидност што треба да обезбеди основа за одржливо користење на природните ресурси.

Програма е поврзана и со следните цели на управување со Паркот: Природните вредности (биолошката и геолошката разновидност, како и пејзажот) во Паркот, од национално значење и од значење на ЕУ, се заштитени во корист на локалните заедници, посетителите и идните генерации; Плаќањето на услугите на екосистемите е регулирано и контролирано и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот; Природните катастрофи и непогоди, како и оние предизвикани од човечка небрежност успешно се управуваат и спречуваат.

Компактната површина на Националниот парк ги намалува можностите за влијание од користењето на соседните територии на екосистемите во паркот. Влошувањето на општата состојба на економијата доведе до зголемување на интересот за користење на дивни растенија и габи кои се собираат за комерцијални цели. Тоа повлекува потреба за воведување строга контрола врз користењето на природните ресурси за да не се наруши стабилноста на екосистемите и популациите на видовите кои се користат за комерцијални цели. Целта на оваа програма е: да се регулира собирањето/ користење на видовите растенија и габи кои се собираат за сопствени и/или комерцијални цел од страна на локалното население базирано на принципите за одржливо користење и преку аплицирање научно познавање, обновување на популациите на лековитите и ароматични растенија од интерес, одржување на тревестите живеалишта, идентификација на вредностите на екосистемските услуги и воспоставување механизам за плаќање на екосистемските услуги. Управувањето и заштитата на шумските екосистеми се образложени во посебна програма (согласно насоките од Правилникот за содржина на плановите за управување, 2012).

Програма содржи активности кои се групирани во четири потпрограми:

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Потпрограми	Посебни цели
Одржливо користење на дивите видови (растенија и габи) кои се собираат за комерцијални цели	Да се обезбеди одржливо користење на комерцијалните диви видови во паркот
Поддршка на плантажно одгледување на лековити и ароматични растенија	Да се намали собирањето на комерцијални диви видови од природни средини во паркот
Одржливо користење на пасиштата	Да се обезбеди одржливо користење на високо планинските пасишта и да се стабилизира сукцесијата на грмушки од смрека и врштини во насока на одржување на живеалиштата и биолошката разновидност
Одржливо користење на водните ресурси	Да се обезбеди рационално користење на водните ресурси во паркот и воспоставување на наплата на екосистемска услуга за вода за пиење/користење во паркот, како дополнителен приход за ЈУ НП Пелистер

3.5.3 Програма за развој на одржлив туризам и рекреација

Програмата за управување со шумски живеалишта и екосистеми е директно поврзана со визијата за паркот, дека зачуваноста на биолошката разновидност, на сите нивоа, е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на Паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми подржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено загрозените ендемски и други ретки автохтони видови

Програмата е поврзана со следните главни цели: „... успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот“; Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации; „Наплатата за екосистемските услуги е регулирана и контролирана и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот“; „Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училница за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата на паркот да поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на биолошката разновидност и стабилноста на популации на видовите во паркот“.

Програмата ќе води кон подобро управување со шумските подрачја. Управувањето со шумите треба да се заснова на екосистемски пристап и приспособување на шумски практики во согласност со еколошките процеси и модели и содржи активности, групирани во четири потпрограми:

Потпрограми	Посебни цели
Идентификација и управување на шуми со високи конзервациски вредности на територијата на НП Пелистер (HCVF) и нејзина имплементација	✓ Воспоставување рационални управувачки механизми, кои се во согласност со одржувањето на значајните еколошки и социјални вредности на шумите
Идентификација и заштита на дрвја, значајни за биолошката разновидност и мртва шумска дрвесина во шумите од НП Пелистер	✓ Обезбедување екосистемски пристап при управување со шумите (идентификација, известување и интегрирано управување со сите екосистемски елементи) и приспособување на шумските практики кон еколошките процеси и модели.
Идентификација и заштита на стари шуми (Old Growth Forest)	✓ Обезбедување екосистемски пристап при управување со шумите (идентификација, известување и интегрирано управување со сите екосистемски елементи) и приспособување на шумските практики кон еколошките процеси и модели.

Сертификација на шумите, во согласност со системот за одржливо управување со шуми на FSC или PEFC	✓ Усогласеност со националното и меѓународното законодавство, почитување на правата на локалните заедници, заштита на биолошката разновидност во шумите и одржување на нивните еколошки функции, обезбедување долгорочна економска одржливост, соодветно планирање и мониторинг на шумски активности.
Пошумување на необновени сечишта, отворени терени, после природни или антропогени катастрофи и несреќи, терени со ерозија и ревитализација на деградирани шумски состоини	✓ Подобрување на условите на животната средина и ревитализација на деградирани шумски состоини или насади. ✓ Заштита од лизгање на земјиште и поплава.

3.5.4 Управување со културното наследство

Програмата за управување со културно наследство на НП Пелистер е директно поврзана со визијата за паркот, односно локалното население и посетителите ги препознаваат природните вредностите на Паркот, но и придобивките, ги поддржуваат и уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови како и културното наследство.

Програмата е поврзана со главната цел: „Културното наследство и традицијата се валоризирани, заштитени и претставуваат вредности за кои покажуваат интерес посетителите, туроператорите, а се придобивка за идните генерации“

Програмата за управување со културното наследство на НП Пелистер предвидува содржини за стекнување знаења и градење на правилен и активен однос спрема културното наследство и неговата заштита.

Во рамки на опфатот, на границите на НП Пелистер постои културно наследство за кое е потребно да се изврши валоризација и да се определи соодветен режим на заштита. Потенцијалот е врвен во светски размери пред се затоа што НП Пелистер има многу разновидност во културното наследство, од археолошки локалитети, рурална архитектура, цркви, манастири, духовна култура и релативно солидна инфраструктура. Во близина минувал античкиот пат Via Egnatia со многуте свои попатни станици, линијата на Македонскиот фронт од Првата светска војна, а да не забораваме дека тука било и јадрото на средновековното Македонско царство на Самуил. Програмата преку потпрограмите содржи активности за заштита, одржливо управување и промоција на културното наследство на НП Пелистер како составен дел на културниот идентитет и извор на инспирација и креативност за сегашните и идните генерации,

Програмата развива свест за заштита на културното наследство и се залага за преземање на мерки за заштита од опасностите на кои културното наследство е изложено, било поради незаконски дејствија, природни непогоди и физичко пропаѓање, забрзано од загадувањето на животната средина и природата, било поради инвестициона изградба, несоодветно користење или несовесно ракување и постапување.

Програмата во својата основа укажува на потребата од чување на културното наследство во опфатот на НП Пелистер, негово почитување, редовно одржување, конзервација, интегрирана заштита и функционално користење како фактор за одржливиот развој.

Програмата е поделена на три главни подпрограми, со посебни цели, кои треба да се исполнат преку релевантни активности. Ултимативната вредност на програмата ја носат целите со своите индикатори преку кои се врши контрола на агендата за дефинитивно реализирање. Главни носители се ЈУНП Пелистер, НУ Завод и музеј - Битола, Министерство за култура, Управа за заштита на културно наследство.

Во реализација на акциите од програмата можат да се вклучат домашни и странски чинители, согласно законските одредби и прописи, експерти, донатори, културно - уметнички друштва, тур оператори, туристички агенции, научни друштва и универзитети.

Потпрограми	Посебни цели
Одржливо управување со културното наследство на НП Пелистер	<ul style="list-style-type: none">✓ Да се заштити и зачува движното и недвижното културно наследство на паркот;✓ Да се валоризира/ревалоризира движното и недвижното културно наследство на паркот✓ Да изготви и одржува инвентар/база на податоци за културното наследство;✓ Да се заштитат и зачуваат традиционални рурални целини, кои имаат голем капацитет за одржливо користење.
Заштита на културното наследство на НП Пелистер	<ul style="list-style-type: none">✓ Конзервација, реставрација и ревитализација на културното наследство на НП Пелистер✓ Одржување на работилници/обуки за заштита на културно наследство за различни засегнати страни✓ Заштита и зачувување на традиционалниот изглед на село Маловишта (единствено населено место кое влегува во границите на НП Пелистер)
Промоција на културно наследство на НП Пелистер	<ul style="list-style-type: none">✓ Промоција на културно наследство, преку уметност, културни манифестации, објавување монографии и научни трудови поврзани за културно-историското минато на НП Пелистер

3.5.5 Развој на одржлив туризам и рекреација

Националниот парк Пелистер поседува значајни природни и културни вредности, кои претставуваат солидна основа за развој на еколошки одржлив туризам.

Програмата за развој на одржлив туризам и рекреацијана НП Пелистер е директно поврзана со визијата за паркот, според која паркот поседува комуникациски вештини кои ја јакнат синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедуваат одржливо користење на природните ресурси и развој на туризмот.

Програмата е поврзана со следните основни цели: Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации; Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници и Природните катастрофи и непогоди, како и оние предизвикани од човековата негрижа се успешно управувани и превенирани.

Еколошкиот туризмот претставува современа форма на туристичка алтернатива која произлегува од суштествената потреба на човекот за враќање кон природата, во услови кога како резултат на урбанизацијата и индустријализацијата доаѓа до потиснување на “чистата природа”. Бидејќи можностите за посета и престој во простори кои се “недопрени од човекот” се многу редуцирани, треба да се изнајдат различни начини како туристите да се поттикнуваат за посета и престој во средини во кои еко-системите како вредност претставуваат основа за заштита. Во исто време пак заштитените подрачја се потенцијали за еко-туристички активности. Екотуризмот се базира на одговорно искористување на природата и се користи како инструмент за постигнување на одржлив развој. Екотуризмот подразбира водење и сместување на мали групи туристи во природни области, со интегрирани образовни програми и тесна соработка со локалното население.

Програма содржи активности кои се групирани во пет потпрограми:

Потпрограми	Специфични цели
Валоризирање на туристичките простори за развој на одржлив туризам во НП Пелистер и блиската околина	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ефикасно користење на постојните туристички потенцијали на територијата на Паркот ✓ Стимулирање на развој на туризам, кој нема да ја нарушува животната средина и природата ✓ Користење на технологии кои нема да ја нарушуваат животната средина и природата ✓ Планирање на просторот, како основа за одржлив туризам ✓ Зголемување на јавната свест за НП Пелистер, неговата околина и регионот како туристичка дестинација во поголемите градови, туроператорите и соседните држави (Р.Србија, Р.Грција, Р.Албанија, Р.Бугарија, Косово и сл.)
Развој на туристичка инфраструктура во НП Пелистер	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Да се надгради и воспостави нова туристичка инфраструктура во паркот со цел развој на одржлив туризам ✓ Подобрување на квалитетот на инфраструктурата во Паркот ✓ Уредување и одржување на специфичен стил, препознатлив за Паркот при опремување на местата за рекреација (летниковци, показни табли и сл.)
Систем за мониторинг на посетители во НП Пелистер	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Да се воспостави и обезбеди континуиран мониторинг на посетителите на паркот
Развој на услуги за туристите	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Да се обезбеди ефективно користење на туристички ресурси и да се зголеми туристичката понуда на паркот со вклучување на локалното население

3.5.6 Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)

Програмата за локален развој на НП Пелистер е поврзана со визијата за паркот, односно: „локалното население и посетителите ги препознаваат природните вредностите на Паркот, но и придобивките, ги поддржуваат и уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови“.

Програмата е поврзана со основната цел: „Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации“, но индиректно придонесува и за остварување на останатите цели на управување со Паркот.

Програмата за Локален развој треба да ја поттикне соработката на НП Пелистер со локалните заедници и да придонесе во градење меѓусебен однос за јакнење и унапредување на заштитата и управувањето со природните вредности и рационално користење на природните ресурси заради благодет на сите корисници (индивидуалци, компании и заедниците), како и за биолошката разновидност. Да се стимулираат поединци да преземаат активности кои се (eco-friendly) еколошки прифатливи и одржливи, во согласност со намената на земјиштето и зонирањето предвидено во планот за управување со Паркот. Комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Локалните заедници треба да се залагаат и за ограничување и контрола на понатамошната урбанизација. Тоа треба да придонесе за општествено прифатлив, еколошки и одржлив економски развој. Активното учество на локалните заедници во управувањето со НП Пелистер и носење одлуки, преку учество во работата на Управниот Одбор на паркот и Советот на засегнати страни е една од главите алатки на Паркот. Од друга страна соодветното управување со Паркот треба да

обезбеди услови за функционирање на малите и средни претпријатија за развој на зелени бизниси во руралните подрачја кои ќе придонесат и во зачувувањето на Паркот.

Програма содржи активности кои се групирани во две потпрограми:

Потпрограми	Посебни цели
Активно учество на локалните заедници во управувањето со НП Пелистер	✓ Подобрена ефективност во управувањето со НП Пелистер преку вклучување на локалното население во одржливо користење на природните ресурси, штитејќи ја притоа биолошката разновидност
Зголемување на економските придобивки за локалната заедница, преку одржливо користење на природните ресурси во НП Пелистер	✓ Вклучување на корисниците на екосистемските услуги во оцена на природните ресурси, местата каде што можат да се користат, расположивите количини и носење одлуки за нивно користење, но и заштита ✓ Креирање на финансиски можности за мали и средни претпријатија, кои доминираат во руралните подрачја, така што тие ќе имаат директна корист од нивната работа во заштитата на биолошката разновидност. ✓ Локалните заедници земаат активно учество во планирањето на развојот и управувањето со туризмот во Паркот. ✓ Постигнување на регионален идентитет и зголемена вредност на локалните природни производи (џем од боровинки, вино, млечни производи, мед, итн.), куќи за сместување гости, традиционални занаети и друго преку развивање и понуда на брендирано производи и зголемена препознатливост на национално и меѓународно ниво

3.5.7 Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација

Програмата за информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација на НП Пелистер е директно поврзана со визијата за Паркот, според која зачуваната биолошката разновидност на сите нивоа е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на Паркот. За зајакнување на синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедување одржливо користење на природните ресурси, како и популаризација на активностите кои се во согласност со природните услови и природното наследство, Програмата обезбедува едукативна платформа која ќе овозможи остварување позитивни искуства во природата. Спознавањето на природните вредности на Паркот, развивање на позитивни навики и однесувања, ќе го поттикне чувството за припадност кон природата и потребата од нејзина заштита .

Програмата е насочена кон информирање на луѓето за биолошката разновидност и природата и промена на нивната перцепција за вредностите на природата. Благодарение на природните и културните вредности, нивната заштита и одржливото управување, како и можноста за унапредување на постоечките информативно-едукативни капацитети на ЈУНП Пелистер, Програмата развива и акционен план во кој се дадени конкретни активности, алатки и временска рамка потребна за постигнување на дефинираните цели.

Програмата е поврзана со следните основни цели: ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на Паркот, успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот; Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училиница за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата; Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Протоколот на посетители и големиот интерес за неговите природни ресурси, доведува до голем притисок врз природните карактеристики на Паркот, што бара управување со протоколот на посетители, вклучително етаблирање на сеопфатен информативен систем.

Програмата содржи активности кои се групирани во четири потпрограми:

Потпрограми	Посебни цели
Обезбедување информации	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Постигнување стабилен информативен систем, воспоставување / одржување на извори за информации за посетителите ✓ Обезбедување интересни и достапни информации за зоната околу паркот и можностите за поминување на слободно време во и околу селата, со цел да се формира позитивен став на локалното население кон паркот;
Односи со јавноста и јакнење на јавната свест за Паркот	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зголемување на знаењето на различните целни групи, вклучително и локалното население за вредноста и важноста на Паркот, како и за можностите што ги нуди заштитеното подрачје ✓ Стимулирање на интересот на посетителите за зачувување на уникатниот предел и разновидната флора и фауна на паркот, ✓ Дефинирање на соодветни форми на активности за рекреација ✓ Промовирање на локални производи и услуги за постигнување на зголемена побарувачка и отворање нови можности на пазарот; ✓ Воспоставување широка јавна поддршка за националниот парк, вклучително и меѓу политичарите и носителите на одлуки на регионално и национално ниво
Инфраструктура за информирање и едуцирање на туристите и население	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Да се обезбеди соодветна инфраструктура за информативно-едукативни намени за посетителите на паркот и локалното население, ✓ Обезбедување на информации и за НП „Пелистер“ и за туристичките ресурси / услуги, на точно место и околните подрачја како целина. Ажурирани информации за туристите за сместување, услуги, упатства; контакт точка за тур-оператори; резервации; продажба на рекламни материјали и сувенири; ✓ Создавање можност за пристап до природните убавини во паркот за лица со посебни потреби
Еколошко образование	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Едукација за правилата на однесување, применети во Паркот; ✓ Претставување на природното наследство и потребите за негово зачувување; ✓ Едукација на целни групи со акцент на зачувување и одржување на природните живеалишта; ✓ Истражување на интересни живеалишта и видови во Паркот ✓ Едукација на учениците и родителите за дивата природа, правилата на однесување во Паркот и начини на преживување во природа, вијанието на планините врз животот на локалното население - периферни паркови зони и села околу паркот ✓ Концентрација на движењето на посетителите во помалку ранливи области, намалување на антропогените притисоци врз видовите, естетско уживање кај посетителите

3.5.8 Раководење, управување, финансирање и администрација

Програмата за раководење, управување, финансирање и администрација на Јавната установа (ЈУ) Национален парк (НП) Пелистер е директно поврзана со визијата за Паркот, односно „со паркот управува посветен кадар, кој применува модерни технологии за мониторинг, поседува комуникациски вештини кои ја јакнат синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедуваат одржливо користење на природните ресурси и развој на туризмот“.

Програмата воедно е директно поврзана со една од целите на управување со Паркот: „ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на паркот, успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на биолошката разновидност и стабилност на популации во паркот“.

Програмата е основа за ефикасно спроведување на визијата, главните, посебните цели и програмски активности, на кои се темели идното управување и раководење со Паркот, заради постигнување на:

- ✓ Институционалното зајакнување на ЈУНП Пелистер односно подобрување на организациската и кадровската структура, зголемување на квалификациите на персоналот, потребата од нови вработувања, набавка на соодветна опрема и изградба и одржување на потребната инфраструктура имаат огромно значење за постигнување на визијата и дефинираните цели во Планот за управување. Модерните барања за одржливо управување со заштитените подрачја кои поседуваат високи вредности од биолошката разновидност и природата, кои се презентирани во сите програми кои се составен дел на Планот за управување, претпоставуваат и унапредена организациона поставеност на Установата. Тоа вклучува и ангажирање/вработување соодветен кадар – биолози, еколози, ГИС експерти, туризмолози и сл. Ова се оправдува/е поддржано низ потребата за зајакнување на апсорпционата моќ за реализација на проекти, односно финансиска помош од странски донатори, како и зголемување на приливот во Буџетот на установата од услуги, кои досега не биле познати (или практикувани).
- ✓ Начинот на водење на финансиите – сметководство и финансиски менаџмент се многу важни за обезбедување ефикасност во управувањето и одржливост на Паркот. Оваа потпрограма треба да се осврне на обезбедување средства и план за финансирање за имплементација на Планот за управување, а особено да ги земе предвид:
 - тековните трошоци (плати и придонеси, опрема, возен парк, механизација и тековно одржување, трошоци за инфо центри, административни и други објекти, униформи, лична опрема и вооружување на чуварската служба, и тн.)
 - трошоци за реализирање на планот за управување со извори на финансирање.

Во изминатите години, главни приходи ставки на ЈУНП Пелистер се: средства стекнати при вршење активности од огревно дрво и граѓа; приходи стекнати по основ собирање на боровинки; надомест за паркирање во НП и други извори (донации, грантови). Диверзификацијата на приходи за ЈУНП е неопходна со цел успешна реализација на Планот за управување. Заложбите за обезбедување средства од Буџетот на РСМ за управување со заштитениот подрачја ќе продолжат, но истовремено е потребно да се јакнат капацитетите за обезбедување приходи/средства од други извори. Во таа насока, обезбедување обуки за пишување и управување со проекти (особено во делот на финансиите и изработка на финансиски извештаи) или вработување соодветни кадри за таа намена е итно потребно за да може Установата да ги апсорбира средствата обезбедени преку различни донатори (ПОНТ, ЕУ итн.). Алтернативни извори/механизми на финансирање на ЈУ НП Пелистер кои се во согласност со Закон за заштита на природата се: прибирање средства од надоместоци за влез, посета, паркирање и престој во Паркот, посета на посебни објекти, екосистемски услуги, брендирање на производи од паркот како и средства од вршење на дејност или активност во паркот, др. За склучување спогодби за регулирање на меѓусебните права и обврски со субјектите кои вршат дејност

или активност во заштитеното подрачје, на кои согласност дава Владата на Р. С. Македонија потребно е да се доуреди законската регулатива.

- ✓ Интегрално управување со целото заштитеното подрачје НП Пелистер. Како што е уредено со Законот за заштита на природата и Законот за прогласување на дел од Планината Пелистер за Национален парк (Службен весник на РМ бр. 150/2007), Одлуката за основање Јавна установа за управување и заштита на Националниот парк Пелистер од 2006 година и Статутот на Јавната установа Национален парк Пелистер од 2007 година, ЈУ своите одлуки ги носи на состаноците на Управниот одбор, а во своето работење е поддржан од две советодавни тела: Совет на засегнати страни и Научен совет, со кои е во постојана комуникација. За оцена на ефикасноста и ефективноста во управувањето со националниот парк, ЈУ НП „Пелистер“ во последниве години ја користи алатката МЕТТ (Management effectiveness tracking tool), развиена од страна на WWF и Светска банка, која што дава можност за комуникација со засегнатите страни, идентификување на слабостите и заканите, како и насоки за потребата од преземање соодветни активности за подобрување на управувањето со Паркот. Од спроведените две преоценки со МЕТТ алатката (во 2018 и 2019) може да се заклучи дека ефективноста во работењето се зголемува во текот на 2019 година, што се должи на реализираните активности во текот на 2019 година, поддржани од различни проекти, особено за обезбедување информации за клучните живеалишта и видови, преземените активности за изработка на нов план за управување, набавената опрема, малото зголемување на бројот на вработени, спроведени обуки на персоналот итн.

Програмата содржи 3 потпрограми, во кои се дефинирани низа активности за идниот 5 годишен период.

Потпрограми	Посебни цели
Институционално зајакнување на Јавната Установа	✓ Да се зајакнат капацитетите на паркот со професионален и едуциран персонал и да се обезбеди соодветната техничка опременост и инфраструктура која е потребна за ефективно управување со националниот парк.
Финансирање	✓ Да се обезбеди долгорочно финансирање на Националниот парк Пелистер со намалување на користење на природните ресурси и воведување на алтернативни извори/механизми на финансирање.
Ефикасно и ефективно управување со паркот	✓ Да се обезбеди ефикасно и ефективно управување на паркот преку механизми и процедури за консултации и учество на засегнатите страни во управувањето со Паркот како и мониторинг на имплементацијата на планот за управување, преку: евалуација и известување за имплементацијата; изработка на годишни програми за зачувување на природата во НП Пелистер и дополнување и ревизија/ажурирање на Планот за управување и подготовка на нов план

3.5.9 Оперативен план

Во согласност со Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита, во Планот се презентирани активностите кои Јавната Установа Национален Парк „Пелистер“ треба да ги спроведе во текот на временската рамка опфатена со Планот за управување. Деталите за овие активности се прикажани за првиот петгодишен период (од 2020 до 2025 година), по истекот на кој, а во согласност со Член 99 од Законот за заштита на природата, потребно е да се изврши ревизија на Планот за управување.

Активностите се организирани во осум Програми, чија главна цел е исполнување на Целите за заштита на подрачјето опфатени во временската рамка на Планот за управување.

Табеларно е прикажан преглед на петгодишниот план за спроведување на програмите за управување со националниот Парк „Пелистер“.

За секоја Програма, заедно со вклучените Подпрограми е изработен план за спроведување, во кој се вклучени следните елементи:

- Активности за постигнување на целта на Профрамата/Потпрограмата
- Индикатор за приоритет, со три степени за одредување на приоритетноста на активностите:
 - ✓ Приоритет 1: Активности кои се критични за исполнување на целите на планот и овие активности мора да се реализираат, дури и кога другите активности нема да се реализираат
 - ✓ Приоритет 2: Активности кои се важни за постигнување на планот и треба да се направи напор да се исполнат овие цели, мора да постои добра причина за нивното неисполнување.
 - ✓ Приоритет 3: Активностите се пожелни, но не се критични за постигнување на целта на планот. Инвестициите во овие активности треба да се направат само откако е сигурно дека активностите со приоритет 1 и 2 ќе бидат исполнети.
- Индикатор на исполнување: кој ќе го олесни мониторингот на имплементацијата на Планот преку укажување како да се мери успешната имплементација
- Временска рамка за имплементација на активностите, за период од пет години, која покажува во која година треба да се исполни активноста
- Носител на активноста: се однесува на субјектот кој е одговорен за реализација на активноста или на еден или повеќе надворешни партнери со кои би соработувал субјектот.

ЈУ НП „Пелистер“ ќе врши мониторинг на спроведувањето на оперативниот план. По истекот на петтата година, оперативниот план, во согласност со Законот за заштита на природата, треба да се ревидира и да се обнови за преостанатите пет години, колку што е траењето на Планот за управување.

Според Табеларниот приказ на петгодишниот план за спроведување на програмите за управување со националниот Парк „Пелистер“, во продолжение е прикажан бројот на потпрограми и активности за секоја програма:

- ✓ Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство. Како дел од оваа програма се разработени седум под-програми кои опфаќаат 49 активности;
- ✓ Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето. Оваа програма разработува четири под-програми 16 активности;
- ✓ Програма 3 - Управување со шумски живеалишта и екосистеми, опфаќа пет под-програми со 15 активности;
- ✓ Програма 4 - Управување со културното наследство. Програмата опфаќа три под-програми со 12 активности;
- ✓ Програма 5 - Развој на одржлив туризам и рекреација, Оваа програма вклучива четири под-програми и 26 активности;
- ✓ Програма 6-Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности). Во оваа програма се вклучено две подпрограми, кои опфаќаат 12 активности;
- ✓ Програма 7 - Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација. Во програмата се вклучени четири под-програми и 23 активности;
- ✓ Програма 8 - Раководење, управување, финансирање и администрација. Програмата вклучува три под-програми со 25 активности.

3.6 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Пелистер е прв Национален парк во Република Македонија, за прв пат прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина¹ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48). Првобитно, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Во 2007 год. е извршено проширување на границите на Националниот парк за нови 5150 ha, така што вкупната површина, во согласност со новиот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), е вкупно 17150 ha, односно 171,5 km².

Во 2018 година подготвен е Предлог Просторен План за Националниот Парк „Пелистер“. Но во текот на фазата на процесот за Стратешка оцена на влијанието врз животната средина е утврдено е дека согласно Законот за заштита на природата, потребно е да се изврши валоризација на подрачјето за кое е проширен Националниот Парк Пелистер (5150 ha), како и ревалоризација на територијата на Паркот која влегува во старите граници, како и подготовка на нов План за управување со Националниот Парк Пелистер. Како резултат на овие заклучоци во текот на 2019 година беше подготвена Студија за ревалоризација на Националниот парк „Пелистер“ и нов План за управување со заштитеното подрачје. Главни причини за изработка на Планот за управување со Националниот Парк е создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во подрачјето, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење во согласност со принципите на одржливиот развој.

Актуелната просторно-планска документација за користење, заштита и уредување на овој простор ги опфаќа следните плански документи:

- Просторен план на Република Македонија донесен во 2004 год, изработен од ЈП за просторни и урбанистички планови;
- Просторен план на општина Битола, од 1978 год, Дирекција за просторно планирање, Охрид;
- Просторен план за Охридско-преспанскиот регион, донесен во 2010 год, изработен од Агенција за планирање на просторот;
- План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год, изработен од Институт за просторно планирање, Скопје;
- План за управување со Националниот парк „Пелистер“ од 2006 год, изработен со финансиска поддршка на Владата на Швајцарската конфедерација, преку Проектот за зачувување на планината Пелистер.

Во сите погоре наведени документи, Националниот парк „Пелистер“ е посебно нагласен како најзначајно природно богатство, и основните определби се однесуваат на заштита и зачувување на автентичната состојба на природната средина.

Освен просторно-планската документација, за Националниот парк „Пелистер“ и поширокото окружување (регионот), изработени се низа стратешки документи, програми, студии, проекти и извештаи, главно фокусирани на проблематиката на заштита на животната средина, природата и биолошката разновидност.

Основен правен акт во Република Македонија, со кој се уредува заштитата на природата и зачувувањето на биолошката и пределската разновидност е Законот за заштита на природата. Со овој закон се дефинирани категориите на заштитени подрачја, начинот на управување и основните документи за управување со заштитените подрачја.

¹ Пелистер, всушност е одомаќено име за планината Баба, инаку тој е нејзин највисок врв.(Панов М., 1976)

Во табелите подолу даден е приказ на корелацијата (усогласеност/неусогласеност) на целите за развој и целите за заштита на животната средина во постојните национални, регионални и локални стратешки и плански документи, со целите и активностите од Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“.

Под усогласеност на целите се подразбира дека имплементацијата на целите и активностите, предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, ќе придонесат за постигнување на целите на веќе донесените стратешки и плански документи.

Под неусогласеност на целите се подразбира дека имплементацијата на дел од целите и активностите дефинирани во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, заради нивната природа и трендови за развој, не може во целост да се усогласат на ниво на стратешки документ, туку тоа ќе се постигне на пониско ниво на програма или активност, во процесот на имплементација на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ или пак на проектно ниво. Исто така, неусогласеност може да се дефинира за цели и активности, доколку истите не се земени предвид во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“.

Табела 6 Корелација на целите на Планот за управување со целите на релевантните национални плански документи

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Национални стратешки/плански документи		
<p>Просторен план на Република Македонија (2002-2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Зголемување на вработеноста и постојано подобрување на материјалните, културните, општествените и другите услови за живот и работата на граѓаните; -Остварување на порамномерен регионален развој, со побрз развој на стопански недоволно развиените краишта; -Остварување на рационално користење, организирање и уредување на просторот со рационално разместување на производните сили; -Обезбедување доволно количини квалитетна вода за пиење и ревитализација и модернизација на системите за наводнување и водоснабдување; -Зачувување и заштита на сите простори (места) со исклучиви и неповторливи природни вредности од значење за научната, културно образовната, воспитната, рекреативната и други функции. -Утврдување на програмски индикатори и мониторинг за следење на здравствената состојба на населението, во релација со квалитетот на средината; 	<p><i>Усогласеност:</i> Со Планот за управување со НП Пелистер се предвидува јакнење и проширување на Јавната установа со едуциран и искусен кадар, како и отварање на нови бизниси (мали и средни) поврзани со реализација на идното интегрално управување со паркот, зголемување на туристичката понуда и сл, што ќе ги подобри материјалните, културни, општествените и други услови за живот и работа на жителите од околните села и градот Битола.</p> <p>Изработката на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ се темели на основните принципи, развојни цели и одредби, дефинирани во Просторниот план на Република Македонија во однос на просторниот и социо економскиот развој, користењето и намената на земјиштето, искористувањето на ресурсите, заштита на просторите кои располагаат со природни вредности, заштита на животната средина и сл.</p> <p>Имплементацијата на Планот ќе придонесе за исполнување на законските обврски за просторно планирање на заштитени простори, создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење кои ќе се темели на принципите на одржливиот развој.</p>
<p>Стратегија за регионален развој на Република Македонија (2009-2019)</p>	<p>Главните стратешки цели на Стратегијата се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Конкурентни плански региони што се одликуваат со динамичен и одржлив развој; 	<p><i>Усогласеност:</i> Одредбите и целите на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“, како и предвидените мерки и активности ќе допринесат за економски развој, заштита и оптимално користење на природните ресурси, јакнење на туристичката понуда, обезбедување на нови бизниси, поврзани со</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија помеѓу и во рамките на планските региони во Република Македонија.</p> <p>За постигнување на овие цели дефинирани се приоритети:</p> <p>Стратешка цел 1:</p> <p><i>Приоритет 1.1.</i> Поттикнување на економскиот раст во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.4.</i> Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските Региони,</p> <p><i>Приоритет 1.5.</i> Креирање на конкурентски предности на планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.6.</i> Оптимално користење и валоризација на природните ресурси и енергетските потенцијали во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 1.7.</i> Заштита на животната средина во планските региони</p> <p>Стратешка цел 2:</p> <p><i>Приоритет 2.2.</i> Градење на функционално - просторни структури за подобро интегрирање на урбаните со руралните средини во планските региони,</p> <p><i>Приоритет 2.7.</i> Подигнување на капацитетите за планирање и реализација на развојот во планските региони.</p>	<p>екосистемските услуги, што ќе допринесе кон одржливиот развој на Пелагонискиот Регион.</p>
<p>Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030)</p>	<p>Основни цели на Стратегијата за одржлив развој се:</p> <p>-Да се користи механизмот за чист развој според протоколот од Кјото како дополнителна алатка за спроведување на проекти за намалени емисии на стакленички гасови и поттик на руралниот развој.</p> <p>Во Стратегијата е ставен акцент на:</p> <p>-Обезбедување заштита на природата во Македонија базирана на принципите на „Натура 2000“ мрежата преку засилена</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ се предвидува ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој во Националниот парк, а истовремено и заштита на животната средина.</p> <p>Планот базира врз концептот на одржливо користење на природните реусрси, усогласен со прифатениот концепт на Р. С.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>имплементација на Стратегијата за биолошка разновидност и Акциониот План;</p> <p>-Промовирање нова мрежа за мониторинг на животната средина;</p> <p>-Да се поддржат шумскиот, земјоделскиот и руралниот развој, како основни економски активности во синергија со Планот за зачувување и управување на природните ресурси.</p> <p>-Да се воведат управување со водните ресурси и да се намали загубата на вода и влијанието од загадувањето како основа за развој на планови за управување со речни корита;</p>	<p>Македонија за одржлив развој како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина.</p> <p>Во Планот се предвидени активности кои ќе придонесат за заштита на геолошката и биолошката разновидност, екосистемите, водите, шумите и сл., што е во корелација со целите на Стратегијата.</p> <p>Во Планот се дадени насоки, одредби и мерки за одржлив развој на Националниот парк во планскиот период до 2030 година, кои треба да бидат земени предвид при изработка на просторниот План за подрачјето и документација од понизок ранг за користење на просторот и земјиштето.</p>
<p>Национална стратегија за консолидација на земјоделското земјиште во Република Македонија (2012-2020)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е надминување на неповолната структура на земјоделското земјиште како основен ресурс за економските активности, подобрување на условите за живот во руралните средини и обезбедување на одржлива употреба на природните ресурси.</p> <p>Специфични цели на Стратегијата се:</p> <p>-Намалување на расцепканоста на земјишните парцели во насока на нивно групирање и подобрување на локацијата на земјишните имоти во однос на поставеноста на земјоделското стопанство;</p> <p>-Подобрување на неправилната форма на земјишните парцели заради примена на посовремените техники и технологии на производство;</p> <p>-Зголемување на просечната големина на малите земјишни поседи;</p> <p>-Обезбедување пристап на парцелите до новите или рехабилитирани системи за наводнување и обновената или новоизградена рурална патна инфраструктура;</p>	<p><i>Неусогласеност:</i> Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ не анализира и разработува земјоделското земјиште кое со мали површини е присутно во границите на Националниот парк, посебно во делот околу с. Маловиште и во периферните делови околу другите населени места кои се надвор од границите на Националниот парк.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Намалување на површините на необработено и напуштено земјоделско земјиште;</p> <p>-Минимизирање на негативните ефекти по оптималната земјишна структура при изведба на објекти од јавен интерес (патна, социјална или друга инфраструктура) или паралелно просторно реорганизирање на земјишните парцели заради подобрување на постојната неповолна структура;</p> <p>-Подобрена еколошка заштита и одржливо управување со природните ресурси.</p>	
<p>Национална Стратегија за земјоделство и рурален развој (2014-2020)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е зголемување на конкурентноста на македонското земјоделско производство и прехранбената индустрија, развој на руралните средини и одржливо управување со природните ресурси.</p> <p>Ориентација кон потребите на потрошувачите и пазарните сигнали, да ја зголеми својата ефикасност во работењето, економијата на обем и адаптивност на промените во насока на обезбедување на производ со поголема додадена вредност кој е атрактивен и квалитативно поразличен од конкуренцијата.</p> <p>Во следниот период органското производство треба да ја подобри својата препознатливост на домашниот пазар и да ги зголеми капацитетите за пласман на надворешните пазари. Одржливото искористување на ресурсите и условите во шумарството во развојот на руралните заедници и зачувување и унапредување на шумскиот фонд, како и зголемување на аквакултурното производство во земјава особено од автохтоните видови, одржливото рибарење и заштита на рибите, ќе бидат дел од целите во одржливото управување и унапредување на природните ресурси и живиот свет.</p>	
<p>Стратегија за одржлив развој на шумарството во</p>	<p>Главните насоки/цели утврдени со Стратегијата се:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Програма 3 од планот за управување со НП „Пелистер“ се однесува на управување со шумски живеалишта и екосистеми. Оваа програма вклучува шест потпрограми, со поголем</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>Република Македонија (2006)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Мултифункционално стопанисување со шумите и одржлив развој на шумарството; -Зголемување на придонесот на шумите и на другите поврзани добра и услуги во квалитетот на животот во руралните области; -Зголемување на јавните и социјалните функции на шумите и шумарството преку заедничка стратегија за развој, со севкупна валоризација на нејзините општокорисни и социјални функции; -Подобрување на можностите за изнаоѓање на национални и меѓународни фондови за поддршка на развојот на секторот -Подигнување на свеста за еколошките и социјалните вредности на шумите; -Усогласување на шумарското законодавство со националните интереси и меѓународните обврски; -Преземање потребни економски, фискални, финансиски и институционални мерки со цел да се подобри ефикасноста на стопанисувањето со шумите; -Создавање потребни организациски структури за соодветен капацитет, заради обезбедување интегрирано управување со просторот; -Да се осигура соодветно јавно финансирање на активностите поврзани со одржливото стопанисување на шумите, одржувањето на заштитните и јавните функции на шумите; -Изработка на програми за адаптација на шумарство на климатските промени. 	<p>број на активности кои се однесуваат на заштита и обновување на шумските живеалишта и екосистеми, како и нивно одржливо користење.</p>
<p>Национална Стратегија за води (2011-2041)</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречување на хидро-морфолошките промени и рехабилитација на статусот на водата каде што е нарушен.</p> <p>Посебните цели кои треба да се постигнат со интегрираното управување со водите во Република Македонија се:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Програма 2, потпрограма: Одржливо користење на водните ресурси е предвидено изградба на системи за собирање, одведување и прочистување на отпадните води, со цел намалување на загадувањето на водите во паркот.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> -Доволен квалитет на водата за пиење за јавно снабдување; -Потребни количини на вода со соодветен квалитет за разни комерцијални цели; -Заштита на луѓето и материјалните добра од штетните ефекти на водата; -Да се постигне и да се зачува добар статус на водата на површинските и подземните водни тела; -Заштита на водата и екосистемите зависни од вода; -Усогласување на мерките на управување со водите со корисниците на просторот од другите сектори; -Одржливо управување со водите со рационално и одржливо користење на водните ресурси. 	
<p>Стратегија за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020 со визија до 2030</p>	<p>Обезбедување сигурно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија.</p> <p>Во Стратегијата е поставена цел, до 2020 година, во однос на 2006 година, да се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -намали енергетската интензивност за минимум 30%, -зголеми учеството на обновливите извори на енергија до износ повисок од 20% од вкупната потрошувачка на финална енергија, <p>Учеството на биогоривата во вкупната потрошувачка на горива во сообраќајот во Македонија е планирано да изнесува 10% до 2020 година.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> На територијата на НП „Пелистер“ се изградени четири мали хидроелектрични централи: Брајчино 1, Брајчино 2, Шемница (Маловиште) и Кажани.</p> <p>Но Малите хидро електрани се објекти кои предизвикуваат огромни влијанија, кои се манифестираат преку промени на физичко - хемиските катакестрикти на водата, го намалуваат протокот на вода во реките и влијаат врз видовиот состав на акватичните видови во реките..</p> <p>Планот за управување предвидува активности кои се однесуваат на подобрување на енергетската ефикасност на угостителските и сместувачките објекти во границите и околу границите на Националниот парк.</p>
<p>Стратегијата за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија</p>	<p>Главна цел на оваа стратегија е да се добијат информации за потенцијалот и можната експлоатација на обновливи извори на енергија во Република Македонија.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Заштита на животната средина и намалување на емисиите на стакленички гасови, намалување на увозната зависност на 	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	Македонија од енергија, како и потребата за обезбедување на поголема разновидност и со тоа и сигурност во снабдувањето со енергија што неминовно наметнуваат зголемено учество на обновливите извори во финалната потрошувачка на енергија.	
Стратегија за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија	<p>Стратегијата за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија до 2020 година превидува рамка за забрзано усвојување на практики за енергетска ефикасност на одржлив начин и преку намалување на зависноста од увозот, енергетската интензивност, непродуктивното користење на електричната енергија, подготовка на добра клима за да се максимизира вклученоста и можностите на приватниот сектор, обука и подигање на јавна свест.</p> <p>Финалниот резултат на постигнувањето на оваа цел треба да биде реализација на заштеди на енергија во 2018 година во износ од над 9% од просечната потрошувачка во петгодишниот период 2002-2006, со континуирана промоција на енергетската ефикасност и мониторинг и верификација до 2020 година.</p>	
Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)	<p>Дел од општите и посебни стратешки цели во управувањето со отпадот се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за обезбедување на целосно покривање на трошоците за одржување на интегрираниот систем за управување со отпад; -Воспоставување систем за собирање податоци/информации за изворите, природата, количествата и судбината на тековите на отпадот, како и за капацитетите за обнова на материјали/енергија и за депонирање на отпадот и обезбедување на потребниот пристап на јавноста до истиот; -Воспоставување на технички современ систем за управување со отпад; 	<i>Усогласеност:</i> Во Програма 1, под-програма Следење на квалитетот на водите, воздухот и генерирање на отпад, една од активностите се однесува на Изработка на програма за управување со отпадот, во согласност со Закон.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	-Примена на ефикасни и исплатливи техники за управување со посебните текови отпад.	
Национален план за управување со отпад (2009-2015)	Управување со отпад е да се обезбеди соодветна политика за заштита на животната средина, рамка за одлучување, економска основа, учество на јавноста и постепено воспоставување на техничка инфраструктура за спроведување на активностите на управување со отпад, со цел да се реализира системот за управување со отпад во согласност со законската регулатива на ЕУ и со Акционата програма за животна средина на ЕУ, земајќи ги предвид нејзините приоритети во управувањето со отпадот. Планот ги наведува основните, меѓусебно поврзани мерки за сопирање или за ублажување на последиците врз животната средина предизвикани од сегашното управување со отпадот, од една страна и за изградба на рамка за постепено воспоставување на современ и одржлив систем за управување со отпад, преку оптимална комбинација на различни законски, економски и комуникациски механизми и инструменти, од друга страна.	
Стратегија за демографски развој на РМ, 2008-2015	Целта на Стратегијата е обезбедување одржлив демографски развој на Република Македонија преку подобрување на квалитетот на човечкиот капитал и социјална кохезија. Специфични цели: -Забавување на стапката на намалување на населението и создавање услови за одржлив демографски развој на земјата; -Намалување на регионалните демографски нееднаквости и креирање одржлива територијална дистрибуција и квалитетен живот на населението; -Намалување на постоечките разлики и нееднаквости помеѓу населението, со цел зголемување на социјалната кохезија.	<i>Усогласеност:</i> Програмата 6: Програмата за локален развој, од Планот за управување предвидува активности кои ќе допринесат за активно учество на локалното население во управувањето со Паркот и зголемување на економските придобивки за локалната заедница, преку одржливо користење на природните ресурси во Националниот парк.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>Национална стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија 2010-2020</p>	<p>Намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија, преку подобро користење и зајакнување на расположливите човечки и материјални ресурси, подобрување на условите за живот, за работа и на општествените услови на сите граѓани, системско и институционално содејство во функција на побрз развој, повисок стандард, поквалитетно живеење и развиток на механизмите за социјално вклучување на ранливите категории граѓани во локален контекст.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Програмата 6: Програма за локален развој, од Планот за управување предвидува активности кои ќе допринесат за активно учество на локалното население во управувањето со Паркот и зголемување на економските придобивки за локалната заедница, преку одржливо користење на природните ресурси во Националниот парк, со чија имплементација ќе се допринесе за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во подрачјето околу Националниот парк</p>
<p>Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013)</p>	<p>Градење на имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и препознатлива по производите со висок квалитет инкорпорирано во заедничко име – туристички производ на Македонија.</p> <p>Развој на производи и услуги (препознатливи производи, категоризација на сместувачките капацитети, вински туризам, рурален туризам, култура и занаети, бањи), соодветен пристап и инфраструктура (патна инфраструктура, воздушен пристап);</p> <p>Управување и заштита на животната средина и културното наследство, развој на туризмот преку јавно-приватно партнерство, како и подобрување на туристичката инфраструктура и туристичката понуда.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Програмата 5: Програма за одржлив туризам и рекреација од Планот за управување, обработува четири подпрограми, со поголем број на акции, со чие имплементирање ќе се подобри досегашната туристичка понуда и ќе допринесе за зголемување на веќе препознаените туристички понуди на НП „Пелистер“.</p>
<p>Национална Стратегија за рурален туризам (2012-2017)</p>	<p>Идентификување на концептот и стратегијата за развој, поставување рамка за поттикнување на развојот како дел од севкупната туристичка понуда на Република Македонија, евиденција на сместувачки и угостителски објекти, зголемување на капацитетите, вработувањата и туристичката понуда во руралниот туризам.</p>	
<p>Предлог Национална стратегија за биолошка</p>	<p>Главна цел на Стратегијата е:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ претставува документ кој има за цел управување и заштита на просторот кој се карактеризира со богата биолошка</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>разновидност со акционен план, 2015</p>	<p>-Намалување на директните и индиректните притисоци врз биолошката разновидност; -Подобрување на статусот на биолошката разновидност преку зачувување на екосистемите, видовите и генетската разновидност заради зголемување на придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги.</p>	<p>разновидност, односно уредување на просторот кој има особена важност како заштитено подрачје. Во Планот има програми и потпрограми за постигнување на посебните цели на заштита низ бројни активности, со кои треба да се обезбеди подобрување на состојбата на биолошката разновидност, поточно на природното наследство, мониторинг на состојбите, како и подобрување на медиумите и областите од животната средина што ќе придонесе за намалување на притисоците врз биолошката разновидност и постигнување заштита и унапредување на истите.</p>
<p>Национална стратегија за заштита на природата, 2017-2027 (нацрт)</p>	<p>Во Националната стратегија за заштита на природата, дефинирани се следните национални цели за заштита на природата:</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 1: Геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) соодветно да се идентификуваат, истражуваат, мониторираат и инвентаризираат.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 2: Да се заштитат, зачуваат и мониторираат компонентите на геодиверзитетот, геонаследството, биолошката и пределската разновидност.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 3: До 2022 година да се вгради политиката за заштита на природата во стратегиите, плановите и програмите во другите сектори.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 4: Да се воспостави и практикува одржливо користење на геодиверзитетот, геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност) преку употреба на традиционални знаења, иновации, најдобри практики и позитивни стимулации за зачувување и одржливо користење на природата.</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 5: Да се унапреди законодавната рамка, согласно ЕУ легислативата и релевантните ратификувани меѓународни договори за заштита на природата и да се обезбеди соодветна институционална рамка преку зајакнување на административните капацитети.</p>	<p>разновидност, односно уредување на просторот кој има особена важност како заштитено подрачје. Во Планот има програми и потпрограми за постигнување на посебните цели на заштита низ бројни активности, со кои треба да се обезбеди подобрување на состојбата на биолошката разновидност, поточно на природното наследство, мониторинг на состојбите, како и подобрување на медиумите и областите од животната средина што ќе придонесе за намалување на притисоците врз биолошката разновидност и постигнување заштита и унапредување на истите.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 6: Да се подигне нивото на информираност, едукација и промоција за вредностите и значењето на геодиверзитетот и геонаследството и другите компоненти на природата (биолошката и пределската разновидност);</p> <p>НАЦИОНАЛНА ЦЕЛ 7: Да се обезбеди континуирано и зголемено финансирање на заштитата на природата од буџетски средства на централно и локално ниво, од инвестиции и други извори на финансирање, преку воспоставување на соодветни одржливи и ефикасни модели на финансирање на заштитата и одржливото користење на природата.</p>	
<p>Национална стратегија за развој на културата за периодот 2018-2022</p>	<p>Приоритет 1: Развој на координирана и ефикасна културна политика Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Воспоставување функционални законодавни, организациски, материјални и финансиски услови за развој на културата. ✓ Воспоставување експертска и вонпартиска кадровска политика. ✓ Обезбедување автономија на субјектите во културата. ✓ Воведување принципи на транспарентност и партиципативност во процесите на носење одлуки и стратешко управување, особено евалуација, анализи, истражувања и интерсекторско усогласување со другите ресори на државните политики. <p>Приоритет 3: Заштита на културното наследство Цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Адекватен третман на недвижното културно наследство во смисла на зачувувањето на оригинална содржина и форма; ✓ Ревитализација и промоција на споменичните добра во насока нивна самоодржливост како туристички и економски потенцијал; 	<p><i>Усогласеност:</i> Во Програма 4: Програма за управување со културно наследство од Планот за управување, разработени се под-програми кои опфаќаат одржливо управување, промоција и заштита на културното наследство на НП „Пелитсер“. Во под-програмите се наведени поголем број на активности кои ќе допринесат за постигнување на целите за заштита, промоција и одржливо управување со културното наследство на Националниот парк.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>✓ Запазување на мултикултурната димензија во заштитата на културното наследство како одраз на мултикултурниот карактер на општеството.</p> <p>Приоритет 4: <i>Унапредување на добрососедските односи, активно учество во регионалните иницијативи и јакнење на соработката со европските и со воневропските земји на билатерален, регионален и на меѓународен план преку културна соработка</i></p> <p>Цели:</p> <p>✓ Унапредување на добрососедските односи преку културната соработка со соседите.</p> <p>✓ Активно учество во регионалните иницијативи и јакнење на соработката со европските и со воневропските земји на билатерален, регионален и на меѓународен план преку културна соработка.</p> <p>✓ Грижа за македонските национални малцинства во соседството и за македонската дијаспора во светот и промоција и заштита на македонскиот национален идентитет во услови на глобален диверзитет на нациите и културите.</p> <p>✓ Преземање мерки, во согласност со сите цивилизациски придобивки на меѓународен и на регионален план, да не се дозволи на кој било граѓанин на Република Македонија да му се оспорува неговата етничка, културна, јазична, религиозна, родова или друга определба.</p> <p>Приоритет 5: <i>Интегрирање во Европската Унија</i></p> <p>Цели:</p> <p>✓ Ставање на европската финансиска поддршка во функција на евроинтеграциските реформски процеси на целата држава и достапност на ИПА и на програмите на Унијата за установите и за граѓанските организации во културата.</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зајакнување на процесот на планирање, подготвување и следење на реализацијата на националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА) како основен стратегиски програмски документ во процесот на усогласување на националното законодавство со законодавството на Европската Унија. ✓ Обезбедување техничка поддршка на националните и на локалните институции од областа на културата за подготовка на апликациски пакети за апсорпција на ЕУ-фондовите/приоритетите. ✓ Интегрирање на националните културни политики во европски контекст (компарирање, следење на актуелните трендови, стратегиски модели од земјите членки на ЕУ). ✓ Подготовка на анализи, развој на стратегии, акциски планови, иницијативи (национални, регионални и сл.) како помошни механизми во евроинтеграциските процеси. ✓ Обезбедување поголема видливост на европските програми и на реализираните проекти. 	
<p>Трет Национален План на Република Македонија кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени (2014)</p>	<p>Зајакнување на базата на информации, аналитичкиот и институционалниот капацитет на клучните национални институции за интегрирање на приоритетите за климатските промени во националните стратегии за развој и релевантните секторски програми со обезбедување финансиска и техничка поддршка.</p> <p>Вклучување на Република Македонија во глобалните напори за ублажување на климатските промени и спроведување на обврските преземени од членството во Рамковната конвенција на Обединетите Нации за климатски промени и Кјото Протоколот.</p> <p>Исто така Планот вклучува:</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Како дел од под-програмите во Програма 1: Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство, предвидени се активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мониторинг на видови чувствителни на климатски промени, селектирани од листите на националните извештаи за UNFCCC , изработка на протоколи, поврзување со климатскиот мониторинг - Мониторинг на избрани живеалишта (плотови) и видови заради следење на ефектите од климатските промени

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Воспоставување на национален фонд за тестирање мерки за адаптација и воведување на видови, отпорни на суша;</p> <p>-Формирање на национален центар за суша;</p> <p>-Утврдување техники и постапки за култивирање, користење вештачки губрива и рекламација на почвата за клучните култури во регионите погодени од климатските промени;</p> <p>-Воведување различни практики на орање за промовирање одржливи земјоделски практики;</p> <p>-Развивање техники за наводнување и водоснабдување;</p> <p>-Развивање критериуми и идентификација на начини на употреба на земјиштето и агроеколошки зони и сл.</p> <p>Исто така, една од целите на овој документ е спречување или намалување на загубата на биолошката разновидност, заради влијанијата од климатските промени. При тоа, планот ги идентификува следните потенцијални мерки за адаптација кон климатските промени:</p> <p>-Следење на состојбата со туѓите (и инвазивни) видови растенија;</p> <p>-Следење на состојбата со животинските видови-вектори на болести;</p> <p>-Елаборација на листата видови за кои е потребно „ex situ“ зачувување;</p> <p>-Приспособување на плановите за управување со шумите во главните шумски биокоридори со цел нивна подобра функционалност од аспект на ефектите од климатските промени;</p> <p>-Дефинирање можни рути (биокоридори) за движење и миграција на животинските и растителни видови под закана од климатските промени;</p>	

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>Национална стратегија за животна средина и климатски промени, 2014 - 2020</p>	<p>Главната цел на Стратегијата од аспект на одржлив развој е насочена кон подобрување на целокупниот квалитет на живот и избегнување на трајни штети врз животната средина. Од аспект на заштита на животната средина, целта е да се зачува и подобри квалитетот на водата, воздухот и почвата во Република Македонија, да се зачува постојната биолошка разновидност и природните ресурси. Од аспект на климатските промени целта на Стратегијата е да се намалат нивните негативни влијанија.</p>	<p>-Детална ревизија на системот на заштитени подрачја во Македонија во однос на адаптацијата на климатските промени;</p>
<p>Стратегија за мониторинг во животната средина (2004)</p>	<p>Целта на Стратегијата е мониторирање и известување за состојбата на сите медиуми на животната средина.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Програма 1: Програма за зачувување и мониторинг на природното наследство, вклучува неколку под-програми кои опфаќаат активности за мониторинг на пределите, живеалиштата, видовите и климата, во чиј состав влекуваат поголем број на активности кои се вклучени активностите за мониторинг.</p>
<p>Стратегија и акционен план за имплементација на Архуската конвенција (2005)</p>	<p>Владината политика за оваа Стратегија е да спроведе детална анализа за статусот на имплементација на Конвенцијата, да обезбеди насоки и препораки за надминување на проблемите кои произлегуваат од имплементацијата на Конвенцијата и да препорача акционен план за спроведување на предложените мерки и следење на дадените насоки.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Дефинирањето на Визијата и главните цели на идното управување со паркот се дефинирани низ работни состаноци со вработените во ЈУ НП Пелистер, Советот на заинтересирани страни и Научниот совет. Процесот на подготовка на Планот и програмите, кои се негов составен дел, беше инклузивен односно ги вклучи и консултираше сите заинтересирани страни.</p> <p>Во постапката на усвојување на Планот и подготовката на Извештајот за СОЖС ќе биде обезбедено учество на јавноста што ќе придонесе во процесот на одлучување и донесување на одлуки.</p>
Регионално ниво		
<p>Просторен план за Охридско</p>	<p>Целите на Планот за просторен развој на Регионот се: -Обезбедување на просторни услови за изградба, реконструкција, опремување и заштита на Регионот;</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Изработката на Просторниот план за Националниот парк „Пелистер“ претставува исполнување на целите за просторен развој на регионот, заштита на биолошката и пределската</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>преспанскиот регион за период 2005-2020</p>	<p>-Утврдување на оптимална дистрибуција на активностите, физичките структури и населението во Регионот, со почитување на економските, техникотехнолошките, еколошките и просторно – функционалните критериуми;</p> <p>-Обезбедување услови за оптимално функционирање на постојните и планираните инфраструктурни системи, населби, производни капацитети и други системи;</p> <p>-Иницирање на соработка на трилатерално ниво во сите сегменти на развојот и поставување на основи на одржлив економски и социјален развој и интегрална заштита на просторот од трите страни.</p> <p>Покрај останатото, Просторниот план со планските концепции, решенија и насоки за примена треба да обезбеди интегрална заштита на природната просторна целина на Националните паркови и Спомениците на природата (Јабланица, Охридско Езеро, Галичица, Преспанско Езеро; Пелистер).</p> <p>Како приоритет за заштита на биолошката и пределската разновидност, и заштита на природното наследство со примена на нови методи и сознанија се препорачува да се изработи на Просторен План за Националниот парк Пелистер.</p>	<p>разновидност, односно природното наследство. Концепцијата за просторно планирање на Паркот се темели на основните принципи, развојни цели и одредби, дефинирани во Просторниот План за Регионот.</p>
<p>Програма за развој на Пелагонискиот плански регион (2015-2019)</p>	<p>Во согласност со резултатите од извршените анализи и севкупните потреби на Регионот, дефинирани се следните стратешки цели:</p> <p>-Поттикнување на одржлив и рамномерен економски развој на Регионот,</p> <p>-Развој на Пелагонија како конкурентна туристичка дестинација и промоција на регионалниот културен идентитет,</p> <p>-Унапредување на квалитетот на социјалните и здравствените услуги, спортот и образованието на регионално ниво,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Планот за управување со НП „Пелистер“ ќе допринесе за подобрување и збогатување на туристичката понуда во Регионот, со подобрување на севкупната инфраструктура и промоција на природното богатство во пошироки рамки, стимулирање на традиционалните занаети, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди, што е во корелација со целите на Програмата.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Подобрување на меѓусебната и меѓународната поврзаност за подобрување на квалитетот на животот на граѓаните и привлекување инвеститори,</p> <p>-Поконкурентно земјоделство и одржлив рурален развој,</p> <p>-Заштита и унапредување на животната средина во насока на одржлив развој.</p> <p>Пелагонискиот плански регион туризмот го смета како една од приоритетните гранки за развој, и заради тоа огромен дел од напорите се насочени кон инвестирање во развивање и промоција на туристичките потенцијали и атракции на овој регион. Прекрасното и богато природно наследство со националните паркови Пелистер и Галичица, заштитените подрачја, ледничките езера, Преспанското езеро, пештерите и многу други атрактивни и интересни локалитети нудат одлична можност за развивање на одржлив туризам.</p> <p>Еден од приоритетите на Регионот е валоризација на биолошката разновидност во насока на регионален развој. За исполнување на овој приоритет се предвидени следните мерки:</p> <p>-Заштита на ендемската флора и фауна,</p> <p>-Зголемување на зелени површини и пошумување,</p> <p>-Идентификација на нови и промоција на постојни заштитени подрачја,</p> <p>-Континуирано унапредување на ЗОО градина,</p> <p>-Унапредување на прекуграничната соработка во делот на заштита на биодиверзитетот,</p> <p>-Надградба на човечките капацитети во однос на заштитата и унапредување на биодиверзитетот во регионот.</p>	
Регионален план за управување со отпад	Целите на Регионалниот план за управувањето со отпадот во Регионот се:	<i>Усогласеност:</i> Во Програма 1, под-програма Следење на квалитетот на водите, воздухот и генерирање на отпад, една од

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>во Пелагонискиот плански регион, 2017</p>	<p>-Намалување на количеството отпад коешто се создава (минимизација на отпад);</p> <p>-Намалување на количеството отпад кое завршува на депонија и претставува опасност за животната средина и човековото здравје;</p> <p>-Управувањето на отпадот да се спроведува на начин со кој ќе се намалат влијанијата врз животната средина и човековото здравје;</p>	<p>активностите се однесува на Изработка на програма за управување со отпадот, во согласност со Законската легислатива.</p>
Локално ниво		
<p>Стратегија за локален развој на општина Битола за периодот 2014 -2018</p>	<p>Стратешки цели за развој на општина Битола се:</p> <p><u>Економски развој</u></p> <p>Стратешка цел 1. Подобрување на социо-економската положба на населението,</p> <p>Стратешка цел 2. Подобрени јавни и приватни инфраструктурни системи кои придонесуваат за развој на општината,</p> <p>Стратешка цел 3. Развивање на меѓусебна соработка на општините, регионите и прекугранична соработка.</p> <p><u>Туризам</u></p> <p>Стратешка цел 4. Формирање на систем за управување со туризмот во општина Битола,</p> <p>Стратешка цел 5. Битола - препознатлива туристичка дестинација.</p> <p><u>Социјална заштита</u></p> <p>Стратешка цел 6. Еднакви можности, социјална инклузија и нулта дискриминација.</p> <p><u>Заштита на животна средина</u></p> <p>Стратешка цел 7. Подобрување на квалитетот на животната средина на сите медиуми,</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Целите на Планот за управување со НП „Пелистер“ се во директна врска со целите на Стратегијата, бидејќи истите се темелат на основните принципи за економски развој и заштита на животната средина. Имплементацијата на активностите од Планот ќе допринесат за развој и унапредување на туристичката понуда, а пред се заштита на медиумите од животната средина и природното наследство.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>Стратешка цел 8. Одржлив развој на системи за заштита на животната средина.</p> <p><i>Организациска поставеност</i></p> <p>Стратешка цел 9. Организирање и работа на проектното одделение за изработка и спроведување на проекти.</p>	
<p>План за управување со отпад за општина Битола 2014 – 2019</p>	<p>Целта на Планот е постигнување на одржливо функционирање на структурите кои се надлежни за управување со отпадот (вклучувајќи ги сите фракции на отпад).</p> <p>Програмата како дел од Планот за управување со отпад претставува основен документ за предвидување на сите активности во една календарска година заедно со пресметани буџетски средства кои се одвојуваат за спроведување на проектите.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Програма 1, под-програма Следење на квалитетот на водите, воздухот и генерирање на отпад, една од активностите се однесува на Изработка на програма за управување со отпадот, во согласност со Законската легислатива.</p>
<p>Стратегија на локалната акциска група за рурален развој-Пелагонија (2015-2020)</p>	<p>Стратешките цели од Стратегијата на ЛАГ-от Пелагонија се во согласност со специфичните цели на земјоделската политика за периодот 2014-2020 година во следниве области на интервенција:</p> <p>СЦ1. Реструктурирање и модернизација на земјоделско-прехранбениот сектор;</p> <p>СЦ2. Уредување на пазарите, организација на прехранбениот синџир и подобрување на квалитетот на земјоделските производи;</p> <p>СЦ3. Подобрување на условите за живот и за одвивање на економските активности во руралните средини;</p> <p>СЦ4. Континуиран пристап до знаењето и инвестирање во човечкиот капитал во земјоделството;</p> <p>СЦ5. Комплетирање на функционалноста на системот за безбедност на храната и</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Планираните активности кои се дел од под-програмите и Програмите на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се во корелација со Специфичната цел 6 за одржливо управување со природните ресурси и ублажување на влијанието на климатските промени на земјоделството.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>СЦ6. Одржливо управување со природни ресурси и ублажување на влијанието на климатските промени на земјоделството.</p>	
<p>Стратегија за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Битола 2014 - 2018</p>	<p>Во Стратегија за локален економски развој (ЛЕР) на Општина Битола 2014 - 2018 дефинирани се 7 стратешки цели:</p> <p>СЦ 1. Подобрување на социо-економската положба на населението,</p> <p>СЦ 2. Подобрени јавни и приватни инфраструктурни системи кои придонесуваат за развој на општината,</p> <p>СЦ 3. Развивање на меѓусебна соработка на општините, регионите и прекугранична соработка,</p> <p>СЦ 4. Формирање на систем за управување со туризмот во Општина Битола,</p> <p>СЦ 5. Битола, препознатлива туристичка дестинација,</p> <p>СЦ 6. Еднакви можности, социјална инклузија и нулта дискриминација,</p> <p>СЦ 7. Подобрување на квалитетот на животната средина на сите медиуми,</p> <p>СЦ.8 Одржлив развој на системи за заштита на животната средина,</p> <p>СЦ.9 Организациска поставеност.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Програмата б: Програма за локален развој, од Планот за управување предвидува активности кои ќе допринесат за активно учество на локалното население во управувањето со Паркот и зголемување на економските придобивки за локалната заедница, преку одржливо користење на природните ресурси во Националниот парк.</p>
<p>Локален еколошки акционен план за општина Ресен (2017-2022)</p>	<p>Целите на ЛЕАП за општина Ресен се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Воспоставена структура за соработка помеѓу сите чинители на локално ниво; -Информирана јавност за проблемите од областа на животната средина и мерките за нивно надминување; 	<p><i>Усогласеност:</i> Планираните активности кои се дел од под-програмите и Програмите на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се во корелација со неколку од утврдените цели во ЛЕАП на општина Ресен</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>-Зголемена јавна свест за прашањата поврзани со животната средина;</p> <p>-Успешно развиени стратегии за решавање на проблемите од областа на животната средина;</p> <p>-Создадени услови и локални капацитети за идни инвестиции за решавање на проблемите од областа на животната средина.</p>	
<p>Стратегија за развој на општина Ресен, 2016 -2021</p>	<p>Стратешките цели на Стратегијата се:</p> <p><i>Подобрување на социо-економската положба на населението</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување на развојот на руралниот туризам, • Конкурентно земјоделско производство и преработувачки сектор, • Поттикнување на претприемништвото и занаетчиството и развој на МСП. <p>-Унапредување на заштитата на животната средина</p> <ul style="list-style-type: none"> • Воведување на агроеколошки мерки, • Унапредување на системите за интегрирано управување со отпад, • Искористување на ОИЕ и промовирање на ЕЕ, • Заштита и валоризирање на биодиверзитетот. <p><i>Да се придонесе кон унапредување на руралниот и социјалниот развој</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Подобрување на условите за живот во општина Ресен, • Активно вклучување на ранливите групи на граѓани, • Создавање на можности за неформално образование. <p><i>Унапредување на соработката меѓу различните институции на територијата на општина Ресен и надвор од неа</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Развивање на мрежи и партнерства, • Регионална, национална и меѓународна соработка. 	<p><i>Усогласеност:</i> Планираните активности кои се дел од под-програмите и Програмите на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се во корелација со неколку од утврдените цели во оваа Стратегија</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
<p>План за управување со отпад во општина Ресен (2014-2018)</p>	<p>Примарната цел на Планот е обезбедување на најдобро еколошко управување со сите видови на отпад, вклучувајќи спречување и минимизирање на создавањето на отпад онаму каде е практично возможно. Целта на Планот за управување со отпад на општинско ниво е да го промовира спречувањето и намалувањето на отпадот преку изворно намалување на отпадот, зголемување на одговорноста на создавачите на отпад и подигањето на јавната свест, како и да обезбеди преработка, повторно искористување, рециклирање и безбедно отстранување на отпадот создаден на регионално ниво.</p>	<p><i>Усогласеност:</i> Во Програма 1, под-програма Следење на квалитетот на водите, воздухот и генерирање на отпад, една од активностите се однесува на Изработка на програма за управување со отпадот, во согласност со Законската легислатива.</p>
<p>Туризам-Трилатерална стратегија и Акционен план за Сливот на Преспанското Езеро 2012-2016</p>	<p>Една до целите во Стратегијата во однос на Националните паркови е да се развие заеднички тематски предлог за финансирање на националните паркови со кој би се обезбедиле финансии за наредните три години.</p> <p>Следните области се предлагаат како приоритетни, идеално во поширокиот контекст на препорачаниот биосферен резерват:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Да се надградат одбраните установи во рамките на Паркот погодни за туристичко сместување, согласно со меѓународните стандарди; -Да се продолжи со развој на патеки за пешачење, возење велосипеди и јавање со коњи во Преспа, со тоа што предност да се даде на патеките кои ги поврзуваат местата за сместување. -Надградување на крајбрежните зони со цел да се подобри конзервацијата, интерпретацијата и пристапот на посетители. <p>Предвидени акции во Стратегијата се:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Истакнување на трилатералната област како прекуграничен резерват на биосферата и пристапување кон помош под Човекот и биосферата (МАБ) програмата на Организација на 	<p><i>Усогласеност:</i> Програмата 5: Програма за одржлив туризам и рекреација од Планот за управување, обработува четири подпрограми, со поголем број на акции, со чие имплементирање ќе се подобри досегашната туристичка понуда и ќе допринесе за зголемување на веќе препознаените туристички понуди на НП „Пелистер“, како и на населените места кои се лоцирани во близина на границите на паркот, односно населените места кои се наоѓаат на западните падини на Баба Планина.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален парк „Пелистер“ 2020-2030

Релевантни национални/регионални/локални стратешки и плански документи	Цели или барања утврдени со стратешките и планските документи	Како целите на стратешкиот/планскиот документ се вградени во Планот за управување на НП „Пелистер“ или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	<p>Обединетите нации за животна средина, култура и општество (УНЕСКО).</p> <ul style="list-style-type: none"> -Помагање на националните паркови да обезбедат финансиски средства за клучните продукти и развој на трилатерални тематски насоки. -Воспоставување на високо квалитетна мрежа на туристички информативни центри за Преспа паркот, која ќе ги приближи постоечките и планираните постројки. -Воспоставување на меѓународна Академија за екотуризам во Преспа за обучување на водичи и други во екотуризмот. -Развој на водечки Центар за откривање на Преспанското езеро. -Подигање на одбрани плажи до стандардите на Плажи со сино знаме. -Развој на туристичко гледиште со комерцијални и комунални туристички капацитети во Албанска Преспа. -Презентирање на постоечките предлози за назначување на Преспа како Ворлд Хертиџ сајт (споменик на светското наследство, културен и на природата); -Развој на висококвалитетно манастирско туристичко искуство. -Обезбедување на поддршка за развој на туристички активности за мали и средни претпријатија (МСП). -Развој на споредни и настани и конференции надвор од сезоната. -Испорака (заедно со партнери) на детална маркетинг стратегија за подигање на свеста за Преспа и привлекување на селектирани целни пазари. -Воспоставување на континуирана поддршка за обука во туризмот за приватниот и јавниот сектор. 	

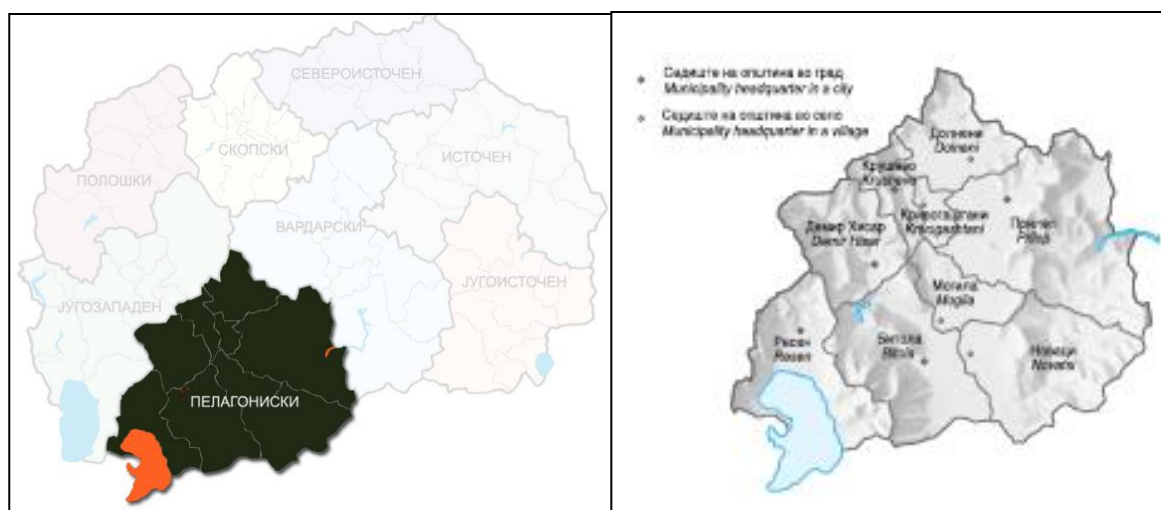
4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

4.1 Општи и демографски карактеристики

Пелагонискиот плански регион се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија и се граничи со Република Грција на југ, Република Албанија на југозапад, Вардарски плански регион на југоисток и Југозападниот регион на северозапад. Главен административен центар на регионот е градот Битола. Пелагонискиот плански регион ги опфаќа басените на Пелагониската и Преспанската котлина. Името на областа е добиено според Пелагониската котлина која зазема најголем дел од територијата на целиот плански регион.

Пелагонискиот плански регион го сочинуваат 9 (девет) општини и тоа: Битола, Прилеп, Крушево, Демир Хисар, Могила, Долнени, Кривопаштани, Ресен и Новаци.

Регионот генерално е составен од рурални подрачја. Петте града во Пелагонискиот регион (Битола, Прилеп, Крушево, Ресен и Демир Хисар) зафаќаат урбана површина од 80 km² или 1,7%, од вкупната површина на Регионот, на која е сконцентрирано 67,6% од вкупното население. Руралните подрачја зафаќаат 98,7% (4.637 km²) од вкупната површина на Регионот и се сочинети од 338 рурални населби. Општина Битола и општина Прилеп се најголеми општини, каде се сконцентрирани најголем број од населението и економските активности.

Слика 8 Територијална организација на Регионот

Според процените на Државниот завод за статистика во 2014 год. (состојба 30.06.2014) во Пелагонискиот регион живееле вкупно 231 806 жители, со густина на населеност 49.1 жители на km².

❖ Општина Битола

Општина Битола на север се граничи со општините Демир Хисар и Могила, на исток со општина Новаци, на запад со општина Ресен, а на југ со Република Грција. Општината зафаќа површина од 794.53 km². Со новата територијална поделба на Република Македонија од 2004 година, подрачјето на општина Битола опфаќа 65 села. Вкупното население во општина Битола изнесува 95.385 жители, од кои 45% ја сочинуваат расположливата работна сила што е една од категориите со особено значење за развојот на стопанските активности во подрачјето.

Во Агенцијата за вработување на Република Македонија, за 2014 во Битола се евидентирани 6.699 невработени лица кои активно бараат работа. Според местото на живеење на невработените лица, од вкупниот број на невработени, 5.244 се невработени лица кои потекнуваат од град, додека од селата како невработени се пријавиле 1.455. Мажите во вкупниот број на евидентирани невработени се застапени со 51% или 3.412 лица, во споредба со жените кои во вкупната невработеност учествуваат со 49% или 3,287. Анализата на старосната

структура на евидентираниите невработени лица, во Агенцијата за вработување на Република Македонија, укажува дека со најголем процент од невработените лица заземаат оние со возрастна структура од 60 и повеќе години, по нив следат лица со возраст од 25 до 29 години и 50 до 59 години.

Во општина Битола мошне неповолни се состојбите во однос на природното движење на населението кое се карактеризира со подпросечен наталитет, натпросечен морталитет и стапка на природен прираст со негативен предзнак од $-0,16$. Стапката на тотален фертилитет во Општината во 2008 година изнесува 1,48 и не обезбедува обновување на населението. Ваквата состојба првенствено е детерминирана од обемните преселнички движења во странство во последните четири децении кои условија значително стеснување на репродуктивната основа на населението во Општината. Според податоците за надворешните миграции, реална е претпоставката дека денес во странство е најмалку една третина од вкупното население на овој регион. Во последната деценија забележливи се доселувања од странство (повратни текови). Што се однесува на внатрешните миграции преовладуваат меѓу општинските преселби.

Слика 9 Граници и населени места во општина Битола

❖ Општина Ресен

Територијата на Општина Ресен опфаќа 44 населени места, 43 села и градот Ресен кој претставува територијален и општински центар. Градот Ресен лежи во северниот дел на Преспанската Котлина, од двете страни на Голема Река, на надморска височина од околу 880 m. Во селата се забележува постојано намалување на бројот на жители како резултат на

намалениот природен прираст, лошата старосна структура и особено присуството на емиграционите движења кои биле карактеристични во минатото во овој печалбарски крај.

Бројот на невработени од старосната група 30 - 34 години која изнесува 190 лица или приближно 12%, додека бројот на невработени со старост 25-34 години изнесува приближно 30% од вкупниот број невработени.

Слика 10 Граници и населени места во општина Долнени

❖ НП „Пелистер“

Во границата на НП „Пелистер“ се наоѓа само едно населено место, а повеќето се лоцирани околу границата на заштитеното подрачје. Во понатамошниот текст детално се разработени сите села во и околу границата на Националниот парк.

Единственото населено место во границата на националниот парк е селото Маловиште. Северно од границата на Националниот парк „Пелистер“ се наоѓаат локалните заедници Кажани, Цапари и Ротино. Североисточно се Магарево и Трново. Од источната страна на границата се протегаат Дихово и Нижеполе, како и други поодалечени села од границата кои се во непосредна близина на градот Битола. Овие населени места административно спаѓаат под општина Битола. На јужната граница, НП „Пелистер“ граничи со Грција. Во западниот дел од границата нема села кои се во непосредна близина на подрачјето, но поодалечено од границата се наоѓаат Долно Дупени, Љубојно, Брајчино, Крани, Сливница, Претор и Рајца кои пак административно спаѓаат под општина Ресен. На северозападниот дел се наоѓа Козјак, кој исто така спаѓа под општина Ресен.

Во Табела 7 се прикажани податоците од пописот на населението од 1948 година, до последниот успешно одржан попис во 2002 година, со цел да се добие една временска слика за тоа што се случува/случувало со бројот на население во оваа област.

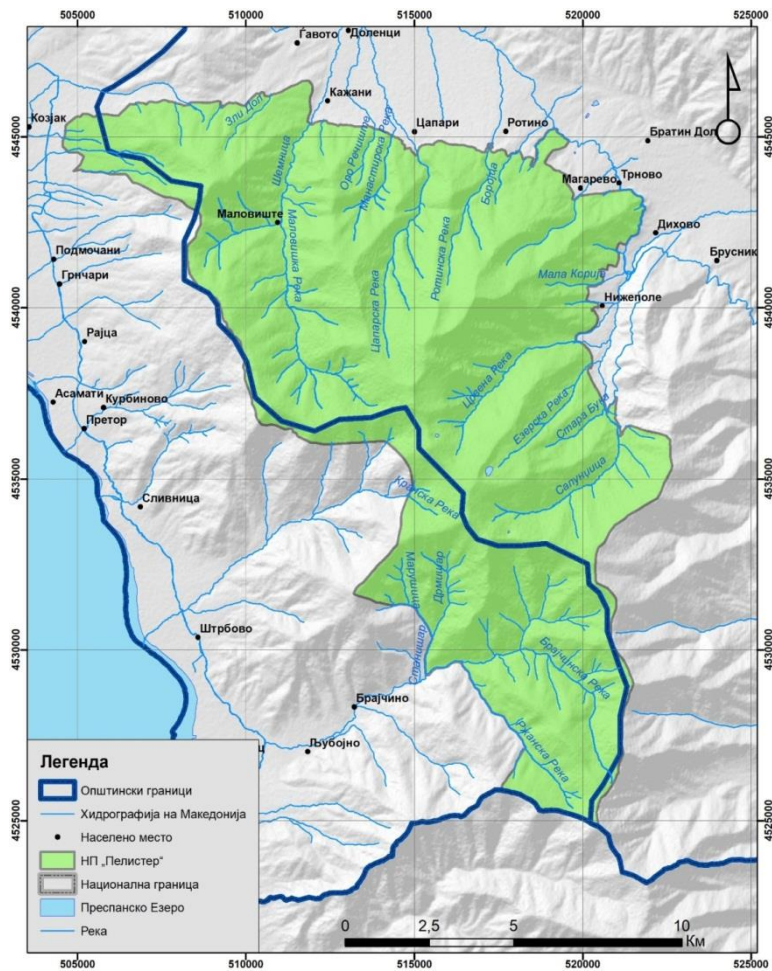
Табела 7 Број на население во НП „Пелистер“ и неговата непосредна околина

Населено место \ пописна година	1948	1953	1961	1971	1981	1994	2002
Дихово	634	686	686	701	644	356	310

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Магарево	167	158	159	167	665	90	87
Нижеполе	574	619	577	512	505	231	186
Трново	309	306	292	347	336	299	278
Кажани	138	178	134	180	165	104	75
Маловиште	504	446	344	309	257	121	98
Ротино	575	598	573	566	513	193	113
Цапари	1807	1809	1618	1468	1871	565	493
Брајчино	933	931	795	689	755	810	134
Љубојно	1171	1209	884	753	965	464	186
Вкупно	6812	6940	6062	5692	6676	3233	1960

(Извор: ДЗС, МАКСтат - база на податоци)

Слика 11 НП „Пелистер“ и населени места во неговата близина

4.2 Економски развој

Главни столбови на економијата на Пелагонискиот плански регион се производството и преработката на земјоделски производи и експлоатацијата на минерални сировини. Регионот меѓу другото е најголем производител на јаболка, тутун и млеко.

Бројот на активни деловни субјекти во Регионот во 2016 година изнесувал 8 061, бројот на новосоздадени деловни субјекти е 928, додека бројот на згаснати деловни субјекти во 2015 изнесува 758. Пелагонискиот плански регион е трет во државата според бројот на активни деловни субјекти на 1000 жители, после Скопскиот и Вардарскиот плански регион. Од вкупниот број на активни деловни субјекти во Пелагонискиот плански регион дури 91,7% отпаѓаат на микро компаниите (компани до 9 вработени).

Микро и малите компании во Пелагонискиот плански регион, како и поголемиот дел од Државата, се движечка сила на економскиот развој на регионот. Во периодот од 2012 до 2014 година се забележува намалување на бројот на активни деловни субјекти како на национално ниво, така и на ниво на Пелагонискиот плански регион, каде бројот на активни деловни субјекти се намалил за 341 субјекти (извор: Државен завод за статистика на Република Македонија). Во Регионот, БДП по жител за 2014 година изнесува 304 140.

❖ Општина Битола

Битолската економија игра значајна улога во економијата на Република Македонија. Од расположивите податоци произлегува дека во Државата егзистираат следните видови на деловни субјекти: 67.026 претпријатија, 72.749 трговски друштва; 20.917 трговци поединци и 14.865 останати, или вкупно 175.557 субјекти. Со компарација на бројот на субјектите во стопанството во Битола и со таквите во Државата, се доаѓа до показател дека во Битола се сконцентрирани 6,31 % од вкупниот број на овие субјекти. Во развојот на битолската економија значаен фактор претставуваат природните услови кои се очекува да обезбедат забрзан развој на Битола во наредниот период. Ваквите можности се темелат на: земјоделството, шумарскиот потенцијал, минералното богатство и др. Битолското поле го опфаќа најголемиот дел од Пелагониската котлина, со вкупна обработлива површина од околу 70.000 ha. Аграрот во битолскиот регион дава големи можности за развој на стопанството, со отворање на нови работни места, остварување на финансиски ефекти и добар стандард на населението во руралните средини. Шумското богатство, исто така, претставува солидна основа за подинамичен развој на севкупната економија на општина Битола, околните планини Баба – Пелистер, Кајмакчалан и останатите шумски простори располагаат со големи шумски комплекси од огревно и индустриско дрво. Значајни индустриски капацитети во општина Битола се: РЕК Битола, хидромелиоративниот гигант Стрежево. Како резултат на поволните природни можности, во подем е искористување на сировини и ресурси и развој на: металната, текстилната, прехранбената, тутунската, графичката индустрија, производството на млеко и млечни производи, алкохолни и безалкохолни пијалоци, шеќер, квасец, шпиритус и др. Во стопанскиот развој на Битола учествуваат угостителството и туризмот, пред се заради атрактивното културно и природно наследство, многубројните културни манифестации кои имаат долгогодишно искуство, како и препознатливите туристички атракции.

❖ Општина Ресен

Значаен придонес во локалната економија во општина Ресен главно има лесната индустрија со шест индустриски гранки: прехранбена, текстилна, металопреработувачка, дрвна, градежна и хемиска, претежно средни претпријатија. Од малото стопанство како посебни области на дејност се производство на мед и производи од мед, изработка на дрвна амбалажа, производство на градежна столарија, одгледување на полжави, одгледување на риби, собирање и преработка на шумски плодови и билки и друго.

Врз стопанскиот развој на Ресен големо влијание имаат угостителство и туризмот. Туризмот во Општината претставува посебна и многу значајна гранка. Развиен како зимски, летен, манастирски, здравствен и еко-туризам, како посебни видови на алтернативниот туризам, ја претставува идната перспектива за развој на Општината.

Туристичката понуда ја сочинуваат два меѓусебно издвоени комплекси: едниот е во туристичката населба „Отешево“ сместена на западниот брег на Езерото, а вториот е на источниот брег и го сочинуваат туристичките населби Асамати, Претор и Крани.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Неповолната демографска состојба, која е резултат на намалувањето на бројноста на жителите и влошената старосна структура на населението, негативно се рефлектира врз крвката економија во Националниот парк и во населбите во непосредна околина.

Покрај трите доминантни дејности, шумарството, туризам и сточарство, во помал обем застапени се и трговијата, сообраќајот, а во енергетскиот сектор во доменот на производство на електрична енергија од обновливи извори, во функција се три мали хидроелектрични централи.

Шумарството е единствената дејност, која со децении бележи одржлив развој, поставена врз долгорочните и среднорочни плански стопански основи.

Земјоделството, поточно сточарството отсекогаш било развојна определба на Паркот. Тоа го задржало обележјето на недоволно развиена и екстензивна стопанска дејност кај која е присутен исклучително неповолен тренд на намалување на активностите и осетен пад на бројот на грлата на добиток.

Материјално-производните дејности на овој простор се надополнуваат со услужните дејности издвоени во терцијарниот сектор во кој туризмот, кој во минатото претставувал економска дејност со перспективи за подинамичен развој, не ги оствари очекувањата. Транзициските промени и нерешените сопственички односи за одредени туристички објекти, неповолно се одразија врз развојот на туризмот во Паркот. Туристичките активности се манифестираат со доминација на зимскиот туризам, кој се остварува во ограничен број на сместувачки капацитети: хотелот Молика, детското одмаралиште, планинарските домови и мотелите и приватните објекти во пограничните населби на Националниот парк. Летниот туризам со разновидни активности е присутен во туристичките локалитети во рамки на Паркот, од кои со својата атрактивност се издвојуваат „планинските очи“, односно Големото и Мало глацијално езеро, архитектурата на селото Маловиште, со изобилие на природни визури во неговата околина, рекреативните простори, планинарските домови, манастирите.

Развојот на трговијата и занаетството се карактеризира со мал обем на промет на стоки и услуги. Во услужниот сектор на подрачјето на Националниот парк занаетството е маргинално застапено. Останатите економски дејности остваруваат незначителен удел во вкупната економија на Националниот парк и околните села, каде вработеноста и можноста за вработување на населението е неповолна.

4.3 Туризам

Во Пелагонискиот плански регион постои богато културно-историско наследство од различен вид. Посебно се издвојуваат архелешкиот локалитет Хераклеја, градската архитектура на Битола, традиционалната архитектура на Крушево, како и бројните цркви, манастири, урбани и рурални споменички целини, итн.

Разновидноста и богатството на културно-историското и природно богатство даваат висок потенцијал за развој на различни видови туризам (езерски, планински, манастирски, авантуристички, селски, итн.). Во Пелагонискиот плански регион постои богата и разновидна туристички понуда од различни видови на туризам, а посебна улога и значење има авантуристичкиот туризам.

Во периодот од 2009 до 2013 година сместувачките капацитети во Пелагонискиот регион бележат тенденција на благо зголемување. Бројот на соби во 2013 година е зголемен за 7,09% во однос на 2009 година, а вкупниот број на легла е зголемен за 11,1%. Во однос на вкупниот сместувачки капацитет на Република Македонија, Пелагонискиот плански регион учествувал со 11,76 %.

Бројот на туристи во Пелагонискиот плански регион во 2013 година изнесува 70.312, од кои 70,6% се домашни туристи, а 29,4 % се странски туристи. На државно ниво пак преовладуваат странските туристи кои оствариле 57% од вкупните регистрирани посети.

❖ Општина Битола

За развојот на туризмот во општина Битола допринос даваат планинарските патеки на Баба планина (Маловишта-Два гроба-Мало Езеро-Големо Езеро-Орлови води-Нижополе или Брајчино), Националниот парк „Пелистер“, како и сместувачките капацитети во манастирите и сл.

❖ Општина Ресен

Врз стопанскиот развој на Ресен големо влијание имаат угостителство и туризмот. Туризмот во Општината претставува посебна и многу значајна гранка. Развиен како зимски, летен,

манастирски, здравствен и еко-туризам, како посебни видови на алтернативниот туризам, ја претставува идната перспектива за развој на Општината.

Туристичката понуда ја сочинуваат два меѓусебно издвоени комплекси: едниот е во туристичката населба „Отешево“ сместена на западниот брег на езерото, а вториот е на источниот брег и го сочинуваат Туристичките Населби Асамати, Претор и Крани.

❖ Национален парк „Пелистер“

Улогата на туризмот во унапредувањето и витализацијата на едно заштитено подрачје е голема, но насоката во која истиот ќе се развива мора да биде во согласност со заштитата на природното и културно наследство во подрачјето. Преку туризмот се продаваат како материјални, така и нематеријални вредности како што се: различни информации, обичаи, фолклор, спортско-рекреативни активности, забава и слично. Во рамките на НП „Пелистер“ се наоѓаат вредни природни ресурси, пејзажни и амбиентални вредности, надополнето со богатото културно наследство (бројните археолошки наоѓалишта, цркви, и други споменици во околината на паркот) кои во голема мера влијаат на зголемување на вредноста на туристичкиот пазар во однос на неговата атрактивност за посета и престој како на домашни така и на странски туристи.

Кога станува збор за природните вредности, на територијата на НП „Пелистер“ се наоѓа мноштво од планински врвови од кои 35 се со надморска височина над 2000 m. Во однос на климата, карактеристична е како за планинска клима, што е погодно за туристичкиот развој. Од хидрографските елементи, покрај многуте извори, водотеци, езера кои се атрактивни места за посета, како најважен хидрографски мотив се издвојуваат двете глацијални езера, што се сметаат за природен феномен. Несомнено е дека и биолошкиот диверзитет има свој придонес врз развојот на туризмот, бидејќи на територијата на паркот се среќаваат ендемски видови од растителен свет (некои дури со меѓународно значење). Во однос на НП „Пелистер“ постојат голем број примери за туристички активности кои се во директна зависност од природата и од природните средини, кои се среќаваат во паркот. Таков пример се различните форми на туризмот кој е базиран на природните вредности како:

- **Екотуризмот (ecotourism)** претставува еколошки одржлив туризам со примарен фокус на доживување на природните области.
- **Лесните авантуристички активности (soft adventure)** вклучуваат пешачење, планински велосипедизам, кампување, јавање, ориентирање во природа, прошетки, следење и идентификување траги на диви животни, кајакарење на реки и езера, риболов, итн.
- **Тешките авантуристички активности (hard adventure)** вклучуваат пешачки експедиции, качување и планинарење, скијање итн.
- **Туризмот со посебен интерес (special interest tourism)** опфаќа социјална и еколошка свесност, и вклучува посетители со високо образование и со високи очекувања, кои патуваат за да научат и да постигнат лични и социјални цели.
- **Туризмот поврзан со истражување на дивиот свет (wildlife tourism)** вклучува патување заради набљудување на дивиот свет во природните средини или нивното природно живеалиште.
- **Одржливиот туризам (sustainable tourism)** може да се дефинира како „туризам кој е економски одржлив и не ги уништува ресурсите од кои зависи иднината на туризмот, особено животната средина и општествената структура на заедницата домаќин.“

Голем фактор кој влијае на туристичкиот развој се и културно-историските вредности на местото опишани во поглавјето културно наследство. Големите број на археолошки локалитети, верски локалитети и градби, меморијални паркови, спомен обележја и карактеристичната профана селска архитектура, се мотив плус за посета на паркот. Како позначајни се верските локалитети и градби лоцирани во селата: Трново, Магарево, Ротино, Цапари и Маловиште. Од меморијалните споменици, посебно специфични се спомен плочите и спомениците посветени на паднатите борци во НОВ. Како селски населби каде се одржуваат манифестации од културно значење и кои се окарактеризирани како етно региони потенцијални за развој на руралниот туризам се јавуваат селата: Маловиште, Нижеполе, Трново и Цапари. Туристички локалитети со

најголема посетеност се излетничките места: Голема Ливада над селото Магарево, излетничкото место на влезот на селото Маловиште, Бегова Чешма, Мала Ливада и излетничкото место Кај печурката. Во НП „Пелистер“ има повеќе планинарско-рекреативни патеки и велосипедски планински патеки уредени од страна на Управата на паркот. Ски-центрите Копанки и Нижеполе, како и селските населби со викенд куќи нудат можности за привлекување туристи.

Според податоците кои ги прибира Управата на Паркот врз основа на годишна проценка за број на влезени возила (просек 3 лица во возило) паркот го посетуваат околу 30.000 – 35.000 туристи или посетители од кои 10-15 % се странски туристи.

4.4 Здравје на населението

Во согласност со статистичките податоци во Пелагонискиот плански регион од малигни заболувања во 2014 година починале 498 лица, во Вардарскиот и во Југозападниот плански регион починале по 298 лица, а во Источниот – бројот на починати за истата година е 355 лица. Битола, Демир Хисар, Кривогаштани, Крушево, Прилеп, Ресен се општините каде што во 2014 година најмногу луѓе починале од рак.

Највисоки стапки на морбидитет во 2015 година, се регистрирани во Југозападниот плански регион (303,6‰), Скопскиот (245,5,8‰), Пелагонискиот (140,2 лекувани болни на 10 000 население).

Во дистрибуцијата на умрени од болести на циркулаторниот систем по статистички региони во Република Македонија во 2012 година, највисоки стапки на морталитетот на 10000 жители утврдени се во Пелагонискиот регион (740,9 ‰).

❖ Национален Парк „Пелистер“

Нема податоци за здравствената состојба на населението кое живее во границите на Националниот Парк и во населените места кои граничат со Националниот Парк.

4.5 Климатски карактеристики и квалитет на воздухот

4.5.1 Климатски карактеристики

Во Пелагонискиот регион преовладува умерено-континентална клима со големи климатски влијанија од север, кои се причина во текот на зимата климата да наликува на континентална.

Просечните врнежи во Регионот изнесуваат 640 mm/m². Релативната влажност на воздухот изнесува: во зимските месеци 81,3%, во пролетните месеци 67%, во летните месеци 57,7%, а во есенските месеци 71,7%, или 69,42% на годишно ниво.

Регионот се одликува со неповолни топло - климатски специфичности, односно во зимските месеци со доста ниски температури, а во летните со прилично високи. Најстуден месец е јануари, со просечна месечна температура од 0,6°C, но со апсолутна минимална температура од -30,4 °C. Најтопол месец е јули, со средна месечна температура од 22.2 °C и со апсолутно максимална температура од 41,2 °C. Апсолутното годишно варирање на температурата на воздухот изнесува 71,6 °C што е специфика на подрачјата со континентална клима. Температурата има специфика на континентална клима, додека врнежите на сушна изменето-медитеранска или степска клима која, на моменти, има пробиви и на жешки воздушни маси од Северна Африка-Сахара. Во зимските месеци просечниот процент на сончеви денови изнесува 12,3%, во пролетните месеци изнесува 28,3%, во летните месеци 43%, а во есенските 24,3%. Пелагониската котлина се карактеризира со сили ветрови кои се најсилно изразени во насока на север.

На високите планини климата е планинска т.е. тука има ладни зими и ладни лета, врнежи околу 1000 mm кои во текот на зимата се врнежи од снег. Снегот е често присутен и започнува од ноември се до мај. Во однос на инсолацијата може да се каже дека просечното годишно траење на сончевото зрачење изнесува 2321 часа, и тоа најдолго во месец Јули со просечно 11 часа дневно. Пелагониската котлина се одликува и со присуство на слана, како во претпладневните

така и во попладневните часови од денот т.е. од септември до мај или роса во потоплите денови главно од март до ноември.

❖ **Национален парк „Пелистер“**

Во рамките на НП „Пелистер“, се чувствува влијанието на континенталната и планинската клима. Влијанието на планинската клима е зголемено бидејќи станува збор за висока планина над 2000 m. На климатските прилики влијаат повеќе фактори: географската широчина, надморската височина, правецот на протегање на планинските сртови, вегетацијата и слично. Западните делови на планината, особено оние со помала надморска височина, се под силно климатско влијание на водените басени на Охридското и Преспанското Езеро.

Во НП не постои мерна станица за следење на температурите на воздухот. При анализите се користени податоци од мерната станица во Битола. Според податоците на УХМР, просечната годишна температура е со вредности од 11,2°C до 11,9°C. Температурната амплитуда за периодот 1951-1990 година, изнесува 22,3°C (-0,4°C до 21,9°C), во периодот 1991-2000 година, 23,5° (-1°C до 22,5°C) и за периодот 2001-2010 година 22,7°C (0,6°C до 23,3°C).

НП „Пелистер“ се протега на надморска височина од 880 – 2601 m. Според методологијата на Филиповски, Ризовски и Ристески (1996), во Паркот се јавуваат неколку почвено - климатски - вегетациски подрачја:

- ладно континентално ЛК (880-1100 m н.в.), средно 1010 m н.в.;
- подгорско континентално ПК (1100-1300 m н.в.), средно 1200 m н.в.;
- горско континентално ГК (1300-1650 m.н.в.), средно 1475 m н.в.;
- субалпско планинско СП (1650-2250 m.н.в.), средно 1950 m н.в. и
- алпско планинско АП (2250-2601 m.н.в.), средно 2425 m н.в.

Во субалпското подрачје просечната негативна температура се јавува во месец март, а пак во алпското во месеците Март и Ноември.

При анализата на врнежите во еден подолг период се земани податоци од неколку станици. Врз основа на податоците е направена математичка врска помеѓу врнежите и надморската височина.

При апроксимацијата на врнежите за различни зони на планината Баба може да се замаат вредностите добиени по математички пат, како корелација со надморската височина. Притоа, за субалпското и алпското подрачје, врнежите се одредени врз база на аналогија со дождемерни станици во слични измерени подрачја во земјата.

- ЛК (ладно континентално) - 1010 m н.в., 891 mm
- ПК (подгорско континентално): 1200 m н.в., 997 mm
- ГК (горско континентално): 1475 m н.в., 1098 mm
- СП (субалпско планинско): 1950 m н.в., 1040 mm - проценка
- АП (алпско планинско) : 2425 m н.в., 1000 mm - проценка

Според Филиповски и др. (1996), иако нема мерни податоци, максималната очекувана просечна годишна сум на врнежи во ова подрачје не би требало да биде поголема од 1200 mm, на ката околу 1650 m н.в.

Утврдена е логаритамска зависност помеѓу котата и врнежите со коефициент на детерминација од $R^2 = 0.996$, што значи дека врската е скоро функционална. За утврдување на врнежите во НП за периодот 1991 - 2000 година се користени соодветни податоци од станиците Битола и Кажани. Според податоците, просечните врнежи во оваа декада и кај станицата Битола (590 mm > 607 mm) и кај станицата Кажани (805mm > 800 mm) се многу блиску до просечните врнежи за повеќегодишен период (1951-1990 година), со тоа што кај Битола се со помали, а кај Кажани со поголеми вредности. Особено сушни години се 1993 и 2000 година. Како повлажна година се издвојува 1996 година. Другите се во близина на просечните вредности.

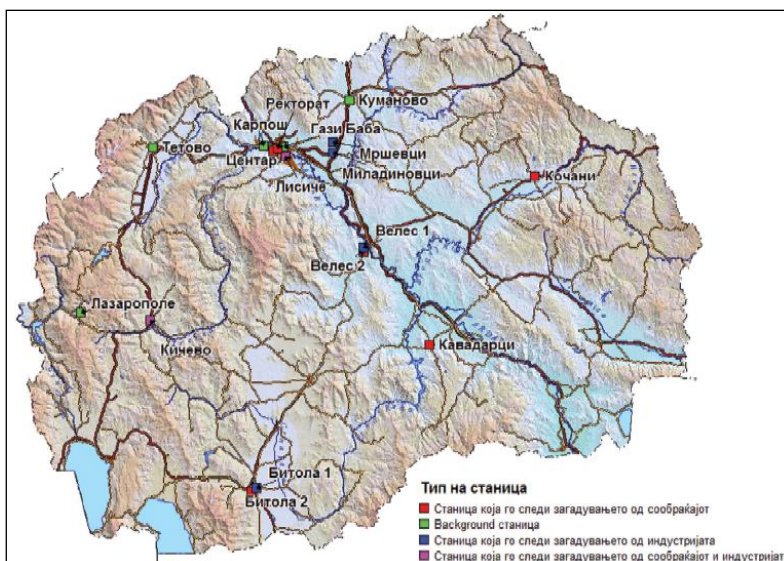
4.5.2 Квалитет на воздухот

Во Пелагонискиот плански регион постојат две мониторинг станици во општина Битола, кои го мерат квалитетот на воздухот, на територијата на градот Битола.

❖ Општина Битола

Следењето на квалитетот на воздухот во Битола се врши преку две фиксни мониторинг станици од Државната мониторинг мрежа поставени во градот на две локации (во 2004) и една станица на УХМР. Станиците следат еколошки и метеоролошки параметри: јаглерод моноксид CO (mg/m^3), сулфур диоксид CO₂ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), озон O₃ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), суспендирани честички со големина на честичките од 10 микрони PM₁₀ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), брзината и насоката на ветерот, температура, притисок, влажност на воздухот, глобална радијација и др. параметри. Едната станица е поставена во урбана средина, а другата во приградска средина.

Станицата поставена во дворот на управната зграда на Стрежево претежно го следи загадувањето од сообраќајот и од затоплувањето од административните установи и домовите, како и влијанието на емисиите од индустриските објекти, додека пак станицата поставена на самиот влез на Градот, во дворот на Метеоролошката станица на УХМР го следи загадувањето од индустријата.

Слика 12 Поставеност на станиците за мониторинг на квалитетот на воздухот

Главни извори на загадувањето на воздухот во Општината и градот Битола имаат стационарните и мобилните извори на загадување и тоа: производство и трансформација на енергија, согорување на горива, производство на топлина за индустрија и затоплување на индивидуалните домови и административни установи.

Производството на енергија од термоцентралите (РЕК Битола произведува околу 75% од вкупната побарувачка на електрична енергија на државно ниво) е сектор чишто активности сериозно го загрозуваат квалитетот на воздухот.

Во согласност со Извештајот за оценка на квалитет на воздухот за период од 2005 до 2010 година - Квалитет на животната средина на Република Македонија, подготвен од страна на МЖСПП (2012 година), може да се согледа следната состојба поврзана со квалитетот на воздухот во Битола:

- Не се забележани надминувања на критичните нивоа на SO₂ во Битола 2. Концентрациите на SO₂ во Битола 1 се повисоки, заради емисиите од околните термо-електрични централи. Врз основа на просечните годишни концентрации на NO₂, се забележува надминување на UAT во Битола 2 за 2005 и 2006 година. Во мерната станица Битола 1 не се забележани надминувања на концентрациите на NO₂.
- Просечните годишни концентрации на PM₁₀, за годишната гранична вредност од 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ е надмината во двете мерни станици во Битола. Највисоките вредности на PM₁₀

се регистрирани во зимскиот период. За време на мирните студени зимски денови, метеоролошката ситуација наречена инверзија, предизвикува епизоди на високи концентрации на оваа загадувачка супстанца во амбиентниот воздух.

- Битола 2 претставува мерно место каде се забележани најголеми концентрации на CO, со надминувања на максимално дозволените во периодот 2005–2007 година. После тоа, концентрациите се под граничните вредности.
- Максималните 8-часовни средни вредности за O₃ во мерните места Битола 1 и Битола 2, долгорочните цели за заштита на човековото здравје се надминати.

Најважен податок при анализата на вредностите на загадувачките супстанции во воздухот е податокот дали постои пречекорување на граничните едночасовни и дваесет и четири часовни вредности за заштита на човековото здравје и колку пати во текот на месецот и годишно овие вредности се надминати.

Во следната табела се прикажани гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год.

Табела 8 Гранични вредности за човековото здравје и пречекорување на годишно ниво во Битола (Битола 1 и Битола 2) за 2014 год

Гранична вредност	SO ₂ µg/m ³	NO ₂ µg/m ³	PM ₁₀ µg/m ³	CO mg/m ³	O ₃ µg/m ³
Праг на алармирање	500	400			240
Гранична 1h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	350	200	-	-	-
Колку пати е надмината 1h гранична вредност во 2014 година	0	0	-	-	-
Гранична 24h вредност за заштита на човековото здравје за 2014	125		50	10 осумчасовна	
Колку пати е надмината 24h гранична вредност за 2014 год.	0		136 (Битола 1)	0 осумчасовна	
Целна вредност за човековото здравје					120
Колку пати е надмината целната вредност за 2014 год.					8

Податоците покажуваат пречекорување на граничните вредности за заштита на човековото здравје во Битола во 2014 год. во поглед на концентрации на суспендирани честички со големини од 10 микрони (136 пати во текот на 2014), но нема пречекорувања во однос на другите супстанции.

❖ Општина Ресен

Територијата на Општина Ресен, не е вклучена во Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух, со кој управува МЖСПП на РМ. Генерално земено, од досегашните забелешки во однос на квалитетот на воздухот на општина Ресен, може да се каже дека Општината претставува релативно чиста средина во која се забележани периодично покачени концентрации на загадувачки матери од индустријата.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Во границите на Националниот парк „Пелистер“ нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на амбиентниот воздух, заради што не може да се утврди состојбата со квалитетот на воздухот.

4.5.3 Климатски промени

Македонија влегува во редот на земји кои не спаѓаат во Анекс I, односно во земји кои немаат квантифицирани обврски за редуција на емисиите на стакленички гасови, меѓутоа како земја

кандидат за членство во ЕУ ќе мора да биде вклучена во заедничките европски напори и цели во врска со климатските промени.

Република Македонија изработи национален инвентар на антропогени емисии според извори и понори на сите стакленички гасови (GHG). Целта на инвентарот е да се идентификуваат главните извори и понори на стакленички гасови со поголема сигурност и ускладување на целите и информирање на донесувачите на одлуки. Инвентарот опфаќа база на податоци за шест директни гасови: CO₂, CH₄, N₂O, PFCs, HFCs и SF₆, и четири индиректни гасови: CO, NO_x, NMVOC и SO₂. Петте најголеми клучни категории на извори на емисии во Македонија се:

- Емисии на CO₂ од индустриите за енергетика (јаглен, лигнит) (49,5%);
- Емисии на CH₄ од депониите за цврст отпад (11,7%);
- Емисии на CO₂ од мобилни извори, вклучувајќи ги и патните моторни возила (11,6%);
- Производствените индустрии и градежништвото (8,8%); и
- Емисии на CH₄ од ентеричната ферментација на домашните животни (3,9%).

Анализата на клучните извори на емисии по подкатегории покажува дека подсекторот енергетски индустрии е најдоминантниот извор на емисии во целиот период на инвентаризацијата, со просечно учество од 50,2 % во 1990 година и 49,5 % во 2012 година, потоа следува потсекторот градежништво со просечен удел од 13,6 % во 1990 година 8,82 % во 2012 година. Емисиите од потсекторот производство имаат тренд на опаѓање, што се должи на намалената индустриска активност во земјата, што делумно се објаснува со затворањето на производствените погони за алуминиум, олово и цинк во 2003 година.

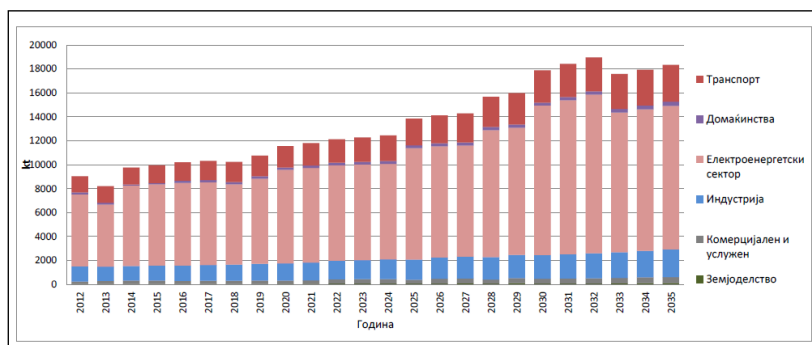
Емисиите од потсекторот патен сообраќај имаат значителен пораст во однос на севкупните национални емисии во периодот 1990-2012 година, со тоа што просечното учество во емисиите на овој потсектор во 1990 година беше 6,2% од вкупните национални емисии или 760,85 Gg на CO₂-eq., а во 2012 година овој потсектор беше одговорен за 11,6% од вкупните национални емисии или 1415,14 Gg на CO₂-eq.

Слично на тоа, емисиите од потсекторот за одлагање на цврст отпад значително се зголемени во периодот 1990-2012 година, поради зголемувањето на населението, што допринесува за поголема потрошувачка и создавање на отпад.

Во категоријата на користење на земјиштето и промените во користењето на земјиштето и шумарството, емисиите се релативно непроменети, освен во 2007, 2008 и 2012 година кога јаглеродните понори се значително намалени, поради големите шумски пожари.

Во земјоделскиот сектор, најголем дел од емисиите на CH₄ (89 %) се произведени со ентерична ферментација на домашните животни и овие емисии се во постојано опаѓање паралелно со намалувањето на популациите на добиток. На емисиите од арско ѓубре отпаѓаат 8% од емисиите на стакленички гасови, додека останатите емисии доаѓаат од оризовите полиња и горењето на остатоците.

Во согласност со Првиот двегодишен ажуриран Извештај за климатските промени, вкупните емисии на стакленички гасови ќе се зголемат од 9,030 kt во 2012 година на 18,340 kt во 2035 година, односно за 100 %, според сценариото без мерки.

Слика 13 Емисии на стакленички гасови според сценариото без мерки

За намалување на емисиите на стакленички гасови, кои потекнуваат од различни сектори, предвидени се мерки.

Во Третиот национален план за климатски промени (2014), предвидувањата за климатските промени од главните климатски елементи (температура и врнежи) се направени за 2100 година, односно за периоди од 1996-2025 (етикетирани за 2025), 2021-2050 (етикетирани за 2050), 2050-2075 (етикетирани за 2075) и 2071-2100 (етикетирани за 2100) во споредба со 1961-1990 (етикетирани за референтниот период за 1990).

Според резултатите, просечниот пораст на температурата е помеѓу 1,0°C во 2025, 1,9°C во 2050, 2,9°C во 2075, и 3,8°C во 2100, додека просечните намалувања на врнежите се во опсег од -3% во 2025, -5% во 2050, -8% во 2075 до -13% во 2100 во споредба со референтниот период.

Најголеми зголемувања на температурата во Република Македонија се очекуваат во летните сезони, поврзани со силно намалување на врнежите. Речиси нема да има промени на врнежите во зимскиот период, но се очекуваат промени во другите сезони.

Според резултатите од емпириската скала и директните GCM резултати, локалните предвидувања покажуваат многу поинтензивни зголемувања на температурите во зима и пролет. Дополнително, локалните предвидувања покажуваат помалку намалувања на врнежите во летниот период. Предвидените температурни промени се интензивни во трите климатски подтипови во северно-западниот дел на земјата кој е под алпско климатско влијание, прикажани од метеоролошките станици на Лазарополе, Попова Шапка и Солунска Глава.

Во Вториот двегодишен извештај за климатските промени, 2017 година е констатирано дека Секторот Земјоделство, шумарство и користење на земјиште е од огромно значење затоа што овде е најголемиот потенцијал за апсорбирање на CO₂ емисии. Од сектор кој вообичаено има негативни емисии, по 2020 година се предвидува дека количеството на CO₂ коешто се емитира од дрвената маса од шумите ќе биде поголемо од количеството на CO₂ коешто шумите ќе го апсорбираат. Тоа значи дека шумите нема да бидат одржливи, односно повеќе ќе има сеча на дрвена маса, отколку што е годишниот прираст. Проценето е дека вкупните емисии од овој сектор во 2035 година ќе бидат еднакви на 2.000 Gg CO₂-eq. Гледано по категории, во категоријата Сточарство во наредните 20 години, се очекува намалување од 10% на емисијата на стакленички гасови кои произлегуваат од активностите поврзани со сточарското производство (од 673,65 Gg CO₂-eq во 2014 на 603,15 Gg CO₂-eq во 2035). Причините за ова намалување лежат во претпоставките дека број на добиток по видови ќе се намали, а воедно ќе се зголеми продуктивноста по единица грло во сточарското производство. Во категоријата Користење на земјиште се предвидува дека емисијата на стакленички гасови од 290,08 Gg CO₂-eq во 2014 година би се зголемила на 514,52 Gg CO₂-eq во 2035 година, каде за појдовни основи земени се динамиките на користење во периодот од 2000 до 2014 година.

За да се намалат емисиите на стакленички гасови, во Секторот Земјоделство, шумарство и користење на земјиште се предложени 8 мерки. Во категоријата **Шумарство** предложени се две мерки кои се однесуваат на подобро управување со шумите, односно на пошумување на транзитивни шумски површини и намалување на оштетената површина на шуми од пожари. Со помош на овие две мерки се овозможува одржливост на шумите.

Во категоријата **Сточарство** разработени се 3 мерки за ублажување на емисијата на стакленички гасови кои се поврзани со активностите во сточарското производство. При дефинирањето на овие мерки, основни цели беа истите лесно да се применат, да не се базираат на посебни стратегии и политики и долгорочни субвенции. Како резултат од реализација на овие мерки вкупната емисија на гасови во 2035 година би изнесувала 590,52 Gg CO₂-eq.

Во категоријата **Земјиште за намалување** на емисиите на стакленички гасови се предвидени три мерки кои имаат за цел намалување на земјишната ерозијата и зголемување на органската материја во почвата. Со нивна соодветна примена се очекува да се постигне намалување на предвидената емисија во 2035 година за 20% (410,05 Gg CO₂-eq).

Во секторот **Отпад** се предвидува дека вкупните емисии на стакленички гасови ќе се зголемат за 97% во 2035 година (4.944 Gg CO₂-eq) во однос на 2012 година, каде на најголеми остануваат

емисиите од подкатегијата Депонии за цврст отпад со учество од 97,4% во 2035 година (94,3% во 2012 година). За намалување на емисиите во овој сектор предложени се три мерки кои се однесуваат на отворање на нови регионални депонии, затворање на постојните со согорување на метанот и селектирање на отпад. Со помош на овие мерки се предвидува дека емисиите на стакленички гасови во 2035 година ќе се намалат за 7% споредено со емисиите во WOM сценариото.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Заради комплексната орографија која влијае на плувиометрискиот режим во текот на месеците, годишните времиња и годините, врнежите, генерално, се карактеризираат со нерамномерни просторни и временски распределби низ земјата. Таквата распределба е придружена со променливи периоди со долги суши и многу интензивни врнежи од дожд. Овие драстични промени придонесуваат за ерозија на почвата и деградација на замјиштето. Една од областите со најмногу врнежи е областа на планината Баба со врвот Пелистер.

Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели.

4.5.4 Бучава

❖ Општина Битола и општина Ресен

Главни извори на бучава во Општините се сообраќајните средства, опремата и машините кои се користат во индустриските капацитети и земјоделските машини. Мерењето на комуналната бучава врз експонираното население во Битола е опфатено со мрежата на Центарот за јавно здравје – Битола.

Во согласност со Одлуката за утврдување во кои случаи и под кои услови се смета дека е нарушен мирот на граѓаните од штетна бучава („Службен весник на Република Македонија“ бр.1/09) и Правилникот за гранични вредности на нивото на бучава во животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08), мирот на граѓаните се нарушува од штетна бучава кога граничните вредности на бучавата во животната средина, предизвикана од различни извори, се повисоки од оние прикажани во следната табела:

Табела 9 Нивоа на бучава над чии вредности се смета дека е нарушен мирот на граѓаните

Подрачје според степенот на заштита од бучава	Ниво на бучава изразено во dB(A)		
	L _д	L _в	L _н
Подрачје од прв степен	50	50	40
Подрачје од втор степен	55	55	45
Подрачје од трет степен	60	60	55
Подрачје од четврт степен	70	70	60

L_д - ден (период од 7 до 19 часот), L_в – вечер (период од 19 до 23 часот), L_н – ноќ (период од 23 до 7 часот)

Во периодот од 2010 до 2014 година, во согласност со Правилникот за локациите на мерните станици и мерните места, нивоата на бучава се мерени на девет мерни места прикажани на следната слика.

Интензитетот на бучавата е прикажан преку основните индикатори за бучавата, во текот на денот L_д, во текот на вечерта L_в и во текот на ноќта L_н, изразено во dB (A), дефинирани во согласност со Правилник за примената на индикаторите за бучава, дополнителни индикатори за бучава, начинот на мерење на бучава и методите за оценување со индикаторите за бучава во животната средина. На секое мерно место вршени се четири пати по 50 мерења во текот на едно деноноќие.

Слика 14 Диспозиција на мерни места во Битола во периодот од 2010 до 2014 година

Интензитетот на комуналната бучава во животната средина, во Битола, за индикаторот L_d , на пет мерни места има тренд на благо опаѓање за разгледуваниот период, додека на останатите четири мерни места има тренд на постојаност. Од податоците може да се забележи дека на 5 мерни места нивото на бучава не ја надминува ГВ, на останатите мерни места нивото на бучава ја надминува ГВ за тоа мерно место и надминувањето се движи од 0.75 до 5.62 dB(A) за индикаторот L_d .

❖ Национален Парк „Пелистер“

Подрачјата наменети за туризам и рекреација, подрачјата во непосредна близина на здравствени установи за болничко лекување и подрачјата на **национални паркови** или природни резервати се вбројуваат во подрачја со I степен на заштита од бучава. Во оваа група спаѓа и НП „Пелистер“. На територијата на НП „Пелистер“ нема мониторинг станици за мерење на интензитет на бучава и нема соодветна база на податоци врз основа на која би се направила анализа на постојната состојба и трендот на промени на бучавата во животната средина.

Главни извори на бучава во животната средина се превозните средства по сообраќајниците и бучава предизвикана од активностите на населението кое живее во засегнатата област. Поради малиот број на постојани жители, нивните активности и начинот на живот, не претставуваат значаен извор на бучава што може да предизвика влијание врз животната средина. Поголемите сообраќајници кои водат до НП „Пелистер“, се надвор од границите на Националниот парк, поради што и влијанието од сообраќајот врз нивото на амбиентална бучава е занемарливо.

4.6 Вода

4.6.1 Хидрологија

Хидролошкиот потенцијал во Пелагонискиот плански регион го сочинуваат реката Црна со притоците Блато, Шемница, Драгор и Елешка Река. Сливот на Црна Река претставува дел од егејското сливно подрачје.

Црна Река е главниот и најголем речен тек во Пелагонискиот плански регион. Вкупната должина изнесува 207 km и целиот тек е во Република Македонија. Сливното подрачје на Црна изнесува 5.890 km² што претставува 28,68% од сливното подрачје на реката Вардар.

Од поголемите вештачки акумулации за наводнување на обработливите површини во Регионот посебно се значајни акумулациите Стрежево и Прилепско Езеро, како и вештачката акумулација Суводол.

Стрежевското Езеро или само Стрежево е вештачка акумулација во средниот тек на реката Шемница, десна притока на Црна Река. Стрежевското Езеро се користи за водоснабдување на

градот Битола и поголем дел од Пелагонискиот регион. Стрежевското Езеро исто така претставува и основен воден ресурс за наводнување на земјоделските површини во Пелагонија, како и извор на технолошка вода за потребите на РЕК Битола.

Во водостопанското подрачје „Пелагонија“, регистрирани се вкупно 660 извори од кои 4 се регистрирани како извори со значајна штедрост. Најголема штедрост има изворот на Црна Река – Црна Дупка со штедрост од 1170 l/s.

❖ Општина Битола

Општина Битола ги опфаќа подрачјата на поголемите водотеци Шемница и Драгор со своите притоки (Диховскиот Драгор и Братиндолскиот Драгор), како и водотеците од Баба Планина: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска и Стара Река, кои припаѓаат на сливот на Црна Река. Во близина на врвот на планината Баба-Пелистер се наоѓаат две леднички езера, повеќе познати како „Пелистерски очи“ – Големо и Мало Езеро. Низ градот Битола тече реката Драгор, која извира на падините на Пелистер во должина од 4,5 km.

На 22 km од Битола се наоѓа вештачкото акумулационо езеро „Стрежево“ кое е значаен хидрографски објект за Битола и околината. Со изградбата на хидросистемот „Стрежево“ е овозможено обезбедување на потребните количини на вода за наводнување на дел од Пелагонија, надополнување до потребните количини на непреработена вода за потребите на ЈП „Водовод“, Битола, обезбедување на потребите од технолошка вода за дел од индустријата. Зафаќањето на водите од водотеците на Баба Планина и нивно внесување во сливот на реката Шемница се врши со помош на алиментационен канал со вкупна должина од 61.5 km.

❖ Општина Ресен

Хидрографијата на Котлината ја сочинуваат подземните води, изворите, природните водотеци, изградените од човекот водни објекти и природната акумулација Преспанско Езеро. Преспанското Езеро е природно езеро, кое го делат три држави. Географски, Езерото се наоѓа во југозападниот дел од земјата и припаѓа на Пелагонискиот плански регион. Република Македонија зафаќа најголем дел од површината, останатиот дел припаѓа на Република Грција и Албанија.

Речната мрежа е претставена со неколку поголеми и повеќе помали реки. Сите главни водни текови се формираат на подножјето од планините Пелистер, Бигла и Плакенска Планина. Голема Река, вклучително и нејзината притока Лева Река, примаат води од Плакенска Планина и Бигла. Бидејќи Голема Река има најголемо сливно подрачје, таа има значајна улога во водниот баланс на Езерото. Од источната страна на Езерото, од планината Пелистер, се вливаат три постојани речни текови од Македонија (Брајчинска, Кранска и Курбинска Река) еден од Грција (Стара Река), како и неколку помали водни текови од планината Пелистер.

Најголемо стопанско значење имаат четирите поголеми реки и тоа: Голема, Брајчинска, Преторска Река и Шара, додека останатите Јанинска, Болнска, Источка, Еличка и некои други помали реки, поради тоа што во поголем дел од годината пресушуваат во средното и долното течение, немаат големо стопанско значење. За северниот дел на Котлината најголемо значење има Голема Река. Во југоисточниот дел на Котлината се наоѓаат трите останати поголеми реки: Брајчинска, Шара и Преторска Река.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Територијата на НП „Пелистер“ е богата со извори и поголем број постојани и повремени водотеци. Дел од изворите во границите на Паркот се каптирани и на нив се изградени чешми. На планината се регистрирани 45 извори, а поголемиот дел од нив се наоѓаат во сливот на Црна Река (32 извори). Во сливот на Преспанското Езеро се регистрирани 13 извори. Поголемиот дел од изворите не пресушуваат во текот на годината и имаат изедначена издашност, која е мала, обично помала од 1 l/s. Но, има и извори чија издашност достигнува до 5 l/s.

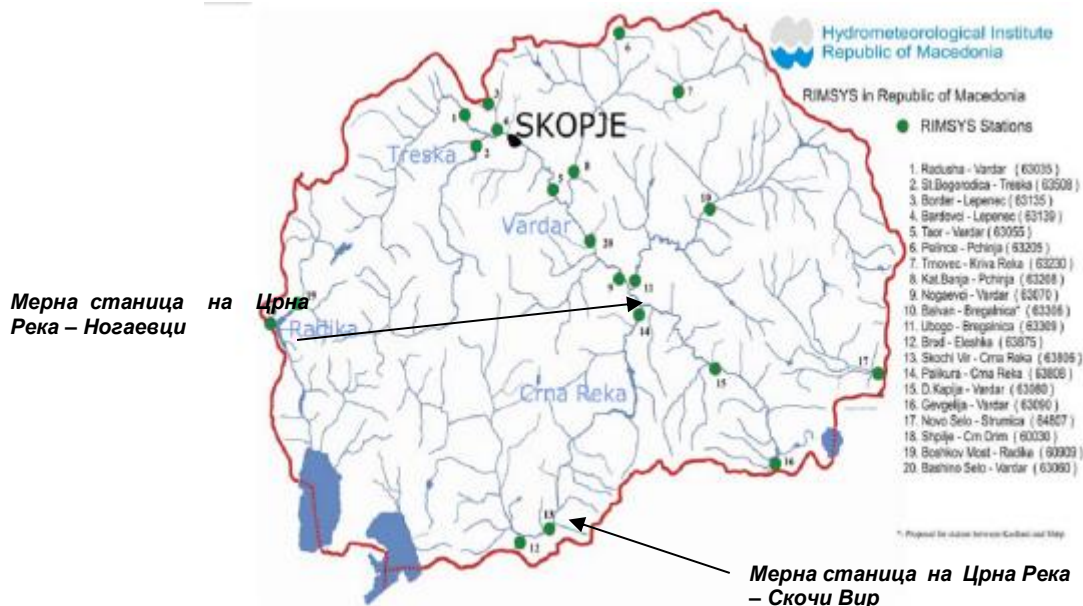
Покрај големиот број извори, планината Баба е богата и со водотеци. Реките се формираат од двете страни на главниот гребен кој претставува вододелница помеѓу Егејскиот и Јадранскиот слив.

На просторот на НП „Пелистер“ поминуваат Брајчинска Река, реките Боројца, Губишица и Дрмишар, Езерска Река, реките Зли Дол и Крива Кобила, Кранска Река, Маловишка Река, Магаревска Река, Манастирска Река, реките Марушица и Мала Корија, Ржанска Река, реките Станишар, Стара Бука и Сапунџица, Црвена Река, реките Тапо Боте и Шемница, Цапарска Река и Ротинска Река.

Од хидрографските појави во Националниот парк „Пелистер“ посебно значајни се глацијалните езера. Василевски (2005) евидентира и дава детални податоци за 8 планински езера, од кои 3 постојани, 3 периодични и 2 повремени. Според истиот автор, во зависност од факторите кои довеле до создавање на нивните базени, овие езера можат да се поделат на: ерозивни, акумулативни и комбинирани. Во групата на постојани езера се вбројуваат Големото и Малото Пелистерско Езеро и Димитровото Езеро. Во периодични езера се вбројуваат: Орловото Езеро, езерото „8“ и езерото Болници. Во групата на повремени езера се вброени двете помали езера што се наоѓаат јужно од езерото Болници, односно јужно од Големото Пелистерско Езеро.

4.6.2 Квалитет на површинските води

Квалитетот на површинските води во Република Македонија се следи од страна на Управата за хидрометеоролошки работи преку RIMSYS (River Monitoring System) програмата преку анализа на хидролошки параметри, физички и органолептички индикатори, минерализација, кислородни индикатори, показатели на еутрофикација и штетни материи. Во рамките на оваа програма Црна Река се следи во поглед на хидролошките параметри во станицата Ногаевци, а другите параметри кои го дефинираат квалитетот на водата и нејзината класификација според Уредбата за категоризација на водотеците, езерата, акумулациите и подземните води („Службен весник на Република Македонија“ бр. 18/99 и 71/99) се следат во станицата Скочивир на која се дадени сите мерни станици опфатени во програмата.

Слика 15 Преглед на мониторинг станиците за следење на квалитетот на површинските води

Податоците од 2006 год, кои се обработени од страна на Македонскиот информативен центар при Министерството за животна средина и просторно планирање покажуваат отстапување на квалитетот на водата на реката Црна во поглед на квалитет пропишан со Уредбата (II класа на малку загадена, мезотрофична вода). Отстапувањата се во поглед на вредностите на растворен кислород, БПК 5, концентрацијата на нитрити и вредноста на сапробниот индекс кои ја класифицираат реката Црна во III класа (умерено еутрофична вода која има оптоварување со штетни супстанции и микробиолошко загадување). Во однос на содржината на тешките метали Fe, Mn, Zn, Cd како и јоните на Ni, Cu, Cr⁶⁺ и Pb реката Црна е со олиготрофен – мезотрофен карактер и припаѓа на вода со класа I и II. Карактеристично е дека од сите мерења извршени во

2006 год. на мерното место Скочивир во однос на биомониторингот 75% од примероците покажуваат квалитет со водата од II класа, а 25% од примероците се со квалитет на III класа.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Во границите на Националниот парк „Пелистер“ нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на водите.

4.7 Почва

■ Релјефни карактеристики

Пелагонискиот регион припаѓа на две големи геотектонски единици Вардарска зона и Пелагониските хорстни антиклинали. Во областа на Баба планина и Бушева на запад, Даутица на северо-запад, Бабуна на северо-исток, Селечка и Нице на исток, теренот минува низ ридско-планински предели, благо рамни терени и слабо ридести терени. Теренот се карактеризира со наизменична промена на високите ридови и длабоките долини и суводолици со променливи височини со многу стрмни страни, во потоци и долови. Поголемиот дел од Регионот се карактеризира со рамно-ридест терен со привремени долини и клисури.

❖ Општина Битола

Релјефот на општината Битола се карактеризира со планински и низински дел. На западната страна се протега Баба планина, а на исток Општината го зафаќа централниот дел од котлинското дно на Пелагонија.

❖ Општина Ресен

Преспанската Котлина од источната страна граничи со Пелагониската Котлина, од западната со Охридската Котлина, од северната со Охридската и Демир Хисарската Котлина и од јужната со Костурската, Билиштанската и Корчанската (Горичката) Котлина. Котлинската рамка е повисока од котлинското дно, нивото на езерото, од 1548 метри на Баба Планина, до 25 метри на превалот во клисурата „Грло“, на крајниот југозапад на Малото Преспанско Езеро (МПЕ). Иако има висока рамка, преку превалите „Гавато“ 1.167 мнв., „Превал“ 1.035 мнв, „Грло“ 875 мнв, „Превтис“ (Свезда) 1.085, „Полце“ (Пресека) 1.568 мнв и „Буково“ 1.207 мнв.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Доминантна морфолошка појава од структурниот релјеф на планината Баба претставува главниот планински гребен, кој воедно е и водораздел помеѓу Јадранскиот и Егејскиот Слив. Од Козји Камен (2180 m) до Муза (2350 m), во должина од околу 15 km, планинскиот гребен има правец на протегање северозапад - југоисток. Од врвот Муза, главниот планински гребен дотогашниот правец на протегање го менува меридијански. До врвот Крив Камен (2155 m) на македонско - грчката граница се протега во должина од околу 10 km. Од главниот гребен, во североисточен правец се разгрануваат десетина, а кон запад три поистакнати споредни гребени. Така, од врвот Широко Стапало (2415 m) кон врвот Пелистер (2601 m) и понатаму на север до Кале (1615 m), формиран е планински гребен во должина од околу 8 km. Помеѓу врвовите Пелистер и Стив (2468 m) се наоѓа маркантен гребен во правец на Копанки и Јоргов Камен (1744 m). Североисточно од Ветерница (2420 m), помеѓу изворишниот дел на Црвена Река и левиот изворишен крак на Сапунџица - Езерска Река, во должина од околу 4 km се протега гребенот Рбет. Источно од Големото Езеро, помеѓу Мразарник (2236 m) и Мала Грива (1914 m), се наоѓа гребен со приближно иста должина како и претходниот.

Западно од главниот планински гребен изградени се три поголеми гребени, Во североисточниот дел на планината, западно до Широко Стапало (2415 m) до Голема Чука (2173 m) и понатаму кон северозапад до Мала Чука (2009 m), се протега гребен со должина од околу 6,5 km. Во средишниот дел на планината, југозападно од ката 2329 m, кон Марушица (2091 m) и Големо Врвче (2103 m) во должина од 4,5 km се протега вториот значаен планински гребен. Во крајниот јужен дел, на запад од Бојациев Врв (2331 m), преку Балтан (2117 m) и Цуце (2120 m) во должина од 7 km се протега третиот доминантен гребен. Истиот претставува граничен гребен помеѓу Република Македонија и соседна Грција. На југ, преку врвот Тумба (2176 m) и превалот Бигла (1505 m), Баба морфолошки се надоврзува со Нередска Планина (Вич 2128 m) во Република

Грција. Во опфатот на НП „Пелистер“ има 35 врвови повисоки од 2000 m. Од нив 5 врва се над 2400 m, 6 врва се помеѓу 2200 m и 2400 m и 24 врва се помеѓу 2000 m и 2200 m.

■ Геолошки карактеристики

Пелагонискиот басен граничи со два испрекинати геолошки слоести системи, кои одговараат на две главни епизоди во неговата еволуција: крајот на миоценот и плиоценски. Продолжувањето на плеистоценот на басенот резултирал во развојот на неколку под-басени, од кои едниот е во басенот Битола.

Пелагонискиот масив се појавил на крајот на миоценот. Северно-јужно протегање на Пелагонискиот масив е ~ 100 km во должина (вклучувајќи дел во Северна Грција) и до 25 километри во широчина. Тој е комплексен масив развиен на камбриумски гнајсеви и шкрилци и палеозојски шкрилци и гранит на пелагониската тектонска единица. Во масивот постојат мали хортсови и еден внатрешен гребенски хортс што го дели главниот масив во северните и јужните делови кои содржат седименти на 450-500 и 700-800 m. Масивот граничи од сите страни со нормални неправилности. По должината на источната страна на масивот најмладите наталожените слоеви се раселени до 70 m.

Основните единици во Пелагонискиот басен се пројувиијални-алувијални седименти утврдени врз основа на податоци кои се базираат на извршени дупчења. Сеизмичките истражувања укажуваат дека овие седименти се депонирани во тесни речни долини, наместа со неправилно контролирани масиви. Палеонтолошките податоци од повисоки стратиграфски нивоа укажуваат на масив инициран кон крајот на миоценот и по природа одговараат на средина од крајот на миоценот до крајот на плиоценот и плеистоценот. Сметајќи дека таму е веројатно повеќе од 1000 m во јужниот дел на масивот, може да се смета дека овој дел од масивот може е започнат за време на средниот миоцен (Badenian-Sarmatian). Миоценот-плиоценскиот дел е покриен со 5-15 m плеистоценски алувијални-пројувиијални седименти, освен во југоисточниот дел на масивот, каде горните миоценски слоеви се изложени на издигнување и ерозија. Во оваа област, дел е добро проучен во Суводол (отворен рудник за јаглен) и во пробни бунарски дупнатини. Редоследот е поделен во две формации и недиференцирани квартерни слоеви.

Пелагониската формација (PIF) се состои од ~ 600 m кластични јагленови слоеви кои можат да бидат поделени во три литографски единици, депонирани во седиментни циклуси II и III.

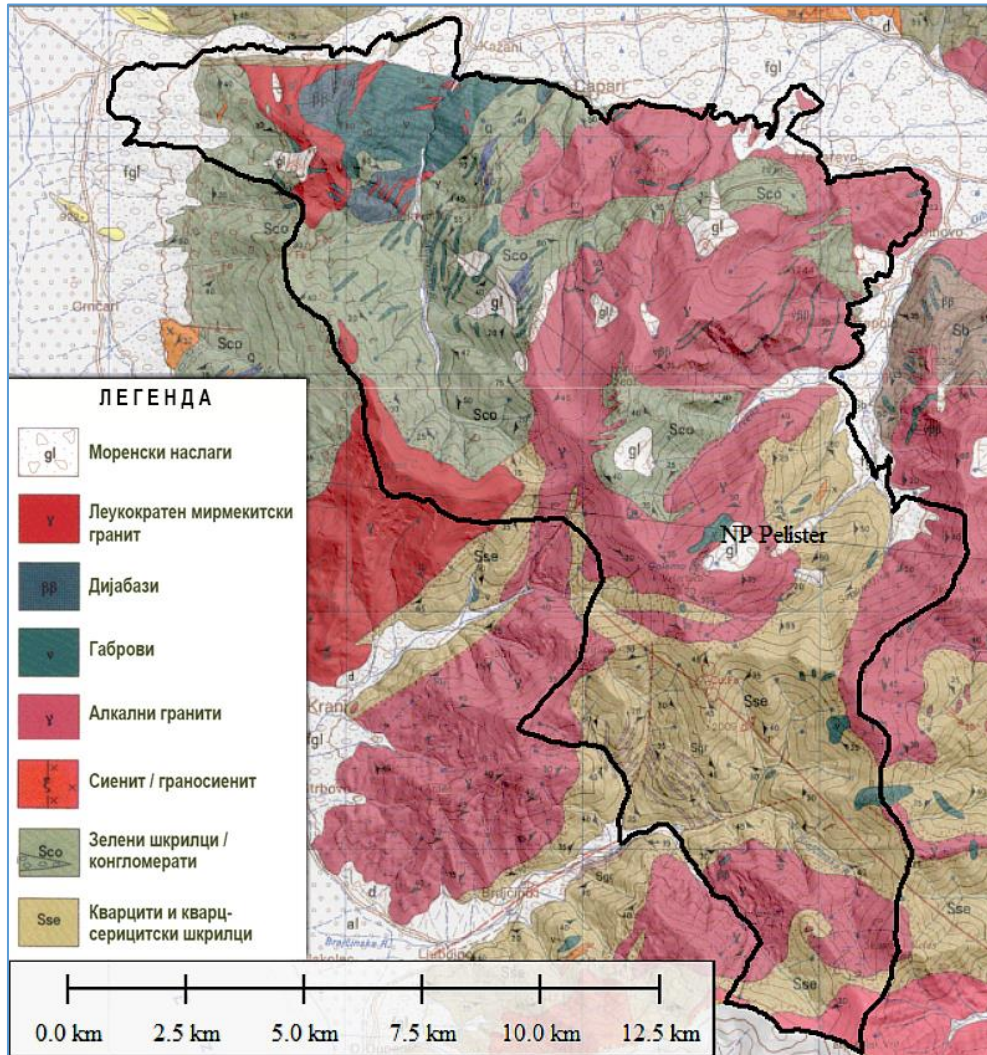
❖ Национален Парк „Пелистер“

Геолошката градба на Баба Планина како типичен хорст ја чинат претежно палеозојски шкрилци и гранити, кои по тектонски и ерозивен пат се откриени во средишниот дел. Главниот гребен на север започнува со врвот Козји Камен (2137 m), а завршува на територијата на Грција. Кон исток и запад, од него се издвојуваат странични гребени кои меѓу себе се раздвоени со речни долини. Главниот планински гребен воедно е водораздел помеѓу Јадранскиот и Егејскиот слив. Важен елемент во релјефот на Баба Планина се старите флувиоденудациски зарамнини на височина од 1660 до 1900 m, кои се длабоко расчленети со речни паралелни долини. Во релјефната структура на планината, освен истакнатите гребени, доминираат длабоко всечените долини, најчесто тектонски предиспонирани (Маловишка Река, изворишен дел на Драгор, Брајчинска Река и др.). Од морфоскулптурните елементи, особено се истакнуваат камените реки на височина од 1300 до 2000 m, кои се едни од најмаркантните на Балканскиот Полуостров. Плавините се исто така важна релјефна одлика, а се јавуваат во еден долг појас покрај источното, северното и западното подножје. Високопланинските делови на Баба, за време на плеистоцен биле зафатени со глацијација која оставила свои траги во денешниот релјеф, во вид на фосилни глацијални форми: циркови и морени. Траги од циркови има над 1900 m н.в. од кои два се постојано исполнети со вода и во нив се наоѓаат Големото и Малото Езеро. Нивните басени се заградени со челни морени. Во високите делови на Пелистер, освен камените реки и мориња се застапени и бројни мали периглацијални форми.

Во проширениот опфат на НП „Пелистер“, најголема површина зафаќаат палеозојските шкрилести карпи. Истите имаат разновиден литолошки состав, а според геолошката карта 1:100000, листови Битола и Лерин (Слика 15), овде се издвоени: серија на кварц - серицитски и зелени шкрилци и филитоидна серија. Покрај нив, значителна површина зафаќаат гранитоидни

карпи, кои исто така се со палеозојска старост. Гранитите го градат магматското јадро на Баба Планина во вид на големо магматско тело - батолит.

Освен палеозоикот, како втора основна стратиграфска компонента се тријските формации, кои се значително помалку присутни. Во рамките на тријас се издвоени: габро (пироксенско и амфибилско), дијабази, долерити, како жилни еквиваленти на габродиабазната магма и најмладите мермекитски гранити.

Слика 16 Геолошка карта на НП „Пелистер“, според основната геолошка карта, листови Битола и Лерин

Сложените и повеќефазни тектонски активности на Баба Планина, резултирале со создавање на секундарни структури: регионални и локални раседи антиклинали и синклинали.

По должината на северната рамка се протега регионален расед (раседна зона), која на места е широка и до 1000 m и се карактеризира со тектонски бречи. Оваа раседна зона почнува од Пелагонискиот Басен, па преку селото Кажани до селото Трново оди од запад кон исток. Од Трново скршнува кој југоисток и во тој правец се движи до селото Крстоар, понатаму скршнува кон југ и се движи по источната рамка на Планината, се до границата со република Грција, од каде повторно скршнува кон југоисток.

По должината на западната рамка се движи регионален расед, кој ја предиспонира Преспанската Котлина. Денес, овој расед е препокриен со квартерен материјал (Флувио - периглацијален и делувијален), поради што тешко се следи неговото протегање, Најизразен е во околината на селата Дупени, Асамати и Подмочани.

Синклиналата Висока Чука претставува крупна структура, изградена од зелени шкрилци, кварцни шкрилци, кварцити, гранити, габрови, дијабази и риолити.

Најкрупна секундарна структура на планината е Пелистерската антиклинала. Таа е изградена од кварцити, кварцни шкрилци, гранити, гранодиорити, зелени шкрилци, габрови и дијабази. Има асиметрична форма со многу поизразено источно крило. Северниот дел од источното крило прави моноклинала, која кон север паѓа доста стрмно.

По долината на Брајчинска Река се јавува Брајчинската антиклинала, чија оска е попречна на оската на Пелистерската антиклинала.

Тријаските наслаги се слабо дислоцирани. Градат една блага и широка брахисинклинала, која со повеќе локални раседи и со гранитска интрузија е раскината на одделни блокови.

На планината Баба се среќаваат и одредени метални (Fe, Mn, Cu, Pb, Zn) и неметални (азбест, фелдспати, каолин, кварц, долерит) минерални суровини.

■ Педолошки карактеристики

Основен тип на генетско земјиште во Пелагонија се смолниците, кои настанале на езерската тиња по истекувањето на некогашното Пелагониско Езеро. Количеството на хумусот се движи од 2 до 4,5%. Овие почви се искористуваат за житни индустриски и градинарски култури.

❖ Општина Битола

Наслагите од алувијални почви се движат од десеттина сантиметри до неколку метри. Хумус содржат 0,42-3,62 %. На алувијалните почви е концентрирано производство на градинарски и индустриски култури. Делувијалните почви се наоѓаат на периферијата на градот. Тоа се млади почвени типови со мал процент на хумус 1-2 % на кои им е потребно ѓубрење. Црвениците се раширени по периферијата и тоа најповеќе спрема селата Брусник, Лавци, Буково, Крстоар, помалку кон Дихово и Братин Дол. Содржината на хумусот се движи од 1,18-3,96 % и се одликуваат со помала плодност.

❖ Општина Ресен

Алувијални почви (флувисоли) се дел од Квартерните седименти и истите се наоѓаат на полињата во Ресенско, додека делувијални почви се сретнуваат на падинските делови каде се преоѓа од планини кон полињата.

Во Ресенско поле се сретнуваат и илимеризирани кисели кафеави почви. Кај сите подтипови на овие почви реакцијата е од слабокисела до кисела. Во зависност од конфигурацијата на теренот и степенот на еродираност на 30-80 см длабочина се јавува крупен скелет (камења од различна големина) како резидиум од матичниот супстрат.

❖ Национален парк „Пелистер“

Националниот парк Пелистер изобилува со голема хетерогеност на педогенетски фактори (геолошката матична карпа - супстрат, потоа биолошката разновидност во средината, човекот, климата, релјефот, староста на теренот, наклонот, изложеноста на теренот и др.), што условува големо разнообразие на почвениот покривач.

Матичниот супстрат (геолошката подлога), има големо влијание на педогенезата на почвата, бидејќи формирањето на почвите директно е зависно од продуктите на распаѓањето на истите. Главна одлика на геолошката подлога е тоа што таа е силикатна. Гранитите кои доминираат на теренот се кисели магматски карпи. Габрот и дијабазот се базични магматски карпи, шкрилестите карпи се типични карпи со листеста структура. Останатите карпи како седиментни карпи, настанале со транспорт и таложеење на раздробен материјал од понапред опишаните видови карпи. Шкрилестата структура на некои од карпите овозможила поголемо дејство на активните педогенетски фактори и подлабоко раситнување на супстратот.

Во НП „Пелистер“, во подножјата на падините, во вид на серија наносни конуси „ладала“ се застапени колувијалните почви. На брановидно-ридските релјефски форми и езерски тераси се среќаваат површини под лесивирани почви. На многу мала површина во паркот од 1,23 ha се среќаваат како комплекс со регосолите. На планинските страни се среќаваат ранкери, лептосоли, комплекс од кафеава шумска почва, лептосол и регосол и комплекси од лептосоли и регосоли.

■ Користење на земјиштето

Пелагонискиот плански регион има добри климатски услови за развој на земјоделството, а особено за одгледување на индустриски култури. Во Регионот се наоѓаат 17,7% од вкупно 650.000 ха обработливо земјоделско земјиште во Република Македонија.

Во следната табела претставена е застапеноста на земјоделски површини по категории. Од податоците може да се забележи дека најзастапени се обработливите површини (53%) и пасиштата (47%).

Табела 10 Категорија на земјоделска површина во Пелагониски плански регион изразена во хектари

Година	2010	2011	2012	2013
1.Обработлива повр.	/	112.078	111.987	115.191
1.1 Ораници и бавчи	46.182	92.839	92.712	95.858
1.2 Овощтарници	2.762	3.821	3.862	3.865
1.3 Лозја	744	942	931	980
1.4 Ливади	6.897	14.476	14.482	10.149
2.Пасишта		159.454	150.416	150.404
Вкупна земјоделска површина	56.585	383.610	374.390	376.447

Во Пелагонискиот регион се наоѓаат 14,54% од вкупниот број на земјоделски стопанства во Република Македонија. При тоа, во овој регион се користи 97% од вкупното земјоделско земјиште, што е за 5% повеќе од искористеноста на национално ниво.

Од рудните наоѓалишта во Регионот најважно економско значење имаат лежиштата на јаглен (лигнит) во Пелагонија и Мариово кои денес се искористуваат во трите блока на РЕК Битола и неметалните лежишта на дијатомејска земја во Манастир-Мариово и белите мермери во Прилепско. Посебен минерален ресурс претставуваат ладните минерални извори кај селото Мецитлија, битолско, кои подолг временски период се во експлоатација.

❖ Општина Битола

Во согласност со Локалниот економски развој на општина Битола, земјоделското производство е од големо значење за битолскиот регион. Имајќи го предвид рамничарскиот и ридско планинскиот релјеф, со кој во голема мера се одредува карактерот на земјоделското производство во кое преовладува: сточарството, живинарството и пчеларство и поделството во кое се застапени: житните култури, индустриските и фуражните култури, градинарските култури, овощтарството, лозарството, собирање печурки, природни ливади и пасишта.

Шумското богатство, исто така, претставува солидна основа за подинамичен развој на севкупната економија на општината Битола, околните планини Баба – Пелистер, Кајмакчалан и останатите шумски простори располагаат со големи шумски комплекси од огревно и индустриско дрво. Битола и пошироката околина се познати и со своето разновидно минерално богатство. Ова особено е однесува на големи количества од лигнит и други неметали.

❖ Општина Ресен

Општина Ресен располага со 24.042,64 ха шуми (од кои 6.118,35 ха необраснати), 20.235 ха земјоделска област од која обработена површина е 11.739 ха: 7.327 ха ораници и градини, 3.500 ха овощтарници, 280 ха лозја и 1.278 ха ливади, како и пасишта 8.246 ха.

На обработливите површини под ораници се одгледуваат житни и индустриски култури, но во многу мали количини. Површините засадени со лозја се мали и претежно се произведува грозје за домашна потреба. Истото се однесува и за градинарските култури, меѓу кои најзастапени се компирите, доматиите и пиперките.

Во непосредна близина на Преспанското Езеро, односно на дел од неговата брегова линија се наоѓаат и два национални парка НП „Пелистер“ и НП „Галичица“.

Најголемиот процент од земјиштето во Преспанската Котлина е наменет за земјоделство. Помал дел е урбано или индустриско земјиште, а шумите се застапени само на маргините на котлината.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Намената на земјиштето на територијата на НП „Пелистер“ е прикажана во топографските карти од 2002-2004 година, изработени од Агенцијата за катастар на недвижности, Планската документација за населени места, Планот за управување со НП „Пелистер“, Посебните планови за одгледување и заштита на шумите, Базата на податоци на АПП и CORINE Land Cover2 (2000-2018).

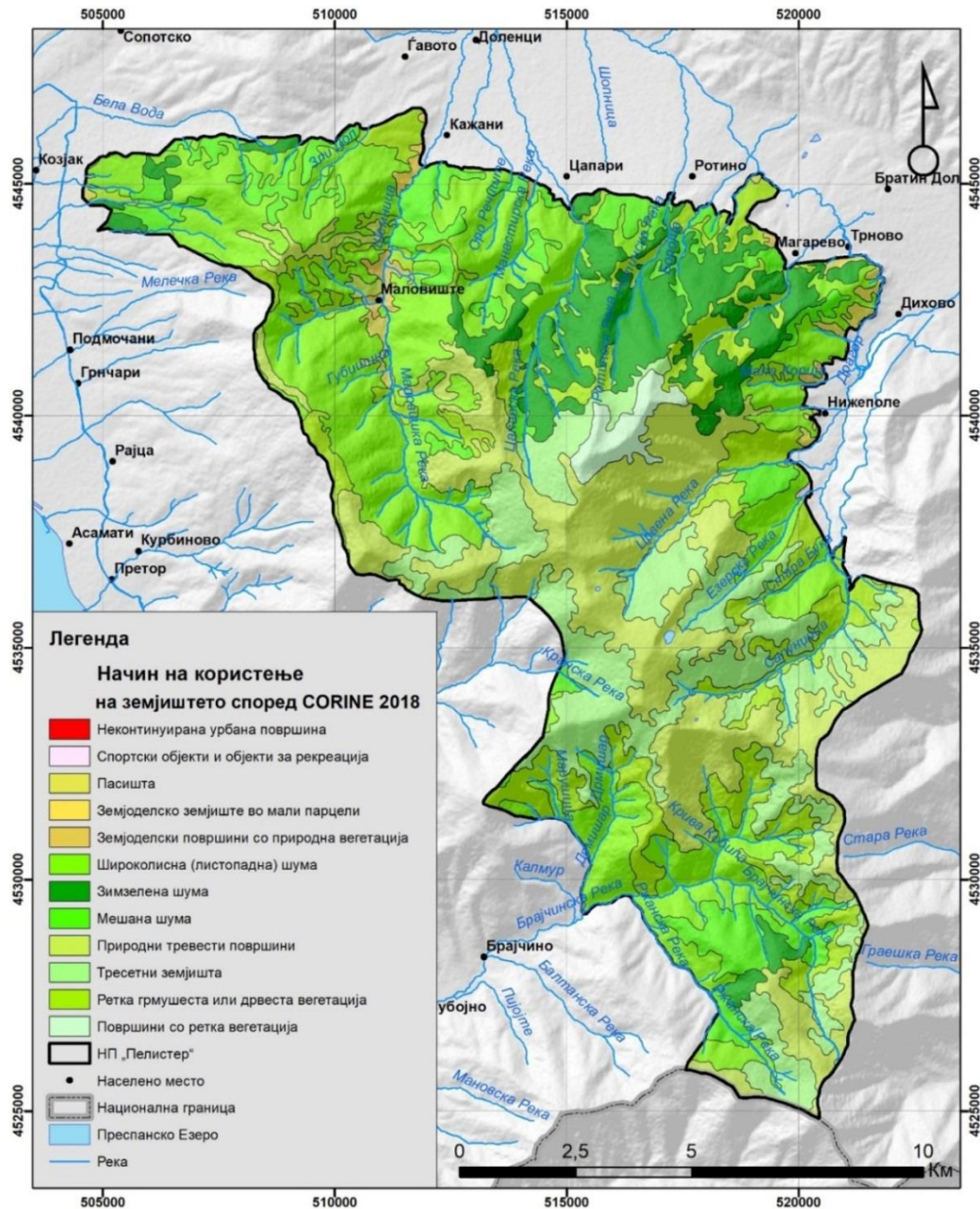
Според анализата на структурата на земјиштето и неговата намена во рамките на областа на НП „Пелистер“ (Табела 11, Слика 17) може да се заклучи дека во сите зони на Паркот (активно управување, одржливо користење и строга заштита) доминираат шумите и шумското земјиште, а најзастапени се во зоната на активно управување. Во зоната на строга заштита, пасиштата се најмногу застапени.

Табела 11 Преглед на искористеност на земјиштето во рамки на НП „Пелистер“ (според Corine ниво 3, 2018 година)

Категорина ја покривност на земјиштето според CORINE Land Cover 2018	Површина (ha)	Површина (%)
Шуми и грмушки	10534.96	61.43
Иглолисна шума	5094.67	29.71
Листопадна шума	1684.19	9.82
Мешана шума	1430.47	8.34
Ретка грмушеста или дрвенеста вегетација (деградирани шуми и површини под сукцесија)	2325.63	13.56
Природни не-шумски површини	6333.42	36.93
Природни тревести површини (високопланински пасишта и ливади)	3502.54	20.42
Тресетни земјишта (и високопланинска ниска грмушеста вегетација)	2608.28	15.21
Површини со ретка вегетација (еродирани површини, камењари и пасишта со камењари)	222.60	1.30
Антропогени	5.70	0.03
Неконтинуирана урбана површина	0.47	0.00
Спортски објекти и објекти за рекреација	5.23	0.03
Земјоделско земјиште	275.39	1.61
Пасишта (насади за сточна храна и сл.)	134.32	0.78
Земјоделско земјиште во мали парцели	42.92	0.25
Земјоделски површини со природна вегетација	98.15	0.57
Вкупно	17149.47	100.00

² Активност на Европската агенција за животна средина (ЕЕА) и претставува ажурирање на базата на податоци за референтната 2000 година како дел од програмата на Европската комисија за координирани информации за животната средина Coordinate Information on the Environment (Corine).

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Слика 17 Приказ на типови на намена на земјиште во НП „Пелистер“

Постои вистински предизвик да се одреди површината на пасишта во Паркот. Имено, според Нацрт Просторниот План на НП Пелистер, површината на пасишта изнесува е 3468 ха или околу 20% од територијата на Паркот. Според Corine Land Cover класификацијата од 2018 година, под збирно дефинираните „пасишта“ (пасишта, планинските пасишта со ниски грмушки и пасиштата со камењарите) се вклучени 6333 ха. Според картата на живеалишта, направена за потребите на оваа Студија, 4620 ха се високопланински пасишта, пасишта со ниска смрека и пасишта со боровинки и брукенталија (вриштини), а дополнителни 919 ха се комбинација од чисти карпи, и доминантно пасишта со камењари, што изнесува 5539 ха.

Иако пасиштата се лоцирани во границите на НП „Пелистер“, со нив сè уште управува Јавното претпријатие (ЈП) за управување со пасишта преку својата подружница во Битола. ЈП за пасишта треба да склучува договори за регулирање на правото на користење на пасиштата во државна сопственост кои се во склоп на НП „Пелистер“. Од Јавното претпријатие за стопанисување со пасишта бевме информирани дека во моментот нема склучени важечки договори пред се заради несоодветната законска регулатива (Законот за пасишта) со која се пропишува постапката за

регулирање на правото на користење на пасиштата. Но тоа не значи дека нема корисници на пасиштата или дека нема потреба од користење на истите. Во моментот регулирањето на правото, се врши со изготвување на Записници, во согласност со Одлука донесена од страна на Управниот одбор на ЈП за стопанисување за пасишта. Јавната установа НП „Пелистер“ нема никакви ингеренции при доделување на пасиштата на користење ниту финансиски бенефит од наплатените средства за истото од страна на ЈП за управување со пасишта. Договори/концесии за користење на пасиштата може да се издадат не само на локалното население туку и на фармери од другите делови во земјата. Од друга страна ЈУ НП „Пелистер“ треба да врши контрола над користењето на пасиштата (за што користи сопствени ресурси), бидејќи често постои опасност од пожари доколку не се контролира редовно.

4.8 Шуми и шумско земјиште

Во Пелагонискиот плански регион, вкупната површина под шуми во 2009 година изнесува 128.386 ha, а во 2012 година изнесува 133.010 ha или 13,25 од вкупните шуми во земјата што претставува 28,23 % од вкупната територија на Регионот. Дрвната маса изнесува околу 12 милиони m³ или 15% од вкупната дрвна маса во Република Македонија.

❖ Општина Прилеп

Релативно поволните природни услови овозможиле и подрачјето на Битола, Битолско и пошироко во далечното минато да има големо богатство во шумски фонд.

Најголемите и најквалитетните шумски комплекси во битолската општина се протегаат во подрачјето на планинскиот врв Кајмакчалан на Нице Планина и врвот Пелистер со Баба Планина, како и делови до Бигла Планина. Најзастапени видови на дрвја се: белиот бор, црниот бор, моликата, буката, дабот, елата и јасиката. Реонот на Кајмакчалан зафаќа површина од 14.800 ha со резерват на квалитетни шуми (црн бор, бор, ела, бука и др.). Реонот на Баба Планина со врвот Пелистер, со исклучок на регионот на Националниот парк „Пелистер“ зафаќа површина од 10.400 ha (од кои борот-молика автохтониот ендемичен петтоиглен бор - *Pinus peuce* откриен од австрискиот ботаничар August Grisebach 1839, во т.н. строго заштитена зона зафаќа еден комплекс од 1.600 ha). По источните падини на Баба Планина има исклучително нискостеблести шуми и тоа даб 8.180 ha, бука 2.067 ha и други видови шуми 840 ha или вкупно 11.087 ha.

❖ Општина Ресен

На територијата на Општина Ресен има 3 специјални шумски резервати, и тоа:

1. Резерват од ела (*Abies alba* Mill.). Резерватот се наоѓа на планината Баба во месноста „Рупа“. Сопственост е на Шумско-индустриското претпријатие „Преспа“ од Ресен, а се наоѓа во состав на стопанската единица Брајчино I, оддел 28 и 29. Површината на резерватот изнесува 7,6 ha и претставува крајна граница на простирање на овој дел од Балканскиот Полуостров.

2. Резерват од бреза (*Betula verrucosa* Ehrh.). Резерватот се наоѓа на планината Баба кај месностите „Непртка“ и „Калојзана“, а е сопственост на Шумско-индустриското претпријатие „Преспа“ од Ресен. Резерватот го чинат две состоини кои го заземаат најјужниот ареал на простирање во нашата република.

3. Резерват од бука (*Fagus moesiaca* Ozeczott). Овој резерват се наоѓа на планината Баба во месноста „Калојзана“, а е сопственост на Шумско-индустриското претпријатие „Преспа“ од Ресен. Се наоѓа во состав на стопанската единица Брајчино I. Во однос на таксационите елементи, составот и живописната убавина од особен интерес е оваа букова состоина да биде зачувана во изворна состојба. Површината на резерватот изнесува 5 ha. Општина Ресен располага со 2.319.501 m³ дрвна маса.

Заначаен дел од шумите за стопанска намена ги обавуваат специјални функции и намени: заштита на земјиштето од ерозија, поројни надоаѓања и поплави, како и заштита на инфраструктурни објекти и системи и друго.

❖ Национален Парк „Пелистер“

Шумите се значаен и простран природен ресурс кој му даваат посебна вредност на подрачјето, а како највредни се сметаат шумите од молика, кои биле една од главните причини за прогласување на ова подрачје за Национален парк. На територијата со која управува Националниот парк Пелистер се среќаваат широколисни, иглолисни и мешани шуми. Широколисните шуми воглавно се составени од автохтони видови дрвја. Значителен дел од иглолисните шуми се автохтони, а помал дел алохтони, додека мешаните шуми главно се од автохтоно потекло иако во одредени делови се среќаваат и примеси од алохтони видови.

Големиот број на дрвенести и грмушести видови допринесува за успешен развиток и опстојување на поголем број на разновидни шумски состоини и шумски заедници. Како најзначајни шумски состоини се чистите моликови шуми, чистите елови шуми и чистите букови шуми. Со посебна вредност се издвојуваат и мешаните буково-елови шуми, како и моликово-еловите шуми. Поголем дел од дабовите шумски состоини значително се искористувани во минатото поради што најголем дел од нив се од изданково потекло. Одреден дел и од буковите состоини се претворени во изданково потекло, поради што потребно е нивна ревитализација со примена на природосообразни практики.

Моликата, како балкански ендемит и терциерен реликт има посебно значење за биолошката разновидност и природната вредност на Националниот парк Пелистер. Таа на територијата на паркот гради две растителни заедници и тоа: горска моликова шума (*Digitali viridiflorae – Pinetum peuces*), распространета меѓу 900 и 1.600 m надморска височина, и предпланинска моликова шума (*Gentiano luteae – Pinetum peuces*) чие примарно живеалиште се простира меѓу 1500 и 2100 m надморска височина. Во последите години евидентно е искачувањето на моликата и на повисоки надморски височини т.е над 2400 m.

Шумите во Националниот парк „Пелистер“ се поделени на три шумски единици и тоа: Вртушка, Пелистер и Брајчино (Слика 18). Вкупната површина под шума која е опфатена со трите шумски единици изнесува 8555 ha. Во шумите од трите шумски единици има 1508658 m³ дрвна маса и истите произведуваат годишен тековен прираст од 29251 m³ или во просек 3,4 m³/ha.

Според потеклото на шумата во НП „Пелистер“ се среќаваат состоини од генеративно потекло (4896 ha т.е 57 % од шумскиот фонд) и вегетативно потекло (3659 ha или 43% од шумите). Во шумите од генеративно потекло се сконцентрирани 74 % од вкупната дрвна маса или 1119298 m³, а во шумите од изданково потекло се наоѓаат 26 % од дрвната маса или 389360 m³. Вкупниот годишен тековен прираст во шумите во НП „Пелистер“ изнесува 29251 m³ од кои 74% или 21680 m³ го создаваат шумите од генеративно потекло, а 26 % или 7571 m³ ги создаваат шумите од изданково потекло.

Шумска единица „Вртушка“ е со површина од 1450 ha од кои 95% се под шума или 1379ha. Во шумите од оваа единица има 255386 m³ дрвна маса и истите произведуваат годишен тековен прираст од 5909 m³ или во просек 4,3 m³/ha. Поголем дел од насадите се од генеративно (53% или 730 ha), но значителен дел од 47% или 649 ha се од вегетативно потекло. Во шумите од генеративно (семено, високостеблено) се сконцентрирани 67% од вкупната дрвна маса или 172 374 m³, а во шумите од изданково потекло се наоѓаат 33 % од дрвната маса или 83012 m³.

На територијата на шумската единица „Вртушка“ се евидентирани 5 шумски заедници. Најголема количина дрвна маса на единица површина има во ass. *Abieti-Fagetum* од 292 m³/ha или вкупно 91829 m³, а најмала во дабовите шумски заедници и тоа во ass. *Orno-Qurecetum petraeae* со 120 m³/ha или вкупно 43231 m³ и ass. *Qurecetum frainetto-cerris macedonicum* со 117 m³/ha или вкупно 14683 m³.

Шумска единица „Пелистер“ е со површина од 9 355 ha од кои 60% се под шума или 5 587 ha. Во шумите од оваа единица има 943016 m³ дрвна маса и истите произведуваат годишен тековен прираст од 18450 m³ или во просек 3,3 m³/ha.

Во оваа единица се среќаваат состоини од генеративно потекло (3086 ha т.е 55% шумскиот фонд) и од вегетативно потекло (2501 ha или 45% од шумите). Одреден дел од изданковите состоини се во категоријата шибјаци и тие зафаќаат 165 ha. Во шумите од генеративно (семено,

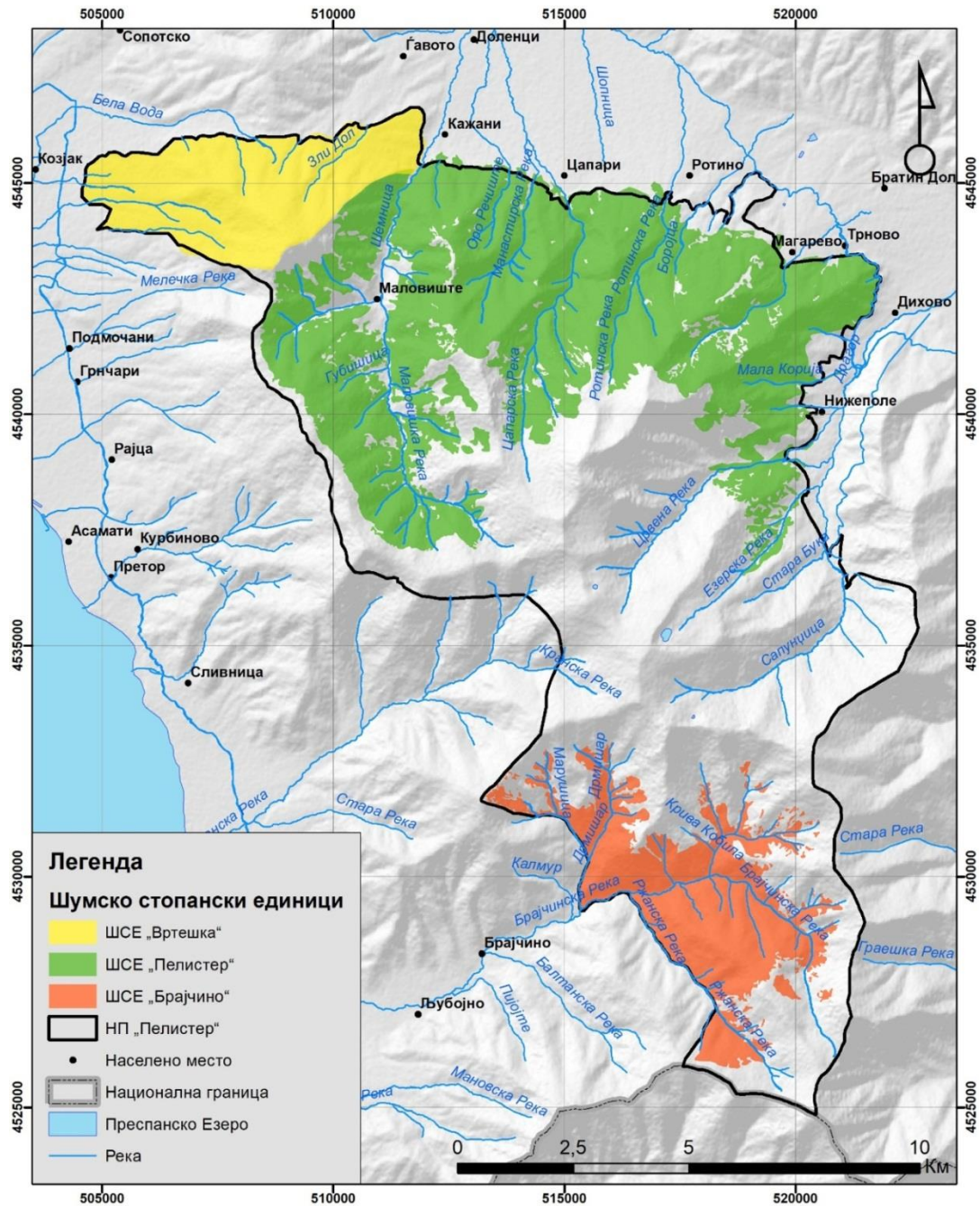
високостеблено) потекло се сконцентрирани 73 % од вкупната дрвна маса или 690564 m³, а во шумите од изданково потекло се наоѓаат 27 % од дрвната маса или 252452 m³.

На територијата на шумската единица „Пелистер“ се евидентирани 7 шумски заедници. Најголема количина дрвна маса на единица површина има во ass. *Gentiano luteae- Pinetum peucis* од 238 m³/ha или вкупно 206282 m³ и во ass. *Digitali viridiflorae- Pinetum peucis* од 225 m³/ha или вкупно 312956 m³, а најмала во шумските заедници на дабот горун ass. *Orno-Quercetum petraeae* со 80 m³/ha или вкупно 33041 m³ и подгорската бука ass. *Festuco heterophyllae- Fagetum* со 84 m³/ha или вкупно 66 034 m³.

Шумска единица „Брајчино“ е со површина од 3814 ha од кои 42% се под шума или 1589 ha. Во шумите од оваа единица има 310256 m³ дрвна маса и истите произведуваат годишен тековен прираст од 4896 m³ или во просек 3,1 m³/ha.

Во оваа единица се среќаваат состоини од генеративно потекло (1080 ha т.е 68 % шумскиот фонд) и од вегетативно потекло (509 ha или 32% од шумите). Во шумите од генеративно (семено, високостеблено) се сконцентрирани 83 % од вкупната дрвна маса или 256 360 m³, а во шумите од изданково потекло се наоѓаат 17 % од дрвната маса или 53896 m³. Вкупниот годишен тековен прираст во шумите од оваа шумска единица изнесува 4896 m³ од кои 77% или 3771 m³ го создаваат шумите од семено потекло, а 23 % или 1125 m³ ги создаваат шумите од изданково потекло. Во просек шумите од семено потекло создаваат 3,5 m³/ha нова дрвна маса, а шумите од изданково потекло 2,2 m³/ha

На територијата на шумската единица „Брајчино“ се евидентирани 5 шумски заедници. Со најголема застапеност по површина е ass. *Abieti-Fagetum macedonicum*, која зафаќа 577 ha или 36% од шумскиот фонд. Потоа следуваат ass. *Calamintho grandiflorae-Fagetum* со или 21%, и ass. *Quercetum frainetto-cerris macedonicum* со 333ha или 21%. Најголема количина дрвна маса на единица површина има во ass. *Fago- Abietum meridionale* од 316 m³/ha или вкупно 82861 m³ и во ass. *Abieti-Fagetum macedonicum* од 235 m³/ha или вкупно 135371 m³, а најмала во шумските заедници на дабот плоскач и дабот цер со 93 m³/ha или вкупно 30915 m³ и подгорската бука ass. *Festuco heterophyllae- Fagetum* со 98 m³/ha или вкупно 8002 m.

Слика 18 Преглед на шумско стопански единици во НП „Пелистер“

4.9 Биолошка разновидност

Пелагонискиот Регион има 4 заштитени подрачја и тоа: Националниот парк „Пелистер“, Националниот парк „Галичица“, „Езерани“ (Парк на природата) и „Охрид-Преспа“ биосферен резерват, кој е 14-тиот по ред светски преку-граничен биосферен резерват заштитен од УНЕСКО.

Преку граничниот биосферен резерват „Охрид-Преспа“ ги опфаќа сливните подрачја на Охридското и Преспанско Езеро, со површина од 446.244 ha на албанска и македонска страна.

Согласно дефинираната Емералд мрежа на подрачја со посебен интерес за зачувување, од идентификуваните 35 локалитети во Пелагонискиот регион спаѓаат: Езерани, Преспа, Пелистер, Пелагонија, Маркови Кули.

Во Пелагонискиот регион се наоѓаат два национални парка, Националниот парк „Пелистер“ и Националниот парк „Галичица“. Присуството на голем број реликтни и ендемични видови на флора и фауна се меѓу најпечатливи одлики на Националниот парк „Пелистер“. Ендемичните видови главно се регистрирани кај безрбетниците. Бројноста на дивечот во Националниот парк

„Пелистер“ е застапен со 44 вида од кои 14 видови се трајно заштитени. Во Националниот парк „Галичица“ се наоѓаат 61 видови диви животни кои се трајно заштитени.

Значајното подрачје за птици Пелагонија (МК0024) ја покрива низината Пелагонија, која е тектонска депресија сместена во јужна Македонија (продолжува во Грција), се протега во правец север-југ и зафаќа површина од вкупно 1200 km². Подрачјето е назначено како значајно подрачје за птици поради присуството на: *Falco naumanni*, *Coracias garrulus*, *Ciconia ciconia*, *Aythya nyroca*, *Burhinus oedichnemus*, *Lanius minor*, *Circus pygargus*, *Falco vespertinus*, *Pelecanus crispus*, *Anas strepera*, *Circaetus gallicus*, *Buteo rufinus* и *Falco biarmicus*.

Подрачјето вклучува многу мало строго заштитено подрачје (Локви), и дел од споменикот на природа-Маркови Кули. Најзначајните делови од подрачјето се вклучени во Емералд мрежата („Горна Пелагонија“, МК0000034). Програмите за зачувување и унапредување на разновидноста на пасиштата се од големо значење за птиците во Пелагонија. Практиката на одгледување на автохтони сорти од домашни животни (пр. биволи, овци, буши и коњи) е значаен предуслов за зачувување на пелагониските пасишта (Velevski et al. 2010).

❖ Национален Парк „Пелистер“

Биогеографските карактеристики на Пелистер се прикажани врз база на идентификуваните биоми според поделбата на Матвејев (Matvejev & Puncer 1989; Lopatin & Matvejev 1995). На Пелистер се среќаваат четири основни биоми, како и елементи од биомот на степи и шумостепи.

- **Биом на субмедитерански, главно листопадни шуми и шибјаци** (зонобиом на медитеранско-балкански шуми), го зафаќа подрачјето на југоисточна Европа и Мала Азија, а се простира на височина од 300 до околу 1000 м. Во овој биом на територијата на Пелистер може да се вклучат растителните заедници од појасот на благун-габеровите шуми (*Quercus-Carpinetum orientalis*) и плоскачево церовите шуми (*Quercetum frainetto-cerris*) кои се распространети во крајниот северозападен дел на НП Пелистер.
- **Биом на јужноевропски, претежно листопадни шуми** (зонобиом и оробиом на балканско-средноевропски шуми), најчесто зафаќа височини помеѓу 500 и 800 м. Во рамките на овој зонобиом на територијата на Пелистер може да се вклучат појасите на горувите шуми (*Orno-Quercetum petraeae*), подгорските и горските букови шуми (*Festuco heterophyllae-Fagetum* и *Calamintho grandiflorae-Fagetum*).
- **Биом на европски, претежно иглолисни шуми од бореален тип** (оробиом на европски шуми од типот на тајга), кај овој биом најважни случувања кои довеле до негово формирање се глацијалните и интерглацијалните периоди. За време на глацијацијата, на овој простор шумите целосно отсутувале. На Пелистер се среќаваат едни од најважните шумски екосистеми од овој биом во Македонија, како што се моликовите и еловите шуми.
- **Биом на високопланински камењари, пасишта и снежници** (оробиом на високопланински камењари, тундра и високопланински пасишта), денеска ги зафаќа врвовите на европските планини. На балканските планини, во овој оробиом може да се вклучат деловите над 2000 мнв. На Пелистер, во овој оробиом може да се вклучат сите заедници кои се развиваат на највисоките делови, над шумската граница.

Дополнителен приказ на биогеографијата на Пелистер може да се направи со анализа на климатско-вегетациско-почвени зони (Филиповски и др. 1996). Според која, на Пелистер се среќаваат вкупно шест климазонални подрачја од кои планинското-континентално подрачје е доминантно според површината (Табела 12).

Табела 12 Карактеристики на климатско-вегетациските и почвени зони во НП „Пелистер“

Зона	Доминантни заедници/живеалишта	%
Топло континентално подрачје	<i>Quercetum frainetto-cerris</i> (шума на плоскач и цер)	0,85%
Студено континентално подрачје	<i>Orno-Quercetum petraeae</i> (горувена шума)	18,61%
Подгорско континентално-планинско подрачје	<i>Festuco heterophyllae-Fagetum</i> (подгорска букова шума)	12,68%

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

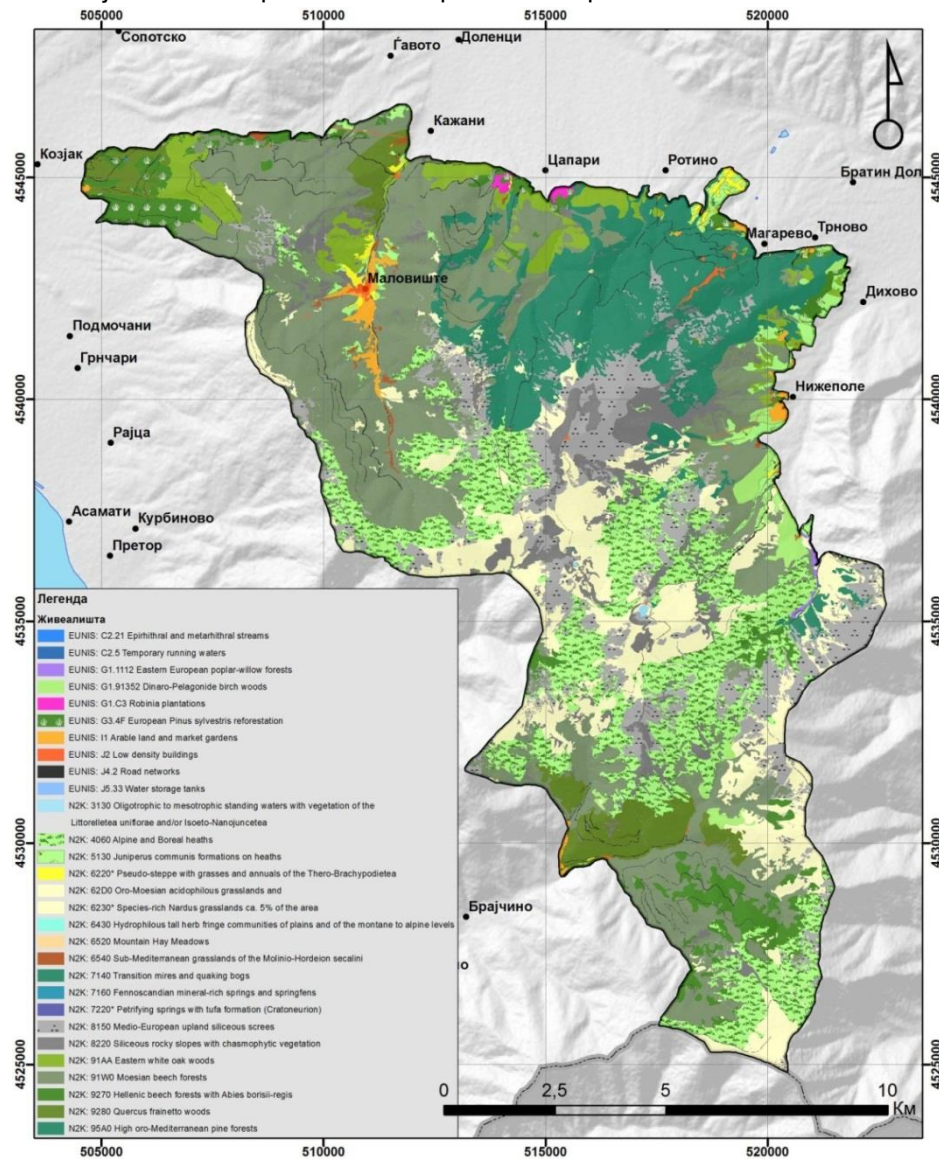
Планинско-континентално подрачје	Calamintho grandiflorae-Fagetum (горска букова шума)	35,92%
Субалпско планинско подрачје	Шума на субалпска бука, молика, субалпски пасишта	26,13%
Алпско планинско подрачје	Високопланински пасишта, карпи и камењари	5,81%

- Екосистеми и живеалишта

Хабитатните типови генерално се одредени врз основа на Натура 2000 класификацијата на живеалишта, а останатите беа одредени според EUNIS класификацијата.

Картата на живеалишта е прикажана на Слика 19, а нивната површина (во хектари, и како процент од вкупната територија на Паркот) на Табела 13.

Доминантни живеалишта се мезиските букови шуми, следени од алпските и бореални врштини и оромедитеранските борови (моликови) шуми. Оро-мезиските ацидофилни пасишта доаѓаат на четврто место. Најмали по површина се извориштата и тресетиштата.

Слика 19 Карта на живеалишта во НП „Пелистер“

Табела 13 Преглед на различните видови живеалишта во НП „Пелистер“

Живеалиште	Површина (%)	Површина (ha)
------------	--------------	---------------

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

EUNIS: C2.21 Epirhithral and metarhithral streams	0.06	10.6
EUNIS: C2.5 Temporary running waters	0.03	5.8
EUNIS: G1.1112 Eastern European poplar-willow forests	0.08	13.6
EUNIS: G1.91352 Dinaro-Pelagonide birch woods	1.10	188.5
EUNIS: G1.C3 Robinia plantations	0.11	19.5
EUNIS: G3.4F European <i>Pinus sylvestris</i> reforestation	2.06	353.4
EUNIS: I1 Arable land and market gardens	0.69	118.7
EUNIS: J2 Low density buildings	0.23	40.2
EUNIS: J4.2 Road networks	1.07	183.8
EUNIS: J5.33 Water storage tanks	0.00	0.3
N2K: 3130 Oligotrophic to mesotrophic standing waters with vegetation of the Littorelletea uniflorae and/or Isoeto-Nanojuncetea	0.03	5.1
N2K: 4060 Alpine and Boreal heaths	15.27	2619.5
N2K: 5130 <i>Juniperus communis</i> formations on heaths	1.56	266.9
N2K: 6220* Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea	0.37	63.8
N2K: 62D0 Oro-Moesian acidophilous grasslands and 6230* Species-rich <i>Nardus</i> grasslands, on silicious substrates in mountain areas (ca 5%, scattered)	11.66	2000.6
N2K: 6430 Hydrophilous tall herb fringe communities of plains and of the montane to alpine levels	0.06	10.0
N2K: 6520 Mountain Hay Meadows	0.01	1.2
N2K: 6540 Sub-Mediterranean grasslands of the Molinio-Hordeion secalini	0.22	37.6
N2K: 7140 Transition mires and quaking bogs	0.01	1.4
N2K: 7160 Fennoscandian mineral-rich springs and springfens	0.00	0.2
N2K: 7220* Petrifying springs with tufa formation (Cratoneurion)	0.00	0.2
N2K: 8150 Medio-European upland siliceous screes	10.24	1756.8
N2K: 8220 Siliceous rocky slopes with chasmophytic vegetation	5.36	919.0
N2K: 91AA Eastern white oak woods	3.40	582.5
N2K: 91W0 Moesian beech forests	27.55	4724.7
N2K: 9270 Hellenic beech forests with <i>Abies borisii-regis</i>	2.35	402.7
N2K: 9280 <i>Quercus frainetto</i> woods	3.66	627.7
N2K: 95A0 High oro-Mediterranean pine forests	12.81	2196.3
Вкупно	100.00	17150.6

Шумски и грмушести екосистеми и живеалишта

Шумските екосистеми се еден од четирите главни типови на екосистеми кои се среќаваат во Македонија. Во границите на НП „Пелистер“ се застапени со широколисни листопадни (дабови и букови) и со зимзелени (моликови) шумски заедници. Посебен тип на екосистеми, кои обично се вбројуваат во шумските, се врштините и шибјациите, кои исто така се присутни во Паркот.

Од вкупната површина на НП „Пелистер“ околу 50 % или 8569,82 ха се шуми и шумско земјиште. Од вкупната површина под шума, 2644,26 ха (31%) се високостеблени едновозрасни, 2271,78 ха (26%) се високостеблени разновозрасни, 3489,24 ха (41%) се нискостеблени (изданкови) и 164,54 ха (2%) се шибјаци.

Според литературните извори, за територијата на Националниот Парк Пелистер се наведуваат десет шумски заедници – четири букови заедници (*Abieti-Fagetum macedonicum*, *Fagetum*

subalpinum scardo-pindicum, *Festuco heterophyllae-Fagetum* и *Calamintho grandiflorae-Fagetum*, зафаќаат приближно 3.286 ha или 30% од територијата на Паркот), три дабови заедни (*Orno-Quercetum petraeae*, *Quercetum frainetto-cerris macedonicum* и *Quercu-Carpinetum orientalis macedonicum*, со само 576 ha или приближно 5.3% од вкупната површина на Паркот), две заедници со молика (*Digitali viridiflorae-Pinetum peucis* и *Gentiano luteae – Pinetum peuces*) и една заедница со ела (*Fago-Abietetum meridionale*).

Покрај заедниците со шуми, во појасот на високопланинските пасишта на големи површини се развива специфичната грмушеста вегетација (т.н.р. вриштини), претставена главно со заедници со боровинки (*Empetro-Vaccinietum balcanicum* Ht 1935) и со брукенталија (*Junipero-Bruckenthalietum* Ht 1938).

Врз основа, пред сè, на фитоценолошките сознанија, на територијата на НП „Пелистер“ се присутни две живеалишта на високопланински грмушки и пет шумски живеалишта.

Табела 14 Типови шумски живеалишта во НП „Пелистер“

Тип на живеалиште	Според Директива за живеалишта	Според ЕУНИС
4: Вриштини и грмушки од умерената зона (Temperate Heath and Scrub)	4060: Алпски и бореални вриштини (Alpine and Boreal heaths)	EUNIS: F2.2 : Evergreen alpine and subalpine heath and scrub
5: Склерофилни грмушки (5: Sclerophyllous Scrub (Matorral))	5130: Формации со смрека во вриштини или на варовнички пасишта (<i>Juniperus communis</i> formations on heaths or calcareous grasslands)	EUNIS: F3.1 : Temperate thickets and scrub
9: Шуми (Forests)	91W0: Мезиски букови шуми (Moesian beech forests)	EUNIS: G1.69 : Moesian <i>Fagus</i> forests
	91AA: Источни белодабови шуми (Eastern white oak woods)	EUNIS: G1.7372 : Moesian white oak woods
	9270: Хеленски букови шуми со <i>Abies borisii-regis</i> (Hellenic beech forests with <i>Abies borisii-regis</i>)	EUNIS: G3.1 : <i>Abies</i> and <i>Picea</i> woodland; G1.6 - <i>Fagus</i> woodland
	9280: Шуми со даб-плоскач (<i>Quercus frainetto</i> woods)	EUNIS: G1.6B : Mediterraneo-Moesian <i>Fagus</i> forests
	95A0: Оромедитерански борови шуми (High oro-Mediterranean pine forests)	EUNIS: G3.62 : <i>Pinus peuce</i> woods

Слатководни, тревести, блатни и карпести живеалишта

Врз основа на консултираните литературни податоци, како и врз основа на експертски сознанија, на територијата на Националниот парк „Пелистер“ можат да се очекуваат 15 нешумски живеалишта (Табела 15 **Error! Reference source not found.**), од кои три имаат статус на приоритетни живеалишта според Директивата за живеалишта (означени со *).

Табела 15 Типови нешумски живеалишта на Националниот парк „Пелистер“

Тип на живеалиште (според Директивата за живеалишта)	Поврзаност со соодветни живеалишта од класификацијата на ЕУНИС
3: Слатководни живеалишта (Freshwater Habitats)	
А) Непроточна вода	
3110: Олиготрофни води што содржат многу малку минерали на песочни рамнини [Oligotrophic waters containing very few minerals of sandy plains (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)]	C1.1: Permanent oligotrophic lakes, ponds and pools
3130: Олиготрофни до мезотрофни стоечки води со вегетација од <i>Littorelletea uniflorae</i> и/или од <i>Isoeto-Nanojuncetea</i> [Oligotrophic to mesotrophic	C1.1: Permanent oligotrophic lakes, ponds and pools

Тип на живеалиште (според Директивата за живеалишта) standing waters with vegetation of the Littorelletea uniflorae and/or of the Isoeto-Nanojuncetea]	Поврзаност со соодветни живеалишта од класификацијата на EUNIS
3160: Природни дистрофични езера и бари (Natural dystrophic lakes and ponds)	C3.4 - Species-poor beds of low-growing water-fringing or amphibious vegetation C1.4 Permanent dystrophic lakes, ponds and pools.
Б) Проточна вода	
3260: Водни текови од рамнински до планински нивоа со вегетација Ranunculion fluitantis и Callitricho-Batrachion (Water courses of plain to montane levels with the Ranunculion fluitantis and Callitricho-Batrachion vegetation)	C2.1: Springs, spring brooks and geysers C2.2: Permanent non-tidal, fast, turbulent watercourses C2.3: Permanent non-tidal, smooth-flowing watercourses
6: Природни и полуприродни тревести формации	
А) Полуприродни суви тревни површини и фации на шикари	
6220*: Псеудостепи со тревни и едногодишни растенија Thero-Brachypodietea (Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea)	E1.33 - East Mediterranean xeric grassland E1.332 Helleno-Balkan short grass and terrophyte communities
6230*: Тревни површини богати со видот <i>Nardus</i>, на силикатни подлоги во планински подрачја (и подпланински области во континентална Европа) [Species-rich <i>Nardus</i> grasslands, on silicious substrates in mountain areas (and submountain areas in Continental Europe)]	E4.3: Acid alpine and subalpine grassland во кој, како живеалиште од четврто ниво е E4.39: Oro-Moesian acidophilous grassland. E4.318 Oro-Moesian mat-grass swards
62D0: Оромезиски ацидофилни тревни површини (Oro-Moesian acidophilous grasslands)	E4.391 Oro-Moesian <i>Festuca paniculata</i> grasslands, E4.393 Oro-Moesian <i>Poa violacea</i> grasslands
В) Мезофилни тревни површини	
6430: Хидрофилни рабни високотревни заедници од низинскиот и планинскиот до алпскиот појас (Hydrophilous tall herb fringe communities of plains and of the montane to alpine levels)	E5.41 Screens or veils of perennial tall herbs lining watercourses, E5.43 Shady woodland edge fringes: Со ова живеалиште се преклопуваат хабитатните типови E5.4: Moist or wet tall-herb and fern fringes and meadows и E5.5: Subalpine moist or wet tall-herb and fern stands. За Балканскиот Полуостров се наведуваат типовите E5.57 : Eastern oro-Mediterranean and Balkan tall-herb communities и можеби E5.5B : Alpine and subalpine fern stands.
6520: Планински ливади (Mountain hay meadows)	E2.31: Alpic mountain hay meadows, кој не се наведува за Македонија. За регионот е соодветен E2.33: Balkan mountain hay meadows, но овој хабитат не кореспондира со 6520. Неопходни се дополнителни истражувања
6540: Субмедитерански пасишта со <i>Molinio-Hordeion secalini</i> (Sub-Mediterranean grasslands of the <i>Molinio-Hordeion secalini</i>)	E3.31 Helleno-Moesian riverine and humid [<i>Trifolium</i>] meadows, E3.34 Illyrio-Moesian riverine and humid [<i>Trifolium</i>] meadows
7: Издигнати и тресетни блата и тресетишта и мочуришта	
7140: Преодни мочуришта и блатни тресетишта (Transition mires and quaking bogs)	D2.2 - Poor fens and soft-water spring mires D2.2265 - Balkanic black-star sedge fens
7160: Извори и изворишни блата богати со минерали (Mineral-rich springs and springfens)	C2.1 Springs, spring brooks and geysers и C2.111 Fennoscandian mineral-rich springs and spring fens

Тип на живеалиште (според Директивата за живеалишта)	Поврзаност со соодветни живеалишта од класификацијата на EUNIS
7220*: Извори кои петрифицираат со формација на варовнички депозит/туф (Cratoneurion) [Petrifying springs with tufa formation (Cratoneurion)]	C2.121 Petrifying springs with tufa or travertine formations
8: Карпести хабитати и пештери	
8150: Медно-Европски континентални силикатни камењари (Medio-European upland siliceous screes)	H2.31 Alpine siliceous screes H2.32 Medio-European upland siliceous screes
8220: Силикатни карпести падини со хазмофитна вегетација (Siliceous rocky slopes with chasmophytic vegetation)	H3.153: Pelagonide campion siliceous cliffs

Алги: Дијатомеите (силикатни алги) се едноклеточни, фотосинтетски, еукариотски организми кои ги населуваат најразличните водени и влажни станишта. Тие можат да се сретнат на различни станишта како што се извори, потоци, реки, бари, блата, езера како и морски екосистеми. Исто така ти често ги населуваат и влажните станишта како што се влажни карпи, мовови, почва па дури и пештери.

Првиот податок за нов вид е даден од Pavlov et al. 2009 во кој се опишува видот *Luticola grupcei* Pavlov, Nakov & Levkov. Истражувањата на одделни родови во Македонија исто така вклучуваат и примероци од планината Пелистер. Така во студиите на Lange-Bertalot et al. 2011 и Pavlov & Levkov (2013a) за родот *Eunotia* Ehrenberg се опишани два нови видови: *Eunotia macedonica* Lange-Bertalot, Pavlov & Levkov, *Eunotia pseudominor* Pavlov & Levkov. Во студиите се наведуваат и неколку ретки видови како што се *Eunotia cantonatii* Lange-Bertalot & Tagliaventi, *E. crista-galii* Cleve, *E. meisteroides* Lange-Bertalot, *E. mihoi* Lange-Bertalot, Pavlov & Levkov, *E. nymanniana* Grunow, *E. suecica* A. Cleve и два потенцијално нови видови како што се *Eunotia* aff. *curtagrunowii* Nörpel-Schempp & Lange-Bertalot и *Eunotia* cf. *pseudogroenlandica* Lange-Bertalot & Tagliaventi. Во трудот на Pavlov & Levkov (2013) за родот Pinnularia, од Пелистер е опишан видот *Pinnularia idsbensis* Pavlov & Levkov **Error! Reference source not found.** Во пошироката студија на родот *Luticola* D.G. Mann, опишани се неколку видови од примероци собрани од планината Пелистер како што се: *Luticola aequalis* Levkov, Pavlov & Metzeltin, *Luticola pseudoimbricata* Levkov, Pavlov & Metzeltin, *L. subaequalis* Levkov, Pavlov & Metzeltin, *L. triundulata* Levkov, Pavlov & Metzeltin и *L. vesnae* Levkov, Pavlov & Metzeltin. Во најновата студија за таксономијата на родот *Gomphonema* Ehrenberg во материјалите од планината Пелистер е опишан видот *Gomphonema pelisteriense* Levkov, Mitic-Koranja & E. Reichardt.

Сепак необјавените податоци за планината Пелистер укажуваат на постоење на поголем број видови од родовите *Neidium* Pfitzer, *Navicula* Bory, *Geissleria* Lange-Bertalot & Metzeltin, *Hippodonta* Lange-Bertalot, Witkowski & Metzeltin кои поседуваат морфолошки карактеристики кои се различни од веќе познатите видови.

Габи: Како резултат на податоците од досегашните истражувања во НП „Пелистер“ се констатирани 760 вида на габи, од кои 485 вида се териколни (од кои 2 подземни), а 275 се лигничолни. Најголемиот број видови (676) припаѓаат на столпчестите габи (тип Basidiomycota), систематизирани во педесетина различни фамилии, 80 вида припаѓаат на торбестите габи (тип Ascomycota) и 4 вида на слузавите габи (тип Мухомусцота од Protozoa). Во однос на таксономската припадност најголем дел од видовите припаѓаат на фамилиите Russulaceae, Мусенасеае, Tricholomataceae и Meruliaceae од типот Basidiomycota. Од лишаите се познати 27 вида кои припаѓаат на типот Ascomycota.

Најголем дел од податоците потекнуваат од моликовите шуми (431), во буковите шуми се собрани 78 вида, во буково-еловите шуми 36 вида, во крајречните шуми и појаси од евли, врби и тополи се констатирани 18 вида, во дабовите шуми 17 вида, а во боровите и смрчините насади 24 вида, додека во мешаните листопадни и зимзелени шуми се забележани 37 вида. Надвор од шумските екосистеми, на ливади и пасишта се собрани 38 вида. Од лигничолните габи, најголем

дел се собрани на молика (79), бука (60) и ела (59), додека на даб се собрани 11 вида, а на останатите супстрати се собрани помал број видови.

Флора: Флората на планинскиот масив Пелистер со своето богатство и разновидност од секогаш го привлекувала вниманието на истражувачите. Флората на овој планински масив за прв пат им станува позната на поширокиот круг ботаничари после појавата на пионерското дело на Grisebach (1843-44): *Spicilegium florae Rumelicae et Bithynicae*, каде што за прв пат се наведуваат флористички податоци за територијата на Македонија, а во тој контекст и за планината Пелистер. Имено, германскиот ботаничар Grisebach е првиот ботаничар која ја посетува оваа планина (1839) и при тоа опишал неколку нови видови за науката, помеѓу кои и видот *Pinus peuce* Grisebach (молика), која претставува еден вид нејзин заштитен знак.

Според постоечките литературни податоци и најновите теренски истражувања, во Студијата за ревалиризација наведени вкупно 1307 видови за територијата на Националниот Парк „Пелистер“.

Терестрични безрбетници: Со најголем број таксони се издвојуваат редовите Coleoptera (130) и Orthoptera (107), што се должи на нивното големо видово разнообразие и соодветна достапна литература. Групите Diptera (35) и Gastropoda (30) се јавуваат со релативно помал број таксони, додека од групите Hymenoptera, Homoptera, Heteroptera, Dermaptera, Opiliones и Psocoptera евидентирано е присуство на само 1 до 5 видови.

Во споредба со останатите групи, гастроподната фауна (**Gastropoda**) е релативно добро проучена од фаунистички аспект и е претставена од 16 фамилии со вкупно 30 таксони. Повеќето податоци се од понов датум, а посебно внимание заслужува истражувањето на Dedov (2012) кој опиша нов и редок вид, *Vestia lazarovii*, со locus typicus за Пелистер.

Деталниот преглед на литературата покажа дека постојат фаунистички податоци за фауната на опилиони (Opiliones), книжни вошки (Psocoptera), уволажи (Dermaptera), еднаквокрилци (Homoptera), полутврдокрилци (Heteroptera) и ципокрилци (Hymenoptera), но истите се оскудни и ниту приближно не ја покажуваат реалната состојбата на нивното видово разнообразие.

Благодарение на работата на Д. Чобанов (Мицевски и сор. 2003), фауната на правокрилците е релативно добро проучена на територијата на проектното подрачје и истата е претставена од вкупно 107 видови од 11 фамилии. Со најголем диверзитет се издвојуваат фамилиите Acrididae, Tettigonidae, Tridactylidae и Phaneropteridae. Следуваат истражувања од понов датум меѓу кои од особено значење е студијата на Мицевски и сор. (2003) која содржи податоци за вкупно 89 таксони од 11 фамилии: Acrididae (39), Tettigoniidae (22), Phaneropteridae (12) Gryllidae (5), Tetrigidae (4), Tridactylidae (2), Bradyporidae, Conocephalidae, Gryllotalpidae, Meconematidae и Mirmecophilidae (по 1) од различни локалитети и хабитати на Пелистер.

Согласно литературните податоци и досегашните наоди, на Пелистер се регистрирани 22 вида на вилински коњчиња (Odonata).

Прегледот на фаунистичката литература за тврдокрилната фауна (**Coleoptera**) опфаќа 14-ина референци кои се однесуваат на 16 локалитети на Пелистер и неговата околина, а во истата се опфатени вкупно 130 таксони од 22 фамилии.

Според прегледот на постарите литературни податоци како и поновите објавени трудови за тркачите на Пелистер соопштени се вкупно 105 видови тркачи (Carabidae).

Вреди да се напомене дека двата видови од Gastropoda и поголем број видови тврдокрилци од фамилиите: Byrrhidae, Cantharidae, Cerambycidae, Curculionidae, Elateridae, Leiodidae, Staphylinidae, Tenebrionidae и Carabidae се за прв пат идентификувани и опишани (locus typicus) на Пелистер.

Како резултат на прегледот на достапните литературни податоци кои се однесуваат на Баба Планина и НП Пелистер е утврдено присуство на 120 видови на дневни пеперутки, што претставува 58,5 % од вкупната фауна на пеперутки во Македонија.

Водни макроинвертебрати: Значаен дел од разнообразието во водните екосистеми се однесува на водните макроинвертебрати (водни или акватични безрбетници). Тие претставуваат

хетерогена колекција на еволутивно разнообразни таксони што ги прави особено интересни за проучување, односно не претставуваат таксономска категорија. Диверзитетот на макроинвертебратите претставен од планарии (*Turbellaria*), полжави (*Gastropoda*), школки (*Bivalvia*), водни црви (*Oligochaeta*), пијавици (*Hirudinea*), ракови (*Crustacea*) и водни инсекти. Со водните инсекти се вклучени повеќе групи: *Coleoptera* - тврдокрилци, *Diptera* - двокрилци, *Hemiptera* - полутврдокрилци, *Megaloptera* - големокрилци, *Ephemeroptera* - едnodневки, *Plecoptera* - пролетници, *Trichoptera* - водни молци.

Според Студијата за валоризација, може да се заклучи дека според податоците кои се однесуваат на разнообразието на акватичните безрбетници, подрачјето кое го зафаќа НП „Пелистер“ изобилува со богата хидрографска мрежа која нуди погодни хабитати за вкупно 211 таксони, распоредени во 13 групи акватични црви, пијавици, мекотели, ракчиња и акватични инсекти. Најголем дел (53 вида) од водните безрбетници отпаѓа на акватичните инсекти од редот на водни молци (*Trichoptera*) во чии рамки доминира фамилијата *Limnephilidae* (23 таксони). Дополнително, големо е разнообразието и на двокрилците (*Diptera*, 40 таксони), пролетници (*Plecoptera*, 39 таксони), како и акватичните прстенести црви (*Oligochaeta*, 28 таксони). И покрај тоа што едnodневките (*Ephemeroptera*) честопати се едни од квалитативно доминантните групи во водните екосистеми, сепак од овие акватични инсекти на подрачјето од интерес се познати само 14 вида.

Кон целокупната биолошка разновидност во НП „Пелистер“ значително придонесуваат и раковите (*Crustacea*, девет видови) од коишто во рамките на оваа анализа се земени во предвид само значајните видови од *Anostraca*, *Soropoda*, *Amphipoda* и *Decapoda*. Тука спаѓаат и пијавиците (*Hirudinea*, пет видови), акватичните полжави и полутврдокрилците (*Crustacea* и *Hemiptera*, четири видови) и планариите (*Turbellaria*, два вида). Гледајќи го бројот на таксони (1), школките (*Bivalvia*) и големокрилците (*Megaloptera*) се помалку значајни.

Риби: Баба Планина, заедно со Националниот парк Пелистер се водораздели на две сливни подрачја: сливно подрачје на Преспанско Езеро и сливно подрачје на Црна Река. Според достапните литературни податоци и податоци од теренски анализи, на територијата на НП Пелистер се среќаваат два вида на Пастрмки, Преспанска пастрмка (*Salmo peristericus* Karaman, 1938), во водите во сливот на Преспанското Езеро и Пелагониската пастрмка (*Salmo pelagonicus* Karaman, 1938) во водите во сливот на Црна Река.

Водоземци: Како резултат на литературните и теренските анализи на територијата на НП „Пелистер“ забележани се вкупно 12 водоземци и тоа: *Ichthyosaura alpestris*, *Lissotriton vulgaris*, *Triturus macedonicus*, *Salamandra salamandra Bombina variegata*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Pelophylax ridibundus*, *Rana dalmatina*, *Rana graeca* и *Rana temporaria*. Планинскиот мрmoreц е регистриран во Мало Езеро, 2013 година.

Влекачи: Од вкупно 32 вида влекачи во Република Македонија (Sterijovski et al. 2014), според објавените литературни податоци и теренски истражувања спроведени во 2019 година во НП „Пелистер“ потврдено е присуството на 16 вида или 50% од националниот диверзитет на оваа класа.

Птици: Проучувањето на птиците на Баба Планина и територијата на НП Пелистер е започнато уште на почетокот на 20 век, а трае се до денеска. Како резултат на литературните податоци и теренските истраги во територијата на НП Пелистер се идентификувани 116 видови птици, од кои 5 се исчезнати.

Не земајќи ги предвид петте исчезнати видови (брадест мршојадец, црн мршојадец, жолтоклуна галка, карполазач, планински сокол), најбогати со видови се дабовите шуми (51, од кои 48 гнездилки), по кои следат моликовите заедници (45), па буковите шуми и шумите на елата (кои меѓусебе немаат диференцијални видови, и се прикажани заедно, 37).

Цицачи: Земајќи ја предвид бројката на видови од литературни податоци и од теренските истражувања, вкупниот број на видови цицачи регистрирани на подрачјето на НП Пелистер изнесува 47, што претставува околу 53% од вкупниот број на видови во земјата.

4.10 Пределска разновидност

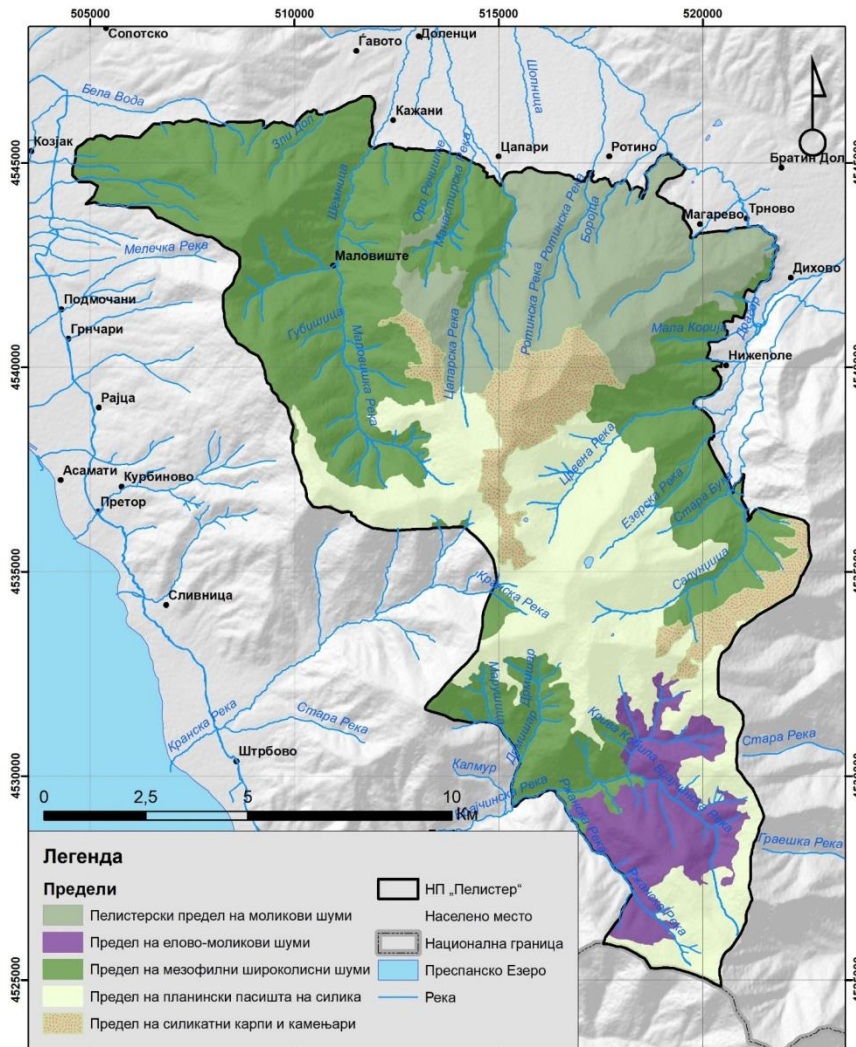
Од последните децении на дваесеттиот век до денеска заштитата на природата полека се пренасочува од заштита на екосистеми кон зачувување на пределите (интегрален концепт кој ги вклучува сите видови, екосистеми и човековото присуство)³. Во согласност со податоците презентирани во Стратегијата за природа (Melovski et al 2016), на груб размер, на планината Пелистер (Melovski et al. 2013) можат да се издвојат 7 типови предели кои влегуваат во рамките на 4 групи предели и тоа:

- **Земјоделски предели:** Рамничарски субконтинентален земјоделски предел на житни култури (Пелагониски предел);
- **Рурални предели:** Ридест субконтинентален рурален предел (Ридест рурален предел) и Бреговит субмедитеранско-континентален рурален предел (Бреговит рурален предел);
- **Шумски предели:** Планински континентален предел на мезофилни широколисни шуми (Предел на мезофилни широколисни шуми), Планински субконтинентално-континентален предел на борови шуми (Предел на борови шуми) и Планински континентален предел на елово-смрчови шуми (Предел на елово-смрчови шуми);
- **Предели на планински пасишта:** Планински предел на пасишта на силикатна подлога (Предел на планински пасишта на силикат)

Табела 16 Приказ на пределите на НП „Пелистер“

Пределна група	Тип на предел	Површина (%) од НП „Пелистер“
<i>Шумски предели</i>		66
	1. Предел на мезофилни широколисни шуми	42,5
	2. Пелистерски предел на моликови шуми	16
	3. Предел на буково-елови шуми	7,5
<i>Предели на планински пасишта</i>	4. Предел на планински пасишта на силикат	27
<i>Предели на карпи и камењари</i>	5. Предел на силикатни карпи и камењари	7

³ Непосредно по Пан-Европска стратегија за биолошка и пределна разновидност (Council of Europe 1996), Конвенцијата за предели (Council of Europe 2000) дополнително укажува на значењето на пределската разновидност во контекст на интегрираните напори за зачувување на биолошката разновидност низ Европа и Светот. Последователно, Милениумската проценка на екосистемите (MEA) (Hassan et al. 2005) укажува на значењето на одржување на пределската разновидност од аспект на обезбедување на низа екосистемски услуги, особено од групата на регулирачки, обезбедувачки и културолошки екосистемски услуги (García-Llorente et al. 2012; Tengberg et al. 2012; Portman 2013; van Berkel and Verburg 2014). Во тој контекст и Меѓувладината платформа за биолошка разновидност и екосистемски услуги (IPBES) (Díaz et al. 2015, 2018) дополнително го истакнува значењето на пределите и нивната улога во поддржување на локалните, регионалните и националните идентитети.

Слика 20 Карта на пределите во НП „Пелистер“

4.11 Културно наследство

Во рамки на Пелагонискиот плански регион прогласени се вкупно 16 споменици на културата, 5 музеи, 9 галерии, 1 кино и 4 театри. Во Регионот има повеќе од 150 цркви, 6 џамии повеќе од 25 манастири кои се градени во сите различни историски периоди почнувајќи од рано христијанство, па сè до периодот на новото време. Регион е особено богат и со археолошки наоѓалишта кои ги има околу 145, од кои најголемиот дел, околу 140, се лоцирани во делот на Преспа. Преку текот на целата година во рамки на регионот се организираат бројни културни манифестации.

❖ Општина Битола

Општина Битола располага со големо културно и природно наследство. Градот Битола спаѓа во онаа категорија на градови во кои и денес е видливо напластувањето на вековните градителски искуства со сите елементи на различни цивилизациски влијанија. Зачуваната архитектура од крајот на 19 и почетокот на 20 век, остава впечатлив одраз на градската слика на Битола. Објектите во Битола, временски датирани во периодот кој ја заокружува Македонската преродба, низ своите стилски карактеристики ги сублимираат тогашните локални градителски идеи и влијанијата на западноевропската архитектура.

Најпознати културни споменици во Битола се: Саат кулата која е најпрепознатливиот споменик со кој се идентификува Битола; Безистенот, кој е еден од највредните и најсочуваните стари градби, со препознатливи архитектонско-естетски и други вредности; црквите „Св. Димитрија“, „Пресвета Богородица“ и „Св. Недела“, „Исак џамија“, „Јени џамија“, „Зандан куле“, Археолошки

локалитет „Тумба“, Археолошки локалитет „Гургур Тумба“ и остатоците од античкиот град Хераклеа Линкестис кој изобилувал со монументални раскошни градби, театар, базилики, прекрасни мозаици, епископска резиденција, портик на судница, градска чешма од времето на Јустинијан и др. градби кои пленат со својата убавина и говорат за животот на нашите предци во античкиот период.

❖ **Општина Ресен**

На подрачјето на Преспа регистрирани се 130 археолошки локалитети од различни периоди од развојот на материјалната култура, потоа 1000 археолошки експонати, 500 монети, како и 450 експонати од етнолошко наследство. Регистрирани се 95 цркви и манастирски комплекси, како и 1024 икони. Како позначаен споменик од сакралната архитектура претставува црквата „Св. Ѓорѓи“ во селото Курбиново изградена во 1191 година. Други значајни цркви и манастири се следните: „Св. Илија“ во с. Грнчари (XIII век), „Св. Петар“ – Остров Голем Град (XIV век), Сливнички манастир (XVII век), „Св.Петка“ во с. Брајчино (XVII век) и други.

❖ **Национален Парк „Пелистер“**

Значењето на културното наследство во регионот на НП „Пелистер“ не е само од локален, туку има регионален и државен карактер. Што уште повеќе обврзува да се преземат мерки за негово истражување, валоризација, конзервација, реставарација, заштита и зачувување за идните генерации, негова ревитализација и презентација.

➤ **Недвижно културно наследство**

- **Споменици:**

На територијата на НП „Пелистер“ се наоѓаат археолошките наоѓалишта наведени во Табела 17 и Табела 18. Од профаните објекти се среќава само еден објект за кој постои решение, Табела 19.

Табела 17 Археолошки локалитети со решение

Бр.	Назив	Место	Бр. На решение	Дата на донесување	Датација	Матичен бр.
1	„Суви Ливади“	с. Ѓавато	Бр. 06-1553/2	23.11.1971	Доцна антика	4-802-040/4 РНД

Табела 18 Археолошки локалитети

Ред. бр	Назив	Место	Датација	Матичен бр.
1	Старо Село	с.Ѓавато	Среден век	4-802-051/334 ЕНД
2	„Кале“	с.Ѓавато	Доцна антика	4-802-051/332 ЕНД
3	Св. Богородица	с.Ѓавато	Доцна антика	4-802-051/333 ЕНД
4	Св. Атанас	с.Брајчино	Среден век	4-823-004/16 ЕНД
5	„Кула“	С. Брајчино	Среден век	4-823-004/84 ЕНД
6	„Стари Лозја“	с. Братиндол	Римско време	4-802-010/258 ЕНД
7	„Св. Спас“	с. Братиндол	Среден век	4-802-010/256 ЕНД
8	„Магарешко Мовче“	с. Братиндол	Римско време	4-802-010/255 ЕНД
9	„Буковска Маала“	с. Братиндол	Доцна антика	/
10	„Старо Село“	с. Ротино	Римско време	4-802-106/446 ЕНД
11	„Манастирска Црква“- Св. Илија	с. Ротино	Среден век	4-802-106/445 ЕНД
12	„Стара Црква“	с. Ротино	Среден век	4-802-106/447 ЕНД
13	„Арнаутски Пат“	с. Ротино	Римско време	4-802-106/444 ЕНД
14	„Кале“	с. Цапари	Доцна антика	4-802-125/484 ЕНД
15	„Патрица-Герани“	с. Цапари	Римско време	4-802-125/486 ЕНД

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

16	„Шума“	с. Цапари	Доцна антика	/
17	„Кирациски Пат“	с. Цапари	Антика	4-802-125/485 ЕНД
18	„Студена Чешма“-„Јашарова Кула“	с. Кажани	Римско време	4-802-058/351 ЕНД
19	„Варвара“	с. Дихово	Среден век	4-802-036/290 ЕНД
20	„Братиндолска Река“	с. Дихово	Римско време	4-802-036/289 ЕНД
21	„Ограѓе“	с. Дихово	Римско време	4-802-036/291 ЕНД
22	„Св. Недела“	с. Дихово	Среден век	4-802-036/292 ЕНД
23	„Горно Село“	с. Нижополе	Среден век	/
24	„Кај Црквата“	с. Нижополе	Среден век	4-802-083/414 ЕНД
25	„Кале“	с. Трново	Железно време и Доцна антика	4-802-123/475 ЕНД и 4-802-123/602 ЕНД
26	„Трновски Лозја“	с. Трново	Римско време	4-802-123/476 ЕНД
27	„Герамидница“	с. Трново	Доцна антика	/
28	„Дапче“	с. Трново	Среден век	/
29	„Селиште“	с. Трново	Римско време	/
30	„Трновско Кале“	с. Трново	Хеленистичко време	4-802-123/602 ЕНД
31	„Маркова Кула“	с. Маловиште	Железно време	4-802-076/398 ЕНД
32	„Попова Нива“	с. Маловиште	Среден век	4-802-076/399 ЕНД
33	„Кукишта“	с. Љубојно	Римско време	4-823-028/149 ЕНД
34	„Рудина“	с. Љубојно	Римско време	4-823-028/151 ЕНД
35	„Кула“	с. Љубојно	Доцноантичко време	4-823-028/148 ЕНД
36	„Граишта“	с. Љубојно	Римско време	4-823-028/147 ЕНД
37	„Присој“	с. Љубојно	Римско време	4-823-028/150 ЕНД
38	„Св. Димитрија“	с. Љубојно	Среден век	4-823-028/152 ЕНД

Табела 19 Профан објект со решение

Бр.	Назив	Место	Бр. На решение	Дата на донесување	Датација	Матичен бр.
1	„Куката на Ванку на Папе“	с.Маловишта	Бр.08-87/1-90	27.03.1990	Крај на 19в.	ЦР 990

Сакралните објекти во и околу територијата на НП „Пелистер“ се наведени во следните табели.

Табела 20 Сакрални објекти со решение

бр	Назив	Место	Датација	Тип	Валоризација
1	Манастир „Св. Петка“	с. Цапари	Манастирот од 16 век, црквата од 1849г.	тробродна базилика	Регистриран Ц.р бр.667

Табела 21 Сакрални објекти

бр	Назив	Место	Датација	К.П.
1	„Св. Димитрија“	с.Дихово	1830	КО Дихово КП.1039/1
2	„Св. Великомаченик Димитрија“	с.Магарево	1835	КО Магарево КП.299/2 и 299/1

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

3	Манастир „Св. Великомаченик Георгија“	с.Магарево	1871	КО Магарево КП.286
4	Манастир „Св. Богородица“	с.Трново	1854г. уништена во I Св. војна Обновена 30-ти години на XX век.	КО Трново КП.427
5	„Св. Петка“	с.Нижополе	1838г.	КО Нижеполе КП.347
6	„Св. Никола“	с.Ротино	Поправки во 1921 и 1929г. 1856г.	КО Ротино
7	Манастир „Св. Пророк Илија“	с.Ротино	1870г.подигн. Обновена XX век.	КО Ротино КП.979
8	„Св. Великомаченик Георгиј“	с.Цапари	1888г.	КО Цапари КП.2314
9	„Св. Петка“	с.Маловиште	На темели од XVI- XVIIвек, подигната 1856г.	КО Маловиште КП.314
10	Манастир „Св. Ана“	с.Маловиште	Средина на XVIII век, коначиод XX век 1836г.	КО Маловиште,КП.655
11	„Св. Спас“	с.Маловиште	XX век	/
12	„Св. Ѓорги“	с.Маловиште	Старата подигната 1920г.,Обнов. 2017г	КО Маловиште,КП.30/2
13	„Св. Богородица“	с.Ѓавато	1835г.	КО Ѓавато,КП.636
14	„Св.Никола“	с. Брајчино	1871	/
15	„Св.Атанасие“	с. Брајчино	/	/
16	„Св. Архангел“	с. Брајчино	20 век.	/
17	„Св.Илија“	с. Брајчино	1919	/
18	Манастир „Св. Петар и Павле“	с. Љубојно	1923	КП 3097
19	„Св. Јован“	с. Љубојно	1861	КП 2415
20	„Св.Атанасие“	с.Љубојно	Среден век	КП 2657
21	„Св. Богородица“	с.Љубојно	1854	/
22	„Св.Никола“	с.Љубојно	На стари темели	2506
23	„Св. Илија“	с. Љубојно	19в.	2096
24	„Св.Димитрија“	с. Љубојно	На стари темели	2887
25	„Св. Богородица мала“	с. Љубојно	/	/
26	„Св Марена“	с. Љубојно	Култно место	/

Спомениците на историјата, спомен бистите, спомен плочите и спомен чешимите во и околу НП „Пелистер“ се наведени во Табела 22.

Табела 22 Идентификација на спомениците на историјата, спомен бистите, спомен плочите и спомен чешимите

Р.бр.	Назив	Место
1	Спомен – чешма на Народен фронт на Македонија од 1948	с. Ротино
2	Споменик за нападот од 18 август 1942 г. на ПО „Даме Груев“ врз бугарскиот пограничен полициски подучасток	с. Кажани

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

3	Спомен – плочата на Трајан Белев – Гоце.	с. Кажани
4	Спомен – плоча за паднатите борци Трајан Цибалески Борис Буџески, Игнат М. Атанасовски и Борис Џодовски	с. Ѓавато
5	Спомен – плоча за настаните во време на Илинденското востание во селата Ѓавато и Метимер.	с. Ѓавато
6	Спомен - бистра на првоборецот Јонче Ѓорѓиевски	с. Дихово
7	Спомен - плоча на загиналите првоборци Јонче Ѓорѓиевски, Коте Јовановски и Стефан Стојановски.	с.Дихово
8	Спомен - парк на загиналите во НОАВМ и Илинден	с. Цапари
9	Спомен - плоча на загиналите првоборци Петре Ристевски и Јосиф Најденовски	с.Братиндол
10	Спомен - плоча на загиналите првоборци Цветко Стојановски и Крстин Трандовски	с.Брајчино
11	Спомен - плоча на Кичо Чулаквски, Ристо Горшевски и Фари К. Ибраим загинали на 08.09.1943	с. Љубојно
12	Спомен - плоча посветена на НОБ	с. Љубојно
13	Спомен - плоча посветена на Илинден	с. Љубојно

- Споменички целини

Во рамките на територијата на НП „Пелистер“ и во непосредна близина на Паркот идентификувани се осум споменички целини, кои се прикажани во Табела 23.

Табела 23 Рурални Споменички целини

бр	Назив	Место	Категоризација според значење	ЗКО
1	с. Дихово/ целото село	Дихово/на границата на опфатот на НП Пелистер	Од големо значење	ЗКО бр.08-195/2 од 10.05.2019г. Реш.УП бр.17-225 од15.05.2019г.
2	с.Нижополе/ целото село	Нижополе /на границата на опфатот на НП Пелистер	Значајно културно наследство	ЗКО бр.08-151/22 Од 26.11.2018г. Реш.УП бр.17-1088 од09.11.2018г.
3	с. Трново и с.Магарево	Трново и Магарево /на границата на опфатот на НП Пелистер	Значајно културно наследство	/
4	С. Цапари	Цапари на границата на опфатот на НП Пелистер	Значајно културно наследство	/
5	С. Ѓавато	Ѓавато,на границата на опфатот на НП Пелистер	Значајно културно наследство	/
6	с.Маловишта/ целото село	Маловишта,во границата на опфатот на НП Пелистер	Од големо значење	/
7	с.Брајчино/ целото село	Брајчино / надвор од опфатот на НП Пелистер	Значајно културно наследство	/
8	с. Љубојно/ целото село	Љубојно/надвор од опфатот на НП Пелистер	Од големо значење	/

- Културни предели

Во рамките на НП „Пелистер“ културните предели, се сеуште во фаза на идентификација, нивна инвентаризација, оценка и анализа на состојба, нивна валоризација, врз основа на што ќе се изврши категоризација и пропише соодветен заштитен режим.

➤ Движно културно наследство

Археолошки предмети, односно движните наоди откриени во рамките на НП „Пелистер“ се депонирани во надлежна установа.

Етнолошки предмети како дел од движните добра што сведочат за начинот на живеењето, активностите, обичаите, обредите, верувањата, етничките карактеристики и промените во материјалната и духовната култура на македонскиот народ и на заедниците кои живеат или живееле во опфатот на НП „Пелистер“ се депонирани во надлежна установа.

Историските предмети, дел од движните добра поврзани со значајни историски настани во регионот на НП „Пелистер“ или со активности на културни, национално-ослободителни, револуционерни и други политички движења и организации, или со животот и работата на истакнати личности, се депонирани во надлежна установа.

Уметничките предмети, односно малиот дел од движните уметнички дела од областа на ликовните уметности од сакралната уметност (икони, мобилијар) од регионот на НП „Пелистер“ се депонирани во надлежна установа. Поголемиот дел од движните, сакрални уметнички дела се наоѓаат во самите сакрални објекти.

Архивска граѓа, како изворниот и репродуциран документарен материјал од трајна вредност и од значење за државата, науката, културата од регионот на НП „Пелистер“ е во фаза на идентификација.

Библиотечни добра од регионот на НП „Пелистер“ се во фаза на идентификација.

➤ Нематеријално културно наследство

Фолклорни добра од регионот на НП „Пелистер“ се во фаза на идентификација, оценка и валоризација.

Јазикот, односно локалните говори на ист јазик (дијалекти), поврзани со регионот на НП „Пелистер“, се во фаза на идентификација, оценка и валоризација.

Топоними - имињата на езерата, реките, изворите и другите водени објекти (хидроними), селата и другите наслеби (оиконими), природните или административните подрачја (хороними), патиштата (дромоними), земјоделските просторни објекти (агроними), планините и другите официјални називи, во регионот на НП „Пелистер“, се во фаза на идентификација, оценка и валоризација.

➤ Состојба на културното наследство на НП „Пелистер“

Вториот вид на поделба која може да се направи е следната: Културно наследство во рамките на опфатот на НП „Пелистер“ и културно наследство во близина на опфатот на НП „Пелистер“. Културно наследство во рамките на опфатот на НП „Пелистер“ е следното:

- Рурална средина с. Маловиште
- Манастир Св. Петка, с. Маловиште
- Манастир Св. Ана, с. Маловиште
- Црква Св. Спас, с. Маловиште
- Црква Св. Ѓорѓи, с. Маловиште
- Куќата на Ванку Папе, с. Маловиште
- Археолошки локалитет „Маркова Кула“, с. Маловиште
- Археолошки локалитет „Попова Нива“, с. Маловиште
- Археолошки локалитет „Студена Чешма - Јашарева Кула“, с. Кажани
- Археолошки локалитет „Кале“, с. Цапари
- Археолошки локалитет „Кале“, с. Трново

Секоја преземена активност во рамките на оваа програма треба да ги фаворизира гореспоменатите културно-историски добра. Културното наследство кое е во близина на опфатот е нераскинлив дел од културното наследство на НП „Пелистер“ затоа истото треба да се третира по сите норми и со сите активности како и она во рамките на опфатот со цел да се креира една целина која што ќе даде резултати кои ќе може да се преточат во развој на НП „Пелистер“ и целиот регион, а воедно тоа да биде пример за сите национални паркови во Македонија.

Културното наследство во рамките на НП „Пелистер“ е во независна состојба. Во претходниот век не се водело доволно сметка за зачувување на традиционалната рурална архитектура и руралните контексти како целини. Заштитени рурални целини се с. Маловишта (во опфатот на НП „Пелистер“) и с. Љубојно (во близина на опфатот на НП „Пелистер“). Заштитен објект од традиционалната (профана) архитектура е „Куката на Ванку Папе“, с. Маловиште (во опфатот на Куката на Ванку Папе). Во поголем процент се работи за приватен имот каде сопствениците на своја рака презеле мерки за санација, но најчесто без консултација со надлежните институции со што нанеле непоправливи штети.

Истражувањето и состојбата на археолошките локалитети не е поволна. Ископувања досега се извршени само на два локалитети („Арнаутски Пат“ с. Ротино и „Суви Ливади“ с. Ѓавато) додека решение за заштита е издадено само за еден локалитет („Суви Ливади“ с. Ѓавато).

Во релативно добра форма се сакралните објекти, кои се одржуваат од локалното население, но нивните санации се во најголема мера на покривните конструкции додека фрескоживописот и мобилијарот во голем дел од црквите се препуштени сами на себе. Заштитена црква со решение е единствено „Св. Пека“, с. Цапари.

Констатација е дека не се изработени доволно елаборати за валоризација и ревалоризација, како и зафати на конзервација и реставрација, а тоа што е презентирано е минимално и недоволно.

4.12 Материјални добра

■ Сообраќајна инфраструктура

Од вкупно 14.395 km патна мрежа во Република Македонија, на територијата на Пелагонискиот регион поминуваат 2.031,5 km или 14,32% со што може да се заклучи дека Регионот е добро комуникациски поврзан. Сепак дел од регионалните патишта не се изградени или довршени. Од локалните патишта 654 km или 50% се асфалт или коцка (макадам) што е задоволителен податок. Најлоша ситуација е во руралните средини, потпелистерските села и Мариово.

Во подрачјето на Регионот од северната страна поминува магистралниот патен правец М5 (Е-65) крстосница Требениште (врска со А2)-крстосница Подмоље-Охрид-Косел-Ресен-Прилеп-Велес-Штип-Кочани-Делчево-граница со Република Бугарија (граничен премин Рамна Нива), односно делница од истиот Ресен-Битола, реализиран како експресен пат А3е.

Паралелно на трасата на експресниот пат А3е, води трасата на регионалниот патен правец (Р1) Р1101-Прилеп (врска со А1 и А3)-Битола-Макази-Царев Двор (врска со Р1307), делница Битола-Макази, кој со клучки во две нивоа (Кажани и Ротино) и крстосници во ниво (Битола и Макази) се поврзува со А3е.

Поврзаноста на Пелагонискиот регион со железничка инфраструктура е на завидно ниво. Вкупната должина на железничка пруга во Регионот изнесува 114 km, додека просечната густина 57,18 km/km² што е далеку над просекот во Република Македонија од 27 km/km². Железничкиот транспорт во Пелагонискиот регион, како и железничкиот транспорт на ниво на целата држава бележи континуиран пад. Трендот се однесува како за патничкиот, така и за товарниот превоз. Можностите за подобро поврзување на Пелагонискиот регион е возможно со реконструкција на железничка линија Битола-Кременица (граница со Република Грција).

Во околината на Битола и Прилеп се лоцирани два спортски аеродроми од класата А, кои се на тревна подлога. Постојат и три леталишта за стопанска авијација од кои две се лоцирани во околината на Битола, „Логоварди“ и „Даме Груев“, а едно во околината на Прилеп „Сарандиново“. Дел од општините во Регионот имаат релативно добар пристап до аеродромот „Св. Павле“ во

Охрид во Југозападниот плански регион, кој после реконструкцијата има оптимални услови и капацитет кој може да придонесе во развојот на околните региони.

❖ **Национален Парк „Пелистер“**

Од северната страна на Паркот поминува магистралниот патен правец М5 (Е-65) крстосница Требениште (врска со А2) – крстосница Подмоље – Охрид – Косел – Ресен – Прилеп – Велес – Штип – Кочани – Делчево - граница со Република Бугарија (граничен премин Рамна Нива), т.е. делница од истиот Ресен- Битола, реализиран како експресен пат А3е.

Паралелно со самата траса на експресниот пат А3е, е и трасата на регионалниот патен правец (Р1) Р1101- Прилеп (врска со А1 и А3) – Битола – Макази - Царев Двор (врска со Р13070, делница Битола - Макази, кој со клучки во две нивоа (Кажани и Ротино) и крстосници во ниво (Битола и Макази) се поврзува со експресниот пат.

Територијата на која се протега НП „Пелистер“, од запад граничи со Охридско-Преспанскиот регион, односно делот од регионот на Преспа кој е поврзан со основната патна мрежа на нашата држава, преку регионалниот патен правец (Р1) Р1308 - Макази (врска А3) – Претор - Границата со Република Грција (граничен премин Маркова Нога). На овој регионален патен правец се приклучуваат и некои делови од: (Р29) Р-29376 - врска со Р1308 – Манастир Св. Ѓорѓија во Курбиново - Манастир Св. Богородица во Сливница - врска со Р1308 нереализиран дел од Манастирот Св. Ѓорѓија - Манастирот Св. Богородица и делови од (Р2) Р2331 - врска со Р1308 – Љубојно – Брајчино – Пелистер – Нижеполе - Битола (врска со Р1101), кој на овој дел е реализиран во врска со Р-1308 - Љубојно до Брајчино.

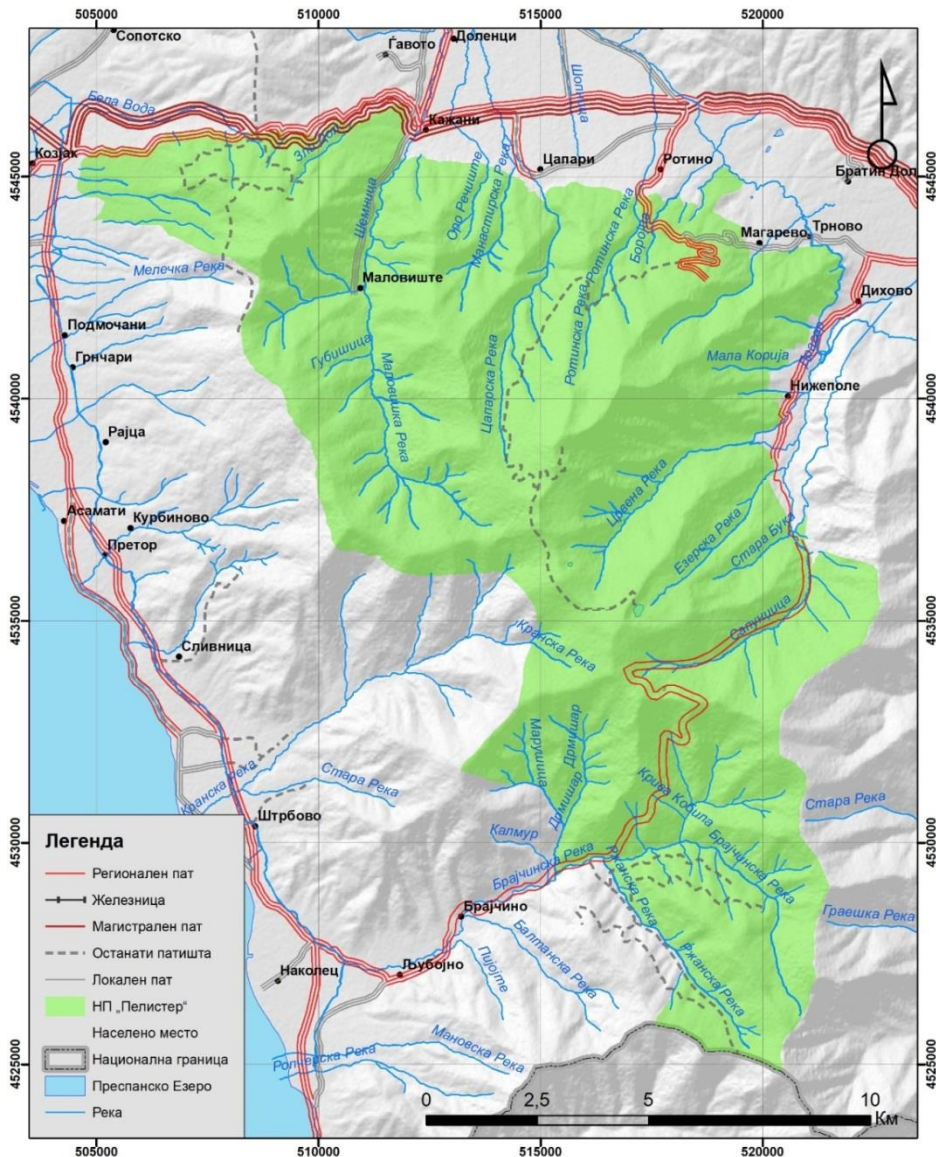
Почетокот на патот Р2331 е утврден со крстосница во ниво со Р1101 и е реализиран од северо-источната страна на територијата на НП „Пелистер“, со траса која се движи преку Дихово и Нижеполе до km 11+790. Делот од km 11+790 до km 36+300 не е реализиран.

Северно, со клучката Ротино е поврзан регионалниот патен правец (Р29) Р29372 врска А3 – Ротино - Детско одмаралиште - Бегова Чешма во Пелистер. Овој регионален патен правец не е реализиран на делот од Ротино до врската со локалниот пат до Магарево.

Локални патишта кои поминуваат низ НП „Пелистер“ се:

- Врска Р2331 (Дихово) - Трново - Магарево - врска со Р29372 (5,72 km),
- Врска Р1101 - Цапари (1,81km),
- Врска Р1101- Маловиште (4,21km).

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Слика 21 Патна инфраструктура во и околу НП „Пелистер“

Патната врска со која се поврзува НП „Пелистер“ со патната мрежа на Битолскиот регион, делумно, но не целосно ги задоволува потребите за пристап на моторниот сообраќај на територија на националниот парк. Тоа е поради сообраќајниот профил и квалитетот на самиот коловоз кој не овозможува квалитет при патување.

Една од основните цели за развој на НП „Пелистер“ е негова добра сообраќајна поврзаност со патната мрежа на Република Северна Македонија како и обезбедување подобра пристапност во границите на паркот.

Во согласност со „Нацрт Просторниот план за Националниот парк Пелситер (2016 – 2030)“, во поширокото опкружување на Паркот се предвидува развој на основната патна мрежа, т.е. нови патни правци преку кои е предвидено сообраќајно поврзување односно следните патни правци:

- Експресен патен правец А3е - крстосница Требениште (врска со А2) - крстосница Подмоље – Охрид – Косел – Ресен – Прилеп – Велес – Штип – Кочани – Делчево - граница со Република Бугарија (граничен премин “Рамна Нива“) т.е. делница од истиот пат Ресен - Битола.
- Регионален патен правец Р1101 - Прилеп (врска со А1 и А3) – Битола – Макази - Царев Двор (врска со Р1307) делница Битола - Макази, кој со клучки од две нивоа (Кажани и Ротино) и крстосници во ниво (Битола и Макази) директно се поврзува со А3е.

- Регионален патен правец Р1308 - Макази (врска со А3) – Претор - граница со Република Грција (граничен премин Маркова Нога).
- Регионален патен правец Р2331 Битола (врска со Р1101) – Нижеполе – Пелистер – Брајчино - Љубојно (врска со Р1308).
- Регионален патен правец Р29372 врска со А3 – Ротино - Детско одмаралиште - Бегова Чешма (Пелистер) - 7,875km.

Со предвидената реконструкција и модернизација на локалната патна мрежа ќе се зголеми нивото на услуга и достапност на моторниот сообраќај на територијата на НП „Пелистер“. Ова влијае и на воздушниот и железничкиот сообраќај, така што преку А3е, Р1101 и Р29372 ќе биде скратено времетраењето на патувањето од аеродромот Св. Апостол Павле и железничката станица Битола до НП „Пелистер“.

■ **Управување со отпад**

Најнаселена општина во Пелагонискиот регион е општина Битола која опфаќа околу 46 % од целокупниот продуциран отпад во Пелагонискиот плански регион. Потоа следува општина Прилеп со 35 %. Чисто руралните општини создаваат многу помалку отпад за разлика од урбаните средини што резултира и со мало учество во целокупното создавање на отпад на регионално ниво. Просечното дневно количество продуциран отпад по жител за Пелагониски регион изнесува 304 kg/год.

Пелагонискиот плански регион, во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање, веќе презема активности за интегриран регионален систем за управување со цврст отпад.

❖ **Општина Битола**

За собирање на отпадот во градот Битола се грижи комуналното претпријатие ЈП „Комуналец“, кое врши изнесување, транспортирање и депонирање на комуналниот отпад од индивидуални корисници и правни субјекти на територијата на општина Битола.

Организирано собирање на комуналниот отпад е застапено само во градот Битола и најблиските населби од 12 реони. Во сите останати рурални населби во Општината нема организирано собирање и одведување на комуналниот отпад.

Комуналниот отпад кој организирано се собира од општина Битола, се носи на депонијата Мегленци, која се наоѓа на 16 km североисточно од Битола во непосредна близина на РЕК во Новаци. Дадената локација ги задоволува критериумите за депонирање на комунален отпад за период од над 15 години.

❖ **Општина Ресен**

Услугите за собирање на отпадот во општина Ресен примарно ги обезбедува Јавното Комунално Претпријатие “Пролетер”. Системот за постапување со отпадот (собирање, транспортирање, депонирање) е активен шест дена во неделата (понеделник - сабота) и опслужува околу 13.638 жители. Овој систем ги опслужува жителите на градот Ресен (8748 жители) и 22 населени места од руралниот дел на Општината (8077 жители). Комуналниот отпад кој организирано се собира од општина Ресен, се носи на локалната депонијата Алчеви Кошари на оддалеченост од 2.5 km од Градот. Се проценува дека моменталната количина на депониран отпад изнесува 250.000 m³

❖ **Национален парк „Пелистер“**

Јавното претпријатие „Комуналец“ од Битола е одговорно за собирање на цврстиот отпад од селото Маловиште, негов транспорт и одлагање надвор од границите на Паркот. Нема податоци за количеството и типот на отпадот што се собира од територијата на Националниот парк.

■ **Водоснабдување**

❖ **Пелагониски регион**

Од собраните информации во Пелагонискиот плански регион има околу 605 km водоводна мрежа, која во најголем дел ги покрива урбаните центри на општините. Врз основа на податоците

од Пописот на населението од 2002 година 95,7% од домаќинствата во овој регион се снабдени со вода за пиење преку организирани системи за водоснабдување.

❖ **Општина Битола**

Водоснабдувањето во општина Битола се врши од системот Драгор (кој го сочинуваат Црвена Река, Река Лак Поток) и хидросистемот Стрежево. Сировата вода се преработува во станицата за хлорирање на вода за пиење „Дихово“.

❖ **Општина Ресен**

Општината Ресен се снабдува со вода за пиење од регионалниот водовод Крушје - Ресен - Сирхан, кој ги снабдува градот Ресен со околу 8.000 жители и 16 села со околу 4.000 жители. Од локалниот систем Курбиново-Претор-Асамати, се снабдуваат три села со 500 жители.

Сопствени водоводи имаат 16 села со околу 4.000 жители. Водоснабдувањето не е решено само во 1 село. Снабдувањето со вода од регионалниот водовод се врши од два каптирани извори во местото викано Спаса во Крушје, а во летен период, кога се намалува штедроста на изворите, вода се пумпа и од трите длабински бунари во близина на Царев Двор. Издашноста на изворите варира во текот на зимските и летните месеци.

❖ **Национален Парк „Пелистер“**

Селото Маловиште, кое се наоѓа во границите на НП „Пелистер“, се водоснабдува од локални извори кои се наоѓат над селото. Во границите на Паркот изведени се зафати за водоснабдување на неколку села кои се наоѓаат во граничниот појас надвор од Паркот:

- за селото Нижеполе - во сливот на Црвена Река,
- за селата Магарево и Трново - над локалитетот Јоргов Камен во сливот на Магарешка Река,
- за селото Цапари - кај локалитетот Костов Кладенец во сливот на Манастирска Река,
- за селото Ротино и локалитетот Бегова Чешма - во сливот на Ротинска Река,
- за селата Ѓавато и Кажани - во сливот на на Шемница (Зли Дол).

Водоснабдувањето на туристичките локалитети: Хотелот Молика, Детското одморалиште, Планинарскиот дом на Копанки и Планинарскиот дом на Големо Езеро е од локални извори.

Во овој простор не е застапено земјоделското производство и нема изведено зафати за наводнување на обработливото земјиште.

За зачувување на квалитетот на водите во сливот на акумулацијата Стрежево донесена е „Одлука за воспоставување и одржување на заштитни зони и определување на услови за обработка на земјиштето, изградба и користење на објекти и вршење на други дејствија во заштитните зони на сливовите на реките: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Ореовска, Буковска, Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток, Црвена Река и сливното подрачје на акумулацијата Стрежево“ („Службен гласник на општина Битола“ бр. 16 од 11.06.1986) и измена и дополна на Одлуката (Службен гласник на општина Битола бр. 08 од 03.05.1989).

За акумулацијата Стрежево дефинирани се три заштитни зони: потесна заштитна зона (зона на строг санитарен надзор), широка заштитна зона (зона на санитарно ограничување) и поширока заштитна зона (зона на хигиенско епидемиолошко набљудување).

Во границата на НП „Пелистер“ навлегува пошироката заштитна зона (зона на хигиенско епидемиолошко набљудување) на акумулацијата. Со оваа зона се целосно опфатени заштитните зони на сливовите на реките Сапунџица, Стара Бука, Лак Поток и Црвена Река.

5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛНИОТ ПАРК „ПЕЛИСТЕР“

СОЖС област	Население
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/општина Битола и општина Ресен	<p>Во текот на последните децении, Регионот беше соочен со бројни предизвици, поврзани со населението, како и социјални и економски услови, кои имаат директно влијание врз демографските трендови. Тие потекнуваат и се последица од следните услови:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Економски разлики во Регионот; • Недостаток на промоција и можности за инвестирање во Регионот; • Неповолна демографска структура во делови од Регионот, со потенцијали за рурален развој; • Голема концентрација на населението во урбаните центри; • Невработеност и низок животен стандард; • Одлив на високо квалитетен кадар; • Недостаток на анализа за потребите на пазарот на трудот; • Ниска еколошка свест; • Недостаток на здравствените и социјалните установи, особено во руралните средини; • Недостаток на база на податоци за социјален развој.
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти на НП „Пелистер“	<p>Во рамките на Националниот парк и неговото опкружување се идентификувани следните состојби, трендови и закани:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Негативна стапка на природен прираст; • Константно намалување на вкупниот број жители; • Стареење на популацијата; • Нагорен тренд на миграции, односно емиграција на младата популација; • Неусогласеност на образовната структура со потребите на пазарот на трудот; • Низок животен стандард и неизвесна идна егзистенција на населението; • Недоволно развиени бизниси и нефункционални пазарни механизми; • Отсуство на планови за привлекување на нови инвестиции; • Слаба промоција на можностите за туризам; • Недостаток на маркетинг на локални производи; • Отсуство на население/домаќинства кои ќе се вклучат во развој на селскиот туризам; • Недоволна застапеност на објекти од здравствена заштита во однос на потребите на населението; • Намалување на населението и депопулација на блиските села; • Невработеност; • Недостиг на инвестиции; • Низок животен стандард во однос на државниот просек (куповна моќ); • Намалување на земјоделските активности особено во сточарството; • Недоволна диверсификација на земјоделските гранки; • Ниска додадена вредност на производите; • Недоволно развиена и оштетена патна инфраструктура; • Низок степен на комунална култура и хигиена; • Непостоење на категоризирани пакет туристички понуди; • Неорганизираност на приватните сместувачки капацитети; • Недоволно одржување на скијачките патеки во зимскиот период; • Недостаток на туристичка понуда за нескијачи во зимскиот период; • Слаба финансиска моќ на локалната самоуправа и ЈУ НП „Пелистер“ за поголеми инвестиции за развој на туризмот;

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<ul style="list-style-type: none"> Отсуство на регулатива со параметри за почитување и користење на традиционалните принципи.
СОЖС област	Здравје на населението
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен	<p>Лошиот квалитет на енергетските ресурси, дивите депонии во близина на населените места, лошиот квалитет на воздухот, недостаток на канализациона мрежа и пречистителни станици за третман на комунални и индустриски отпадни води, несоодветно користење на земјиштето и негова урбанизација резултира со појава на емисии на загадувачки материји во воздухот, водите и почвата со надминување на дозволените вредности, предизвикувајќи закани за здравјето на луѓето. Постојните практики на отстранување на отпадот во Регионот не се во согласност со техничките и еколошките стандарди, т.е. дивите депонии претставуваат ризик во поглед на загадувањето на воздухот, почвата, површинските води и подземните води, како и потенцијални ризици за земјоделското земјиште и здравјето на луѓето.</p> <p>Нарушениот квалитет на воздухот во општина Битола е една од причините за зголемена појава на белодробни и канцерогени болести.</p> <p>Битола е еден од идентификуваните градови кој се карактеризира со висок степен на загроеност по животната средина и здравјето на населението.</p> <p>Во согласност со Националниот Акционен Еколошки План (2006, точка 5.5.2) идентификувана е директна корелација помеѓу честичките со мала димензија (PM2.5) во форма на прашина што потекнуваат од термоцентралата РЕК Битола и здравствените проблеми на респираторниот систем кај работниците, како и бронхитис кај детската популација, предизвикан од загаденоста во затворен простор, во станбената област во Битола.</p> <p>Согласно достапните податоци, најчести заболувања на населението во општина Ресен се: болести на срцето и крвните садови, карциноми, дијабетес и болести на црниот дроб и жолчката. Согласно статистичките податоци од овој вид на заболувања годишно умираат 240 луѓе.</p> <p>Според територијална дистрибуција, во Република Македонија, во 2007 година, најмногу ново регистрирани случаи на малигни неоплазми има во Ресен со стапка од 495.0 на 100000 жители. Општина Ресен била во листата на десет најзагрозени општини во РМ според стапката на морталитет.</p>
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	Нема евидентирани податоци за здравствената состојба на населението во Паркот.

СОЖС област	Воздух
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен	<p>Во однос на анализите на квалитетот на воздухот во Регионот се утврдени следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> Висок степен на загаденост на воздухот; Недостаток на мониторинг систем за следење на состојбата на животната средина; Незадоволителни санитарно-технички стандарди за безбедно депонирање на цврст комунален отпад; Постоење на загадувачи на воздухот: РЕК Битола (ТЕ Битола, рудникот Суводол, Брод-Гнеотино) и индустриски капацитети (текстилна индустрија, котлари, индустрија за производство на шеќер, прехранбена индустрија, леарница за алуминиум, печатници бетонски бази, тулани, композитни материјали, итн;

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<ul style="list-style-type: none"> • Отсуство на вработување на обучени и специјализирани кадри од областа на заштитата на животната средина во индустриските постројки; • Делумно организирани мерења кои не се систематизирано достапни; • Недостаток на студии за искористување на обновливите извори на енергија; • Непостоење на институционална поддршка за развој и спроведување на проекти со иновативни и оригинални решенија за зголемување на енергетска ефикасност. <p>Главни извори на загадувањето на воздухот во општина Битола и градот Битола имаат стационарните и мобилните извори на загадување и тоа: производство и трансформација на енергија (РЕК Битола произведува околу 75% од вкупната побарувачка на електрична енергија на државно ниво), согорување на горива, производство на топлина за индустрија и затоплување на индивидуалните домови и административни установи.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Територијата на Општина Ресен, не е вклучена во Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух, со кој управува МЖСПП на РМ. Генерално земено, од досегашните забелешки во однос на квалитетот на воздухот на општина Ресен, може да се каже дека Општината претставува, релативно чиста средина, во која се забележани периодично покачени концентрации на загадувачки матери од индустријата.
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во границите на Националниот парк Пелистер нема поставени мерни станици за следење на квалитетот на амбиентниот воздух, заради што не може да се утврди состојбата со квалитетот на воздухот, ниту пак да се воочи трендот на промени во изминатиот период.</p>

СОЖС област	Климатски промени
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Во Република Македонија, емисиите на стакленички гасови од секторите енергетика, сообраќај, индустрија, земјоделство, отпад се идентификувани како најголеми емитери кои придонесуваат кон климатските промени.</p> <p>Врз основа на резултатите од моделирањето на сценаријата за климатски промени за периодот до 2100 година, може да се заклучи следното:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Веројатно е дека ќе има постојано зголемување на температурата во периодот помеѓу 2025 и 2100 година; • Во споредба со периодот помеѓу 1961 и 1990, предвидените промени за периодот помеѓу 2025 и 2100 година ќе бидат најинтензивни во најтоплиот период од годината; • Можно е просечните месечни температури при преодот помеѓу зима и пролет да се израмнат во овој период; • За периодот помеѓу 2025 и 2100 година се предвидува пад во врнежите, во сите годишни времиња и на годишно ниво, а најголемо намалување ќе има во текот на летото; • Интензитетот на промените е најголем во најтоплиот дел од годината (во јули и август, можеби и воопшто нема да има врнежи); и • Во студениот период од годината се предвидува намалување во врнежите од дури 40% од просечните месечни количества. <p>Најранливи сектори од климатските промени се: водните ресурси, земјоделството, биолошката разновидност, шумарството, човековото здравје, културното наследство и туризмот.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Се претпоставува дека многу видови нема да можат да го следат темпото и обемот на предвидените климатски промени и како резултат на тоа ќе биде зголемен ризикот од нивно истребување, и на локално и на глобално ниво. Во целина климатските промени ќе бидат тест за издржливоста на екосистемите и нивниот капацитет за адаптација ќе биде значително под влијание на интензитетот на други притисоци кои продолжуваат да се наметнуваат.</p> <p>Најчувствителна на климатските промени е алпската зона заради изразениот пораст на температурата во алпските и субалпските предели. Може да се очекува губење на алпскиот појас, што за Паркот Пелистер се проценува за околу 50 години. Долната граница на моликата ќе се помести нагоре и таа ќе зафати дел од рецентниот појас на високопланинските пасишта и камењари, во кои сега се присутни значајни оромедитерански и арктопланински фаунистички елементи. На тој начин ќе бидат изгубени природните живеалишта за одредени високопланински видови и тие ќе исчезнат од рефугијалниот регион на Паркот.</p>
<p align="center">СОЖС област</p>	<p align="center">Води</p>
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Загадувањето на површинските води на територијата на општина Битола е резултат на емитување на индустриски и комунални отпадни води. Употребата на загадени површинските води за наводнување на земјоделски површини предизвикува долготрајно загадување на почвата и подземните води, што пак резултира во навлегување на полутантите во синџирот на исхрана.</p> <p>Реката Драгор од градот Битола до утоката во Црна Река кај с. Добромир како реципиент на отпадните индустриски води е многу загадена (мртва река–без жив свет).</p> <p>Реката е претворена во отворен канал што ги одведува комуналните отпадни води, отпадните води со отпадоци од домаќинствата и отпадните води од индустриските капацитети. Дobar хемиски квалитет и голема биолошка разновидност има само горниот тек на Драгор.</p> <p>Во општина Ресен најчесто во сферата на управување со квалитет на водите се јавуваат следните проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Испуштање на отпадни води од индустријата без претходен третман; • Несоодветна покриеност со канализациони мрежи во руралните населби; • Несоодветен мониторинг на квалитетот на површинските и подземните води; <p>Кон овие проблеми се приклучува и проблемот со загадените притоки на Преспанското Езеро, за чие што решавање ќе биде потребно вклучување на повисоки инстанци и ангажирање на значајни финансиски средства.</p>
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во Паркот и населените места околу него не постои соодветен систем за управување со водите. За селото Маловиште не постои систем за одведување и пречистување на отпадните санитарни води и истите се одведуваат во септички јами, што несомнено влијае врз квалитетот на водите во реката Шемница и евентуално натамошно намалување на популацијата на пелагониската пастрмка (<i>Salmo pelagonicus</i>).</p> <p>Емисијата на отпадните води од хотелите и другите сместувачки објекти, во зоната Голема Ливада и планинарскиот дом на Големо Езеро, претставува потенцијална опасност за влошување на квалитетот на површинските води.</p> <p>Отпадните води од овие објекти видливо влијаат врз околните природни вредности и може да бидат една од причините кои предизвикуваат сушење на моликовата шума во близина на хотелот „Молика“.</p> <p>Изградена е канализациона мрежа од локалитетот Бегова Чешма до детското одморалиште Пелистер, додека во фаза на реализација е колектор од локалитетот Бегова Чешма до идната пречистителна станица во близина на селото Трново. Постојните зафати за искористување на хидропотенцијалот во Националниот парк, имаат влијание врз квалитетот и режимот на проток на водите.</p> <p>Други идентификувани закани во однос на управувањето со водите во Паркот се:</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<ul style="list-style-type: none"> • Недоволна заштита на изворите за водоснабдување на селата (недефинирани заштитни зони и режим на заштита во зоните); • Користењето на водата како обновлив ресурс за изградба на МХЕ; <p>Нерационално користење и узурпација на крајбрежниот простор на водотеците од непланска и неодржлива градба на објекти.</p>
--	--

СОЖС област	Биолошка разновидност и природно наследство
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Биолошката разновидност во Регионот е изложена на бројни директни и индиректни закани (загуба, модификација и фрагментација на живеалиштата и прекумерна употреба на биолошките ресурси преку лов; риболов; трговија со лековити и ароматични билки, полжави, желки, печурки; црпење вода, песок и чакал од езера, речни корита и крајбрежјето).</p> <p>Нелегалното ловење, недостатокот на знаење за тоа како и кога да се собираат растителни видови, особено лековити растенија и шумски плодови, сушите и климатските промени, особено глобалните климатски промени во последната деценија, предизвикуваат нарушувања на биолошката разновидност во Регионот.</p> <p>Сектори кои влијаат на биолошката разновидност се: земјоделство, рибарство, транспорт (фрагментација на живеалишта), енергија (загадување, изградба на хидро - енергетски акумулации и особено производство на електрична енергија), индустрија и рударство (т.н. жаришта, напуштени рудници и депоа за отпад), туризам, градежништво (користење на земјоделско земјиште од висока катастарска класа за непродуктивни цели), шумарство (деградација на шумите, неконтролирано сечење на огревно дрво), како и несоодветно контролирано ловство, риболов и туризам.</p> <p>Забележани се нарушувања на природните процеси во екосистемите и направени штети во заштитените подрачја и објекти заради давање приоритет на други интереси и активности во насока на искористување на природните вредности на подрачјето обезбедувајќи директни придобивки, без да се земат предвид долгорочните последици врз биолошката разновидност.</p> <p>Масовното уништување на шумите ги намалува можностите за развој на сточарството, пчеларството, ја намалува можноста за задоволување на потребите на населението за дрво за греење и евентуалниот развој на дрвната индустрија, но е причина и за ерозивни дејствија. Неконтролираното незаконско ловење е исто така проблем, кој резултира со намалување на популациите на животинските видови и зголемување на степенот на загрозеност на одредени животински видови.</p>

Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“

Најчести закани за биолошката разновидност во Паркот со тенденција да предизвикаат нарушување на природната рамнотежа во екосистемите се:

- промени во природните живеалишта на видовите,
- климатски промени,
- интродукција на инвазивни туѓи видови,
- загадување на животната средина и
- прекумерна неодржлива експлоатација на природните добра и услуги.

Урбанизацијата во зоните, во кои е регистриран редок и ендемичен видов диверзитет, зоната на строга заштита и зоната на активно управување, преку изградба на нова инфраструктура и нови објекти, може да има значителни последици врз движењето, но и опстанокот на видовите.

Како резултат на демографските и социо-економските промени во потесното и поширокото опкружување на Паркот евидентно е драстично намалување на бројот на овци кои се напасуваат на пасиштата во Паркот.

Во однос на инвазивните видови, во НП „Пелистер“ посебен предизвик претставува справувањето со ширењето на зелената дуглазија (*Pseudotsuga menziesii*) во дабовиот и сè повеќе во буковиот регион.

Во границите на Паркот е регистрирано испуштање на отпадни води во Магаревска Река (отпадни води од хотел „Молика“), реката Шемница (отпадни води од селото Маловишта) и отпадни води од планинарскиот дом во Големото Езеро.

Релативно големата посетеност на Големо Езеро и несоодветното однесување на некои од посетителите претставуваат закана за екосистемот на Големото Езеро.

Во доминантните закани по биолошката разновидност во Паркот се вбројува собирањето на кралскиот вргањ. Популацијата на пелистерската качунка (*Crocus pelistericus*) и жолтата линцура (*Gentiana lutea*) во Паркот се многу мали и постои реална опасност од натамошно намалување поради нивното собирање. Што се однесува до локалните ендемити и другите ретки видови наведени како клучни вредности се смета дека нивните популации во Паркот се витални, но основна закана е нивната мала застапеност и ограниченото распространување.

Недоволната информираност на посетителите за важноста на контролата во собирањето на растенијата претставува реална закана за опстанокот на одредени видови.

Ловот во Паркот е забранет освен санитарниот отстрел. Комерцијалниот и спортскиот риболов исто така се забранети на целата територија на Паркот.

Во однос на шумите и шумското земјиште се идентификувани следните состојби:

- Сушење на стари моликови насади;
- Недоволно искористени потенцијали за недрвни шумски продукти;
- Пошумување со алохтони видови во минатото;
- Силни ерозивни процеси на одредени локалитети;
- Недоволни одгледувачко-заштитни работи во зоните за заштита на зафатите за водоснабдување.

Најчеста закана за шумите во Паркот се:

- Сечење на шумите (особено стари и шупливи стебла, кои претставуваат идеално засолниште за голем број видови дивеч);
- Недоволно напасување во однос на капацитетот на пасиштата;
- Загуба на шумски површини како резултат на изградба на нова патна инфраструктура;
- Пожари и ерозија;
- Криволив.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

СОЖС област	Почва
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен</p>	<p>Намалената употреба на агротехничките мерки во земјоделието во општина Битола, како последица на економските прилики, се смета за позитивен фактор при зачувување, односно намалување на загадувањето на почвите од минералните ѓубрива и пестицидите.</p> <p>Како резултат на загадувањата од РЕК Битола со тешки метали, како и наводнувањето на дел од земјоделските површини со загадени води од Петтиот канал, може да се заклучи дека голем дел од почвата е со нарушен квалитет.</p> <p>Во Пелагониската котлина, особено на подрачјето на општина Битола проблемот со ерозија е многу застапен. Се манифестира во вид на површинско излевање на земјиштето како и продлабочување на поројните корита, суводолици, ровови, бразди и слично.</p> <p>Идентификувани проблеми во однос на квалитетот и искористувањето на земјиштето и квалитетот на почвата во општина Ресен се: интензивна урбанизација, диви градби, примена на пестициди и други агротехнички мерки во земјоделството, замена на органско со вештачко ѓубриво, со што се намалува квалитетот на почвата, отсуство на мониторинг на квалитетот на почвата, како и постоење на диви депонии.</p>
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во однос на управувањето и квалитетот на почвите во Националниот парк „Пелистер“ се идентификувани следните состојби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Силни ерозивни процеси на одредени локалитети; • Неизградена канализациска мрежа и испуштање на непречистени отпадни води од туристичките локалитети и од селото Маловише.

СОЖС област	Предел
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот</p>	<p>Во Регионот, постојат деградирани предели од неконтролираната урбанизација, сечење или опожарување на шуми, површинско ископување, транспорт на минерални сировини, одлагање на отпадот, итн.</p>
<p>Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“</p>	<p>Во Националниот Парк се идентификувани антропогени активности кои предизвикуваат негативно влијание врз пределот и неговата вредност. Активности со потенцијално негативно влијание врз пределите се:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неорганизирани посети на туристи во Паркот; • Нарушување на визуелните аспекти во Паркот, заради невклопеноста на инфраструктурните содржини во пејзажите на Паркот; • Неконтролирано зафаќање на води за задоволување на потребите на човекот; • Неконтролирано собирање на растителни видови; • Намалување на сточниот фонд и испашата, што доведува до промени во тревниот состав на пасиштата и постепено резултира со промени во биолошката разновидност во Паркот и • Природни непогоди.

СОЖС област	Културно наследство
-------------	---------------------

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен	Недостатокот на знаење за вредноста на културното наследство, нелегалните ископувања, незаконската урбанизација, дивите депонии, итн. се главните закани за културното наследство во Регионот.
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	Слабата финансиска моќ на локалната самоуправа и ЈУ НП „Пелистер“ за поголеми инвестиции за развој на туризмот, како и отсуство на регулатива со параметри за почитување и користење на традиционалните принципи претставуваат главна закана за културното наследство.

СОЖС област	Материјални добра
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот/ општина Битола и општина Ресен	<p>Во Регионот постои недостаток на институционални, политички и технички информации, поврзани со расположливите материјални добра, нивното отсуство или проблеми поврзани со нив. Проблемите обично се јавуваат заради:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостаток на локални/регионални цевководи за снабдување со вода за пиење; • Недостаток од анализа на сообраќајна поврзаност во Регионот; • Недостаток на инфраструктура за развој на зимски туризам; • Недостаток на интегрирани пешачки и велосипедски патеки во ППР; • Управување и контрола на сообраќајот (недоволна вертикална и хоризонтална сигнализација); • Недоволни капацитети за одведување и пречистување на отпадните води (непостоење на системи за отпадна вода во руралните средини, непостоење на пречистителни станици, нефункционирање на постоечката инфраструктура за одведување на атмосферски води) и сл.
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти НП „Пелистер“	<p>Во Паркот се идентификувани следните состојби, трендови и закани врз материјалните добра:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неразвиена сообраќајна мрежа; • Оштетена (запоставено одржување) регионална и локална патна инфраструктура; • Недоволна заштита на изворите за водоснабдување на селата (недефинирани заштитни зони и режим на заштита на зоните); • Неизградена канализациска мрежа и испуштање на непречистени отпадни води од туристичките локалитети и од селото Маловиште; • Отсуство на користење на обновливи извори на енергија; • Нецелосна покриеност на територијата со комуникациска мрежа.

5.1 Состојба во животната средина без имплементација на План за управување со НП „Пелистер“

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и закани, поврзани со користењето и редувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во Регионот, без имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;

- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социо-економски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Националниот Парк и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социо-економски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Значајните видови и живеалишта би биле под силен антропоген притисок;
- Неможност за искористување на туристичките можности кои ги нуди подрачјето.

6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ

Во 1948 година, поради особените природни убавини, историското и научното значење на шумите и шумските предели на Пелистер, дел од нејзините шумски предели се прогласени за национален парк со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија (Сл. весник на НРМ 34/48). Со тоа, Пелистер е првиот национален парк и воопшто првото заштитено подрачје во Македонија. Според тогашниот закон, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha.

Во 1965 година со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк (Сл. весник на СРМ, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк“.

Во 2007 година е извршено проширување на границите за нови 5150 ha, така што, согласно новиот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за национален парк (Сл. весник на РМ бр.150/07) заштитеното подрачје НП „Пелистер“ зафаќа површина од вкупно 17150 ha.

Од геолошките форми, најкарактеристичен белег на НП „Пелистер“ се камените реки, периглацијална рељефна појава која се јавува на височина од 1300 до 2000 m. Овие камени реки се едни од најмаркантните на Балканскиот Полуостров.

НП „Пелистер“ поседува значајни вредности од аспект на биолошката разновидност. Идентификувани се голем број на меѓународно значајни видови од флората и фауната кои имаат конзервациско значење.

Во НП „Пелистер“ до сега се регистрирани 1307 таксони виши растенија, од кои секако за пошироката јавност е најпознат петоигличестиот бор молика *Pinus peuce*, балкански ендемит за науката опишан точно од Пелистер. Покрај моликата, во Паркот се среќаваат уште 17 субендемита, а 32 таксони се меѓународно значајни видови (4 на додатоците на Директивата за живеалишта). Во паркот е потврдено присуство на најмалку 47 видови цицачи, меѓу кои и балканскиот рис *Lynx lynx balcanicus*, за кој не е потврдено репродуктивно јадро. Значајна е и популацијата на кафеавата мечка *Ursus arctos*. Веројатно постои и помала популација на балканската дивокоза *Rupicapra rupicapra balcanica*. Регистрирани се 116 видови птици (5 веќе

исчезнати), од кои 98 видови се од меѓународно значење за заштита (најмалку вклучени на додатоците на Бернската конвенција, а регистрирани се и 18 видови од Додаток 1 на Директивата за диви птици). Идентификувани се 12 видови водоземци кои имаат меѓународно значење за заштита и 16 видови влекачи. Познати се само 2 вида риби, но двата се ендемични видови пастрмки – пелистерската и пелагониската. Во Паркот се евидентирани дури 63 таксони безрбетници кои се на некој начин ендемични (или познати единствено од Пелистер, или се регионални или балкански ендемити). Меѓу значајните безрбетници издвојуваме и 14 видови дневни пеперутки, 3 видови вилински коњчиња, два вида тркачи, 93 вида правокрилци, 41 водни безрбетници и 31 вид од останатите груп копнени безрбетници (полжави, тврдокрилци и други). Утврдено е присуство и на таксони (дијатомејски алги, 16) кои сè уште не се познати за науката и не се формално опишани (Табела 24).

Табела 24 Преглед на вкупен број видови по таксономски групи, меѓународно и национално значајни видови присутни во НП „Пелистер“

Група	Вкупен број таксони и процент од македонската флора/фауна	Меѓународно значајни видови	Ендемити и национално значајни видови	Ретки видови
Флора (растителни таксони)	1301 (40%)	32	18 субендемити	2
Габи	760	1	6 заштитени	24
Дијатомејски алги	321	/	16 неописани ендемити	22
Дневни пеперутки	120 (57%)	14	0	
Вилински коњчиња	22 (30%)	3	0	
Правокрилци (скакулци, штурци и богомолки)	107 (63%)	93	1 локален ендемит и 9 субендемити	
Тркачи (Carabidae)	105 (18%)	2	9 Пелистерски ендемити и 24 субендемити	7
Останати копнени безрбетници	288	45	1 ендемит	3
Водни макроинвертебрати	211	41	19 субендемити	49
Риби	2 (2.5%)	2	2 ендемити, заштитени	
Водоземци	12 (86%)	12	1 субендемит и 6 заштитени	
Влекачи	16 (50%)	16	3 субендемити и 11 заштитени видови	
Птици	116 (36%)	98	24 заштитени видови	
Цицачи	47 (54%)	34	2 субендемични, 8 заштитени видови	

На територијата на Паркот се регистрирани седум шумски живеалишта според класификацијата на живеалишта од Директивата за живеалишта (осум според EUNIS класификацијата). Дополнително, идентификувани се четири типови слатководни живеалишта, шест типови природни и полуприродни тревести живеалишта, три типови тресетни блата, тресетишта и мочуришта и два карпести хабитати (согласно Директивата за живеалишта).

Имајќи ги предвид наведените информации, клучните вредности на Паркот се:

- Камени реки и литиците со камењари (пределни вредности и карактеристични живеалишта за приоритетни видови според Европските директиви);
- Глацијални езера со нивните циркови и високопланински извори (карактеристични пејсажни вредности и центри на ендемизам за дијатомејски алги);
- Моликови шуми (пределни вредности, добро зачувани состоини и *locus typicus* на моликата и живеалиште на други приоритетни видови според Европските директиви);
- Приоритетни типови на живеалишта според Европската директива за живеалишта: 6230*: Тревни површини богати со видот *Nardus*, на силикатни подлоги во планински подрачја (во рамките на 62D0 - Оромезиски ацидофилни тревни површини), 7220*:

Извори кои петрифицираат со формација на варовнички депозит/туф и 6220* Псеудостепи со треви и едногодишни растенија Thero-Brachypodietea (Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea);

- Ендемити (посебно меѓу безрбетниците) и субендемити, заради кои Паркот најверојатно ги исполнува критериумите В2 и В3 за идентификација на Клучни подрачја за биолошката разновидност.
- Крупни цицачи, посебно кафеава мечка, и потенцијалот за поддржување на други видови крупни цицачи (тревопасни – балканска дивокоза, сверови – балкански рис).

Националниот Парк „Пелистер“ или делови од неговата територија, врз база на меѓународни критериуми и стандарди, се идентификувани и назначени како:

а. Значајно растително подрачје (ЗРП) „Пелистер“ - назначено заради присуството на растителни видови со регионално европско значење (*Hericum erinaceus*, *Suillus sibiricus* ssp *helveticus* и *Buxbaumia viridis*), 7 видови од национално значење, 11 видови со ограничено распространување, каде е вклучена моликата (*Pinus peuce*). На подрачјето се идентификувани десет значајни живеалишта во европски контекст; зафаќа површини со субалпски и алпски пасишта на силикатна подлога, букови и елови шуми, но најпознато е по моликовите шуми. Подрачјето на ЗРП Пелистер ја зафаќа целосно територијата на НП „Пелистер“ (Меловски и др. 2010).

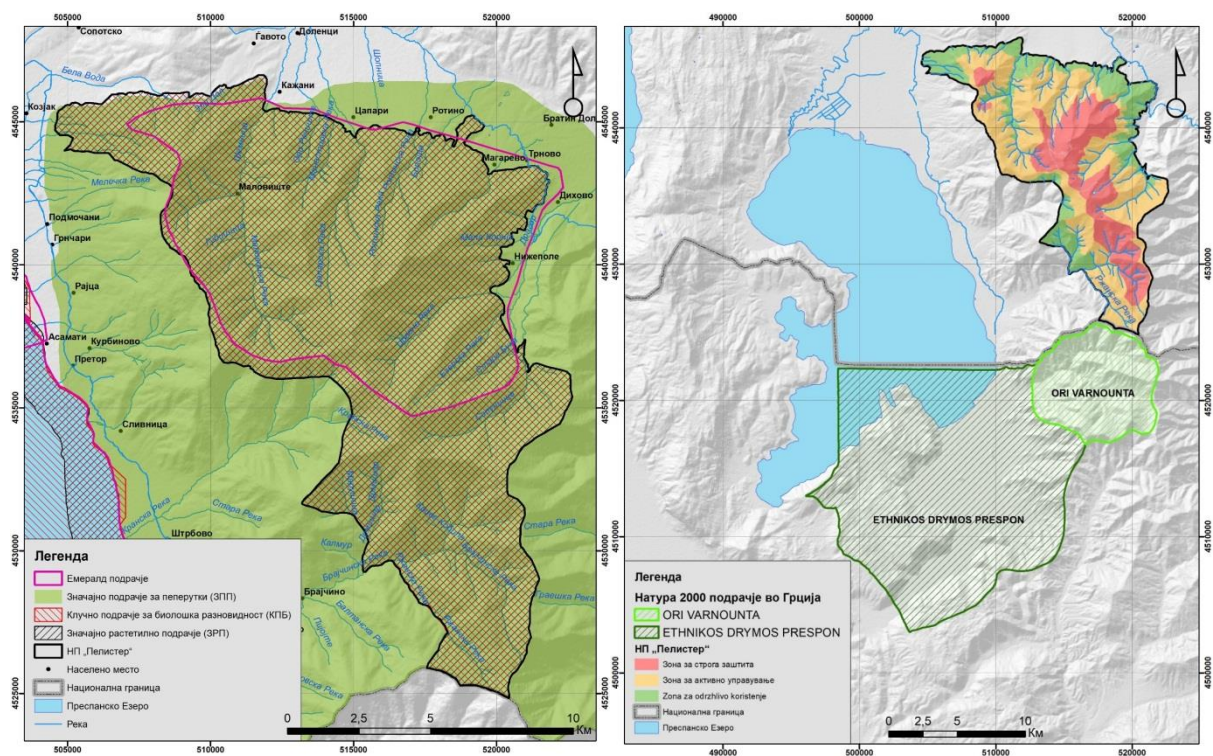
б. Клучно подрачје за биодиверзитетот – се идентификуваат според методологијата на Langhammer et al. 2007 и за Македонија е направен обид да се искористат Значајните растителни подрачја и Значајните подрачја за птици за да се идентификуваат Клучните подрачја за биодиверзитет (Melovski et al. 2012). Во овој труд, КПБ „Пелистер“ целосно се совпаѓа со ЗРП „Пелистер“, заради присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – Видови со многу ограничен ареал (<500 km²) (*Dianthus myrtinervius* Griseb. и *Alchemilla pelisterica* Pawl.), присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – видови со ограничен ареал (<5,000 km²) (праг од 5% од Глобалната популација или едно од 5те најдобри места во Македонија (*Pedicularis limnogenae* A. Kerner и *Alkanna pulmonaria* Griseb.) и присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – видови со големи, но концентрирани популации (праг од 5 % од Глобалната популација или едно од 5те најдобри места во Македонија (*Trifolium pilczii* Adam., *Sempervivum octopodes* Turill (половина од популацијата), *Soldanella pindicola* Hausskn. и *Viola eximia* Form).

Од 2016 постојат нови стандарди за идентификација на Клучните подрачја за биодиверзитетот (IUCN, 2016), кои сè уште не се применети на национално ниво, но заради значајниот број на локални ендемити (најмалку 10), НП „Пелистер“ ги исполнува најмалку В1 и В2 критериумите според новите стандарди на IUCN.

в. Значајно подрачје за пеперутки (ЗПП) „Баба“ (FYRM-08) е едно од осумте подрачја кои се прогласени за значајни врз база на присуството на петте целни видови пеперутки идентификувани во Македонија (*Parnassius apollo*, *Lycaena ottomana*, *Euphydryas maturna*, *Euphydryas aurinia* и *Phengaris arion*) (Van Swaay & Warren, 2003). Територијата на ова ЗПП е всушност целиот масив на Баба. Во ова подрачје се среќаваат два од петте целни вида: *Euphydryas aurinia* и *Phengaris arion*. Други значајни видови кои би можеле да се сретнат тука се *Colias caucasica balcanica*, *Melanargia russiae*, *Coenonympha rhodopensis*, *Erebia melas*, *Aricia anteros*, *Lycaena candens* и други.

г. Емералд подрачје „Пелистер“ (МК0000004) - во Националната Емералд мрежа како подрачје од посебен интерес за зачувување идентификувано според критериумите на Бернската конвенција е вклучен Националниот парк „Пелистер“ во старите граници со површина од 12500 ha. Четири хабитатни типови од Резолуција бр. 4 од Бернската конвенција се идентификувани во ова Емералд подрачје. Од видовите излистани во Резолуцијата бр. 6 од Бернската конвенција во Емералд подрачјето Пелистер се идентификувани 11 видови птици, 11 видови цицачи, три видови од херпетофауната и два вида безрбетници (*Lucanus cervus* и *Rosalia alpina*). Емералд мрежата ги поврзува земјите членки на ЕУ кои имаат обврска да ја воспостават мрежата Натура

2000 со другите европски земји и дава добра основа за земјите кои се подготвуваат за членство во ЕУ.

Слика 22 Идентификувани меѓународно значајни подрачја во и во близина на НП „Пелистер“ (лево) и Протегање на Natura 2000 подрачја во Република Грција (десно)

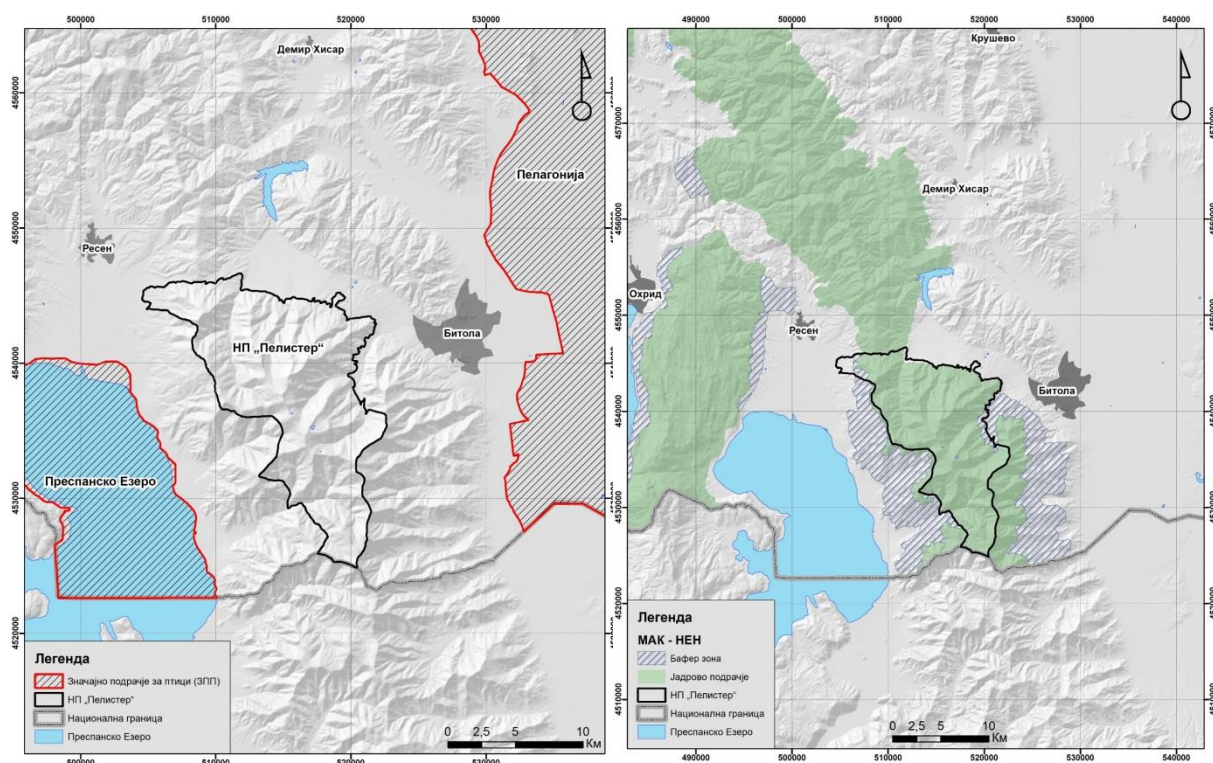
д. Предлог Natura 2000 подрачје „Пелистер“ - со Твининг проектот „Зајакнување на капацитетите за ефективно спроведување на европското законодавство во областа на заштитата на природата“, НП „Пелистер“ е и формално идентификуван за потенцијално Natura 2000 подрачје, и се пополнети стандардните формулари за податоци (SDF).

Природните вредности на Пелистер се согледани и во Република Грција каде веќе се воспоставени Natura 2000 подрачја кои се идентификувани како тип „С“; односно согласно двете директиви – Директивата за заштита на дивите птици и Директивата за живеалишта. Тие се кои се протегаат до границата со Македонија. Поврзувањето на Natura 2000 подрачјата меѓу две соседни земји кои се протегаат на една географска целина како што е планината Пелистер е исто така обврска на земјите кои се подготвуваат за членство во ЕУ, така што неминовно е прогласување на Natura 2000 подрачје/а на македонскиот страна.

ѓ. Значајно подрачје за птици (ЗПП) – На територијата на НП „Пелистер“ не е идентификувано значајно подрачје за птици од Глобално или Европско значење (Velevski et al. 2010). Во неговото опкружување се наоѓаат две големи значајни подрачја за птици – Преспанското Езеро (МК006) и Пелагонија (МК024). Видовите кои ги исполнуваат критериумите за идентификација на ЗПП „Преспанско Езеро“ не се среќаваат на планинскиот масив, но дел од видовите од ЗПП „Пелагонија“, посебно степската ветрушка *Falco naumanni* и ливадската еја *Circus pygargus* доаѓаат на Пелистер по завршувањето на сезоната на гнездење, заради поволни трофички услови. Вистинскиот број на единки од овие видови кои се среќаваат на планинските пасишта на Пелистер во летните и есенските месеци не е познат, па затоа не може да се процени улогата на ова живеалиште во поддршка на пелагониските популации на овие два вида.

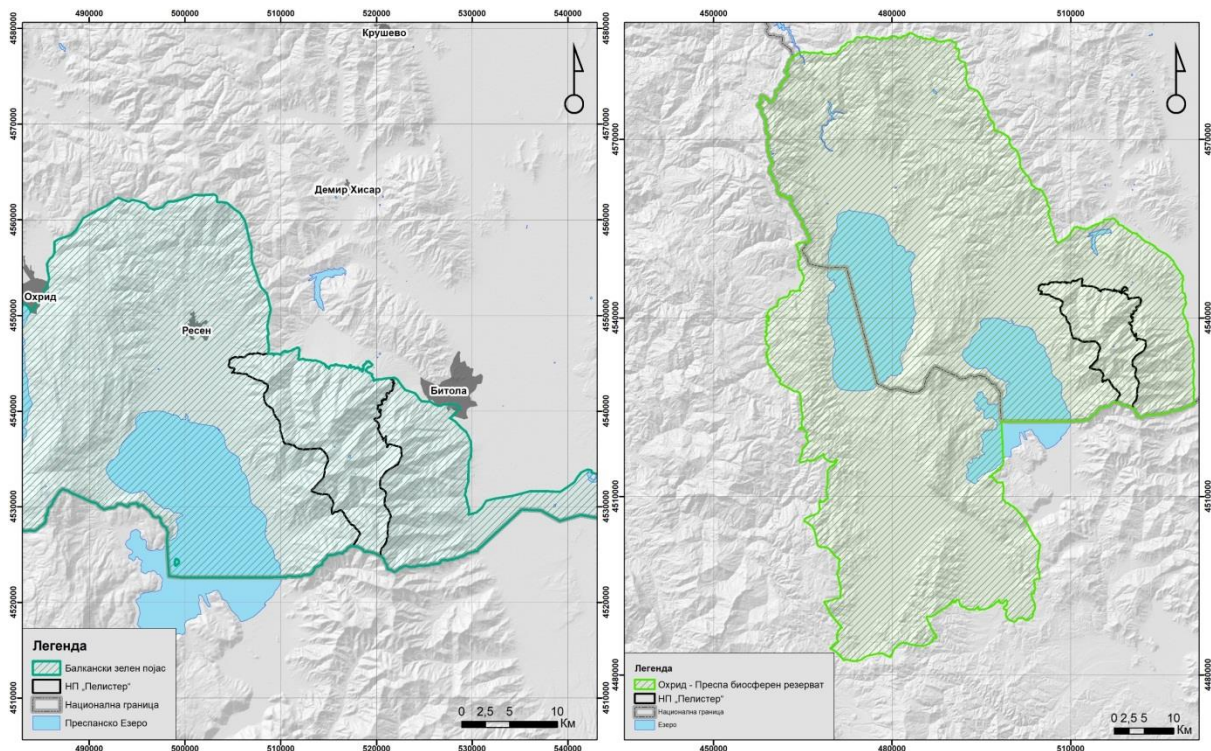
е. Во Пан-европската еколошка мрежа за Југоисточна Европа Пелистер е идентификуван како важен коридор за движење на дивите растителни и животински видови. Додека во **Македонската национална еколошка мрежа (МАК-НЕН)**, Пелистер е еден од четиринаесетте јадрови подрачја

идентификувани заради присуството на популации на мечката и други крупни цицачи како и поволната состојба на зачуваност на шумските живеалишта. Околу Пелистер како јадрово подрачје дефиниран е заштитен појас со различна широчина во зависност од природните рељефни карактеристики заради заштита на ова јадрово подрачје од потенцијалните надворешни притисоци (интензивно човекови активности или несоодветно користење на земјиштето) кои можат да имаат негативно влијание. Јадровото подрачје Илинска/Плакенска/Бигла се надоврзува на Пелистер и преку линиските коридори Илинска Планина – Стогово и Треска (Подвис) се поврзува со јадровите подрачја Стогово/Караорман и Бистра. Преку овие коридори се прави поврзување на трите национални паркови кои воедно претставуваат и најзначајните јадрови подрачја за кафеавата мечка и другите крупни цицачи.

Слика 23 НП „Пелистер“ во однос на значајните подрачја за птици „Преспанско Езеро“ и „Пелагонија“ (лево) и Македонската национална еколошка мрежа (МАК-НЕН) преклопена со НП „Пелистер“ (десно)

ж. Долж границата меѓу Република Северна Македонија и Република Грција се протега дел од **Европскиот зелен појас**, поточно регионалната гранка „Балкански зелен појас“. Оваа иницијатива вклучува зачувување на биолошката разновидност и ресурсите преку создавање на прекугранични заштитени подрачја долж граничната линија на некогашната *железна завеса*. НП „Пелистер“ целосно влегува во опфатот на овој појас.

Слика 24 Протегање на Балканскиот зелен појас во НП „Пелистер“ и неговата непосредна околина (лево) и Протегање на биосферниот резерват Охрид - Преспа (десно)

3. Прекуграничниот биосферен резерват Охрид-Преспа беше формално прогласен од меѓународната комисија на УНЕСКО во јуни 2014 година. Границите на биосферниот резерват начелно беа дефинирани како сливното подрачје на Преспанско и Охридско Езеро заедно со територијата на сливното подрачје на реката Црн Дрим, но истите беа адаптирани и усогласени со некои од административните граници. Така, во Македонија, Биосферниот резерват целосно ги опфаќа општините Охрид, Струга, Вевчани и Ресен, и делумно општините Дебрца и Битола. Воедно, целосно се вклучени Националните Паркови Пелистер и Галичица. Во Албанија границата оди на југ заклучно со општинските граници на Корча, а Грција не е вклучена во моментот, но оставена е можноста за идно вклучување во Биосферниот Резерват со територијата на Националниот Парк Преспа. Зонирањето на биосферниот резерват е усогласено со границите на Заштитените Подрачја во регионот, како и со зоните за строга заштита во нив, преликани во соодветното зонирање на Биосферниот резерват.

7 ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува

дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

Специфични цели за заштита на животната средина:

- Подобрување на квалитетот на животот и здравјето и зголемување на животниот стандард;
- Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови;
- Заштита и подобрување на квалитетот на водата и на почвата;
- Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство;
- Заштита на карактеристиките на пределот;
- Заштита на материјалните добра;
- Заштита и унапредувањена културното наследство.

Правото на чиста и здрава животна средина е предмет на значителен број правни акти, стратешки, плански и програмски документи на национално ниво, како и на меѓународните договори и политики кои Република Македонија ги има ратификувано.

Прашањата за заштита на природата, обезбедувањето чиста и здрава животна средина и целите за заштита на животната средина се дефинирани во согласност со националната и меѓународната легислатива и истите се земени предвид при изработка на Извештајот за стратегиска оцена, а опфатени се и број други стратешки, плански и програмски документи.

Една од клучните меѓународни конвенции на кои Република Македонија е потписничка е Конвенцијата за биолошка разновидност, ратификувана и објавена во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 54/97. Конвенцијата има три главни цели:

- Зачувување на биолошката разновидност;
- Одржливо користење на компонентите на биолошката разновидност; и

- Праведна и еднаква распределба на придобивките кои произлегуваат од користењето на генетските ресурси.

Други конвенции и протоколи, ратификувани од страна на Република Македонија за заштита на животната средина се:

- Картагенски Протокол за биосигурност кон Конвенцијата за биолошка разновидност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/05);
- Конвенција за заштита на водните живеалишта со меѓународно значење за заштита на водните птици (Рамсар) („Службен лист на СФРЈ“ бр. 9/77);
- Бонска Конвенција за заштита на миграторни видови диви животни („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99) и Договор за заштита на лилјаците во Европа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99 и 13/02);
- Бернска Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/97);
- Париска Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство („Службен лист на СФРЈ“ бр. 56/74);
- Рамковна Конвенција на ОН за климатски промени (Њујорк) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/97) и Кјото Протокол кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/04);
- Еспо Конвенција за оцена на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/99);
- Архуска Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесување на одлуки и правна заштита за прашања од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/99);
- Конвенција на Обединетите Нации за борба против опустинувањето во земјите што се соочуваат со сериозни суши и/или опустинување, особено во Африка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/02);
- Конвенција за заштита и користење на прекугранични водотеци и меѓународни езера (Хелсинки) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 117/15);
- Виенска Конвенција за заштита на озонската обвивка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 1/1990), ратификувана од Република Македонија на 10 март, 1994 година;
- Стокхолмска Конвенција за заштита на човековото здравје и животната средина од отпорни органски соединенија, потпишана од Република Македонија на 23 мај, 2001 година и ратификувана на 19 март, 1994 година;
- Комуникација од Комисијата за Европскиот Парламент, Советот, Економскиот и Социјален Комитет и Комитетот за регионите (Наше животно осигурување, наш природен капитал: ЕУ Стратегија за диверзитет до 2020 година);
- Рамковната конвенција за вредностите на културното наследство за општеството (Фаро 2005) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/11),
- Конвенцијата за заштита на архитектурното наследство на Европа (Гранада 1985);
- Конвенцијата за заштита на археолошкото наследство на Европа (Валета 1992) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 56/05).
- Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство („Службен весник на СФРЈ“ бр. 56/74). Конвенцијата е ратификувана со акт за сукцесија од СФРЈ во 1977 година.

7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Споредување на целите за животна средина со целите и активностите во планскиот документ е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот, односно идната имплементација на еден развоен плански документ, како што е во случајов Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе биде во насока на поставените цели за животна средина (СОЖС). Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Во табелата, што следува, презентирани се целите на СОЖС во однос на целите дефинирани во Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ (нивната компатибилност и некомпатибилност).

Компатибилноста/некомпатибилноста на целите е разгледувана во однос на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ (цели за намена на просторот и активности за нивно постигнување) и во однос на неговата идна имплементација во понизок ранг на плански документи или проектна документација.

Табела 25 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“

Општи цели дефинирани во План за управување со НП „Пелистер“				
<ul style="list-style-type: none"> • Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации; • Културното наследство и традицијата се валоризирани, заштитени и претставуваат вредности за кои покажуваат интерес посетителите, туроператорите, а се придобивка за идните генерации; • ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на Паркот, успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот; • Наплатата за екосистемските услуги е регулирана и контролирана и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот; • Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училица за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата; • Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници; • Природните катастрофи и непогоди, како и оние предизвикани од човековата негрижа се успешно управувани и превенирани. 				
Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Специфични цели на СОЖС	Цели во Планот за управување (компатибилност/некомпатибилност)	Индикатори на СОЖС
T1:Население и здравје на населението	Унапредување на животните услови на населението	-Подобрување на медиумите и областите од животната средина; -Подобрување и заштита на здравјето на луѓето; -Подобрување на социоекономската состојба (вработување, зголемување на приходите, демографски развој, намалување на миграцијата); -Подобрување на инфраструктурата; -Подобрување на квалитетот на живот на луѓето.	Компатибилност: -Управување со Националниот парк во согласност со законските прописи за заштита на природно наследство; -Развој на Националниот парк со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Одржливо искористување на земјоделските површини и шуми; -Имплементација на мерки за подобрување на состојбата на медиумите во животната средина; -Подобрување на инфраструктурата за водоснабдување, одведување на отпадните	-Трендови во намената и користењето на земјиштето; -Број на изградени туристички локалитети; -Трендови на воспоставени бизниси; -Трендови во туристичката понуда (број на туристи; остварени приходи и сл.); -Трендови на загадување во медиумите од животната средина;

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

			<p>води, патната, телекомуникациската инфраструктура и сл.</p> <p>-Подобрување на условите за стимулирање и поттикнување демографски развој, нови вработувања и подобрување на стандардот и квалитетот на живот на населението;</p> <p>-Подобрување на условите за домување и извршување на јавните функции;</p> <p>-Одржување на традиционалниот изглед на населбите и зачувување на природноста во руралните подрачја,</p> <p>-Подобрување на туристичката понуда;</p> <p>Подигнување на јавната свест на повисоко ниво за вредностите Националниот парк, за услугите кои ги даваат екосистемите и за чекорите што треба да се преземат за заштита и одржливо користење на природата и заштита на животната средина.</p>	<p>-Евидентирани ризици по здравјето и безбедноста на населението и посетителите;</p> <p>-Зголемена јавна свест и ставови на населението за вредноста на Споменикот на природата и заштита негова заштита;</p> <p>-Стапка на прираст на населението;</p> <p>-Стапка на вработеност;</p> <p>-Стапка на миграција.</p>
<p>T2:Биолошка разновидност и природно наследство</p>	<p>Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство</p>	<p>-Подобрување на состојбата со биолошката разновидност преку заштита на екосистемите/живеалиштата, видовите и генетската разновидност,</p> <p>-Подобрување на постојните деградирани живеалишта и нивна ревитализација,</p> <p>-Намалување на притисоците и заканите врз биолошката разновидност,</p> <p>-Воспоставување на комплексен мониторинг на биолошката разновидност (видови, живеалишта, екосистеми, значајни подрачја).</p>	<p><u>Компатибилност:</u></p> <p>Долгорочен мониторинг на видовите, живеалиштата и пределите</p> <p>Управување со живеалишта и предели</p> <p>Подобрување на состојбата на видовите</p> <p>Следење на состојбата со распространувањето на инвазивните видови и преземање мерки за нивно отстранување</p> <p>Одржливо користење на дивите видови (растенија и габи) кои се собираат за комерцијални цели</p> <p>Поддршка на плантажно одгледување на лековити и ароматични растенија</p> <p>Одржливо користење на пасиштата</p> <p>Идентификација и управување на шуми со високи конзервациски вредности на</p>	<p>- Трендови на усогласеност на просторниот развој на Националниот парк во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг за заштита на биолошката разновидност и природното наследство;</p> <p>-Трендови во заштитата на загрозувани и значајни видови и живеалишта;</p> <p>-Трендови во управувањето со водите, почвите, шумите, земјоделството и сл.,</p> <p>-Стапка на загубени/загрозувани и зачувани копнени и водени</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

			<p>територијата на НП Пелистер (НСВФ) и нејзина имплементација</p> <p>Идентификација и заштита на дрвја, значајни за биолошката разновидност и мртва шумска дрвесина во шумите од НП Пелистер</p> <p>Идентификација и заштита на стари шуми (Old Growth Forest)</p> <p>Пошумување на необновени сечашта, отворени терени, после природни или антропогени катастрофи и несреќи, терени со ерозија и ревитализација на деградирани шумски состоини</p>	<p>живеалишта и видови во однос на постојната состојба;</p> <p>-Површини покриени со шуми;</p> <p>-Број на спроведени кампањи за подигнување на јавната свест.</p>
T3:Води	Заштита и унапредување на состојбата со водите	<p>-Одржливо управување и користење на водните ресурси,</p> <p>-Заштита, зачувување и подобрување на состојбата на крајбрежното земјиште, водните екосистеми и екосистемите зависни од вода,</p> <p>-Намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни материи и супстанции во водите.</p> <p>-Зачувување на биолошката разновидност во рамките на интегрираното управување со водите.</p>	<p>Компатибилност:</p> <p>Следење на квалитетот на водите, воздухот генерирање на отпадот</p> <p>Одржливо користење на водните ресурси</p>	<p>-Трендови на применети практики и техники за заштита на водите;</p>
T4:Почва	Заштита и унапредување на состојбата на почвата	<p>-Заштита на почвата од деградација и губење на нејзината плодност,</p> <p>-Заштита на почвата од загадување;</p> <p>-Зачувување на агробиолошката биолошката разновидност.</p>	<p>Компатибилност:</p> <p>- Управување на просторот во согласност со потребите на Националниот парк и околното земјиште со цел одржливо искористување и намена на земјиштето;</p>	<p>-Трендови на применети добри практики во земјоделството, шумарството користењето на вода и заштита од порои и ерозија;</p> <p>-Трендови на ерозија;</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

			<ul style="list-style-type: none"> -Примена на мерки за одржливо управување и искористување на земјоделските површини и шуми; -Развој на Националниот парк и околните населени места со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Изградба на системи за третман на отпадни води; -Примена на мерки за заштита од ерозија; -Примена на мерки за намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Имплементација на систем за управување со отпад. 	<ul style="list-style-type: none"> -Трендови на пошумување; -Трендови на емисии на загадувачки материји во животната средина; -Број на изградени системи за третман на отпадни води; -Воспоставен регионален систем за управување со отпадот.
T5: Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<ul style="list-style-type: none"> -Одржување и подобрување на квалитетот на воздухот, -Ограничување на загадувањето на воздухот до нивоа кои не ги загрозуваат природните системи, -Ограничување на емисиите на воздух во согласност со стандардите за квалитет на воздухот, -Намалување на емисиите на стакленички гасови и зголемено искористување на обновливи извори на енергија, -Намалување на причините и последиците од климатските промени. 	<p><u>Компатибилност:</u></p> <p>Долгорочен мониторинг на климата и адаптација кон климатските промени</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Применети мерки за управување со отпадот; -Број на изградени системи за третман на отпадни води; -Трендови на применети добри практики во производните активности, во земјоделството, шумарството и управување со отпадни води и отпад; -Површини на уништена шумска вегетација.
T6: Материјални добра	Заштита на материјалните добра	-Намалување на количините на генериран отпад и негово одржливо управување,	<p><u>Компатибилност:</u></p> <p>Активно учество на локалните заедници во управувањето со НП Пелистер</p>	- Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води и отпад;

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

		<p>-Изградба, заштита и подобрување или санација на системите за водоснабдување, третман на отпадни води,</p> <p>-Подобрување и ефикасно користење на постојната и изградба на нова транспортна инфраструктура,</p> <p>-Подобрување и ефикасно користење на постојниот начин на снабдување со електрична енергија и изградба на нова електроенергетска инфраструктура и преносна мрежа.</p> <p>- Поставување на инфраструктура на локации кои не располагаат со значајни природни вредности.</p>	<p>Зголемување на економските придобивки за локалната заедница, преку одржливо користење на природните ресурси во НП Пелистер-Планирање на просторот во согласност со постојните материјални добра и потребите од изградба на нови со цел постигнување одржлив просторен урбан развој на Националниот парк и околните населени места;</p> <p>-Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води;</p> <p>-Воспоставување систем за управување со отпадот.</p>	<p>- Воспоставен регионален систем за управувањето со отпад.</p>
T8: Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	-Зачувување и подобрување на историските градби, археолошки наоѓалишта и други важни културни локалитети.	<p>Компатибилност:</p> <p>- Развивање на посебни програми од областа заштита и управување, мониторинг и промоција на богатото културно наследство, преку негова валоризација, мапирање, идентификацијана најзначајни локалитети за конзервација, програма и систем за постојан мониторинг, изработка на печатени и електронски промотивни материјали и слично.</p>	<p>-Тренд за заштита на културно наследство;</p> <p>-Број на објекти евидентирани како културно наследство;</p> <p>-Тренд на зачуваност на културното наследство во Споменикот на природата и надвор од него.</p>

Табела 26 Табела на компатибилност на целите на СОЖС и План за управување со НП „Пелистер“⁴

Цели на СОЖС	Цели на План за управување со НП „Пелистер“
--------------	---

⁴ [++] Значителна компатибилност; [+] Можна компатибилност (мала, претежно индиректна); [0] Нема интеракција; [-] можен конфликт или некомпатибилност (мала, претежно индиректна); [- -] Можен конфликт или значителна некомпатибилност; [+/-] Несигурна интеракција (ги има двата елементи компатибилни и некомпатибилни)

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	Природни вредности	Шуми, шумско земјиште и заштита од ерозија	Социоекономски аспекти	Развој на туризмот	Инфраструктура	Управување со води	Културно наследство	Заштита на животната средина	Заштита од природни непогоди и технолошки хазарди
Население и здравје на населението	+	+	++	+	+	++	+	++	++
Биолошка разновидност и природно наследство	++	++	+	-	+	++	+	++	++
Води	++	++	+	-	+	+/-	+	++	++
Почви	++	++	+	-	+	+/-	+/-	++	++
Воздух и климатски промени	++	++	+	-	+	++	+	++	+
Материјални добра	+	+	++	+/-	+	+	+	+	+
Културно наследство	++	++	++	+/-	+	++	+	++	++

8 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за управување со Националниот Парк во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на заканиите и подобрување на состојбата со биолошката разновидност и природното наследство, подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната и општествената средина. Но, исто така идниот развој на Националниот парк ќе придонесе за појава на нови состојби, можни извори на емисии и закани за животната и општествената средина.

За дел од планираните активности во Планот, дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина во извештаите за стратегиска оцена на ниво на конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина за секој проект/објект поединечно.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобрени, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина.

Влијанијата врз медиуми од животната средина и социо-економските аспекти кои ќе произлезат со имплементација на активностите за исполнување на целите за Планот за управување и мерките за намалување на влијанијата се прикажани во следните табели.

8.1 Влијанија предизвикани од имплементација на Планот за управување и мерки за намалување

Тема: Природни вредности и реткости									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ 2020 - 2030 е втор по ред план за управување, што укажува на фактот дека во досегашниот период се вршело соодветно управување на Паркот, во согласност со националната законска легислатива.</p> <p>Во Студијата за ревалоризација на НП „Пелистер“ која му претходеше на планот за управување е предложени измени во претходното зонирање на Паркот. Во согласност со Студијата за ревалоризација, во Планот за управување, картографски се прикажани трите зони на заштита и заштитниот појас (бафер зона) со што се јасно дефинирани дозволените активности во секоја од зоните на заштита.</p> <p>Со предвидените активности за заштита на природните и културните реткости и вредности, како и со имплементацијата на активностите, кои произлегуваат од акцискиот план, се очекува да се имплементираат директни и индиректни мерки кои ќе допринесат за заштита на природното наследство во Националниот парк „Пелистер“.</p> <p>Како резултат на предвидените активности како што се изградба на рибни патеки, системи за собирање, одведување и прочистување на отпадните води, реновирање на постоечките објекти на територијата и во близина на Паркот, сувенирници, инфо-точки и набљудувачници, кампови и излетнички места како и други предвидени активности, се очекуваат да се јават одредени влијанија врз природните вредности и реткости. Овие влијанија би се манифестирале во градежната фаза, односно во текот на изградбата на предвидените објекти.</p> <p>Со имплементација на активностите за поставување на планинарски патеки, видововци и информативни табли, како и со кампањи и едукации за подигање на јавната свест и одговорност на населението и посетителите на Паркот, ќе се постигне промоција на природното наследство, подигање на степенот на информираност, знаење и свест на едуцираните групи за вредноста на Подрачјето, што ќе придонесе за заштита на природните вредности и реткости.</p> <p>Имплементација на сите горенаведени активности, покрај заштита на природните вредности и реткости, ќе придонесе за позитивни влијанија во медиумите и областите од животната средина. Исто така предвидените активности ќе допринесат за отворање можности за вработување на населението во делот на научни истражувања, изработка на документи, обуки за подигавање на јавната свест и сл.</p> <p>Мал дел од површините од Споменикот на природата се во приватна сопственост и начинот на користење на ова земјиште ќе се врши во согласност со законските прописи за дозволени активности во зоните на заштита, што може да го засегне населението од економски аспект.</p> <p>Планот за управување не предвидува активности кои би се однесувале на искористување на екосистемските услуги кои ги нуди ова Заштитено подрачје.</p>								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+	++	+/-	+	+	+	+

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Со цел да се намалат или потполно елиминираат можните влијанија кои би се јавиле како резултат на реализацијата на дел од предвидените активности во Планот за управување се препорачува примена на следните мерки:</p> <ul style="list-style-type: none">• Активностите во Планот, кои опфаќаат изградба на нови објекти, да се одвиваат на локации кои се во границите на зоната за одржливо користење;• За секоја од предвидените активности, кои опфаќаат изградба на нов објект (рибни патеки, канализациски системи, системи за заштита од пожар, кампови и излетнички места, видиковци, набљудувачници, нови пешачки или велосипедски патеки), да се применуваа законските одредби за оцена на влијанието врз животната средина пропишни во Законот за животна средина и подзаконските акти, како и одредбите од Законот за заштита на природата.• За секоја од предвидените активности, кои опфаќаат реконструкција или реставрација на постоечки објекти (Конзервација, реставрација и ревитализација на културното наследство, пешачки и велосипедски патеки, Подобрување на квалитетот на сместувачките капацитети и слично), да се применуваа законските одредби за оцена на влијанието врз животната средина пропишни во Законот за животна средина и подзаконските акти, како и одредбите од Законот за заштита на природата.• За специфичните активности, како што се: реставрација на ледничкото езеро Рупа, намалување на сукцесијата на ливадите и пасиштата, оградување на репро-центар и обезбедување на матично стадо на обилен елен, отстранување на пастрмките од Големо Езеро, пред отпочнувањето на активностите, да се подготват соодветни студии, кои ќе вклучуваат препораки за намалување или елиминирање на евентуални влијанија врз биолошката разновидност.• Анализа на постоечките екосистемски услуги и нивно искористување.• Примена на мерките кои ќе произлезат од овој Извештај, за секоја тема поединечно.
---	---

Тема: Шуми, шумско земјиште и заштита од ерозија	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, во поглавје 3 Стратегија, во делот за Управување со заштитеното подрачје, обработува програма (Проргама 3 - управување со шумски живеалишта и екосистеми). Во оваа програма се вклучени осум под-програми, кои содржат поголем број на активности, со чија реализација ќе се дополнителни знаења и информации за состојбата со шумите во Националниот парк. Преку имплементација на овие знаења и информации ќе се имплементираат активности кои ќе допринесат за заштита на шумските живеалишта. Ова посебно се однесува на шумите со високи конзервациски вредности, дрвја значајни и за биолошката разновидност и заштита на стари шуми.</p> <p>Исто така во планот се предвидени активности за пошумување на необновени сечишта, отворени терени, после природни или антропогени катастрофи и несреќи, терени со ерозија и ревитализација на деградирани шумски состоини. Со реализацијата на овие активности ќе допринесе за подобрување на состојбата на шумските живеалишта и екосистеми, а особено за стабилизација на земјиштата кои се подложни на ерозија.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност, природно наследство, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Примената на Активностите предвидени со Планот за управување ќе предизвикаат позитивни влијанија врз состојбата со шумските живеалишта и екосистеми.</p> <p>Дополнително, при реализацијата на предвидените активности кои опфаќаат изградба на нови објекти или реконструкција на постоечките пешачки или велосипедски патеки, потребно е да се води сметка да не биде засегнати дрвните видови кои се наоѓаат во близина на локациите каде се предвидени овие активности.</p>
---	--

Тема: Социо економски аспекти (население, населби, домување, јавни функции, економски аспекти)

Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Планот за управување со Националниот парк „Пелсиетер“ во Програма 2: Програма за одржливо користење на природните ресурси, Програма 5: Програма за одржлив туризам и рекреација и Програма 6: Програма за локален развој, опфаќа активности кои ќе допринесат за подобрување на социо - економските аспекти на населението кое живее во и надвор од границите на Паркот.</p> <p>Сите предвидени активности ќе придонесат за демографски развој, отворање можности за вработување на локалното население, економски развој на средините, односно подобрување на квалитетот на живот на населението. Мерките за поддршка на руралното население за отпочнување сопствени бизниси, задржување на локалното население во местата на живеење и сл. Отворањето на можностите и перспективите за започнување сопствени бизниси, обезбедувањето пласман на производите и можностите за вработување позитивно ќе се одразат врз демографската состојба во подрачјето.</p>
--	---

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Со цел да се намалат или потполно елиминираат можните влијанија кои би се јавиле како резултат на реализацијата на дел од предвидените активности во Планот за управување се препорачува примена на следните мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> Активностите во кои е предвидено одржливо користење на природните ресурси да се спроведуваат во согласност со националните Законски одредби и позитивни меѓународни сикуства. Предвидените активности во Програмата за одржлива туризам и рекреација, како и Програмата за локален развој да се реализираат во границите на зоната за одржливо користење.
---	---

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<ul style="list-style-type: none"> Вклучување на што е можно поголем број на локално население во активностите предвидени во програмата за одржливо користење на природните ресурси, во програмата за одржлив туризам и рекреација и програмат за локален развој.
--	--

Тема: Туризам

Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Програмата 5: Програма за одржлив туризам и рекреација, во Планот за управување, обработува четири под-програми со поголем број на активности. Овие активности опфаќаат подготовка на Маркетинг стратегија, соработка со туристички агенции и тур-оператори, едукација на туристички работници, едукација на вработени во Паркот, Подобрување на користењето на локални ресурси, Промовирање на малите и средните претпријатија кои генерираат локален проивод, подобрување на означувањето/сигнализацијата во Паркот, подобрување на квалитетот на сместувачките капацитети ви и околу Паркот, воспоставување на систем за мониторинг на посетители, Подготовка на пакет за атрактивни туристички понуди и др.</p> <p>Реализација на предвидените активности, покрај значително подобрување на туристичката понуда на Националниот парк, ќе се допринесе и за зголемување на туристичката понуда и промет во непосредното подрачје околу националниот парк, но и проширување и збогатување на туристичките понуди во поширокиот регион, кој би ги опфатил Пелагонискиот плански регион и Југо-западниот плански регион. Со тоа ќе се допринесе за отварање на нови работни места, преку зголемување на бројот на туристички водичи и угостители, што ќе допринесе до подобрување на социо-економските состојби и трендови како во блиските општини, така и во поширокот подрачје.</p> <p>Но и покрај придобивките од подобрување и зголемување на туристичката понуда, сепак мора да се земе предвид фактот дека предвидените активности (Зголемен број на посетители, реновирани пешачки и велосипедски патеки, изградба на инфраструктура за набљудување на птици и цицачи, уредување на локации за кампување и излетнички места и слично), може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина.</p>
--	--

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+/-	+/-	-	+/-	+	+/-	+/-

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Со цел да се намалат или потполно елиминираат можните влијанија кои би се јавиле како резултат на реализацијата на дел од предвидените активности во Планот за управување се препорачува примена на следните мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> Локациите на предвидените објекти да бидат во границите на зоната за одржливо користење; При одредувањето на локациите за изградба на предвидените туристички објекти да се избегнува сечење на дрвја; Планираните објекти да бидат изградени од еколошки материјали На локациите на кои е предвидена реализацијата на планските активности да се овозможи соодветно и постојано управување со генерираниот отпад од посетителите
---	---

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

<ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување на рурален туризам во с. Маловишта со промоција на храна од автохтони видови/раси • Обезбедување поддршка (просторна, техничка, финансиска и др.) на руралното население за отпочнување нови бизниси.

Тема: Културно наследство									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, во Програма 4: Управување со културно наследство се предвидени поголем број на активности за одржливо управување со културното наследство во Паркот, за заштита на културното наследство и промоција на културното наследство во Паркот. Реализацијата на предвидените активности, ќе допринесе за подобрување на, соодветан заштита и промоција на културното наследство во Националниот парк, што од друга страна би ги збогатил туристичките понуди и би се понудиле туристички содржини кои би биле насочени кон оваа област.</p> <p>Активностите за заштита и зачувување на традиционалниот изглед на с. Маловишта, кое е единствено населено место во границите на Националниот парк, ќе допринесат за поголема промоција на селото, од аспект на зголемување на туристичките понуди и развоја на одржливо.</p>								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+/-	+	+/-	+	+	+	+
Мерки за намалување на влијанијата	<p>Покрај предложените мерки во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, за подобрување на состојбата со културното наследство се препорачува примена на следните дополнителни мерки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сите предвидени активности кои се однесуваат на културното наследство да бидат реализирани во согласност со прописите на Законот за заштита на културно наследство и неговите подзаконски акти. • При реализацијата на предвидените активности за конзервација, реставрација и ревитализација на културното наследство во НП „Пелистер“, да се овозможи подтојано управување со медиумите на животната средина, а особено соодветно управување со генерираниот градежен отпад. 								

Тема: Инфраструктура-Управување со водите	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Планот за управување со НП „Пелистер“ предвидува повеќе активности, кои се однесуваат за следење на состојбата на водите во Паркот, изградба на рибни патеки на сите водотеци каде ќе биде утврдена потреба, следење и дефинирање на еколошката и хемислата состојба спред физичко-хемиски и хидробиолошки индикатори, Воспоставување на Програма за редовна контрола на каптажите и другите зафати на површински води во Паркот заради почитување на нормите и обезбедување на билошки минимум, изградба на системи за собирање, одведување и прочистување на отпадните води, Анализа на еко-системските услуги за вода за пиење/користење во Паркот.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<p>Предвидените активности ќе допринесат за подобрување на квалитетот на површинските води на територијата на Националниот парк „Пелистер“. Исто така ќе овозможат можности за вработување во фазата на изградба, а најмногу подобрување на здравјето на населението.</p> <p>Предвидената изградба на рибни патеки и систем за собирање, одведување и прочистување на отпадни води може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина (за време на градежната фаза) чиј интензитетот ќе зависи од изборот на локацијата за нивно поставување, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите и развојните активности во областите каде истите ќе се градат. Исто така реализацијата на предвидената активност за уредување на локации за кампување и излетнички места, во фазата на функционирање на истите може да предизвика влијанија врз површинските води.</p>
--	---

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+	+

Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • Изградбата на предвидените објекти да биде во границите на зоната за одржливо користење • Изборот на локации за поставување на системите за собирање, одведување и прочистување на отпадни води да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, заштитени видови, заштитни зони, материјални добра и сл.; • При реализацијата на предвидената активност за уредување на локации за кампување и излетнички места и нивното функционирање, потребно е да се предвидат соодветни мерки, од типот на приклучување на системот за собирање, одведување и прочистување на отпадни води, со цел да се намалат можните влијанија врз површинските води. • Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС, како и соодветна проценка на влијанијата на ниво на конкретна планска/проектна документација при изведба на активностите за управување со водите;
---	--

Тема: Инфраструктура-Управување со отпад	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, во Програма 1: Зачувување и мониторинг на природното наследство, во под-програмата Следење на квалитетот на водите, воздухот и генерирање на отпад, предвидена е активност за изработка на програма за управување со отпадот, во согласност со барањата на Законската легислатива.</p> <p>Реализацијата и имплементацијата на овие активности ќе придонесе за подобрување на медиумите и областите од животната средина, ублажување на ефектите од климатските промени, можности за вработување во фазата на изградба, а најмногу подобрување на здравјето на населението.</p>

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Мерки за намалување на влијанијата	<p>Покрај предвидените мерки во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се препорачува примена на следните мерки за подобрување на состојбите во животната средина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мерките и активностите од акционите планови од планските и стратешките документи, донесени на национално и регионално ниво да се вградат во идните планови за управување; • Имплементација на обврските кои потекнуваат од Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС, ОВЖС; • Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за спроведување на предвидениот мониторинг на медиумите и областите од животната средина во Националниот парк, управување со податоците, известување и инспекциски надзор; • Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки за идниот просторен и урбан развој на Националниот парк и околното опкружување.
---	--

Тема: Природни и од човек предизвикани непогоди

Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	<p>Имплементацијата на активностите превидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ може да биде под влијание од природни или од човек предизвикани непогоди кои може да бидат изразени преку: појава на пожари, земјотреси, метеоролошки појави, ризици од појава на штетници и болести на растителните заедници.</p> <p>Во Планот се предвидени мерки за заштита од природни непогоди како: Воспоставување на систем за заштита од пожари, Склучување/продолжување на договор со специјализиран служби за спасување на планина.</p> <p>Системот за заштита од пожар ќе допринесе за рано откривање на евентуална појава на пожари и нивно навремено гаснење.</p>
--	--

Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Природно наследство, биолошка разновидност, предел	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-

Мерки за намалување на влијанијата	<ul style="list-style-type: none"> • За спроведувањето на мерките за заштита и спасување, потребно е да се почитува постојната законска регулатива, односно Законот за заштита и спасување. • Подготовка на проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за идните објекти за кои постојат индикации од појава на технолошки хазарди.
---	--

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

	<ul style="list-style-type: none">• Имплементацијата на овие мерки и активности ќе придонесе за заштита на медиумите и областите од животната средина, услови за безбедно планирање и уредување на просторот, а особено подобрување на безбедноста на населението, вработените и посетителите на Националниот парк.• За ефикасна заштита на населението и материјалните добра, задолжително треба да се предвидат и обезбедат средства за лична и колективна заштита, материјално-технички средства потребни за спроведување на мерките за заштита и спасување, обука за примена на средствата за заштита и спасување во центрите предвидени за таа намена.
--	--

9 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ

Една од главните функции на постапката за Стратегиска оцена на животната средина е да обезбеди споредба на неколку алтернативни решенија на планскиот документ, врз основа на анализа на низа од критериуми, вклучувајќи ги тука и предвидените влијанија врз животната средина. Покрај нив, во анализата секако треба да бидат вклучени и економските и општествените аспекти, сè со цел да се обезбеди избалансирано решение кое на долг рок ќе ги задоволи социо – економските цели, но нема да предизвика значителни негативни влијанија врз животната средина.

Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ содржи активности за развој на подрачјето во период од десет години, дефинирани цели од кои произлегуваат одредени активности кои треба да се реализираат во одредениот период.

Планот за управување дава преглед на постоечката состојба на геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство во заштитеното подрачје, предлог зонирањето внатре во заштитеното подрачје, дел од трендовите и заканите за идентификуваното геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство, а предвидува и активности, со кои би се постигнала заштита на идентификуваните природни богатства, заштита на животната средина, а истовремено постигнување на социо-економски развој.

Во Планот за управување не се разгледувани алтернативни решенија за предвидените активности за заштита на геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство, туку предложените активности се базираат на утврдените утврдените потреби за воспоставување и понатамошно функционирање на Планот за управување, како и исполнување на законските обврски. Истите се насочени кон идно функционирање на Националниот Парк „Пелистер“ врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на локално, регионално и национално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Споменикот на природата во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање, заштита на биолошката разновидност и природното наследство, како и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“

- Претходниот План за управување со НП „Пелистер“ е со измината важност;
- Несоодветно зонирање на НП „Пелистер“;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос заштита на животната средина и социо-економски развој;
- Недефинирани мерки и активности за користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социо-економски развој;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“

Со имплементација на активностите и мерките предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се очекува да се постигне:

- Исполнување за законските обврски за уредување заштитени подрачја кои располагаат со значајна биолошката разновидност и природното наследство, дефинирани во националното законодавство и потпишаните меѓународни документи;
- Создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој;
- Зачувување на природните вредности на подрачјето, искористување на туристичките потенцијали за промовирање и развој на одржливи видови на туризам и други алтернативни дејности и активности;
- Создавање услови за намалување на загадувањата и обезбедување заштита на медиумите и областите од животната средина, што ќе резултира во надминување на евидентираниите состојби, трендови и закани во заштитеното подрачје;
- Поттикнување на социо-економски развој на подрачјето;
- Дефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Планирање, просторен и економски развој и управувањето на Националниот парк ќе се темели на поставките и насоките дефинирани во Планот за управување со НП „Пелистер“;

Имплементацијата на Планот за управување со НП „Пелистер“ може да предизвика промена во другите стратешки и плански документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина во Споменикот на природата и неговото опкружување.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Планот за управување со НП „Пелистер“ е прифатлива алтернатива.

10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ПЕЛИСТЕР“

Стратегиската оцена на животната средина вклучува мониторинг над реализација на планскиот документ План за управување со Националниот Парк „Пелистер“ и сите значителни идентификувани позитивни и негативни влијанија, кои би настанале од реализација на мерките и активностите предвидени во акцискиот план.

Планот за мониторинг на животната средина дава можност за систематско набљудување, испитување и оценување на состојбите во медиумите и областите од животната средина и социоекономските аспекти.

Планот овозможува воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни и претставува основа за надлежните институции, да го контролираат процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки. Основните придобивки од мониторингот над имплементација на Планот се:

- Потврдување дека договорените услови при одобрувањето на Планот се соодветно спроведени;
- Обезбедување податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;
- Обезбедување поголем увид во промените на животната средина на одредени локации;
- Потврдување дека влијанијата се во рамките на предвидените или дозволените гранични вредности;
- Следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на непредвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;

- Потврдување дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;
- Утврдување кои активности треба да бидат преземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг над ефективноста на Планот, потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој, при што треба да се земат предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Со следењето на состојбата на животната средина ќе се потврди оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

Имплементацијата на Планот, примената на предложените мерки за ублажување на влијанија и нивната функционалност, оправданоста на целите на Планот и на стратегиската оцена на животната средина ќе се потврдат преку следење на следните индикатори:

Табела 27 План за мониторинг

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
<p>Население и здравје на населението</p>	<p>Унапредување на животните услови на населението</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на изградбата и ширењето на населбите; - Следење на изградбата и функционирањето на инфраструктурата; - Следење на туристичката понуда; - Следење на развојот на нови бизниси; - Следење на начинот на управување со отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Следење на практиките за управување во шумарството, земјоделството; - Следење на примената на мерките за намалување ризиците; - Следење на руралниот развој; - Следење на одржувањето на традиционалниот изглед на населбите и руралните подрачја; - Следење над спроведувањето на мерките за подобрување на животните услови на населението (развој на јавни функции); - Следење на спроведувањето на активностите за подигнување на јавната свест на населението за вредностите на Споменикот на природата; - Следење на демографската состојба на населението; 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови во намената и користењето на земјиштето; - Трендови во заштита на природните ресурси; - Трендови во пренамената на земјиштето; - Трендови на развојот на населбите и повторно заживеани села; - Тренд во одржувањето на традиционалниот изглед на населбите и руралните подрачја; - Тренд во изградбата на инфраструктурата; - Трендови во искористувањето на водните ресурси; - Трендови во искористувањето на природните ресурси за енергетски и економски цели; - Трендови на производство органска храна; - Трендови на загадување во медиумите од животната средина; - Евидентирани ризици по здравјето и безбедноста на населението и посетителите; - Број на туристички локалитети; - Трендови во образованието, културата и спортот; - Ниво на јавна свест и ставови на населението за вредноста на природата; - Стапка на прираст на населението; 	<ul style="list-style-type: none"> - Влада на Република Македонија, - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Министерство за труд и социјална политика, - Министерство за култура, - Министерство за образование и наука, - Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), - Управа за хидрометеоролошки работи, - Центар за управување со кризи, - Дирекција за заштита и спасување, - ЈП „Стрежево“ - ЕЛЕМ Електрани на Македонија,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на здравствената состојба на населението. 		<ul style="list-style-type: none"> - МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Комунални претпријатија, - Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, - Здруженија на граѓани, институти, - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
<p>Биолошка разновидност, природно наследство и предел</p>	<p>Заштита и унапредување на биолошката разновидност и пределот</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на користењето на земјиштето во согласност со намените на Планот; - Следење на процесот на заштита на значајни видови и живеалишта; - Следење на искористувањето на природните ресурси; - Мониторинг на живеалиштата и популациите на идентификуваните видови од флора и фауна, односно загуба на живеалишта, смртност и миграција; - Следење на начинот на управување со води, отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Следење на практиките за управување во шумарството, земјоделството и сточарството; 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови на усогласеност на НП „Пелистер“ во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг за заштита на биолошката разновидност и природното наследство; - Трендови во заштитата на загрозени и значајни видови и живеалишта; - Трендови во управувањето со водите, почвите, шумите, земјоделството и сл., - Трендови во пренамена на земјоделско земјиште, земјиште под шуми и пасишта во градежно земјиште - Број на изградени објекти и инфраструктура; - Површина на земјоделско земјиште и земјиште под шуми и пасишта пренаменето во градежно земјиште; 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Министерство за труд и социјална политика, - Министерство за култура,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на примената на мерките за намалување ризиците. 	<ul style="list-style-type: none"> - Стапка на загубени/загрозени и зачувани копнени и водени живеалишта и видови во однос на постојната состојба; - Површини покриени со шуми; - Трендови во земјоделството и сточарството; - Евидентирани ризици и несреќи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за образование и наука, - Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), - Управа за хидрометеоролошки работи, - Центар за управување со кризи, - Дирекција за заштита и спасување, - ЈП „Стрежево“ - ЕЛЕМ Електрани на Македонија, - МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор, - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Комунални претпријатија, - Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, - Здруженија на граѓани, институти, - Завод за вработување; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Води и почва	Заштита и унапредување на состојбата со водите и почвата	<ul style="list-style-type: none"> - Следење начинот на водоснабдувањето, воспоставување заштитни зони на извориштата и управување со отпадните води; 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води, - Подобен еколошки статус на водите во НП „Пелистер“; 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

		<ul style="list-style-type: none"> - Следење на квантитативните и квалитативните карактеристики на водите во НП „Пелистер“ ; - Следење на примената на мерки за заштита на водите, заштита на почвите од ерозија, порои, деградација и загадување; - Контрола на начинот на управување со отпад; - Следење на здравствената состојба на населението. 	<ul style="list-style-type: none"> - Трендови во искористување на земјоделските површини и шуми; - Трендови во начинот на управување со отпад; - Стапка на болести и смртност кај населението. 	<ul style="list-style-type: none"> - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски, - Министерство за економија, - Министерство за финансии, - Министерство за локална самоуправа, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, - Министерство за здравство, - Управа за хидрометеоролошки работи, - Дирекција за заштита и спасување, - ЈП „Стрежево“ - Управа за водостопанство, - Комунални претпријатија, - Здруженија на граѓани, институти, - Државен завод за статистика, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на начинот на користење на земјиштето; - Следење на практиките за управување во шумарството и земјоделството; - Следење на начинот на управување со отпад; 	<ul style="list-style-type: none"> - Тренд на емисии во амбиентниот воздух; - Тренд на производство и користење на енергија од обновливи извори. - Применети мерки за управување со отпадот; - Број на изградени системи за третман на отпадни води; - Трендови на применети добри практики во производните активности, во земјоделството, шумарството и управување со отпадни води и отпад; 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - Центри за јавно здравје;

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

			<ul style="list-style-type: none"> - Површини на отстранета шумска вегетација. 	<ul style="list-style-type: none"> - Државен завод за статистика; - Комунални претпријатија, - Здруженија на граѓани, институти, - Јавно Претпријатие „Македонски шуми“ и подрачните единици, - Јавно претпријатие за управување со пасишта, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Материјални добра	Заштита на материјалните добра	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на изградбата и функционирањето на објектите и инфраструктурата; - Контрола на начинот за водоснабдување, управување со отпадни води, отпад, снабдување со електрична енергија, сообраќајна поврзаност, покриеноста со енергетска, дистрибутивна и комуникациска мрежа и сл. 	<ul style="list-style-type: none"> - Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води и отпад; - Стапка на изградена транспортна, енергетска, електродистрибутивна, комуникациска инфраструктура. - Трендови во управувањето со отпад. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за животна средина и просторно планирање, - ЈУ НП „Пелистер“, - Општина Битола, - Општина Ресен, - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за здравство; - Водостопански претпријатија; - Комунални претпријатија, - Државен завод за статистика; - Здруженија на граѓани, институти, - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	<ul style="list-style-type: none"> - Следење на применетите мерки за заштита на културното наследство. 	<ul style="list-style-type: none"> - Тренд за заштита на културно наследство; - Број на објекти евидентирани како културно наследство; - Тренд на зачуваност на културното наследство во Споменикот на природата и надвор од него. 	<ul style="list-style-type: none"> - Министерство за култура-Управа за заштита на културното наследство; - ЈУ НП „Пелистер“, - Пелагониски Плански Регион, - Општина Битола, - Општина Ресен,

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

				<ul style="list-style-type: none">- Здруженија на граѓани, институти,- Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
--	--	--	--	--

11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

11.1 Заклучоци и согледувања

- Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југо-западните делови на Република Македонија, по должината на западниот раб на Пелагониската Котлина;
- Во 1948 за прв пат делови од Планината Баба се прогласени за Национален парк - Национален парк „Пелистер“, со површина од 12 000 ha;
- Во 2007 година е извршено проширување на границите за 5150 ha, по што заштитеното подрачје НП „Пелистер“ зафаќа површина од вкупно 17150 ha.;
- Со Националниот парк „Пелистер“ правува Јавната установа Национален парк „Пелистер“;
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ 2020 - 2030, е втор План за управување со ова Заштитено подрачје;
- Предложеното зонирање во Студијата за ревалоризација на Националниот парк „Пелистер“, која му претходеше на Планот за управување, е ревидирано согласно видувањата на експертскиот тим и има претрпено одредени измени во површината на зоните;
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ предвидува ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој во Националниот парк, а истовремено и заштита на животната средина.
- Во планот за управување земен е предвид прифатениот концепт на Република Македонија за одржлив развој како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина.
- Во Планот се дадени насоки, одредби и мерки за одржлив развој на Националниот парк во планскиот период до 2030 година, кои треба да бидат земени предвид при изработка на документација од понизок ранг за користење на просторот и земјиштето.
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ во своите идни активности не предвидува активности за следење на состојбата со дабовите шуми, особено на здравствената состојба на истите.
- Планот не предвидува мерки за адаптација на шумите кон климатските промени, како и соодветни одгледувачки мерки;
- Планот предвидува активности преку кои ќе се постигне демографски развој, односно отворање на нови работни места, намалување на миграцијата, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.
- Планот предвидува активности кои ќе допринесат за збогатување на туристичка понуда како и гредење на бренд кој може да биде препоснаен и да привлече поголем број на домашни и странски туристички посетители.
- Во Планот се предвидени директни и мерки и активности за подобрување на состојбата на геолошката и биолошката разновидност, поточно на природното наследство, како и индиректни активности и мерки за подобрување на медиумите и областите од животната средина кои ќе придонесат намалување на притисоците врз биолошката разновидност и постигнување заштита и унапредување на истите.
- Во Планот се предвидуваат активности кои се однесуваат заштита и управување, мониторинг и промоција на богатото културно наследство, преку негова валоризација, мапирање, идентификацијана најзначајни локалитети за конзервација, програма и

систем за постојан мониторинг, изработка на печатени и електронски промотивни материјали и слично

- Во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки за воспоставување мониторинг со кој ќе се следи состојбата на медиумите од животната средина, ќе се обезбедат податоци и нивна достапност, што ќе помогне во идните процеси на планирање и користење на просторот.

11.2 Препораки

- Имплементација на Активностите предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“;
- Програмските активности дефинирани во Планот за управување со НП „Пелистер“ да се прошират за период од 10 години, колку што е периодот на важење на Планот
- Мапирање на земјоделското земјиште во границите на Споменот на природата и прецизно утврдување на сопственоста на земјиштето;
- Да се предвидат активности за градење и спроведување на интегриран ефикасен и ефективен пристап за превенција, рано предупредување, спроведување и надминување на последици од климатски промени;
- Да се процени процентот на земјоделско земјиште, насадените земјоделски култури и да се развие Програма за мерки за органско производство и други добри земјоделски практики;
- Итна подготовка на проектна документација за реализација на предвидените активности за одведување на отпадните води од објектите во границите на Заштитеното подрачје;
- Избегнување изградба или преземање строги мерки за заштита при планирањето на изградба на туристички објекти и придружна инфраструктура на локации кои располагаат со значајна геолошка, биолошка разновидност или кои имаат локалитети со културно наследство;
- На локациите на кои е предвидена реализацијата на планските активности да се овозможи соодветно и постојано управување со генерираниот отпад од посетителите на НП „Пелистер“;
- Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадните води да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, заштитени видови, заштитни зони, материјални добра и сл.;
- Имплементацијата на овие мерки и активности ќе придонесе за заштита на медиумите и областите од животната средина, услови за безбедно планирање и уредување на просторот, а особено подобрување на безбедноста на населението, вработените и посетителите на Националниот парк.
- Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС, како и соодветна проценка на влијанијата на ниво на конкретна планска/проектна документација при изведба на активностите за управување со водите;
- За ефикасна заштита на населението и материјалните добра, задолжително треба да се предвидат и обезбедат средства за лична и колективна заштита, материјално-технички средства потребни за спроведување на мерките за заштита и спасување, обука за примена на средствата за заштита и спасување во центрите предвидени за таа намена.
- Мерките и активностите од акционите планови од планските и стратешките документи, донесени на национално и регионално ниво да се вградат во идните планови за управување;

- Подобрување на човечките капацитети во однос на добивање и користење на финансиски средства преку расположливите програми на Европска Унија и други билатерални донатори.

12 НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

12.1 Вовед

Националниот парк „Пелистер“, се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија, помеѓу Преспанската котлина и котлината Пелагонија.

Националниот Парк „Пелистер“, за прв пат е прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина¹ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год., вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за Национален парк“.

Во 2007 год. извршено е проширување на границите за нови 5150 ha, така што со границите на заштитеното подрачје, дефинирани во Законот за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), површината на Паркот изнесува 17 150 ha.

Изработката на План за управување со Националниот Парк „Пелистер“ (ПУНПП) се наметнува како потреба пропишана во Законот за заштита на природата (Сл. весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16, 113/18 и 18/19). Заштитените подрачја, кои влегуваат во категоријата Национален Парк, се прогласуваат за заштитени со закон, односно подрачја кои припаѓаат на категорија II на заштитени подрачје. Со прогласувањето на заштитеното подрачје, односно природната реткост, истото стекнува статус на природно наследство.

Со Националниот Парк „Пелистер“ управува Јавната Установа Национален Парк „Пелистер“ (во натамошниот текст: ЈУ НП „Пелистер“).

Содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата, согласно член 98 став 2 од Законот за заштита на природата, ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата. За таа цел, во 2005 година од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање беше изготвен Правилник за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата, со одредени измени и дополнувања во текот на 2010 и 2012 година (“Сл. весник на Република Македонија” бр. 126/10 и 26/12).

За категоријата Национален парк, во согласност со член 73 од Законот за заштита на природата, Јавната установа - Национален парк донесува План за управување со Националниот парк, по претходна согласност од органот на државната управа за вршење на работите од областа на заштита на природата. Во планот за управување со националниот парк се пропишани посебните мерки и активности за заштита на карактеристичните природни вредности и изворната состојба во која тие се наоѓаат, поради која се стрекнува со статус на природно наследство, како и дел кој се однесува на планирање и управување со просторот на националниот парк.

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/ЕС) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

12.2 Вовед во стратегиската оцена на животната средина (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при просторното планирање во Република Македонија.

12.2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Главни цели на СОЖС се:

- Да обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може, исто така, да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на постапката за СОЖС, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;
- Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

12.2.2 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 99/18), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, *просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето*, на Националниот акционен план за животната

средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);
- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

12.2.3 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС

СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на План за управување со НП „Пелистер“. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и План за управување со НП „Пелистер“) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

12.2.4 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на План за управување со НП „Пелистер“ и видот на документот, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС.

Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, постапката за СОЖС започнува со подготовка на Формулари и Одлука за спроведување на СОЖС, постапка во која се вклучуваат засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на План за управување со НП „Пелистер“. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на ЈУ НП „Пелистер“ со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на План за управување со НП „Пелистер“ со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб-страницата на МЖСПП и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

Соодветно, Нацрт Извештајот за СОЖС ќе биде достапен за увид на јавноста на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и на веб страната на ЈУ НП „Пелистер“, во период од 30 календарски дена.

Во согласност со законските барања, а со цел да се постигне поголема транспарентност и вклученост на јавноста во процесот на донесување одлуки во однос на План за управување со НП „Пелистер“, ќе се одржи јавна расправа по нацрт План за управување со НП „Пелистер“ и нацрт Извештајот за Стратегиска оцена на животната средина.

Од одржаната јавна расправа подготвен е записник, кој во целост е приложен во Извештајот од консултации со јавноста, кој се изработува во согласност со член 69, став 5 од Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработка на прописи и други акти како и планови и програми од областа на животната средина.

12.3 Резиме/краток преглед на содржината, главните цели на планскиот документ и врската со другите релевантни планови и програми/плански документи

12.3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Националниот парк „Пелистер“ се протега на планината Баба и опфаќа 37,99% од нејзината површина. Географски, територијата на Паркот се простира помеѓу 41°4'15.96" и 40°52'27.85" северна географска ширина и 21°3'15.29" и 21°16'9.41" источна географска должина.

Детален опис на границата на НП „Пелистер“ е даден во Законот за прогласување од 2007 година (Службен весник на РМ бр. 150/2007). Вкупната должина на границата на Паркот изнесува околу 86,99 km. Растојанието од најисточната до најзападната точка е 20,37 km, а од најсеверната до најјужната точка 23,48 km. Во овие граници површината на Националниот парк Пелистер изнесува 17170 ha. Иако ова отстапување од утврдената површина во Законот е во рамките на дозволеното отстапување од 5%, истото доведува и до разлики во површините на заштитните зони, односно во сите површини со различна намена.

Според истиот закон, со Националниот парк Пелистер, управува Јавната установа - Национален Парк Пелистер, Битола.

Според тоа, сите активности кои во границите на НП „Пелистер“ ги вршат други субјекти (физички и правни лица), а може на било кој начин да влијаат врз заштитата на природата, биолошката разновидност и природното наследство, треба да бидат претходно најавени, контролирани и одобрени од Јавната установа - Национален Парк Пелистер.

Анализираниот План за управување со Националниот парк „Пелистер“ е втор формален план за управување, а истиот е со важност од 10 години.

Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ е изработен во согласност со Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачје и годишните програми за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 26/12), а опфатени се следниве содржини:

Вовед;

- I. Опис на подрачјето;
- II. Стратегија за управување;
- III. Оперативен план;
- IV. Управување и раководење;
- V. Анекси

12.3.2 Концепт на просторниот развој

Потврдените локални, национални и меѓународни вредности на заштитеното подрачје, кои треба да се сочуваат, од една страна, но и правото на развој на локалните заедници од друга страна посочуваат кон потреба од обединување на двете долгорочни задачи во една визија. Клучната задача за зачувувањето на постоечките вредности треба да биде насочена кон оние компоненти

кои се засегнати од страна на човекот и компонентите кои може да се контролираат. Во однос на развојот на локалните заедници, задачите треба да бидат фокусирани кон зголемување на вредноста на традиционалните активности како и активностите кои се комплементарни со заштитата и кои се корисни за одржливо управување со Споменикот на природата (туризам, рекреација, научно истражување, едукација и сл.).

Во согласност со погоре напишаното е утврдена визијата на Националниот парк „Пелистер“, која гласи:

„НП Пелистер е област со висока вредност на природата, познат по фасцинантниот и недопрен предел, богата и зачувана биолошка разновидност, место каде непречено се одвиваат природните процеси и функции. Зачуваноста на биолошката разновидност, на сите нивоа, е со поволен статус и продолжува да претставува главна одлика на Паркот. Непреченото одвивање на природните процеси, функции и циклуси во природните екосистеми подржуваат стабилни и витални популации на засегнатите и особено загрозените ендемски и други автохтони видови. Локалното население и посетителите ги препознаваат вредностите на Паркот, но и придобивките, ги поддржуваат и уживаат во широкиот спектар на активности кои се во согласност со природните услови како и културното наследство. Паркот го управува посветен кадар, кој применува модерни технологии за мониторинг, поседува комуникациски вештини кои ја јакнат синергијата помеѓу природата и човекот и обезбедуваат одржливо користење на природните ресурси и развој на туризмот. НП Пелистер со своите можности се наоѓа на туристичките мапи на Европа и светот.“

Примарната цел на визијата е да се обезбеди заштита и зачувување на природното наследство преку соодветно управување со природните вредности, почитувајќи го притоа воспоставениот режим на заштита (зонирање) на заштитеното подрачје. Истовремено, визијата се базира и на овозможување услови за развој на одржлив туризам во функција на локален економски развој и едукација.

Согласно Визијата на Националниот парк „Пелистер“ и Законот за заштита на природата со цел да се обезбеди заштита и управување со природните вредности и да се ублажат евидентираните закани врз природното наследство, дефинирани се седум основни цели за управување со Националниот парк „Пелистер“ за периодот 2020 - 2030 година:

1. Вредностите на природата (биолошката и геолошката разновидност, како и пределот) во Паркот, од национална и ЕУ важност, се заштитени за добробитта на локалните заедници, посетителите и идните генерации;
2. Културното наследство и традицијата се валоризирани, заштитени и претставуваат вредности за кои покажуваат интерес посетителите, туроператорите, а се придобивка за идните генерации;
3. ЈУ НП Пелистер има стабилен буџет и едуциран кадар, кој гарантира успешно управување со вредностите на Паркот, успешно се справува со пожарите, обезбедува континуиран мониторинг со користење на модерни технологии и стимулира и поддржува научни истражувања, вредни за науката и одржување на видовата разновидност и стабилноста на популации во Паркот;
4. Наплатата за екосистемските услуги е регулирана и контролирана и претставува основа за поддршка и социјален развој на локалните заедници во и околу Паркот;
5. Едукацијата за вредностите на Паркот и комуникацијата со заинтересираните страни и локалните заедници е силна страна на ЈУ НП Пелистер. Паркот претставува училница за природата на отворено и остварува синергија меѓу човекот и природата;
6. Едукативните и туристички посети на Паркот се успешно управувани, во согласност со годишните програми, зголемениот број на туристички водичи и едукатори и системот за наплата. Процентот на посетители од земјата и странство, како и бројот на едукативни работилници расте до одржливи граници;

7. Природните катастрофи и незгоди, како и оние предизвикани од човековата негрижа се успешно управувани и превентирани.

Во согласност со одредбите од Законот за заштита на природата, како и Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштитата на природата (Сл. Весник на РМ бр. 26/2012), а се со цел да се овозможи непречено одвивање на природните процеси и функции, да се зачуваат и одржат ендемските и автохтоните видови, како и да се ублажат или елиминираат идентификуваните закани, а при тоа да се овозможи одржливо користење на екосистемските услуги и да се елиминираат евидентирани закани, идентификувани се осум програми за управување со Националниот Парк. Активностите предвидени во програмите за управување се усогласени со Визијата на подрачјето, како и со Целите за заштита на истото. Идентификуваните програми за управување се следните:

- Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство;
- Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето;
- Програма 3 - Управување со шумски живеалишта и екосистеми;
- Програма 4 - Управување со културното наследство;
- Програма 5 - Развој на одржлив туризам и рекреација;
- Програма 6- Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)
- Програма 7 - Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација
- Програма 8 - Раководење, управување, финансирање и администрација

12.3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Пелистер е прв, Национален парк, за прв пат прогласен за заштитено подрачје на 30-ти ноември 1948 год, со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина⁵ за Национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија („Службен весник на НРМ“ бр.34/48).

Првобитно, односно по прогласување на Пелистер за Национален парк, со „Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк“ во 1948 год, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за Национален парк („Службен весник на СРМ“, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: „Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк“.

Во 2007 год. е извршено проширување на границите на Националниот парк за нови 5150 ha, така што вкупната површина, во согласност со новиот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за Национален парк („Службен весник на РМ“ бр.150/07), е вкупно 17150 ha, односно 171,5 km².

Во 2018 година подготвен е Предлог Просторен План за Националниот Парк „Пелистер“. Но во текот на фазата на процесот за Стратешка оцена на влијанието врз животната средина е утврдено дека согласно Законот за заштита на природата, потребно е да се изврши валоризација на подрачјето со кое е проширан Националниот Парк Пелистер, како и да се изврши ревалоризација на територијата на Паркот која влегува во страите граници, како и подготовка на нов План за управување со Националниот Парк Пелистер. Како резултат на овие заклучоци во текот на 2019 година беше подготвена Студија за ревалоризација на Националниот парк „Пелистер“.

⁵ Пелистер, всушност е одомаќено име за планината Баба, инаку тој е нејзин највисок врв.(Панов М., 1976)

Во согласност со Законот за заштита на природата („Службен весник на РМ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15 39/16, 63/16 и 113/18) за Националниот Парк „Пелистер“ потребно е да се изработи план за управување со заштитеното подрачје. Главни причини за изработка на План за управување со Националниот Парк е создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во подрачјето, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење во согласност со принципите на одржливиот развој.

Актуелната просторно-планска документација за користење, заштита и уредување на овој простор ги опфаќа следните плански документи:

- Просторен план на Република Македонија донесен во 2004 год, изработен од ЈП за просторни и урбанистички планови;
- Просторен план на општина Битола, од 1978 год, Дирекција за просторно планирање, Охрид;
- Просторен план на Охридско-преспанскиот регион, донесен во 2010 год, изработен од Агенција за планирање на просторот;
- План за просторно уредување на Националниот парк „Пелистер“, од 1986 год, изработен од Институт за просторно планирање, Скопје;
- План за управување со Националниот парк „Пелистер“ од 2006 год, изработен со финансиска поддршка на Владата на Швајцарската конфедерација, преку Проектот за зачувување на планината Пелистер.

Во сите погоре наведени документи, Националниот парк „Пелистер“ е посебно нагласен како најзначајно природно богатство, и основните определби се однесуваат на заштита и зачувување на автентичната состојба на природната средина.

Освен просторно-планската документација, за Националниот парк „Пелистер“ и поширокото окружување (регионот), изработени се низа стратешки документи, програми, студии, проекти и извештаи, главно фокусирани на проблематиката на заштита на животната средина, природата и биолошката разновидност.

Основен правен акт во Република Македонија со кој се уредува заштитата на природата и зачувувањето на биолошката и пределската разновидност е Законот за заштита на природата. Со овој закон се дефинирани категориите на заштитени подрачја, како и начинот на управување и основните документи за управување со заштитените подрачја.

Во табелите подолу даден е приказ на корелацијата (усогласеност/неусогласеност) на целите за развој и целите за заштита на животната средина во постојните национални, регионални и локални стратешки и плански документи, со целите и активностите од Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“.

Под усогласеност на целите се подразбира како имплементацијата на целите и активностите, предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ ќе придонесат за постигнување на целите на веќе донесените стратешки и плански документи и повратно, дали целите дефинирани во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ ќе придонесат за остварување на стратешките цели, дефинирани во секој стратешки (плански) документ, посебно.

Под неусогласеност на целите се подразбира дека имплементацијата на дел од целите и активностите дефинирани во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“, заради нивната природа и трендови за развој, не може во целост да се усогласат на ниво на стратешки документ, туку тоа ќе се постигне на пониско ниво на програма или активност, во процесот на имплементација на Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ или пак на проектно ниво. Исто така, неусогласеност е дефинирана за активности и цели доколку истите не се земени предвид во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“.

12.4 Релевантни аспекти за моменталната состојба во животната средина

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на релевантните аспекти на моменталната состојба на животната средина на регионално ниво, на ниво на општина Битола и општина Ресен, како и состојбите во Националниот парк „Пелистер“, од аспект на демографска состојба, економски развој, туризам, здравје на население, климатски карактеристики и квалитет на воздухот, состојба со климатските промени, состојба со бучавата, водите (хидрологија, квалитет на водите), почвата и состојбите со почвата, шуми и шумско земјиште, биолошка разновидност, природно наследство, пределската разновидност, културното наследство, состојба со материјалните добра (управување со отпад, водоснабдување, управување со отпадни води, снабдување со енергија), загрозеност од природни непогоди.

12.5 Карактеристики на животната средина во подрачјата кои би биле значително засегнати и состојба без имплементација на Планот

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на состојбите, трендовите и законите врз населението и здравјето на населението, воздухот, климатските промени, води, почви, биолошката разновидност и природно наследство, културно наследство, пределот, материјалните добра, како и состојба без имплементација на Планот.

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и законите, поврзани со користењето и уредувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во Регионот, без имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Отсуство на намена на просторот во согласност со воспоставените зони на заштита;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата во согласност со намената на земјиштето во Националниот Парк и зоните на заштита;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Значајните видови и живеалишта би биле под силен антропоген притисок;
- Неможност за искористување на туристичките можности кои ги нуди подрачјето.

12.6 Области кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и хабитатите

Во 1948 година, поради особените природни убавини, историското и научното значење на шумите и шумските предели на Пелистер, дел од нејзините шумски предели се прогласени за национален парк со „Закон за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк“, донесен од Президиумот на Народното собрание на Народна Република Македонија (Сл. весник на НРМ 34/48). Со тоа, Пелистер е првиот национален парк и воопшто првото заштитено подрачје во Македонија. Според тогашниот закон, вкупната површина на Националниот парк изнесувала 12000 ha.

Во 1965 година со донесување на Законот за изменување и дополнување на Законот за прогласување на дел од горските предели на Пелистер планина за национален парк (Сл. весник на СРМ, бр. 16/65), извршено е усогласување со Уставот на Социјалистичка Република Македонија и измена на називот на Законот во: “Закон за прогласување на шумските предели на планината Пелистер за национален парк”.

Во 2007 година е извршено проширување на границите за нови 5150 ha, така што, согласно новиот Закон за прогласување на дел од планината Пелистер за национален парк (Сл. весник на РМ бр.150/07) заштитеното подрачје НП „Пелистер“ зафаќа површина од вкупно 17150 ha.

Од геолошките форми, најкарактеристичен белег на НП „Пелистер“ се камените реки, периглацијална рељефна појава која се јавува на височина од 1300 до 2000 m. Овие камени реки се едни од најмаркантните на Балканскиот Полуостров.

НП „Пелистер“ поседува значајни вредности од аспект на биолошката разновидност. Идентификувани се голем број на меѓународно значајни видови од флората и фауната кои имаат конзервациско значење.

Во НП „Пелистер“ до сега се регистрирани 1307 таксони виши растенија, од кои секако за пошироката јавност е најпознат петоигличестиот бор молика *Pinus peuce*, балкански ендемит за науката опишан точно од Пелистер. Покрај моликата, во Паркот се среќаваат уште 17 субендемита, а 32 таксони се меѓународно значајни видови (4 на додатоците на Директивата за живеалишта). Во паркот е потврдено присуство на најмалку 47 видови цицачи, меѓу кои и балканскиот рис *Lynx lynx balcanicus*, за кој не е потврдено репродуктивно јадро. Значајна е и популацијата на кафеавата мечка *Ursus arctos*. Веројатно постои и помала популација на балканската дивокоза *Rupicapra rupicapra balcanica*. Регистрирани се 116 видови птици (5 веќе исчезнати), од кои 98 видови се од меѓународно значење за заштита (најмалку вклучени на додатоците на Бернската конвенција, а регистрирани се и 18 видови од Додаток 1 на Директивата за диви птици). Идентификувани се 12 видови водоземци кои имаат меѓународно значење за заштита и 16 видови влекачи. Познати се само 2 вида риби, но двата се ендемични видови пастрмки – пелистерската и пелагониската. Во Паркот се евидентирани дури 63 таксони безрбетници кои се на некој начин ендемични (или познати единствено од Пелистер, или се регионални или балкански ендемити). Меѓу значајните безрбетници издвојуваме и 14 видови дневни пеперутки, 3 видови вилински коњчиња, два вида тркачи, 93 вида правокрилци, 41 водни безрбетници и 31 вид од останатите груп копнени безрбетници (полжави, тврдокрилци и други). Утврдено е присуство и на таксони (дијатомејски алги, 16) кои сè уште не се познати за науката и не се формално опишани.

На територијата на Паркот се регистрирани седум шумски живеалишта според класификацијата на живеалишта од Директивата за живеалишта (осум според EUNIS класификацијата). Дополнително, идентификувани се четири типови слатководни живеалишта, шест типови природни и полуприродни тревести живеалишта, три типови тресетни блата, тресетишта и мочуришта и два карпести хабитати (согласно Директивата за живеалишта).

Имајќи ги предвид наведените информации, клучните вредности на Паркот се:

- Камени реки и литиците со камењари (пределни вредности и карактеристични живеалишта за приоритетни видови според Европските директиви);
- Глацијални езера со нивните циркови и високопланински извори (карактеристични пејсажни вредности и центри на ендемизам за дијатомејски алги);
- Моликови шуми (пределни вредности, добро зачувани состоини и *locus typicus* на моликата и живеалиште на други приоритетни видови според Европските директиви);
- Приоритетни типови на живеалишта според Европската директива за живеалишта: 6230*: Тревни површини богати со видот *Nardus*, на силикатни подлоги во планински подрачја (во рамките на 62D0 - Оромезиски ацидофилни тревни површини), 7220*: Извори кои петрифицираат со формација на варовнички депозит/туф и 6220*

Псеудостепи со треви и едногодишни растенија Thero-Brachypodietea (Pseudo-steppe with grasses and annuals of the Thero-Brachypodietea);

- Ендемити (посебно меѓу безрбетниците) и субендемити, заради кои Паркот најверојатно ги исполнува критериумите В2 и В3 за идентификација на Клучни подрачја за биолошката разновидност.
- Крупни цицачи, посебно кафеава мечка, и потенцијалот за поддржување на други видови крупни цицачи (тревопасни – балканска дивокоза, сверови – балкански рис).

Националниот Парк „Пелистер“ или делови од неговата територија, врз база на меѓународни критериуми и стандарди, се идентификувани и назначени како:

а. Значајно растително подрачје (ЗРП) „Пелистер“ - назначено заради присуството на растителни видови со регионално европско значење (*Hericium erinaceus*, *Suillus sibiricus* ssp *helveticus* и *Buxbaumia viridis*), 7 видови од национално значење, 11 видови со ограничено распространување, каде е вклучена моликата (*Pinus peuce*). На подрачјето се идентификувани десет значајни живеалишта во европски контекст; зафаќа површини со субалпски и алпски пасишта на силикатна подлога, букови и елови шуми, но најпознато е по моликовите шуми. Подрачјето на ЗРП Пелистер ја зафаќа целосно територијата на НП „Пелистер“ (Меловски и др. 2010).

б. Клучно подрачје за биодиверзитетот – се идентификуваат според методологијата на Langhammer et al. 2007 и за Македонија е направен обид да се искористат Значајните растителни подрачја и Значајните подрачја за птици за да се идентификуваат Клучните подрачја за биодиверзитет (Melovski et al. 2012). Во овој труд, КПБ „Пелистер“ целосно се совпаѓа со ЗРП „Пелистер“, заради присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – Видови со многу ограничен ареал (<500 km²) (*Dianthus myrtinervius* Griseb. и *Alchemilla pelisterica* Pawl.), присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – видови со ограничен ареал (<5,000 km²) (праг од 5% од Глобалната популација или едно од 5те најдобри места во Македонија (*Pedicularis limnogenae* A. Kerner и *Alkanna pulmonaria* Griseb.) и присуството на растителни видови кои го исполнуваат критериумот за незаменливост – видови со големи, но концентрирани популации (праг од 5 % од Глобалната популација или едно од 5те најдобри места во Македонија (*Trifolium pilczii* Adam., *Sempervivum octopodes* Turill (половина од популацијата), *Soldanella pindicola* Hausskn. и *Viola eximia* Form).

Од 2016 постојат нови стандарди за идентификација на Клучните подрачја за биодиверзитетот (IUCN, 2016), кои сè уште не се применети на национално ниво, но заради значајниот број на локални ендемити (најмалку 10), НП „Пелистер“ ги исполнува најмалку В1 и В2 критериумите според новите стандарди на IUCN.

в. Значајно подрачје за пеперутки (ЗПП) „Баба“ (FYRM-08) е едно од осумте подрачја кои се прогласени за значајни врз база на присуството на петте целни видови пеперутки идентификувани во Македонија (*Parnassius apollo*, *Lycaena ottomana*, *Euphydryas maturna*, *Euphydryas aurinia* и *Phengaris arion*) (Van Swaay & Warren, 2003). Територијата на ова ЗПП е всушност целиот масив на Баба. Во ова подрачје се среќаваат два од петте целни вида: *Euphydryas aurinia* и *Phengaris arion*. Други значајни видови кои би можеле да се сретнат тука се *Colias caucasica balcanica*, *Melanargia russiae*, *Coenonympha rhodopensis*, *Erebia melas*, *Aricia anteros*, *Lycaena candens* и други.

г. Емералд подрачје „Пелистер“ (МК0000004) - во Националната Емералд мрежа како подрачје од посебен интерес за зачувување идентификувано според критериумите на Бернската конвенција е вклучен Националниот парк „Пелистер“ во старите граници со површина од 12500 ha. Четири хабитатни типови од Резолуција бр. 4 од Бернската конвенција се идентификувани во ова Емералд подрачје. Од видовите излистани во Резолуцијата бр. 6 од Бернската конвенција во Емералд подрачјето Пелистер се идентификувани 11 видови птици, 11 видови цицачи, три видови од херпетофауната и два вида безрбетници (*Lucanus cervus* и *Rosalia alpina*). Емералд мрежата ги поврзува земјите членки на ЕУ кои имаат обврска да ја воспостават мрежата Натура

2000 со другите европски земји и дава добра основа за земјите кои се подготвуваат за членство во ЕУ.

д. Предлог Натура 2000 подрачје „Пелистер“ - со Твининг проектот „Зајакнување на капацитетите за ефективно спроведување на европското законодавство во областа на заштитата на природата“, НП „Пелистер“ е и формално идентификуван за потенцијално Натура 2000 подрачје, и се пополнети стандардните формулари за податоци (SDF).

Природните вредности на Пелистер се согледани и во Република Грција каде веќе се воспоставени Натура 2000 подрачја кои се идентификувани како тип „С“; односно согласно двете директиви – Директивата за заштита на дивите птици и Директивата за живеалишта. Тие се кои се протегаат до границата со Македонија. Поврзувањето на Натура 2000 подрачјата меѓу две соседни земји кои се протегаат на една географска целина како што е планината Пелистер е исто така обврска на земјите кои се подготвуваат за членство во ЕУ, така што неминовно е прогласување на Натура 2000 подрачје/а на македонскиот страна.

ѓ. Значајно подрачје за птици (ЗПП) – На територијата на НП „Пелистер“ не е идентификувано значајно подрачје за птици од Глобално или Европско значење (Velevski et al. 2010). Во неговото опкружување се наоѓаат две големи значајни подрачја за птици – Преспанското Езеро (МК006) и Пелагонија (МК024). Видовите кои ги исполнуваат критериумите за идентификација на ЗПП „Преспанско Езеро“ не се среќаваат на планинскиот масив, но дел од видовите од ЗПП „Пелагонија“, посебно степската ветрушка *Falco naumanni* и ливадската еја *Circus pygargus* доаѓаат на Пелистер по завршувањето на сезоната на гнездење, заради поволни трофички услови. Вистинскиот број на единки од овие видови кои се среќаваат на планинските пасишта на Пелистер во летните и есенските месеци не е познат, па затоа не може да се процени улогата на ова живеалиште во поддршка на пелагониските популации на овие два вида.

е. Во Пан-европската еколошка мрежа за Југоисточна Европа Пелистер е идентификуван како важен коридор за движење на дивите растителни и животински видови. Додека во **Македонската национална еколошка мрежа (МАК-НЕН)**, Пелистер е еден од четиринаесетте јадрови подрачја идентификувани заради присуството на популации на мечката и други крупни цицачи како и поволната состојба на зачуваност на шумските живеалишта. Околу Пелистер како јадрово подрачје дефиниран е заштитен појас со различна широчина во зависност од природните рељефни карактеристики заради заштита на ова јадрово подрачје од потенцијалните надворешни притисоци (интензивно човекови активности или несоодветно користење на земјиштето) кои можат да имаат негативно влијание. Јадровото подрачје Илинска/Плакенска/Бигла се надоврзува на Пелистер и преку линиските коридори Илинска Планина – Стогово и Треска (Подвис) се поврзува со јадровите подрачја Стогово/Караорман и Бистра. Преку овие коридори се прави поврзување на трите национални паркови кои воедно претставуваат и најзначајните јадрови подрачја за кафеавата мечка и другите крупни цицачи.

ж. Долж границата меѓу Република Северна Македонија и Република Грција се протега дел од **Европскиот зелен појас**, поточно регионалната гранка „Балкански зелен појас“. Оваа иницијатива вклучува зачувување на биолошката разновидност и ресурсите преку создавање на прекугранични заштитени подрачја долж граничната линија на некогашната *железна завеса*. НП „Пелистер“ целосно влегува во опфатот на овој појас.

з. Прекуграничниот биосферен резерват Охрид-Преспа беше формално прогласен од меѓународната комисија на УНЕСКО во јуни 2014 година. Границите на биосферниот резерват начелно беа дефинирани како сливното подрачје на Преспанско и Охридско Езеро заедно со територијата на сливното подрачје на реката Црн Дрим, но истите беа адаптирани и усогласени со некои од административните граници. Така, во Македонија, Биосферниот резерват целосно ги опфаќа општините Охрид, Струга, Вевчани и Ресен, и делумно општините Дебрца и Битола. Воедно, целосно се вклучени Националните Паркови Пелистер и Галичица. Во Албанија границата оди на југ заклучно со општинските граници на Корча, а Грција не е вклучена во моментот, но оставена е можноста за идно вклучување во Биосферниот Резерват со територијата на Националниот Парк Преспа. Зонирањето на биосферниот резерват е усогласено

со границите на Заштитените Подрачја во регионот, како и со зоните за строга заштита во нив, пресликани во соодветното зонирање на Биосферниот резерват.

12.7 Цели на заштита на животната средина, утврдени на национално и меѓународно ниво

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

12.7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Споредување на целите за животна средина со целите и активностите во планскиот документ е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот, односно идната имплементација на еден развоен плански документ, како што е во случајов Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе биде во насока на поставените цели за животна средина (СОЖС). Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Компатибилноста/некомпатибилноста на целите е разгледувана во однос на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ (цели за намена на просторот и активности за нивно постигнување) и во однос на неговата идна имплементација во понизок ранг на плански документи или проектна документација.

12.8 Анализа на алтернативи

Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ содржи активности за развој на подрачјето во период од десет години, дегинирани цели од кои произлегуваат одредени активности кои треба да се реализираат во одредениот период.

Планот за управување дава преглед на постоечката состојба на геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство во заштитеното подрачје, предлог зонирањето внатре во заштитеното подрачје, дел од трендовите и заканите за идентификуваното геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство, а предвидува и активности, со кои би се постигнала заштита на идентификуваните природни богатства, заштита на животната средина, а истовремено постигнување на социоекономски развој.

Во Планот за управување не се разгледувани алтернативни решенија за предвидените активности за заштита на геолошкото и биолошкото богатство и културното наследство, туку предложените активности се базираат на утврдените утврдените потреби за воспоставување и понатамошно функционирање на Планот за управување, како и исполнување на законските обврски. Истите се насочени кон идно функционирање на Националниот Парк „Пелистер“ врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на локално, регионално и национално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Споменикот на природата во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање, заштита на биолошката разновидност и природното наследство, како и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“

- Претходниот План за управување со НП „Пелистер“ е со измината важност;
- Несоодветно зонирање на НП „Пелистер“;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за заштита на природните вредности и реткости, како и биолошката разновидност;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси за економски и стопански развој со целите на развој на заштитеното подрачје;
- Неусогласеност на планските и секторските документи донесени во Република Македонија во однос заштита на животната средина и социо-економски развој;
- Недефинирани мерки и активности за користење на ресурсите, заштита на животната средина, природното наследство и социо-економски развој;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Планот за управување со Национален парк „Пелистер“

Со имплементација на активностите и мерките предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се очекува да се постигне:

- Исполнување за законските обврски за уредување заштитени подрачја кои располагаат со значајна биолошката разновидност и природното наследство, дефинирани во националното законодавство и потпишаните меѓународни документи;
- Создавање услови за реализација на националните, регионалните и локалните интереси во планското подрачје, во областа на заштита и зачувување на посебните природни вредности, значајните природни ресурси и споменичкото наследство, како и нивно уредување и користење на принципите на одржливиот развој;
- Зачувување на природните вредности на подрачјето, искористување на туристичките потенцијали за промовирање и развој на одржливи видови на туризам и други алтернативни дејности и активности;
- Создавање услови за намалување на загадувањата и обезбедување заштита на медиумите и областите од животната средина, што ќе резултира во надминување на евидентираниите состојби, трендови и закани во заштитеното подрачје;
- Поттикнување на социо-економски развој на подрачјето;
- Дефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Планирање, просторен и економски развој и управувањето на Националниот парк ќе се темели на поставките и насоките дефинирани во Планот за управување со НП „Пелистер“;

Имплементацијата на Планот за управување со НП „Пелистер“ може да предизвика промена во другите стратешки и плански документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина во Споменикот на природата и неговото опкружување.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Планот за управување со НП „Пелистер“ е прифатлива алтернатива.

12.9 Веројатни значајни влијанија врз животната средина и мерки за намалување

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Планот за управување со Националниот Парк „Пелистер“ ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за управување со Националниот Парк во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне заштита на природното наследство и одржлив развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе допринесе за намалување на заканите и подобрување на состојбата со биолошката разновидност и природното наследство, подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната и општествената средина. Но, исто така идниот развој на Националниот парк ќе придонесе за појава на нови состојби, можни извори на емисии и закани за животната и општествената средина.

За дел од планираните активности во Планот, дополнително ќе се води постапка за подетална оцена на влијанијата врз животната средина во извештаите за стратегиска оцена на ниво на конкретна планска документација или на ниво на проект низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина за секој проект/објект поединечно.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобрени, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени

предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина.

12.10 План за мониторинг врз имплементацијата на Планот од аспект на животна средина

Стратегиската оцена на животната средина вклучува мониторинг над реализација на планскиот документ План за управување со Националниот Парк „Пелистер“ и сите значителни идентификувани позитивни и негативни влијанија, кои би настанале од реализација на мерките и активностите предвидени во акцискиот план.

Планот за мониторинг на животната средина дава можност за систематско набљудување, испитување и оценување на состојбите во медиумите и областите од животната средина и социоекономските аспекти.

Планот овозможува воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни и претставува основа за надлежните институции, да го контролираат процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки. Основните придобивки од мониторингот над имплементација на Планот се:

- Потврдување дека договорените услови при одобрувањето на Планот се соодветно спроведени;
- Обезбедување податоци за понатамошно следење на состојбите во животната средина;
- Обезбедување поголем увид во промените на животната средина на одредени локации;
- Потврдување дека влијанијата се во рамките на предвидените или дозволените гранични вредности;
- Следење на состојбата во животната средина со цел навремено согледување на непредвидените влијанија од имплементацијата на Планот и управување со истите;
- Потврдување дека со примена на мерките за ублажување се зголемуваат придобивките во однос на заштитата на животната средина;
- Утврдување кои активности треба да бидат преземени за редуцирање на влијанијата врз животната средина.

Со цел да се изврши мониторинг над ефективноста на Планот, потребно е следење на поставените индикатори и нивниот развој, при што треба да се земат предвид и податоците за тековната состојба на животната средина.

Со следењето на состојбата на животната средина ќе се потврди оправданоста и примената на предложените мерки за ублажување и нивната функционалност, што претставува голема придобивка во однос на заштитата на животната средина.

12.11 Заклучоци и препораки

12.11.1 Заклучоци

- Националниот парк „Пелистер“ се наоѓа во југо-западните делови на Република Македонија, по должината на западниот раб на Пелагониската Котлина;
- Во 1948 за прв пат делови од Планината Баба се прогласени за Национален парк - Национален парк „Пелистер“, со површина од 12 000 ha;
- Во 2007 година е извршено проширување на границите за 5150 ha, по што заштитеното подрачје НП „Пелистер“ зафаќа површина од вкупно 17150 ha.;

- Со Националниот парк „Пелистер“ управува Јавната установа Национален парк „Пелистер“;
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ 2020 - 2030, е втор План за управување со ова заштитено подрачје;
- Новото зонирање, предложено во Студијата за ревалоризација на Националниот парк „Пелистер“, која му претходеше на Планот за управување, е ревидирано во однос на претходното зонирање, во согласност со видувањата на експертскиот тим и промените на вредностите на природата во тие подрачја. Измените се во однос на површината на зоните, односно зоната за одржливо користење од 35.57% на 24%; зоната на активно управување од 34.20% на 49,62% и зоната на строга заштита од 35.57% на 24,59%. Дополнително предложена е бафер зона (заштитен појас) околу веќе изведените инфраструктурни објекти, заради нивно одржување, која изнесува 0,33% од површината на заштитеното подрачје.
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ предвидува ефикасна организација и користење на просторот, одржливо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој во Националниот парк, а истовремено и заштита на животната средина.
- Во планот за управување земен е предвид прифатениот концепт на Република Македонија за одржлив развој, како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина.
- Во Планот се дадени насоки, одредби и мерки за одржлив развој на Националниот парк во планскиот период до 2030 година, кои треба да бидат земени предвид при изработка на документација од понизок ранг за користење на просторот и земјиштето.
- Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ во своите идни активности не предвидува активности за следење на состојбата со дабовите шуми, особено на здравствената состојба на истите.
- Планот не предвидува мерки за адаптација на шумите кон климатските промени, како и соодветни одгледувачки мерки;
- Планот предвидува активности преку кои ќе се постигне демографски развој, односно отворање на нови работни места, намалување на миграцијата, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.
- Планот предвидува активности кои ќе допринесат за збогатување на туристичка понуда како и гредење на бренд кој може да биде препоснаен и да привлече поголем број на домашни и странски туристички посетители.
- Во Планот се предвидени директни и мерки и активности за подобрување на состојбата на геонаследството и биолошката разновидност, поточно на природното наследство, како и индиректни активности и мерки за подобрување на медиумите и областите од животната средина кои ќе придонесат намалување на притисоците врз биолошката разновидност и постигнување заштита и унапредување на истите.
- Во Планот се предвидуваат активности кои се однесуваат за заштита и управување, мониторинг и промоција на богатото културно наследство, преку негова валоризација, мапирање, идентификацијана најзначајни локалитети за конзервација, програма и систем за постојан мониторинг, изработка на печатени и електронски промотивни материјали и слично
- Во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“ се предвидуваат мерки за воспоставување мониторинг со кој ќе се следи состојбата на медиумите од животната средина, ќе се обезбедат податоци и нивна достапност, што ќе помогне во идните процеси на планирање и користење на просторот.

12.11.2 Препораки

- Имплементација на активностите, предвидени во Планот за управување со Националниот парк „Пелистер“;
- Програмските активности дефинирани во Планот за управување со НП „Пелистер“ да се прошират за период од 10 години, колку што е периодот на важење на Планот, при што ќе се предвидат мерки за адаптација на шумите кон климатските промени, како и соодветни одгледувачки активности;
- Со оглед на фактот што зоната за активно управување, која е една од кор зоните во заштитеното подрачје и претставува зона со високи природни вредности, на неколку места се доближува или се изедначува со надворешната граница на Паркот, предлагаме поставување на надворешна зона за заштита (бафер зона), која ќе ги амортизира можните притисоци врз природата, кои се вредни за заштита. Во финалниот документ-План за управување да се презентира карта со воспоставена заштитна зона по надворешната линија на Паркот (од надворешна страна), онаму каде тоа е потребно.
- Да се продлабочи прекуграничната соработка со телата за управување на заштитени подрачја во Р. Грција и невладините организации.
- Мапирање на земјоделското земјиште во границите на Споменот на природата и прецизно утврдување на сопственоста на земјиштето, како и на активностите кои се одвиваат;
- Да се предвидат активности за градење и спроведување на интегриран ефикасен и ефективен пристап за превенција, рано предупредување, спроведување и надминување на последици од климатски промени;
- Да се процени процентот на земјоделско земјиште, насадените земјоделски култури и да се развие Програма за мерки за органско производство и други добри земјоделски практики;
- Итна подготовка на проектна документација за реализација на предвидените активности за одведување на отпадните води од објектите во границите на Заштитеното подрачје;
- Почитување на препораките од планот за забранети и дозволени активности во зоните за заштита, особено при планирањето на намените на просторот;
- На локациите на кои е предвидена реализацијата на планските активности да се овозможи соодветно и постојано управување со генерираниот отпад од посетителите на НП „Пелистер“;
- Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадните води да се темели на детални испитувања и анализи, со цел да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, заштитени видови, заштитни зони, материјални добра и сл.;
- Имплементацијата на овие мерки и активности ќе придонесе за заштита на медиумите и областите од животната средина, услови за безбедно планирање и уредување на просторот, а особено подобрување на безбедноста на населението, вработените и посетителите на Националниот парк.
- Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС, како и соодветна проценка на влијанијата на ниво на конкретна планска/проектна документација при изведба на активностите за управување со водите;
- За ефикасна заштита на населението и материјалните добра, задолжително треба да се предвидат и обезбедат средства за лична и колективна заштита, материјално-технички средства потребни за спроведување на мерките за заштита и спасување, обука за примена на средствата за заштита и спасување во центрите предвидени за таа намена.

- Мерките и активностите од акционите планови од планските и стратешките документи, донесени на национално и регионално ниво да се вградат во идните планови за управување;
- Владата на РСМ да предвиди посебна буџетска ставка за кофинансирање на националните паркови, особено во делот на фисните трошоци за плата на вработените, што ќе овозможи нормално функционирање на јавните установи;
- Подобрување на човечките капацитети во однос на добивање и користење на финансиски средства преку расположливите програми на Европска Унија и други билатерални донатори.

13 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Нацрт План за управување со Национален парк „Пелистер“ и придружна документација;
- Студија за ревалоризација на Национален парк „Пелистер“;
- Директива за СОЖС (2001/42/ЕС);
- Имплементација на Директивата 2001/42/ЕС за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (ЕУ Упатства);
- Национални, регионални, локални и меѓународни правни документи, стратегии, планови и програми презентирани во Поглавје 3 од овој документ;
- Податоци од Државниот завод за статистика;
- Годишни извештаи од обработени податоци за квалитетот на животната средина (2006-2016);
- Вториот двегодишен извештај за климатските промени, 2017;
- Други достапни практики и искуства.

14 Прилог 1 Мислења од надлежни институции

Мислење по однос на одлука за спроведување на СОЖС

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за План за управување со Национален Парк „Пелистер“ 2020-2029

Република Северна Македонија
Министерство за животна средина
и просторно планирање

Republika e Maqedonisë së Veriut
Ministria e Mjedisit Jetësor
dhe Planifikimit Hapësinor

- СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ЈАВНА УСТАНОВА НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПЕЛИСТЕР-БИТОЛА			
Примен:	07.07.2020		
орг.еди.	број	прилог	вредност
03	13/1	1	

Арх.бр УП1-15 862/2020

Дата 25-06-2020

До: Јавна установа „Национален парк Пелистер“
Ул. Виенска бр. 14
7000 Битола
Република Северна Македонија

Предмет: Известување
Врска: ваш бр. 03-123/1 од 15.06.2020

Почитувани,

Во врска со Вашето барање доставено до Министерство за животна средина и просторно планирање-Сектор за просторно планирање под бр. УП1-15-862/2020 од 15.06.2020 год. поврзано со постапка за носење на документација План за управување со „Националниот Парк Пелистер“ – Јавна установа „Национален Парк Пелистер“ Ве известуваме дека согласно Законот за животната средина („Службен весник“ бр: 53/5, 81/5, 24/7, 159/8, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 183/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16 и 42/16) Вашата Одлука за спроведување на Стратегиска оцена за влијание на животната средина и формуларот, Министерството за животна средина и просторно планирање ги прифаќа. Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб страната на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Со почит

Изработил: Милева Тагасовска

Проверил: Сашо Апостолов

Одобрил: Неби Реџеџи

ЗАМЕНИК МИНИСТЕР
м-р Јани Макрадули